

**SEVİM AK'IN ÖYKÜLERİNİN EĞİTSEL
DEĞERİNİN İNCELENMESİ**

Serap UZUNER YURT

**Doktora Tezi
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Yrd.Doç.Dr. Tacettin ŞİMŞEK
2013
(Her hakkı saklıdır)**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

SEVİM AK'IN ÖYKÜLERİNİN EĞİTSEL DEĞERİNİN
İNCELENMESİ

(A Study of Educational Valuesin Sevim Ak`s Children Stories)

DOKTORA TEZİ

Serap UZUNER YURT

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Tacettin ŞİMŞEK

ERZURUM
Haziran, 2013

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd.Doç.Dr. Tacettin ŞİMŞEK danışmanlığında, Serap UZUNER YURT tarafından hazırlanan “Sevim Ak’ın Öykülerinin Eğitsel Değerinin İncelenmesi” başlıklı çalışma 25 / 06 / 2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇU

İmza:

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Tacettin ŞİMŞEK

İmza:

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Başaran GENÇDOĞAN

İmza:

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Halit DURSUNOĞLU

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. A.Kerim DİNÇ

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. /

11-07-2013

Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

S.Ş.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

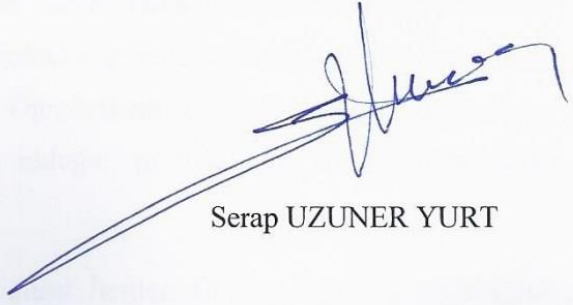
Doktora Tezi olarak sunduğum “Sevim Ak’ın Öykülerinin Eğitsel Değerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

25 / 06 / 2013

Serap UZUNER YURT

ÖZET

DOKTORA TEZİ

SEVİM AK'IN ÇOCUK ÖYKÜLERİNİN EĞİTSEL DEĞERİNİN İNCELENMESİ

Serap UZUNER YURT

2013, 193 sayfa

Bu araştırmada Sevim Ak'ın çocuk öykülerinin eğitsel değeri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada hem nitel hem de nicel araştırma tekniklerinin birlikte kullanıldığı ‘karma model’ uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılı Erzincan merkezde bulunan üst sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi için Müşir Zeki Paşa İlköğretim Okulu, orta sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi için Güvenlik İlköğretim Okulu ve alt sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi için Osman Gazi İlköğretim Okullarından toplam 110 öğrenci oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma kapsamında incelenen materyali; Sevim Ak'ın Can Yayınlarından çıkan toplam 11 çocuk öykü kitabı oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde ölçme aracı olarak “Okuma Tutum Ölçeği” ve “Okuduğunu Anlama Başarı Testi” kullanılmıştır. Ölçme süreci sonunda elde edilen verilerin analizinde içerik, betimleyici istatistik (frekans, yüzde), T-testi, ANOVA analizleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yazarın öykü kitaplarında en fazla duygular ve duyguların ifadesine yönelik iletilere (72 ileti) yer verdiği belirlenmiştir. Bunun yanında yazarın kitaplarında sırasıyla ahlaki değerlere, bilişsel gelişime, sosyal gelişime, öz bakım becerilerine, fiziksel görünüme yönelik toplamda 218 iletiye yer verdiği tespit edilmiştir. 6. sınıf öğrencilerin okullarının bulunduğu semtin sosyoekonomik seviyesine göre Sevim Ak'ın çocuk öykülerine okuduğunu anlama başarı testleri açısından genel bir farkın olduğu, öykülerin sosyoekonomik seviyesi düşük, orta ve yüksek olan okullardaki öğrencilerin okuma tutumlarına olumlu yönde etkisinin olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin öyküleri anlama düzeylerine bakıldığında ise ortalamalarının yüksek olduğu, ve öykülerle ilgili olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Öyküleri, Eğitsel İletiler, Okuma Tutumu, Okuduğunu Anlama

ABSTRACT
DISSERTATION
A STUDY OF EDUCATIONAL VALUES IN SEVİM AK'S CHILDREN
STORIES
Serap UZUNER YURT
2013, 193 pages

In this paper it was aimed to study educational values in Sevim Ak's children stories. Mixed model which includes both qualitative and quantitative techniques was applied in this study. The sample of the study consists of 110 students from Erzincan city center in 2011-2012 academic year and these students were chosen from Müşir Zeki Paşa elementary school for higher level of socioeconomic development, Güvenlik Elementary school for middle level of socioeconomic development and Osman Gazi Elementary School for lower level of socioeconomic development. Also the studied materials included Sevim Ak's 11 books of children stories published by Can Press. Throughout the study "Scale of Reading Attitudes" and "Reading Comprehension Achievement Test" were used as assessment instruments. Context, descriptive statistics (frequency, percentage) T-test and ANOVA analyses were employed in order to analyze the data obtained at the end of assessment. In the result of the study it was found that the writer used emotions and messages related to expressions of emotions at most (72 messages) in her story books. Besides it was determined that the writer gave place to 218 messages; moral values, cognitive development, social developments, self-care skills, physical appearance. According to socioeconomic level of 6th grade students' school locality a general difference was seen in terms of reading comprehension achievement test in Sevim Ak's children stories and it was determined that the stories have a positive effect on students' reading attitudes whose schools are on lower, middle and higher socioeconomic level. When students' level of story understanding was taken into consideration it was concluded that their average is high and they state positive view about the stories.

Key Words: Children Stories, Educational Messages, Reading Attitude, Reading Comprehension.

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatında öykü, çocuğu eğlendirirken eğitime işlevine de sahiptir. Çocuk edebiyatı yazarı çocuğun hayal dünyasını, bilişsel ve sosyal gelişimini dikkate alarak eserler vermelidir. Günümüzde bu duyarlılıkla çocuk edebiyatı alanında yazılan eserlerin sayıları da artmaktadır. Bu alana katkıda bulunan yazarlarımızdan biri de Sevim Ak'tır.

Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerinin incelendiği bu çalışma beş ana bölümden oluşmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan “Problem, “Amaç”, “Önem”, “Varsayımlar”, “Sınırlılıklar” ve “Tanımlar” a yer verilmiştir.

İkinci bölümünde araştırmanın kuramsal temellerini içeren okuma, okuduğunu anlama, okuma tutumu, çocuk edebiyatında öykü, öykü ve eğitim ilişkisi, çocuk öykülerinde ileti ve Sevim Ak'ın öykücülüğü konularına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili araştırmalar da bu bölümde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü “Yöntem” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ise sırasıyla “Araştırmanın Modeli”, “Evren ve Örneklem”, “Verilerin Toplanması” ve “Verilerin Analizi” başlıklarına yer verilmiştir.

“Bulgular, Tartışma ve Yorumlar” çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümünde, “Bulgular” açıklanmış; alt problemlerle ilgili veriler de uygun istatistikler kullanılarak sınanmıştır. İlk önce Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel iletileri tespit edilerek sınıflandırılmıştır. Öykülerin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarına etkisi, öğrencilerin okuduğunu anlama başarıları ve öyküler ile ilgili görüşleri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümü “Sonuç ve Öneriler” başlığını taşımaktadır. Burada ise tespit edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmanın bütün sürecinde ilgisini, emeğini en önemlisi bilgisini ve tavsiyesini esirgemeyen, daima sabırla, hassasiyetle, anlayışıyla yaklaşan, değerlendirmeleriyle yol gösteren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstatistik ve birçok alanda derin bilgisiyle ufkumu genişleten ve yardımlarıyla tezime katkıda bulunan değerli hocam Doç.Dr. Başaran GENÇDOĞAN`a; önerileriyle çalışmanın şekillenmesinde yardımlarını esirgemeyen Prof.Dr. Orhan Kemel TAVUKÇU, Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ, Doç.Dr. Halit DURSUNOĞLU ve Yrd. Doç. Dr. A.Kerim DİNÇ`e; çalışma sürecinde sabırla fikirlerini paylaşan Arş. Gör. Özlem BAYDAŞ, M.Zeliha STEBLER ve Bircan EYÜP`e; uygulamalarda yardımcı olan okul yöneticileri, Türkçe öğretmenleri ve mesai arkadaşlarıma; her anımda bana hassasiyetle ve anlayışıyla yaklaşan eşim Şerif YURT ve aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Erzurum-2013

Serap UZUNER YURT

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	xi
GRAFİKLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Çalışmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Çalışılan Konu ile İlgili Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1. Okuma ve Önemi	8
2.1.2. Okuma ve Anlama.....	9
2.1.3. Tutum ve Okuma Tutumu	12
2.2. Çocuk Edebiyatı ve Öykü	13
2.2.1. Çocuk Öykülerinde Bulunması Gereken Nitelikler	15
2.2.2. Çocuk Edebiyatında Öykü ve Eğitim İlişkisi	16
2.2.3. İleti Kavramı ve Çocuk Öykülerinde Eğitsel Amaçlı İletiler.....	18
2.2.4. Sevim Ak'ın Öykücülüğü.....	19
2.3. Çalışılan Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Evren ve Örneklem	32
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.3.1. Okuduğunu Anlama Başarı Testi	34
3.3.2. Okuma Tutumu Ölçeği.....	39
3.4. Veri Analizi	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA	42
4.1. Sevim Ak'ın Öykülerinde Eğitsel İletiler	42
4.1.1. Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler.....	43
4.1.1.1. Sevgi kaynaklı iletiler.....	44
4.1.1.1.1. Arkadaş sevgisi	44
4.1.1.1.2. Aile sevgisi	45
4.1.1.1.3. Hayvan sevgisi	47
4.1.1.1.4. Doğa sevgisi	48
4.1.1.1.5. Yaşama sevgisi	49
4.1.1.1.6. Öğretmen sevgisi	50
4.1.1.1.7. Sanat sevgisi	50
4.1.1.1.8. Karşı cinse duyulan sevgi.....	51
4.1.1.1.9. Sevgiyle ilgili diğer iletiler.....	51
4.1.1.2. Mutluluğu öne çıkaran iletiler	51
4.1.1.3. Başarı ve özgüven çevresinde verilen iletiler.....	53
4.1.1.4. Duyarlılık	53
4.1.1.5. Öç alma	53
4.1.1.6. Sabır	54
4.1.1.7. Özgürlük.....	54
4.1.1.8. Beklenti ve hayal kırıklığı	55
4.1.2. Ahlaki Değerler ve Ahlaki Değerlerin İfadelerine Yönelik İletiler	55
4.1.2.1. Yardımlaşma	57
4.1.2.2. Önyargının yanlışlığı.....	58
4.1.2.3. Yalan	59
4.1.2.4. Paylaşma.....	60

4.1.2.5. Sözünde durma	61
4.1.2.6. Sorumluluk	61
4.1.2.7. Kötü alışkanlıklar	62
4.1.2.8. Faydalı olabilmek	62
4.1.2.9. Bencillik	63
4.1.2.10. Özür dileme	63
4.1.2.11. Tutumluluk	63
4.1.2.12. Fazla hırsın zararları	64
4.1.2.13. İyilik	64
4.1.2.14. Emek.....	64
4.1.3. Sosyal Gelişime Yönelik İletiler	65
4.1.3.1. Aile ile iletişim	65
4.1.3.1.1. Anne- baba- çocuk iletişimi	66
4.1.3.1.2. Aile büyükleri ile iletişim.....	69
4.1.3.2. Çevre ile iletişim	70
4.1.3.2.1. Okul çevresi ile iletişim.....	70
4.1.3.2.2. Yetişkinlerle iletişim	71
4.1.3.2.3. Karşı cins ile iletişim.....	72
4.1.3.4. Değişim	72
4.1.3.5. Farklı kültürlerle etkileşim	73
4.1.3.6. Kişiler arası iletişim kopukluğu	73
4.1.4. Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler	73
4.1.4.1. Hayaller	74
4.1.4.2. Bilgi aktarımına yönelik iletiler	76
4.1.4.3. Bilginin önemine ilişkin iletiler.....	76
4.1.4.4. Olağanüstülükler	76
4.1.4.5. Doğa olayları ve fen bilimleri	77
4.1.5. Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler.....	78
4.1.5.1. Beslenme ve spor	78
4.1.5.2. Temizlik kuralları	79
4.1.5.3. Öğle uykusu.....	79
4.1.5.4. Sağlıklı yaşam	79
4.1.5.5. Güneşten yararlanma	80
4.1.5.6. Sigara kullanmanın yanlışlığı.....	80
4.1.6. Fiziksel Görünümle İlgili İletiler.....	80

4.1.7. Sevim Ak'ın Öykülerindeki Eğitsel İletilere Yönelik Bulgularla İlgili Tartışma.....	82
4.2. Sevim Ak'ın Öykülerinin Okuma Becerisine Etkisiyle İlgili Bulgular	88
4.2.1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Sevim Ak'ın Çocuk Öykülerine İlişkin Okuduğunu Anlama Başarısı	88
4.2.2. Öğrencilerin Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Okuma Tutumu	91
4.2.3. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sevim Ak'ın Öykülerini Okuduğunu Anlama Düzeyleri.....	94
4.2.4. Sevim Ak'ın Öykülerinin Okuma Becerisine Etkisiyle İlgili Bulgulara Yönelik Tartışma	95
4.3. Sevim Ak'ın Öyküleriyle İlgili Öğrenci Görüşleri	96
4.4. Sevim Ak'ın Öyküleriyle İlgili Öğrenci Görüşlerine Yönelik Bulguların Tartışılması	104

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	106
5.1. Sonuçlar	106
5.1.1. Sevim Ak'ın Öykülerinin Eğitsel İletileri ile İlgili Sonuçlar	106
5.1.2. Okuma Becerisine Yönelik Sonuçlar	108
5.1.3. Sevim Ak'ın Öyküleriyle İlgili Öğrenci Görüşlerine Yönelik Sonuçlar.....	108
5.2. Öneriler	109
KAYNAKÇA	110
EKLER.....	118
Ek 1. Araştırma İzni.....	118
Ek 2. Uygulamada Kullanılan Öyküler	119
Ek 3. Okuduğunu Anlama Başarı Testleri.....	171
Ek 4. Okuma Tutum Ölçeği.....	190
Ek 5. Uygulama Fotoğrafları	192
ÖZ GEÇMİŞ.....	193

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1 Araştırma Örneklemini Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları	33
Tablo 3.2 Uygulamada Kullanılması Düşünülen Metinlerin Uzman Görüşünden Aldıkları Puanlar	34
Tablo 3.3 1.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	36
Tablo 3.4 2.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	36
Tablo 3.5 3.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	37
Tablo 3.6 4.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	37
Tablo 3.7 5.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	37
Tablo 3.8 6.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	37
Tablo 3.9 7.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	38
Tablo 3.10 8.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	38
Tablo 3.11 9. Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	38
Tablo 3.12 10.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	39
Tablo 4.1 Çocuğun Gelişim Süreçlerine Göre Öykülerde İletî Dağılımı.....	42
Tablo 4.2 Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler	43
Tablo 4.3 Ahlakî Değerler ve Ahlakî Değerlerin İfadelerine Yönelik İletiler	56
Tablo 4.4 Sosyal Gelişime Yönelik İletiler.....	65
Tablo 4.5 Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler	74
Tablo 4.6 Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler	78
Tablo 4.7 Fiziksel Görünümle İlgili İletiler	81
Tablo 4.8 Sınıf Öğrencilerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Sevim Ak'ın Çocuk Öykülerine İlişkin Okuduğunu Anlama Başarı Testleri Açısından Fark	89
Tablo 4.9 Öğrencilerin Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Okuma Tutum Ölçeği Ön-Test Puanları Arasındaki Fark.....	91
Tablo 4.10 Öğrencilerin Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Okuma Tutum Ölçeği Son-Test Puanları Arasındaki Fark.....	92
Tablo 4.11 Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Kendi İçinde Okuma Tutum Ölçeği Ön-Test Ve Son-Test Puanları Arasındaki Fark.....	93
Tablo 4.12 İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sevim Ak'ın Öykülerini Okuduğunu Anlama Düzeyleri.....	94
Tablo 4.13 Öğrencilerin Kömürcü Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	96
Tablo 4.14 Öğrencilerin Kömürcü Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	97
Tablo 4.15 Öğrencilerin Sen Kimsin? Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	97
Tablo 4.16 Öğrencilerin Sen Kimsin? Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	97
Tablo 4.17 Öğrencilerin Mahalle Sineması Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	98

Tablo 4.18 Öğrencilerin Mahalle Sineması Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	98
Tablo 4.19 Öğrencilerin Karşı Pencere Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	98
Tablo 4.20 Öğrencilerin Karşı Pencere Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	99
Tablo 4.21 Öğrencilerin Toto ve Mutluluk Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	99
Tablo 4.22 Öğrencilerin Toto ve Mutluluk Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	99
Tablo 4.23 Öğrencilerin Unutamadığım Bir Gün Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	100
Tablo 4.24 Öğrencilerin Unutamadığım Bir Gün Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	100
Tablo 4.25 Öğrencilerin Kum Kaleler Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	100
Tablo 4.26 Öğrencilerin Kum Kaleler Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	101
Tablo 4.27 Öğrencilerin Gözlerimi Geri Verin Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	101
Tablo 4.28 Öğrencilerin Gözlerimi Geri Verin Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	102
Tablo 4.29 Öğrencilerin Taa Samanyolu Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	102
Tablo 4.30 Öğrencilerin Taa Samanyolu Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	103
Tablo 4.31 Öğrencilerin Kayıp Eşya Bürosu Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	103
Tablo 4.32 Öğrencilerin Kayıp Eşya Bürosu Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler.....	103
Tablo 4.33 Öykülerin Öğrenciler Tarafından Sevilme ve Tavsiye Edilme Oranları	104

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4. 1 Gelişim Alanlarına Göre İletilerin Dağılımı.....	83
Grafik 4. 2 Duygular ve Duyguların İfadelerine Yönelik İletilerin Dağılımı	84
Grafik 4. 3 Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletilerin Dağılımı	85
Grafik 4. 4 Sosyal Gelişime Yönelik İletilerin Dağılımı	86
Grafik 4. 5 Bilişsel Gelişime Yönelik İletilerin Dağılımı	86
Grafik 4. 6 Öz Bakım Becerilerinin Yönelik İletilerin Dağılımı	87
Grafik 4. 7 Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Kendi İçinde Okuma Tutum Ölçeği Ön-Test ve Son-Test Puanları.....	94

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

GGV	: Gözlerimi Geri Verin
KK	: Kum Kaleler
K P	: Karşı Pencere
KEB	: Kayıp Eşya Bürosu
K	: Kömürcü
MS	: Mahalle Sineması
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MT	: Mutluluk ve Toto
SK	: Sen Kimsin?
SD	: Sosyoekonomik Düzey
TS	: Taa Samanyolu
UBG	: Unutamadığım Bir Gün

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölüm; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlardan oluşmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Öğrencilerin zihinsel ve temel becerileri kazanmaları ve bunları geliştirmeleri, dili doğru ve etkili kullanmalarına bağlıdır.

Dil edinimi ve eğitimi süreç içinde gerçekleşir. İnsan, kavramların bir dil bütünlüğü içinde kazandıkları değerlerle birlikte sosyalleşir ve dil yardımıyla öğrenme, öğrendiklerini uygulama, yorumlama gibi birtakım düşünme ve ifade etme faaliyetlerinde bulunur.

Öğrenme-öğretme ortamlarında aktarılan bilgiler ana dili aracılığıyla kavranmakta ve böylece bireyin öğrenmesi gerçekleşmektedir. Türkçe öğrenimi, anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarından oluşur (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006). Türkçe öğretiminde temelde bu dört beceriyi geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu da ancak iyi seçilmiş edebiyat ürünleriyle mümkündür. Bu eserlerle çocuklar en çok Türkçe derslerinde karşılaşır. Bunun için çocuklarımızı Türkçe derslerinde çocuklarımıza ana dil tadını verecek onların dilini, kültürünü, millî ve manevi değerlerini yansıtacak, okuma alışkanlığı kazandıracak yazınsal ürünlerle karşılaştırmalıyız.

Sallabaş (2008) dilin *anlama* ve *anlatma* olarak iki boyutu olduğunu, dilin anlama boyutu içinde yer alan okumanın öğrenmenin en güçlü araçlarından birini oluşturduğunu belirtir. Okuldaki öğrenmelerin önemli bir kısmı yine metinler aracılığıyla okuma etkinlikleri yapılarak sağlanmaktadır.

Akyol (2007) okumayı “ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci” (s.1) olarak tanımlanmaktadır.

Okuma eğitimi ve öğretiminin amacı; okuyan, okuduklarını anlayan, yorumlayıp eleştirebilen öğrenciler yetiştirmektir. Bunun için öğrencilere öncelikle okuma zevki ve alışkanlığının kazandırılması gerekir.

Kitap okuyan çocuğun okuma becerisinin gelişiminde okuduğu kitapların niteliği etkilidir. Okur olarak çocuk duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişimine uygun olan eserlere ihtiyaç duyar. Bu yüzden kendi gerçekliğine uygun yazın türüne yönelir.

Kitabın içeriğinin çocuğun dilsel, duyuşsal, bilişsel gelişimine de yardımcı olması, çocuğun dünyasından yola çıkarak ona yeni kapılar açabilmesi, sorgulamaya, düşündürmeye yöneltebilecek nitelikleri de taşıması gerekir.

“Çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün, gelişmesine okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikleri içermelidir” (Dilidüzgün, 2000, s.22).

Çocuğun okuduğu her kitap, çocuğun dünyasında yeni bir pencere açmalıdır. Dolayısıyla her kitap çocuğu duygusal ve düşünsel boyutta geliştirmelidir.

Çocuk, kitapla içli dışlı olmazsa okumanın tadına varamaz. Çocuğun okuma becerisinin özdeşim kurma düzeyinde kalması, kitapta anlatılanlara körü körüne inanmasına neden olur. Çocuğun eleştirel bir bakış açısına sahip olması, çok yönlü düşünebilmesi, düş gücünün gelişmesi, okuma duyarlılığının artması ve bilinçli bir okur olması nitelikli kitaplarla karşılaşması ile mümkün olur (İpşiroğlu,1993, s.49).

Kavcar (1999) toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesinde nitelikli yazın ürünlerinin etkili olacağını belirtir (s.6).

“Günümüzde çocuk yazını alanında birçok kitap, okurun karşısına çıkmaktadır. Çocuk yazını alanındaki eserlerin sayısının artması, kitap alıcısının seçme şansının artmasını gündeme getirmektedir. Çocuk kitaplarında, sanatçılar tarafından sanatın insanı değiştiren, geliştiren ve yenileyen

anlayışının yansıtılması, yaşamın sanatçının duyarlılığı ile yeniden biçimlendirilip çocuğa sunulması, çocuğun farklı durumlarla ve kişilerle karşılaşmasını sağlar. Bu karşılaşma, çocuğun kendini ve başkalarını tanımasına imkân sağlar” (Sever, 2010, s.28).

Çocuk Vakfının (2006) yaptığı bir araştırmaya göre Türkiye’de en çok okunan kitapların başında “hikâye” türünde yazılmış kitaplar gelmektedir (Akt. Şimşek, 2011). Öykü (hikâye) çocuk edebiyatında çocuklara hitap eden en önemlilerdendir. Çocuklar, çocukluk çağının her döneminde büyük bir zevkle öykü okurlar. Öykü, çocuğun dünyasına ulaşabilen, ona iyiyi, güzeli sezdirebilen, hayal gücünü geliştirebilen ve çocuğun öğrenirken zevk almasını sağlayabilen etkin bir araçtır.

Öykünün her yaşta insana seslendiği bilinmektedir. Bunun için yazarlar, iletilmesi lazım gelen bazı mesajları, öykünün insanı saran havası içinde vermeyi düşünmüşlerdir.

“Öykü her yaşta insan için önemlidir. Ancak çocuk için vazgeçilmez bir olgudur. Bu gerçekten hareketle, çocuğun öykü yoluyla eğitimini sağlamak, onlara istenilen davranışları kazandırmak en kestirme yoldur. Batılı eğitimciler bunun önemini çok önceden keşfetmiş, eğitim programlarını bu gerçek ışığında düzenlemişlerdir” (Yalçın ve Aytaş, 2002, s.127).

Öykünün en büyük eğitici faydası, dik başlı ve başboş zihinleri dikkate alıştırmasıdır (Emre, 2000, s. 15). Ayrıca “Shank, hikâye dinleme ve dinlenenlerin hayatla ilişkilendirmesini en önemli öğrenme yolu olarak görmektedir” (Akyol, 2006, s.139). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencinin öğrenmeye hazır hale getirilmesinde ve öğrenme süreci boyunca aktif kılınmasında öykü türünden yararlanılabilir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda nitelikli çocuk edebiyatı metinleri daha çok iletileri bakımından incelenmekte; çocuklardaki etkisi üzerinde durulmamaktadır. Sayıları az da olsa çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların başta temel dil becerilerinden okuduğunu anlama olmak üzere, karakter ve kavram gelişimlerine katkısı ile ilgili araştırmalar yapılmıştır (Dellal, 2010; Demirbaş, 2012; Destebaşı, 2011; Karakuş, 2006; Şahinli, 2008).

Günümüzde pek çok yazar çocuklar için kitaplar yazmakta, onların dünyasına girmeye çalışmaktadır. Bunlardan birisi de günümüze kadar çocuklar için 11'i öykü olmak üzere 27 kitap kaleme almış, alışılmışın dışında çocuklara hayal kurduran, örtük iletileriyle düşündüren, yazdığı nitelikli eserlerle çocuk edebiyatı alanında kendine seçkin bir yer edinmiş günümüz yazarlarından Sevim Ak'tır.

Ülkemizde çocuk yazını adına duyarlı çalışmalar yaptığı bilinen Sevim Ak'ın çocuk öykülerinin eğitsel değerinin incelenmesinin çocuk edebiyatına ve eğitimcilere katkısı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın araştırma problemi, "Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değeri nedir?" sorusu üzerine kurulmuştur.

Çalışmanın alt problemleri ise aşağıda verilmiştir:

1. Sevim Ak'ın çocuklara seslenen öykülerinin eğitsel iletileri nelerdir?
2. Sevim Ak'ın öykülerinin okutulduğu sosya-ekonomik durumu farklı olan öğrenciler arasında okuduğunu anlama başarı testi açısından fark var mıdır?
3. Sevim Ak'ın öykülerinin okutulduğu sosya-ekonomik durumu farklı olan öğrencilerin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?
4. Ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin, Sevim Ak'ın öykülerini okuduğunu anlama düzeyleri nedir?
5. Sevim Ak'ın öyküleri hakkında öğrencilerin görüşleri nelerdir?

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değeri açısından incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Edebiyat (yazın), çocukların eğitiminde önemli bir etkiye sahiptir. Edebî (yazınsal) ürünler yaşama ait uyarıcıları çocuğa ulaştırarak onun yaşama hazırlanmasını sağlar. Bu da edebî ürünlerin eğiticilik işlevini ortaya koyar. Çocuk edebiyatı ürünleri aracılığıyla çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücü gelişir. Bu ürünler, sundukları eğitsel iletilerle çocukların insan ilişkilerini, toplumu, doğayı tanımasını; yetişkin

okurların da çocukların gelişim özelliklerini fark ederek onlara yaklaşımlarını şekillendirmelerini sağlar.

Günümüzde çocuğa ve eğitime verilen öneme paralel olarak çocuk edebiyatı alanında verilen eserlerin sayıları da artmıştır. Bu alana katkıda bulunan yazarlarımızdan biri de Sevim Ak'tır. Yazar, eserlerinde soran, sorgulayan, eleştiren, karsısındakine saygı gösteren, çokyönlü düşünmeyi ve görmeyi hedefleyen, ayrımcılığa karşı çıkan bir anlayışla eğitim amaçlı iletilere yer vermektedir.

“Öğretme amacıyla hazırlanan bir çocuk kitabında temel amaç, çocuklara, öncelikle bilgi aktarmak, onların doğrudan bilgilenmelerini sağlamaktır. Yazınsal nitelikli bir kitabın amacı ise, çocuklara sezme, duyma, düşünme yetilerini geliştirmek, onlara insana özgü duyarlıklar kazandırmaktır. Bu nedenle, her ikimetin, iletileri aktarış biçimleri bakımından birbirinden farklılık gösterir” (Sever, 2010, s.132).

“Çocuklar, hikâye ve romanlarda çeşitli konulara ilişkin olarak çözülmesini gerekli gördükleri birçok sorunun karşılığını, olayların “neden” ve “niçin”ini açıklayan bilgileri, görüş ve yorumları bulabilirler. Hikâyeler çocuğun sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlar; geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur” (Oğuzkan 2010, s.98).

Öykü çocuklara hitap eden en önemli türlerdendir. Çocuk, kendisini eserdeki kahramanın yerine koyarak olayı âdeta yaşar. Bu nedenle öykü, eğitsel iletilerin çocuğa aktarımında etkili birer araç görevi üstlenir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun eğitiminde önemli bir araçtır. Bu araştırma, yazarlara, eğitimcilere bilimsel anlamda somut veriler sunacağı için oldukça önemlidir. Ayrıca ülkemizde çocuk kitapları üzerine yapılmış uygulamalı çalışmaların az olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar genellikle tek boyutlu olup araştırmacının kişisel değerlendirmesiyle sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmada ise çocukların gelişimi için çok önemli olan öykülerin uygulamalı bir çalışmayla çocuklar üzerindeki etkisi görülecektir. Çalışma, bu konudaki eksikliğe dikkat çekmek ve bu konuda yapılacak çalışmaların önünü açmak bakımından önemlidir. Çalışma sonuçları ebeveynlerin, eğitimcilerin ve

ortaokul düzeyindeki öğrencilerin Sevim Ak'ın eserlerinden ne derecede faydalanacağını gösterecektir. Çalışma sonuçları Sevim Ak'ın öykülerinin eğitim alanında ne şekilde kullanılacağına rehberlik edecektir. Yazarlara, Türkçe öğretimine ve öğretmenlerine ayrıca bu alanda ilgili araştırma yapacak olanlara yol gösterecek olması, bu araştırmayı ayrıca önemli kılmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Çalışmaya katılan tüm öğrencilerin kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle ve dürüst bir şekilde cevap verdikleri kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- 2011-2012 eğitim öğretim yılında Erzincan il merkezinde bulunan Osman Gazi, Güvenlik, Müşir Zeki Paşa İlköğretim Okullarında öğrenim görmekte olan 6. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Elde edilen bulgular 110 öğrenciden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Öğrencilere okutulan metinler Sevim Ak'ın 10 öyküsü ile sınırlıdır.
- Öğrencilere uygulanan başarı testi 25 soru ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Dil: “Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (Ergin, 2007, s.3).

Ana dili: “Başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir” (Aksan, 2007, s.81).

Çocuk Edebiyatı: “Gelişme ve yetişme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata denir” (Şimşek, 2002, s.32).

İleti: “Söz ya da yazı ile verilen, gönderilen ve belli bir anlamı olan haber, bildiridir” (Tayfun, 2009, s.12).

Okuma: “Ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci olarak tanımlanmaktadır” (Akyol, 2007, s.1).

Öykü: “Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları anlatan kurguya dayalı yazılardır” (Şimşek, 2002, s. 97).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışılan konu ile ilgili kuramsal çerçeve oluşturularak ilgili literatürde çocuk edebiyatında öykünün eğitsel boyutu ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçları hakkında bilgiler yer almaktadır.

2.1. Çalışılan Konu ile İlgili Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Okuma ve Önemi

Yazılı bir metni, başlıkları, kelimeleri, cümleleri, işaretleri; kısacası bütün öğeleriyle birlikte “görme, algılama ve kavrama sürecine” okuma denir.

Türkçe Sözlük'te okuma, yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek (TDK, 2005, s.1494) şeklinde tanımlanır. “Okuma; sözcükleri, cümleleri veya bir yazıyı bütün unsurlarıyla görme, algılama, karama ve anlamdırma etkinliğidir” (Gündüz ve Şimşek, 2011, s.13). Başka bir tanımıyla okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir (MEB, 2006, s.6).

Yukarıdaki üç tanımda ortak görüş; okumanın görme, algılama ve anlamlandırma işlemi olmasıdır. Okuma becerisi, ilkokulun ilk sınıfında öğrencilere kazandırılmakta ve eğitim hayatının ve öğrenmenin temelini oluşturmaktadır.

“Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. Programda okuma öğrenme alanıyla, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip

eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri amaçlanmıştır” (MEB, 2006, s.6).

Okuma, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dört temel dil becerisinden biridir. Okuma becerisi, öğrencinin kişiliğini geliştirmesi ve yaşadığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurması açısından da önemlidir. Bu yüzden öğrencilerin okula başlar başlamaz okuma becerilerini kazanmalarına gereken önem verilmelidir (Güneş, 2007, s.118). Okuyan insan, geçmişini tanır ve geçmişten aldıkları ile geleceğini kurar, bilgi seviyesini yükseltir ve olaylara geniş bir pencereden bakma fırsatı yakalar, günlük konuşma dilinin dar kalıplarından kurtulur, kişilik kazanır, olgunlaşır.

Okumak, insan için en kolay ve en etkili öğrenme yoludur. Okuma eyleminin alışkanlık hâline getirilmesi için çocukların ve gençlerin söz dağarını zenginleştiren bilmece ve bulmacalarla işe başlanmalı; kısa öyküler, çizgi romanlar ve klasikleşmiş romanlarla okuma etkinliklerini sürdürmeli, çocuk ve gençlik dergileriyle çeşitlendirilmelidir (Gündüz ve Şimşek, 2011, s.13). Pek çok alışkanlık ailede kazanılır. Bu sebeple, bir çocuğun okuma alışkanlığı edinmesinde de aile önemli bir konumda yer alır. Okuma alışkanlığının kazanılabileceği ikinci yer ise okuldur. Bu noktada aileden sonra en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Arıcı (2012) okuma alışkanlığının geliştirilebilmesi için öğretim programıyla, okullar ve öğretmenlerle, ailelerle, kitap ve yayınevleriyle, kütüphanelerle, televizyon ve radyo programlarıyla ilgili çalışmalar yapılabileceğini ifade eder.

2.1.2. Okuma ve Anlama

Temel dil becerilerinin başında okuma gelir. Okumanın da hedefi anlamaktır. Anlamanın olmadığı bir okuma eylemi zaman kaybıdır (Gündüz ve Şimşek, 2011, s.43).

Anlama; “1.Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak. 2.Yeni bilgileri eskileriyle bir araya getirerek sonuç niteliğinde başka bir bilgi edinmektir” (TDK, 2005, s.101).

Okuduğunu anlama okuma öncesinde, sırasında ve sonrasında yazarın sunduğu bilgi ile okuyucunun geçmişinde yer alan bilgilerin birleşmesi ile bir anlam oluşturma ve düşünme eylemidir (Meissner ve Yun, 2008; Sweet ve Snow, 2003).

Okumanın asıl amacı anlamı kavramaktır. Bu nedenle kelime şekillerinin, anlamlarıyla aynı zamanda kavranması gerekir. Anlam, hem kelimelerin özel şekillerini tanıma, hem de söz gelişinden yararlanılması bakımından okumanın en önemli unsurunu teşkil eder.

Okuma etkinliği, gerek ilkokul ve ortaokulda gerekse daha sonraki öğrenim hayatında öğrenciye gerekli olacak, hatta sadece Türkçe derslerinde değil, matematik, hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen-teknoloji dersleri gibi diğer derslerde de öğrencinin başarısına yön verecek belirleyici bir faktördür. Doğru ve hızlı okuyan, okuduğunu anlayan ve yorumlayan, sözlü ve yazılı anlatımı iyi yapabilen öğrencilerin, okul hayatında başarılı olacağı muhakkaktır (Çaycı ve Demir, 2006, s.438).

Bu bağlamda yeniden ele alınırsa “Okuma etkinliğinin temel amacı; yazıda iletilenlerin tam ve doğru olarak anlaşılmasıdır. Tek tek birbirinden bağımsız sözlerin bir araya gelerek bir anlam oluşturmalarıdır. Zaten okunan metnin yazım amacı da, bu anlam bütünlüğünü okuyucuya iletmektir. İki ayrı çabaymış gibi gözüken okuma ve anlama, aslında neden-sonuç ilişkisi ile bağlıdır. İnsan anlamak için okur. Okuduğunu anlamak ister” (Demirel ve Şahinel, 2006).

Çalışmalar metnin kalitesinin okurun metni anlamlandırabilmesi açısından önemli olduğunu göstermektedir (Roberts ve ark., 2008).

Okuduğunu anlama sürecinde, anlamı bulma, anlam üzerinde düşünme, nedenleri araştırma, sonuçlar çıkarma ve değerlendirmede bulunma vardır. Anlama; inceleme, seçim yapma, karara varma, çevirme, yorumlama, öteleme, analiz ve sentez yapma, değerlendirme gibi beyin faaliyetlerini içermektedir. Anlamlandırmada okuyucunun önceki deneyimleri de anlama sürecinde okunanla bütünleşmektedir.

Yapılan akademik çalışmalarda öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyleri arttıkça akademik başarılarının da arttığını göstermektedir (Çam, 2006; Karatay, 2007; Özçelik, 1988; Sallabaş, 2008; Tazebay, 2005).

Bütün okuma ve okuduğunu anlama etkinlikleri bu becerileri kazanmış bireyleri yetiştirmeyi amaçlar. Etkin okur; okuduğunu anlama becerisi kazanmış, metnin yapısına uygun yöntemlerle okuyabilen, eleştirel bir bakış açısına sahip okurdur. Okuduğunu anlama eğitimi sonunda öğrencilerden bir okur olarak bazı davranışları ve becerileri kazanmış olmaları beklenir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda okuma temel dil becerisiyle ilgili kazanımlar şu şekilde yer almaktadır:

Okuduğu metni anlama ve çözümleme

1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
3. Metnin konusunu belirler.
4. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
7. Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
8. Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.
9. Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.
10. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
11. Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
12. Okuduklarını kendi cümleleriyle, kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
13. Metne ilişkin sorulara cevap verir.
14. Metne ilişkin sorular oluşturur.
15. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrar.
16. Metnin planını kavrar.
17. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantıları fark eder.
18. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
19. Metinde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarının işlevlerini açıklar.
20. Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.
21. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
22. Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
23. Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.
24. Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
25. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.

26. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
27. Okuduklarını kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
28. Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.
29. Metnin başlığı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
30. Okuduğu metne farklı başlıklar bulur.
31. Metnin yazarı veya şairi hakkında bilgi edinir (MEB, 2006).

2.1.3. Tutum ve Okuma Tutumu

Başarılı bir okuma eylemi gerçekleştirmek ve okuma etkinliğinden zevk almak için, okunacak materyale yaklaşım, yani okuma tutumu önemlidir.

"Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konu, obje ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir" (İnceoğlu, 1993, Akt. Tavşancıl, 2010). Bu tanımda tutum; konu, obje ve olaylara bir tepki olarak ifade edilirken başka bir tanımda ise duygusal ve zihinsel hazırlık durumu olduğuna dikkat çekilir.

"Tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumudur (Allport, 1967, Akt. Tavşancıl, 2010).

Sallabaş (2008) yaptığı çalışmada, 8. sınıf öğrencilerinin okuma tutum puanlarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu durum onların okumaya karşı duygusal, zihinsel ve davranışsal olarak olumlu eğilim gösterdikleri anlamını taşımaktadır. Ancak aynı öğrencilerin okuma tutumları ile okuduğunu anlama becerilerinin düşük düzeyde ilişkili çıkması, onların tutumlarını yeterli seviyede davranış hâline dönüştüremediklerini ortaya koymaktadır. Eğitim öğretim sürecinin sağlıklı işlemesi öğrenci davranışlarının tutumlarını desteklemesini gerektirmektedir.

Okuduğunu anlama düzeyi ile okumaya yönelik tutum arasında yüksek oranlı ilişki bulunamasa dahi tutumların da diğer algısal değişkenler gibi okuma becerisinin edinilmesinde, geliştirilmesinde ve okuma başarısında önemli birer etken olduğu bilinmektedir. Bu bilgi doğrultusunda okuma eğitimi çalışmalarında öğrencilerin okuma tutumlarının da yükseltilmesi önem taşımaktadır.

2.2. Çocuk Edebiyatı ve Öykü

Çocuğun zihinsel, duyuşsal ve dilsel gelişimine önemli derecede katkıda bulunan edebiyata çocuk edebiyatı denir.

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin, 1998, s.9).

“Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2010, s.17).

Çocuk edebiyatı, “üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel ve duyuşsal dünyasını *sözlü ve yazılı sanat* ürünleriyle besleyen etkinlikler alanı” (Güleryüz, 2002, s.35) olarak da tanımlanabilir.

Yukarıdaki tanımlardan hareketle, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemine kadar uzanan süreçte çocuğa bilişsel, duygusal, sosyal anlamda önemli katkılarda bulunan çocuk edebiyatının önemli işlevlerinden biri de çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır.

“Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Başka bir söyleyişle, çocuklar adına üretilen nitelikli yayınlar çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili birer uyaran olmalıdır” (Sever, 2010, s.19).

Çocuğa sanatın kapısını açan, okuma sevgisi aşılayan çocuk edebiyatı ürünleri yazılırken aşağıdaki hedeflere sahip olmasına dikkat edilmelidir:

“Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak. /Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları gözönüne almak. /Çocuğun dil gelişimine özen göstermek. /Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak. /Sosyal-duygusal gelişimi göz önünde bulundurmak. /Zihinsel gelişimi desteklemek./ Çocuğa ilk kitap sevgisini aşılamak, ilk edebi ve estetik değerleri vermek./ Olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak. /Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda

bilgilendirmek./ Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak./ Çocukta dinleme yeteneğini geliştirmek./ Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmek./ “İyi kitap” kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak./ Çocuk kitabı türlerini (hikâye, roman, masal, fabl vb.) iyi örneklerle çocuğa tanıtmak./ Çocukların resimlendirilme ve fiziksel özellikler yönünde en iyi örneklerle tanışmalarını sağlamak./ Çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak./ İki yaştan itibaren her yaş grubuna uygun içerik, resimlendirme ve fiziksel özelliklerdeki yayınları tanıtmak” (Şirin, 1998, s. 43,44).

Çocuk edebiyatının amaçlarından biri de yukarıda belirtildiği üzere edebî türleri tanıtmaktır. Çocuk okurların tercih ettiği türlerin başında ise öykü gelmektedir.

Öyküler gerçek ya da gerçeğe yakın olayları anlatan edebî yazılardır. Bu öykünün en genel tanımıdır. Farklı kaynaklarda öyküye ait değişik tanımlar şu şekilde yer almaktadır: “Öykü, yaşanmış ya da yaşanabilen olayları, olaylara karışan kişilerin ruhsal yapılarını, yer ve zaman belirterek anlatan yazılara denir. Çocuk edebiyatında öykü, çocukların gerçeklik dönemlerine doğru ilgi gösterdikleri yazı türleridir” (Güleryüz, 2002, s.294). Görüldüğü gibi öykü, çocuk için gerçek yaşamı, gerçek yaşamdaki kişileri, olayları tanıyabilmesi yolunda bir model niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda öykü modelden gerçek yaşama geçişte şiddetini azaltan, düşüren, yumuşatan bir etkiye sahiptir.

Öykü, çocukların belli bir yaştan sonra merak duymaya başladıkları bir edebî türdür. Bu dönem, çocuğun gerçek yaşama ilgi duyduğu yaş, şeklinde isimlendirilebilir. Çocuklar 8–10 yaşlarından sonra giderek bu edebî türe ilgi duymaya başlar. Artık masal çağı bitecek, yerini yavaş yavaş öykü ve romana, yani gerçek ya da gerçeğe uygun olay anlatımının ağır bastığı yazı türlerine bırakacaktır. “Gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlusunun (hacim) öykü, ... denir” (Kıbrıs, 2000, s.123). Bu tanımdan, öykünün bir amaca, bir ihtiyaca cevap verdiği sonucu ve içerik olarak taşıması gereken nitelikler çıkarılabilir.

Bir diğer tanımda ise öykünün daha çok belirli kurallar çerçevesinde yazılan bir yazın türü olduğu fikri üzerinde durulur: “Belirli zaman ve belirli yerlerde genellikle az

sayıdaki kişi arasında geçen gerçeğe uygun olayların karakterleriyle birlikte kısa, duygulu, heyecanlı bir biçimde gözleme veya tasarlanmaya dayanan yazılara hikâye denir” (Ciravoglu, 1998, s.77). Gözlem ve tasarlamaya dayalı ama çocukta duygulanımlar yaratabiliyor olması onun bir diğer özelliğidir.

Bu tanımda da öykünün yine belli nitelikleri taşıması gerektiği belirtilmiştir. “Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin basından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikâye denir” (Oğuzkan, 2010, s.99). Diğer öykü tanımlarından farklı olarak burada belirgin olan nokta öykünün birkaç sayfadan oluşacağı fikridir.

Öykü türünün aynı zamanda insanın merak duygusunu tetiklediği, kişiyi hakikate götüren düşüncelerin önünü açtığı bilinir. “Hikâye, insanın merak duygusunun var ettiği ve sonu kimi zaman hoşça vakit geçirmeye, kimi zamanda mutlak gerçeğe çıkan sorular yumağına, olayların estetik kurgusu ve anlatımıyla cevap bulma/verme gayretinin ürünü olan edebî türdür” (Çetişli, 2004, s. 21). Öykünün tanımı bazı yazarlar tarafından çocuk merkez kabul edilerek yapılmışken bazı yazarlar da daha genel bir ifade olan insan ya da kişiyi merkez edinmişlerdir.

Kantarcıoğlu ise öykü ve öyküleyici metinlerden nasıl yararlanılacağına bilinmesinin önemli olduğunu ve çocukların ilgi ve dikkatlerinin yaşa göre farklılaştığını belirtir. “6-7 yaşlarında gelişen algıları anlatılanlarla ve görme yoluyla alınarak peri masalları ve benzeri konulardaki ilgiler dokuz yaşlarında erkeklerde azalır, kızlarda artar, on-on bir yaşlarında bu ilgi, hikâye, ev ve aile hayatına yönelir” (Kantarcıoğlu, 1991, s. 28). Öykü, yazarının yaş ve ilgi-dikkat arasındaki bu bağıntıdan yola çıkarak öykülerini oluşturma gayreti içerisine girmesi beklenir.

2.2.1. Çocuk Öykülerinde Bulunması Gereken Nitelikler

Çocukların ilgi ve zevkle okudukları eserlerin başında öykü ve romanlar gelir. Çocuklar için öyküler seçilirken bazı unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlardan en önemlisi, anlatılan konu ve olaydır.

Bununla birlikte “işlenen tema ve konu çocuğun ilgili bulunduğu unsur, obje ve varlıklardan seçilmeli; çocuğun kavrama düzeyine uygunluk taşınmalıdır. Öyküde olay basit, anlaşılır, hareketli ve sürükleyici olmalıdır” (Şimşek, 2002, s.99). Dikkat edilmesi

gereken öncelikle çocuğun algılama düzeyi ve kendine özgü bir dünyasının olduğudur. Ayrıca öyküde yer alacak unsur ve objelerin çocuğun aşına oldukları arasından seçilmesi gerektiği de söylebilir. “Çocuk öykü ve romanlarında, diğer bütün türlerde de olduğu gibi iki temel öge zorunlu olarak korunmalıdır. Bunlar çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğidir. Bu iki temel ögenin gözetilmesiyle öykü de roman da bir edebiyat türü olarak çocuğa yaklaşabilir ancak” (Güneş, 2008, s.126,127).

Seçilecek öykü konuları doğrudan bilgi verici, didaktik değil; çocuğa olaylar içerisinde bunu sezdirecek, hissettirecek nitelikte olmalıdır. “Öyküler aşırı öğretici, öğüt verici olmamalı, olayların içinde, insanlar olayları yaşayarak bu dersi ya da deneyimi kendileri çıkarmalıdır” (Güleryüz, 2002, s.294). Çocuğa iletilecek mesajın açık, seçik, anlaşılır olmasına da dikkat edilmelidir.

Aynı zamanda metinlerde yer alan resimlerin metnin konusunu özetleyici, anlaşılır kılıcı bir yanının olması gerektiği de ileri sürülebilir. Öykülerin dil ve üslup yönünden sahip olması gereken nitelikleri sıralarken Ciravoğlu (1998) “Anlatım canlı, kısa cümlelerle gerçekleştirilirken, dil, genellikle ‘di’li geçmiş’ kipinde kullanır. Konu, yazarın veya kahramanın ağzından nakledilerek dikkati canlı tutabilecek özellikte olmalıdır. Hikâyeye akıcılık kazandıracak konuşma, iç konuşma veya monologlar kısa, etkileyici cümlelerden oluşacak bir özellik taşır” (s.77) ifadelerini kullanır. Tekdüze anlatımın dikkati ve ilgiyi azaltıcı etkisinin önüne geçmek için anlatma işinin canlı, şaşırtıcı ve beklenmedikleri durum ya da olaylarla harmanlanması gerektiği üzerinde durulabilir.

2.2.2. Çocuk Edebiyatında Öykü ve Eğitim İlişkisi

Öykünün her yaştan insana seslendiği bilinmektedir. Bunun için yazarlar, iletilmesi lazım gelen bazı mesajları, öykünün insanı saran havası içinde vermeyi düşünmektedirler.

Çocuk için öykünün neden gerekli olduğu, üzerinde durulmaya değer bir konudur. Çünkü çocuk, öykü ve dolayısıyla içindeki yaşantı ürünü ya da kurgusal gerçeklikle gerçek hayatta karşılığını ya da çözümünü bulamadığı birçok meseleyi anlamlandırabilir ve çözebilir. “Çocuklar, hikâye ve romanlarda çeşitli konulara ilişkin olarak çözülmesini gerekli gördükleri birçok sorunların karşılığını, olayların *neden* ve *niçinini* açıklayan bilgileri, görüş ve yorumları bulabilirler. Hikâye ve romanlar,

çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlar; gelişmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur; böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırır” (Oğuzkan, 1987, s.92,93).

Bunun dışında, öykü ve romanlar çocukların kendi ülkelerindeki insanları geçmişleriyle tanımlarını kolaylaştıracağı gibi onlara başka kıta ve ülkelerde yaşayan insanlar üzerine bilgive görüş de kazandırır.

Öykü yetenekli okuyucular yetiştirmek için bir materyal ya da araçtır.Okuma alışkanlığı ve zevkinin gelişmesinde, dolayısıyla boş zamanların yararlı biçimde geçmesinde öykü ve romanların çocuklar için taşıdığı önemi de belirtmek gerekir” (Barone, 2011; Oğuzkan, 2010).

Aynı zamanda öykü, çocuğa dar anlamda yaşadığı çevre ve coğrafyayı geniş anlamda ise dünyadaki yaşamı sezdirmek amacıyla bir araç olarak kullanılabilir. Bunun yanı sıra zararlı alışkanlıklardan çocuğu korumak amacıyla onun boş zamanlarını daha faydalı bir işle yani okumakla doldurması sağlanabilir.

Ciravoğlu (1998), öykülerin çocukları sadece bir yönden geliştirmediğine dikkati çekerken aynı zamanda öykülerin çocukları eğlendirdiğini, onlara düşünmeyi öğrettiğini, çeşitli konularla ilgili olarak onlara karşılaştırma imkânı sunduğunu, onların bazı becerilerini geliştirdiğini, arkadaş edinme ve büyüklere karşı nasıl davranacaklarını öğrenmelerini sağladığını söyler (s.78).

“Çocuğun dünyası şartlandırılmışlarla kirlenmediği ve de çocukta her şeye karşı birilgi olduğu için çocuklar gördükleri ve duydukları her şeyi kaydetme eğilimindedirler. Bu noktada hikâye ve roman parçalarından yararlanmak doğru olur. Hikâye ve romanların kimi bölümlerindeki gülünç konular, çocukların neşelenmesine yardımcı olacaktır. Yerine göre edebî bir eserde çocuk kendini kahramanın yerine koyar ve ona özenir. Kahramanımız olumlu bir kahraman olduğu sürece çocuk olumlu bir karakter kazanmaya başlar” (Ciravoğlu, 1998, s.78).

Çocukluk döneminde taklit çok önemli bir yer tutmaktadır. Burada belirtildiği gibi çocuk, öykü kahramanının yerine kendini koyar, kendini onunla özdeşleştirir.

Böylece olumlu özellikler model ve taklit yoluyla kazandırılabilir. Roman ve öyküler, bilgi vermekten çok eğlendirici, hoşça vakit geçirici olmalıdır. Çünkü çocuk o yaşta henüz böyle bir yükleme için hazır bulunmayabilir. “Roman ve öyküler duygusal yönleri ağır basan, sanat yapısı nitelikleri taşıması gereken yazılar olduğu için, ilk elden bilgi sunmak gibi didaktik-öğretici bir hedefleri yoktur. Ancak böyle bir roman ya da öyküde ister istemez büyüklerin yaşantılarından, yaşamla ilgili deneyimlerinden kesitler sunulduğu için bunları okuyan çocukların yaşam deneyimleriyle de zenginleşmiş olur. Böylece çocukların, içinde bulundukları topluma uyumunda yarar sağlayan bu eserler didaktik bir işlevi de yerine getirmiş olurlar” (Kıbrıs, 2000, s.123). Öyküler, yaşantı ürünü olduğu için çocuğun gerçek hayatla olan ilgi ve ilişkisini düzenlemekte kullanılabilir.

2.2.3. İleti Kavramı ve Çocuk Öykülerinde Eğitsel Amaçlı İletiler

İleti yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. “Kaynak tarafından oluşturulan içeriğin içindeki duygu, düşünce, önermelerin bütününe ileti ya da mesaj denir” (Güleryüz, 2002 s.161). Başka bir tanımda ise edebiyat yapıtlarında ileti için, sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı şeklinde ifade edilir (Sever, 2008, s.140).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel amacı, öğretmek değil, çocuklara duyarlık kazandırmak, onların güzele yönelik duygularını geliştirmektir. “Edebî eserler hem bireysel hayatla, hem de sosyal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar,1999, s.6). Yazar eserlerindeki iletiler aracılığıyla okuyucuya iyiyi, güzeli telkin eder.

Bu iletilerinde aktarım biçimi son derece önemlidir. “Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşabilmesi için Türkçenin anlatım olanaklarını ve kurallarını yansıtan yazınsal metinlere gereksinim vardır. Bu araçlar çocukların dil, anlam ve alımlama yeterliğine uygun, Türkçenin anlatım olanaklarını ve kurallarını yansıtan yazınsal metinlerdir. Bu metinlerde ileti doğrudan, açık bir biçimde verilmez. Yazarın okurla paylaşmak istediği duygu ve düşünceler, metnin dokusuna sindirdiği ipuçlarından da yararlanarak okur tarafından anlamlandırılır” (Sever, 2010, s.17). Sever gibi Özdemir de iletilerin çocuklar için yazılmış eserlerde doğrudan verilmesi taraftarı değildir.

Yazınsal metinlerde ileti, önerme biçiminde ya da kesin bir yargıya dönüştürülmüş olarak verilmez. İleti, metnin dokusuna sindirildiği için metinlerdeki ileti örtüktür ve yazarla okurun paylaştığı, okurun kendi yaşantısına kattığı, bir durumun, bir sorunun aydınlatılmasına yöneliktir (Özdemir, 1995, s.95). Fakat edebî metinlerdeki iletilerin örtük olması muhatabı olan çocukların kapasitesinin üzerinde bir anlatımın olması anlamına da gelmemelidir.

“Çocuk kitaplarında iletinin, dikkati çekmesi ve dikkati üzerinde tutması için, sembollerinin karmaşık değil basit olması gerekmektedir. Dikkat yöneltirken bilinenle yenilik, basitlikle karmaşıklık, belirginlikle belirsizlik arasında denge aranmaktadır. Alıcının bilişsel kapasitesini aşan karmaşıklık ise dikkatin toplanmamasına ya da kısa sürede dağılmasına neden olmaktadır. Bu açıdan verici ve alıcı arasındaki ortak tecrübe alanı ne kadar geniş olursa iletişim de o kadar etkili kabul edilmektedir” (Ergin, 1992, s.65).

Demirel (2011)’e göre çocuk edebiyatı ürünlerindeki iletilerde bulunması gereken özellikler şöyledir:

1. İletiler çocuğun gelişim alanlarına olumlu katkıda bulunmalı.
2. İletiler ile konu arasında yakın ilişkinin olmasına dikkat edilmeli.
3. İletilerin aktarımında önemli bir araç olan konu, dil ve anlatım gibi özellikler, kendi içlerinde bir uyum barındırmalıdır.
4. Sadece örtük iletiler değil yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalı.
5. İletiler için en az tema/ana fikir kadar üzerinde ciddi durulmalıdır (s.58,59).

Özetleyecek olursak çocuklar için yazılmış edebî eserlerde yer alan iletiler, çocuğun gelişim alanlarını olumlu etkilemeli, onun yaşam gerçeklerine uygun olmalı, sanatsal bir dille, doğrudan değil ama anlaşılır bir üslupla verilmelidir.

2.2.4. Sevim Ak’ın Öykücülüğü

Öğretmen bir anne-babanın çocuğu olan Sevim Ak, Samsun’da, çıkmaz bir sokakta büyümüştür. Farklı kesimlerden insanların yaşadığı sokak, Ak’ın yazma

serüveninde en ilham verici kaynaklardan biri olmuştur. Bir röportajında bu durumu şöyle dile getirir:

“Babamın seçimleriyle farklı katmanlı sosyal çevrelerde yaşadık. İnsan çeşitliliğinin ve kültürünün zengin olduğu tarihi binalarda ve semtlerde yaşadık. Çocukluğum Samsun'da, gençlik yıllarım Yahudi, Ermeni, Rum, Kürt ..gibi farklı kültürdeki insanların barındığı Kadıköy Yeldeğirmeni'nde bir İtalyan apartmanında geçti. Ayrıca 2000-2008 yılları arasında ODTÜ'deki İLKİYAR Vakfı aracılığıyla Anadolu'daki YİBO'lara yaptığım yolculuklarda köy çocuklarıyla yoğun etkileşimler yaşadım” (Karabulut, 2012). Bu nedenle olsa gerek kitaplarındaki olaylar genellikle mahallede, evde, sokakta, parkta, deniz kenarında veya okulda geçmektedir.

Sevim Ak, öykülerinde daha çok çocukların duygusal gelişimine katkıda bulunabileceği konulara değinmiştir. *Aile, arkadaş, hayvan, doğa ve yaşam sevgisi ile karşı cinse duyulan ilgi bunların yanı sıra mutluluk, yardımlaşma, başarı, sabır* gibi kavramlar yazarın öykülerinde yer alır. Aslında çocuğun dünyasına ilişkin birçok şey yazarın öykülerinde kendine yer bulur. *Hayaller, olağanüstülükler, dış görünüş, doğa olayları, aile içi iletişim* konularında eğlenceli anlatımlarıyla mesajlar verir. Olumsuz davranışları (*yalan, öç alma, hırs, önyargı*) engellemek için de üstü kapalı öğütler verir.

İpşiroğlu (1991) büyüklerin çocuklara sunmak istedikleri hazır dünya ile çocukların gerçekleri arasında kopukluk olduğunu, çocuk yayınlarında çocuklara sevgi, dostluk, barış vb. değerler verilmek isteniyorsa, hazır ve soyut kalıplardan değil, yaşamın gerçeklerinden yola çıkılması, çocukları ciddiye alan, önemseyen, onların dertlerini, kaygılarını dile getiren yayınlara ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Kitapları 1985 öncesi Türkiye'de çocuk edebiyatında yaygın olan öğretici metinler devrini kıran bir öncü olarak değerlendiren Ak, İpşiroğlu'nun belirttiği gibi çocukları ciddiye alan, hitap edilen yaşa uygun dil ve anlatımla ele alınırsa en can acıtan meselelerin bile çocuk edebiyatının konusu olabileceğini belirtir.

Ak, sanatsal-estetik duyarlılığın gelişimi için estetik bilincin geliştirilmesi yönünde de çaba gerektiği kanısındadır. Ak, ayrıca “Toplumsal olaylara, her türden insan psikolojisine duyarlı yaklaşımlar, haksızlığa uğrayanın yanında olmak, şiddetin azaldığı, barışın egemen olduğu daha yaşanılır bir dünyaya yönlendirebilecek anlayışla bütünleşmelidir” (Güneş, 2008, s.206) der.

“Çocuk kitaplarında, çocukların yeni yaşantılar kazanmalarına olanak sağlayan en temel öğelerden biri de öykündükleri kahraman/kahramanlar ve onların nitelikleridir. Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartıya kaçılmadan iyi geliştirilmiş olması, kahramanın öyküdeki olaylara yön veren etkin kişiliği, çocukları kahraman/kahramanlarla özdeşim kurmaya yöneltir” (Sever,2010, s.77).

Yazarın kahramanları genelde çocuklardır. Fakat bu çocuklar ne kadar bizden biri gibi görünseler de farklı özelliklere sahiptirler. Ak, kahraman seçimi için şu yorumu yapar:

“Günümüzde genellikle herkes, kendi sosyal statüsüne yakın insanlar ile ilişki kuruyor. Çocuklar da gene aynı şekilde, sanki tek tip dünya, tek tip insan varmış gibi, yine kendi sosyal çevrelerinden arkadaş ediniyor. Böylece çoğu çocuk, etrafındaki farklı sosyal sınıftaki insanlardan haberdar olmuyor. Ben bu yüzden, çocukları biraz farklı dünyalara çekecek, düşündürtecek, empatiyle yaklaşımlarını sağlayacak kahramanlar yaratmaya çalışıyorum” (Karabulut, 2012).

Kitapları birçok öyküden oluşur. Öyküler bağlantılı olmamasına rağmen tek bir kahraman üzerinden anlatılır. Yazar, kahramanlar hakkında pek fazla betimleyici bilgilere yer vermez. Örnek olması bakımından “Çilekli Dondurma”nın kahramanı Gülüş, adında sekiz yaşındaki kız çocuğudur. Doğduğunda ağlamamış gülererek dünyaya gelmiştir. Gülüş halasıyla müzeye gitmeye can atar. Müze masal kutusudur gözünde. Gülüş en olanaksız gözüken şeyleri bile olağan karşılar. Hayvan dostudur. Sokak köpeklerini besler, aşılatır, hastalanınca veterinere götürür. Hala, babaanne, dede, komşu kadınlar, erkekler en iyi arkadaşlarıdır. Akşama kadar sokak aralarında, merdiven atlarında, çocuk bahçelerinde koşturur. Yardımseverdir. “Gökte Biri Var” öyküsünde Güneş adında bir kız çocuğu çıkar karşımıza. Bu kitap tek bir öyküden oluşmaktadır. Öykü, Güneş’in anneanesiyle olan ilişkisiyle başlar. Arkadaş canlısı sosyal bir çocuktur, okul üçüncüsüdür. Hatta tek arkadaşı televizyon olan bir çocukla arkadaşlık etmesi istenir.

Yazarın kahramanlarının kız olması yanında kitaplardaki görsel tasvirler de âdeta okuyucuya yazarı çağırıştırır. Bu çocuklar tıpkı yazar gibi kıvrıkcık saçlı ve gözlüklüdür. Birçok çocukta olduğu gibi yazarın kahramanları için de gözlüklü olmak problemdir. Bu durum bir kitabına isim de olmuştur. “Dörtgöz” adlı kitabın kahramanı

Deniz, gözlükleriyle dalga geçen arkadaşlarından intikam almak isteyen bir çocuk, okuldaki müsameredeki rolünün küçüklüğünden utanan, arkadaşı Kerem`le çöpleri yok etme projesinin sahibi, mahalledeki sokak köpeklerini koruyan, kuklalar yapan Selim`in arkadaşı olarak karşımıza çıkar.

Sevim Ak, yazarlık serüveniyle ilgili olarak şunları söyler:

“Ben 23 yıldan beri çocuk kitapları yazıyorum. Çocuk kitapları yazmaya, kendim için yazdığım dönemde, yazdıklarım içerisinde hep çocukların olduğunu fark ettiğimde başladım. Bunun nedenini düşündüğümde ise, çocukluğumda yaşadığım, derin zenginlikler taşıyan, çok fazla değişik insan profil ve portresini, çok küçük yaşta yaşama geçirmemden kaynaklandığı fikrine vardım. Aslında, çocukluğumdan edindiğim, yetişkin hayatıma da taşıdığım bir sürü malzemem (anı, ayrıntı, duygu...) vardı” (Söyleşi, 2013).

Göğsünde bir kuş taşıyan Mufo, müzik sevgisiyle dolu Musto, mahalleye taşınan Selo`yla tanışmaya çalışan Titi, mahalleliyi çöplerinden tanımaya çalışan Toto, konuşma engelli Ercü`yle arkadaş olmaya çalışan Serap, odasına güneş saklanan Bülo, herkesin gökyüzünde bir yıldızı olduğunu öğrenen, yeni giysi almak için dükkan dükkan dolaşan, üzülen, yaşlılar haftasında bir teyzenin ağır filesini taşımaya kalkan, fille dostluk kuran Meltem, önce yerbilimci, sonra bulmaca şampiyonu, daha sonra da ünlü bir sinema oyuncusu olmayı planlayan Sakız yazarın renkli kahramanlarından bazılarıdır.

Ak`ın öykülerinde yetişkinler çocuklarla arkadaşır. Sevim Ak`ın kitaplarında özellikle çocuklar komşularıyla olduğu kadar, bakkal, kömürcü, bekçi, özellikle balıkçı ve postacılarla yakından ilgilidir. “Kerpeten Sokağın Derdi”, “Elma Kokulu Kadın”, “Çiçekli Kadın” ve “Rol”de komşular “Kuşlar Kralı Nikola”da kuşçu, “Mavi Eşofmanlı Adam”da emekli, “Bisikletli Postacı”da postacı, “Ayakkabı Tamircisi”nde tamirci, “Mahalle Sinemasında” sinemacı, “Bizim Gazete”de bakkal, kırtasiyeci, “Toto ve Şemsiyesi”ndeki postacı, balıkçı, belediye başkanı çocukların iletişim kurduğu kişilerdir (Arpacı, 2006, s.68).

Yazarın çocuklar ve yetişkinlerin dışında insani vasıflar yüklediği cansız nesneler ve hayvanlar da kahraman olarak tasvir edilir. Konserden kaçan notalar, penguenler, müzik kutusuna sıkışıp kalmaktan bıkmış ve sonunda özgürlüğüne kavuşan

Napolitan Şarkı, yaşama isteğiyle dolu Madam Lulu'nun Şapkası, Pamuk Hanım'ın yaptığı kuklaları dağıtan Karga Fırfır, iki martı Açık göz ve Süs, bahçeye çıkmak için can atan ev çiçeği Açelya, Samanyoluna gitmeye çalışan Balon, Kayıp eşya bürosundaki eşyalar, Dokumacı Kuşu Fiyonk, denizatı Çia ve sevgilisi Si, albatros Ting, Denizanası Tül, sombalığı Çin ile sevgilisi Çinçin, kırlangıç Mio, Şaşkın Leylek Tantum, Akılsız Küçük Yabankazı, Yaşlı Martı Hopuduk diğer kahramanlardır.

Ak, öykülerinde çocuğa özgü sorunları, korkuları, kaygıları, beklentileri, çocuk-yetişkin çatışmalarını, savaşı, beraberinde sevinçleri çocukların anlayabileceği bir yalınlıkta, ama edebi bir dille anlatmayı başarmıştır. Ak'ın karakteristik özelliği; çocuk için yaşam ve ölüm gibi zıtlıkları şaşırtıcı bir doğallıkla dönüştürüp gerçekliği, hayalleri, hayatın ilk heyecanlarını, düş kırıklıklarını ve daha pek çok şeyi harmanlaması ve yetişkinlerin algılarından başka, sihirli bir dünya yaratabilmesidir. İlgi çekici bir başka yanı ise ucu açık bırakılan öykülerin çocuk okuyucuları yeniden yaratmaya ve birlikte hayal kurmaya davet etmesidir.

“İlk kitaplarımı çocukların dünyasını en saf ve doğal halleriyle yansıtmaya çalıştım. Yetişkin bilgeliği tavrı takınmadan, okurların kendi iç seslerine kulak vermelerini istedim. O dönemlerde çocuk edebiyatı denince ders kitaplarındaki okuma parçaları tarzında öğretici metinler anlaşılıyordu. Benim öykülerime ‘ee, şimdi bu öyküde ne anlattı, ne mesaj verdi’ türünden eleştiriler geliyordu. Sonrasında zengin hayal dünyası olan kahramanlarla ucu açık, uçuşan öyküler yazdım. Bir öykünün okurun katkılarıyla birden çok sonu olabileceğini düşünebileceği öykülerdi; bunlar da şaşırttı” (Kozikoğlu, 212).

Yazarın birçoğu Can Yayınları'ndan çıkan öykü kitapları şunlardır: Uçurtmam Bulut Şimdi (2003), Karşı Pencere (2003), Pembe Kuşa Ne Oldu (2003), Penguenler Flüt Çalamaz (2003), Toto ve Şemsiyesi (2003), Mahalle Sineması (2004), Dalgalar Dedikoduyu Sever (2003), Sakız Kızın Günleri (2004), Gökte Biri Var (2006), Dört göz (1999), Toto'nun Sınıfı (2011), Çilekli Dondurma (2002).

2.3. Çalışılan Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Literatür araştırması sırasında nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerindeki iletileri inceleyen çalışmalar, çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerilerine özellikle okumaya olan etkisini, ilköğretim öğrencilerinin okuduğunu anlama ve okuma

tutumunu inceleyen çalışmalar taranmıştır. Bu amaçlarla yapılan çalışmaları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Karakuş (2006), araştırmasında çocuk edebiyatı metinleriyle okuma becerisi arasındaki ilişkiyi ölçmüştür. Bunun için öğrencilere altı metin sunulmuştur. Bilgilendirici, öyküleyici ve şiir olmak üzere üç tür olan bu metinlerin çocuk edebiyatı ürünlerinin genelini kapsayacağı düşünülmüştür. Bu altı metin kendi içerisinde iki grupta ele alınmıştır. Birinci gruptaki metinlerde çocuk edebiyatı açısından çocukların yaş gruplarına, anlama ve anlatma becerilerine hitap edecek metinler olmasına dikkat edilmemiştir. Bu metinler rastgele seçilmiştir. Diğer grupta yer alan metinlerde ise çocuk edebiyatı açısından çocukların yaş gruplarına, anlama ve anlatma becerilerine hitap edecek metinler olmasına dikkat edilmiştir. Buna göre birinci grup metinlerdeki öğrencilerin okuduğunu anlama puanlarının genel başarı ortalaması %46, ikinci grup metinlerdeki öğrencilerin okuduğunu anlama puanlarının genel başarı ortalaması %80'dir.

Şahinli (2008), çalışmasında hikâye okuma kampanyasının okuduğunu anlama başarısı ve tutum puanları üzerindeki etkisi araştırmıştır. Araştırma, 2007- 2008 eğitim-öğretim yılı I. döneminde İzmir ili Buca İlçesi Dirayet Süren İlköğretim Okulu 3. sınıfları üzerinde uygulanmıştır. Örneklemdaki 69 öğrencinin 36'sı deney, 33'ü kontrol grubu öğrencileridir. Deney ve kontrol grubu, doğal sınıf koşullarının korunmasını sağlamak amacıyla ayrı şubeler olarak seçilmiştir. Araştırmada “öntest- son test kontrol gruplu deney deseni” kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda kampanyanın;

1. Okuduğunu anlama başarısında deney grubu lehine anlamlı fark oluşturduğu,
2. Tutum puanlarını ise anlamlı fark oluşturacak kadar etkilemediği,
3. Cinsiyetin başarı ve tutumda etkili olmadığı,
4. Okuma alışkanlığını geliştirdiği, tespit edilmiştir.

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının temel dil becerilerinden okuma ve yazmaya etkisini Aslan (2007) deneysel çalışmasında ortaya koymaya çalışmıştır. Birinci denence ile grupların okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki farkları yoklanmış, sonuçta, öğrencilere, okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki davranışları kazandırmada, geleneksel yöntem ile yazınsal nitelikli çocuk kitaplarına

göre hazırlanmış Türkçe öğretimi programının benzer derecede etkili olduğu saptanmıştır. İkinci denence ile grupların okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki farkları yoklanmış, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının temel araç olarak kullanıldığı Türkçe öğretimi programının öğrencilere, okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki davranışlarını kazandırmada, geleneksel yöntemden daha etkili olduğu saptanmıştır. Üçüncü denence ile, grupların okuduğunu anlama becerisi “toplam” (bilgi+kavrama) farkları yoklanmıştır. Sonuçta, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarına göre oluşturulan Türkçe öğretimi programının; öğrencilere, okuduğunu anlama becerisini bütünleyen (oluşturan) davranışların kazandırılmasında, geleneksel yöntemden daha etkili olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarına göre oluşturulan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın; öğrencilere, “yazılı anlatım becerisi”nin “uygulama” düzeyindeki davranışlarını kazandırmada, geleneksel yöntemden daha etkili olduğu saptanmıştır. Sonuçta, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarına göre oluşturulan Türkçe öğretimi programının; öğrencilere, okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerisini bütünleyen (oluşturan) davranışların kazandırılmasında, geleneksel yöntemden daha etkili olduğu saptanmıştır.

Başka bir çalışmada da ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeyleri belirlenmek istenmiştir. Yıldırım, Yıldız, Ateş ve Rasınskt (2010) bu doğrultuda şu sonuçlara ulaşmıştır: Öğrencilerin dinledikleri öyküleyici metni okuduklarından daha iyi anladıkları, öğrencilerin dinledikleri ve okudukları bilgi verici metni anlama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, hem okumada hem de dinlemede öyküleyici metnin bilgi verici metinden daha iyi anlaşıldığı ve Türkçe dersi başarı puanı arttıkça öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini anlama başarılarının da arttığı görülmüştür.

Ustaoglu (2006)’nın “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Çocuğa Görelik Açısından Olumluluklar ve Olumsuzluklar” adlı çalışmasında yorumlamacı yaklaşımla nitel bir araştırma yöntemi kullanılarak, hikâyelerin farklı etkiler yaratacak anlamları incelenmeye çalışılmıştır. Hikâyelerin incelenmesinde, çocuğa görelik açısından olumluluklar ve olumsuzluklarla ilgili ortak etkiyi yaratacak tümceler belirlenmiş, bu tümcelerin eğitimbilimsel ve pedagojik açıdan çocuk okurları hangi yönleriyle etkileyebileceği, açıklanan ve yorumlanan etkisel anlamlarla ortaya konmaya çalışılmıştır. İnceleme 128 hikâye üzerinde, dil ve anlatım esas alınmak üzere aynı

anlam birliğinde buluşan iletilerin çocuk okurlar üzerinde nasıl etkiler bıraktığı farklı hikâyelerden örnek tümcelerın değerlendirilmesi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan inceleme neticesinde ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Ömer Seyfettin, halk söyleyişlerini, atasözlerini, deyimleri, anlamı derin özlü sözleri, çoğu kez mizahi bir anlatım içinde kullanmış, çocuk okurların da okuma süreci boyunca zevkle, anlayarak, eğlenerek vakit geçirmelerine katkı sağlamaktadır.

2. Çocuklar yapıları gereği sürekli değişimden yanındır. Hikâyelerde değişen, art arda merak duygularını canlı tutan anlatımlar yer almaktadır. Hikâye içindeki tekrarlar çocuk okurların hikâyedekileri daha kolay anlayıp dil egzersizi de yapmalarını sağlamaktadır.

3. Anlatımda diyaloglarda, kısa cümlelerin kullanılması da çocuk okurların dikkatlerini çekmektedir.

4. Tasvirlerden çok olayların anlatımına yer verilmesi ve hikâyede mizahi bir anlatımın kullanılması çocuk okurların zevkle ve sıkılmadan okumalarını sağlamaktadır. Hikâyelerin merak duygusuna seslenmesi, heyecanın sona doğru artması ile şaşırtıcı bir sonu olması, hikâyeyi sonuna kadar çocuklara zevkle okutur.

5.Ömer Seyfettin hikâyelerinde çocuklarda kazanım olarak değerlendirilebilecek milli kültür ve millet bilinciyle, insani ve milli değerlerin önemini kavrama ön plana çıkmaktadır.

Arpacı (2006) Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği) adlı çalışmasında, çocuk kitaplarındaki iletilerin ve iletilerin aktarılma biçiminin çocuğun içinde bulunduğu bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim düzeyine uygunluğunu ve bunların yazınsal niteliklerini araştırmıştır. Tez, Sevim Ak'ın on yedi kitabında yer alan altı roman ve doksan beş hikâyesindeki iletiler ve iletilerin aktarılma biçimlerinden toplanan veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada Sevim Ak'ın kitaplarındaki iletiler ve iletilerin aktarılma biçimi betimlenmiştir. Kitaplardaki iletiler belirlenmiş ve konularına göre gruplandırılarak sunulmuştur. İletiler, aktarılma biçimi yönünden de incelenmiş ve özelliklerine göre örtük, dolaysız ve dolaylı olarak tasnif edilmiştir. Örtük iletiler konularına göre, dolaysız ve dolaylı iletiler ise dilbilgisel ve anlamsal özelliklerine göre incelenmiştir. Söz konusu eserlerin çocuklara neler

kazandırabileceği, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına ne ölçüde seslendiği ve eserlerde çocuğun gelişim özelliklerinin ne ölçüde dikkate alındığı değerlendirilmiştir.

Sevim Ak'ın öykü ve romanları bir başka çalışmada eğitsel iletileri açısından incelenmiştir. Geçgel (2008), tarafından yapılan çalışmada Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler, belirlenmiş, bu iletilerin aktarılmasına aracılık eden kişi, olay ve durumlar betimlenmiştir. İletiler, yönelik oldukları yaşantı alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

Çocuk edebiyatı alanının tanınan yazarlarından biri olan Muzaffer İzgü'nün çocuk hikâyelerinde ve çocuk romanlarında vermek istediği eğitsel iletileri saptamak; bu iletilerin hikâyelerde ve romanlarda nasıl verildiğini ayrı ayrı belirlemek, karşılaştırmak ve incelenen çocuk kitaplarının çocuklara tavsiye edilip edilemeyeceğini ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda Özaslan (2012) Muzaffer İzgü'nün, ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencilerine yönelik yazdığı 10 hikâye kitabında 6 tema altında 49 eğitsel ileti; ilköğretim öğrencilerine yönelik yazdığı 10 romanında 7 tema altında 51 eğitsel ileti belirlemiştir.

Ünver Oral'ın Karagöz metnindeki eğitsel ve kültürel iletileri tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada sevgi, saygı, fedakârlık, çalışkanlık, okuma sevgisi, hayvan ve doğa sevgisi, aile sevgisi, gelenek ve göreneklere bağlılık, çevreye duyarlılık, misafirperverlik gibi pek çok eğitsel ve kültürel ileti tespit edilmiş ve metinlerin ilköğretim seviyesi öğrencilere hitap ettiği belirlenmiştir (Menek, 2011) .

Erdi (2008)'nin çalışmasında 1980-1985 ve 2000-2005 yıllarında Türkiye'de siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan yaşanan değişimlerin, çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan eğitsel iletilere ne derecede yansıdığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, her iki dönemde yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal olayların, çocuk edebiyatı eserlerinde verilen eğitsel iletilere yansıdığı, dönemin özelliklerine göre bu iletilerin önceliklerinin ve içeriklerinin de değiştiği saptanmıştır.

Dönemlerin özelliklerine göre değişen iletilerden biri fiziksel gelişim üzerinedir. 1980'lerden 2000'li yıllara geçişte Türkiye'de beslenme biçimlerinin değişmesi, yazılı ve görsel medyada dış görünüme ait kalıpların ideal olarak gösterilip sık sık vurgulanması, çocukların fiziksel görünüşlerine daha fazla önem vermesine neden olmaktadır. Bu açıdan çocuğun kendi görüntüsü üzerinde farkındalık yaratacak iletilerin

2000’li yıllarda son derece arttığı, yazarların dış güzelliğin bir noktadan sonra önemli olmadığını, sağlıklı beslenmenin fiziksel görünüşü çeşitli yönlerden geliştirdiği üzerinde sıklıkla durdukları görülmektedir.

Bir diğer kategori olan cinsiyet ve roller üzerine verilen iletilerin oranları 2000’li yıllara geçişte düşse de nitelik açısından olumlu yönde farklılık göstermektedir. 1980’li yıllarda yazılan çocuk kitaplarında eğitim almış anne oranı %10 iken, eğitim almamış anne oranının %27,8 olduğu ve bu kadınların yalnızca %13,3’ünün kentte, %22,2’sinin de köyde yaşadığı saptanmıştır. 2000’li yıllarda kadının konumunda görülen değişimlerin çocuk kitaplarına da yansıdığı görülmektedir. Buna göre eğitilmiş anne oranı %24,4 olarak yer alırken, eğitimsiz anne oranı ise %11,1’dir. Köyde yaşayan anne % 6,7 oranındayken, kentte yaşayan annenin %28,9 oranında arttığı görülmektedir.

Uludağ (2008)’ın çalışmasında 1923-1950 Dönemi Çocuk Romanlarında Sevgi ve Korku Motiflerinin Çocuk Eğitimine Etkisi isimli çalışmada bireyin karakterine ve onu bekleyen yaşam içindeki seçimlerine şekil verecek sevgi ve korku duygusu esas alınmıştır. Çocukluk dönemini konu edinen romanlarda bu duyguların nasıl ele alındığını, çocuğun kişilik gelişimi ve hayata hazırlanma sürecindeki olumlu veya olumsuz yönlendirmeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmacı bu çalışmada, genç Cumhuriyetin yetiştirdiği ilk nesillere sevgi ve korku kavramlarının roman türü içinde ne şekilde telkin edildiğinin tespitinin yanında, çocuk romanlarında tema, motif, simge veya değer olarak işlenen sevgi ve korku kavramlarının hangi ölçüde çocuğun kişilik gelişimini desteklediğini belirlemeye çalışmış, romanlarda işlenen sevgi ve korku motiflerinin çocukların kişilik gelişimini olumlu ve olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Bray ve Barron’un (2003) araştırması öğrencilerin ilgi duydukları metinler ile okuduklarını anlama becerileri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla taşımaktadır. Bu amaçla öğrencilere okuma pasajları ve bu pasajlara ait okuduğunu anlama soruları verilmiştir. Araştırma sürecinde 98 farklı pasaj kullanılmıştır. Araştırmanın verileri 1998-1999 döneminde ulusal bir okuduğunu anlama testinin geliştirilme sürecinde elde edilmiştir. 4-8. sınıflarda eğitim gören 19735 öğrenci araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır. Öğrenciler okudukları ve cevapladıkları pasajlara ilişkin metni ilgi çekici bulup bulmadıklarına yönelik soruya da cevap vermişlerdir. Bu metinlerde kurgu,

bilgilendirici, kurgu olmayan, şiir, fabl, halk hikâyesi, biyografik skeçler, yönergeler, deneme, mektup, röportaj ve gazete baş yazılarına yer verilmiştir. Araştırma sonucunda sınıf seviyesi yükseldikçe ilginin azaldığı tespit edilmiştir. Okuma ilgisi ile okuduğunu anlama başarısı arasında ise .06 seviyesinde düşük düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Ünal (2006) tarafından ilköğretim 5. sınıflar üzerinde gerçekleştirilen çalışmanın amacı Eskişehir ilindeki ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin eleştirel okumabeceri düzeyleri ile okumaya ilişkin tutumları ve okuduğunu anlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın verileri 14 ilköğretim okulundaki 1012 beşinci sınıf öğrencisinden toplanmıştır. Araştırma sürecinde veri toplama aracı olarak eleştirel okuma ölçeği, okumaya ilişkin tutum ölçeği ve okuduğunu anlama testleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde okumaya ilişkin tutum ile eleştirel okuma becerisi arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca okuduğunu anlama düzeyi ile eleştirel okuma becerisi arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileri, okumaya yönelik tutumları ve akademik başarıları arasında bir ilişki olup olmadığı Sallabaş (2008) tarafından ortaya konmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan öğrencilerin cinsiyetlerinin okuduğunu anlama ve okumaya yönelik tutumlar üzerinde etkili olup olmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre öğrencilerin okumaya yönelik tutumları ile okuduğunu anlama becerileri arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin akademik başarıları ile okuduğunu anlama düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrencilerin okumaya yönelik tutum puanları ile okuduğunu anlama puanları kız öğrencilerin lehine anlamlı fark göstermiştir.

8. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ve okuduğunu anlama düzeyleri arasındaki ilişki başka bir çalışmada da belirlenmeye çalışılmıştır. Balcı (2009) bu araştırmasında elde edilen okumaya yönelik tutum ile okuduğunu anlama başarısı arasında pozitif yönlü düşük bir korelasyon bulunduğunu tespit etmiştir.

Elliot (1983) tarafından yapılan araştırmanın amacı da okuma tutumu ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Araştırmaörneklemini üç farklı okuldan seçilen toplam 1040 kişilik 3. ve 6. sınıf

öğrencileridir. Araştırma sürecinde bu öğrenciler üzerinde bir okuduğunu anlama başarı testi (Gates-MacGinitie Reading Test) ve okumaya yönelik tutum ölçeği (Estes Reading Attitude Scale) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 3. sınıf öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından okuduğunu anlama başarıları incelendiğinde başarı düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. 6. sınıf öğrencilerinde ise kız öğrenciler lehine anlamlı bir sonuç bulunmuştur. Okuma tutumu ve okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişkiye ait değerlendirme sonucunda bir ilişkinin bulunduğu ancak bunun istatistiksel anlamda önemsiz olduğu sonucuna varılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi ile kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel iletilerini tespit etmek ve 6. Sınıf öğrencilerinin bu öyküleri anlama düzeylerini ve öykülerin öğrencilerin okuma tutumlarına olan etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bazı araştırmalar, araştırma problemine bağlı olarak hem nitel hem de nicel yöntemlerin beraber kullanılmasını gerektirir. Bu çalışmada hem nitel hem de nicel yöntemler kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi sürecinde nitel yollarla yazılı biçimdeki veriler toplanmış, belirli aşamalardan sonra sayılara dökülmüş ve böylece nitel veri nicelleştirilmiştir. Araştırmada hem nitel hem de nicel araştırma tekniklerinin birlikte kullanılacağı 'karma model' uygulanmıştır. "Karma Model Araştırma" araştırmacının çalışmanın bir aşamasında ya da araştırma süreçlerinin iki ya da daha fazla aşaması boyunca hem nicel hem de nitel araştırma yaklaşımlarını karmalamasıdır (Balcı, 2011, s.45).

Bu çalışmada Sevim Ak'ın öykülerindeki iletiler doküman incelemesiyle belirlenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel çalışmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.187). Doküman incelemesinin güçlü yönlerine ilişkin olarak Bailey (1982) yedi boyuttan söz eder: Kolay ulaşılamayacak özneler, tepkiselliğin olmaması, uzun süreli veya zamana yayılmış analiz, örneklem büyüklüğü, bireysellik ve özgünlük, göreceli düşük maliyet ve niteliktir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.190).

Araştırmada Sevim Ak'ın öykülerinin okutulduğu sosya-ekonomik durumu farklı olan 6. sınıf öğrencileri arasında okuduğunu anlama başarısını ortaya koymak

amaçlanmıştır. Bu sebeple araştırmada iki veya daha fazla grubu belirli değişkenler açısından farklılıklarını inceleyen karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır (McMillan ve Schumacher, 2010). Bu çalışmada sosyoekonomik durumu farklı olan öğrenciler okuduklarını anlama başarılarına göre karşılaştırılmıştır.

Ak'ın kitaplarının öğrencilerin okuma tutumlarına etkisinin olup olmadığını anlamak için zayıf deneysel desenlerden tek grup ön test-son test deseni kullanılmıştır. “Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s.198).

Araştırma için Erzincan ilinde bulunan farklı sosyoekonomik düzeydeki üç ilköğretim okulu seçilmiştir. Bu okulların 6. sınıf öğrencilerinden 110 kişilik grup oluşturulmuştur. Uygulama araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Uygulamada yazarın, Kayıp Eşya Bürosu, Kömürcü, Kum Kaleler, Taa Samanyolu, Mutluluk ve Toto, Gözlerimi Geri Verin, Karşı Pencere, Mahalle Sineması, Unutamadığım Bir Gün, Sen Kimsin? isimli öyküleri kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Erzincan il merkezinde öğrenim gören ilköğretim 6. sınıf öğrencileri (N=3500) oluşturmaktadır. Evren, araştırma sonuçlarının genellemek istendiği bütündür. Elde edilen bilginin genellenebilmesi için evrenin olabildiğince geniş tutulması istenir. Ancak soyutlaşan ve büyüyen evrenin maliyet ve kontrol güçlükleri ile etik zorunluluklar evrenin tamamında çalışma imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda örneklem alma yöntemine başvurulmaktadır. Evreni daha iyi temsil edeceği düşüncesiyle farklı sosyoekonomik çevrelerdeki okullardan “amaçsal örnekleme” yoluyla 110 öğrenci araştırma örneklemine alınmıştır. “Amaçsal örnekleme, olası ve seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımıdır. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır” (Büyüköztürk vd. 2011, s.89).

Araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılı Erzincan merkezde bulunan üst sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi için Müşir Zeki Paşa İlköğretim Okulu, orta sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi için Güvenlik İlköğretim Okulu ve alt

sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi için Osman Gazi İlköğretim Okullarından toplam 110 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okullardan seçilmesinin gerekçesi, daha önce yapılan birçok araştırma (Coşkun, 2002; Çalışkan, 2000; Deniz, 2000; Dökmen, 1994) sonuçlarının öğrencilerin dil becerileri üzerinde sosyoekonomik faktörlerin etkili olduğunu belirlemesidir. Okulların sosyoekonomik çevrelerinin belirlenmesinde Türkiye İstatistik Kurumunun verileri esas alınmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen materyali; Sevim Ak'ın Can Yayınlarından çıkan toplam 11 çocuk öykü kitabı Uçurtmam Bulut Şimdi (2003), Karşı Pencere (2003), Pembe Kuşa Ne Oldu (2003), Penguenler Flüt Çalamaz (2003), Toto ve Şemsiyesi (2003), Mahalle Sineması (2004), Dalgalar Dedikoduyu Sever(2003), Sakız Kızın Günleri (2004), Gökte Biri Var (2006), Dörtgöz(1999), Toto'nun Sınıfı (2011), Sakız ve Aytaşı, Çilekli Dondurma (2002) oluşturmaktadır.

Tablo 3.1

Araştırma Örneklemini Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları

SD	OKUL ADI	ÖĞRENCİ SAYISI
Alt	Osman Gazi İlköğretim Okulu	35
Orta	Güvenlik İlköğretim Okulu	30
Üst	Müşir Zeki Paşa İlköğretim Okulu	45
Toplam	3	110

3.3. Veri Toplama Araçları

Nicel veriler ‘Okuduğunu Anlama Başarı Testi’, ‘Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği’ aracılığıyla toplanmıştır. Nitel veriler ise açık uçlu sorular ve doküman incelemesiyle elde edilmiştir. Kullanılan ölçeklerin ön uygulamaları 2012 yılı nisan ayında yapılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinin tamamlanmasının ardından asıl uygulama Erzincan İl Millî Eğitim Müdürlüğünden izin alınan okullarda 1 Mayıs-11 Haziran 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Ölçme araçlarının öncelikli niteliği geçerli ve güvenilir. Bu sebeple geliştirilen ve uyarlanan ölçeklerin kullanılmadan önce geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılması gerekir.

Araştırmada kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme süreçleri aşağıda özetlenmiştir.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları şunlardır:

1. Okuduğunu Anlama Başarı Testi
2. Okuma Tutum Ölçeği

3.3.1. Okuduğunu Anlama Başarı Testi

Bu araştırmada, öğrencilerin belirlenen konu ile ilgili başarı düzeylerini ölçmek için başarı testlerinin kullanılması uygun bulunmuştur. Başarı testleri, bir veya bir grup öğrencinin herhangi bir ders ya da konuda, belli bir öğretim programının uygulanması sonucunda elde ettiği bilgi, beceri ve davranışları ölçen testlerdir (Yılmaz, 2009, s.155). Günümüz eğitim sisteminde de öğretmenler tarafından en çok tercih edilen testler başarı testleridir. Bu araştırmada, öğrencilerin belirlenen konu ile ilgili başarı düzeylerini ölçmek için başarı testlerinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Öncelikle uygulanacak testte kullanılacak öykü metinleri seçilmiştir. Bu öyküler öğrencilerin bir ders saatinde okuyabilecekleri uzunlukta ve hitap ettiği yaş seviyesine uygun olmasına dikkat edilerek 15 öykü belirlenmiştir. Seçilen bu metinler Türkçe eğitimi alan uzmanı 3 öğretim elemanı, 2 Türkçe öğretmenine sunulmuş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmede metinlerin uygunluk derecesine göre “Uygun / Kısmen Uygun / Uygun Değil” seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiş, 3’ten 1’e doğru bir puanlama yapılmıştır.

Tablo 3.2

Uygulamada Kullanılması Düşünülen Metinlerin Uzman Görüşünden Aldıkları Puanlar

ÖYKÜLER					
	1.UZMAN	2.UZMAN	3.UZMAN	4.UZMAN	5.UZMAN
1.Mahalle Sineması	3	2	2	3	3
2. Mutluluk ve Toto	3	3	3	3	3
3.Kum Kaleler	3	2	3	3	3
4.Ufuk Kayboldu	2	1	3	3	2
5.Kayıp Eşya Bürosu	2	2	3	3	3

Tablo 3.2 (Devamı)

6. Sen Kimsin?	3	3	3	3	3
7.Açıkgöz ile Süs	2	3	2	2	1
8.Gözlerimi Geri Verin	3	2	3	3	3
9.Unutamadığım Bir Gün	3	3	3	2	3
10.Dörtgöz	2	2	2	2	2
11.Uçurtmam Bulut Şimdi	2	3	3	2	2
12.Taa Samanyolu	3	3	3	2	3
13.Kömürcü	3	3	3	3	3
14.Bir Buluş	2	2	2	2	3
15.Karşı Pencere	2	3	3	3	3

Uzman görüşünden alınan puanlar doğrultusunda “Mahalle Sineması”, “Toto ve Mutluluk”, “Kum Kaleler”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Sen Kimsin?”, “Gözlerimi Geri Verin”, “Unutamadığım Bir Gün”, “Taa Samanyolu”, “Kömürcü”, “Karşı Pencere” adlı öyküler uygulama için seçilmiştir.Daha sonra bu metinler için çoktan seçmeli test soruları hazırlanmıştır.Soruların hazırlanmasında 2011-2012 öğretim yılında ilköğretim okulları 6. sınıfta kullanılan öğrencilerden İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı`nda okuduğunu anlama becerisinde kazanımları beklenen davranışlar dikkate alınmıştır. Bu programda 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerisine ait şu kazanımları göstermeleri beklenmektedir:

1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
3. Metnin konusunu belirler.
4. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
7. Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
8. Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.
9. Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.
10. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
11. Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
12. Okuduğu metne farklı başlıklar bulur (MEB, 2006).

Bu kazanımlar doğrultusunda çoktan seçmeli sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, kapsam geçerliliğini belirlemek üzere, tez yöneticisi ve 2 Türkçe Eğitimi Anabilim dalı öğretim elemanına ve 2 öğretmene gösterilerek soruların doğruluk ve öğrencilerin seviyelerine uygunluğu konusunda uzman görüşleri alınmıştır. Ön deneme için hazır hale getirilen başarı testleri, 2011-2012 öğretim yılının ilk ayında Erzincan il merkezinde bulunan iki farklı okulun 6. sınıfında okuyan 65 öğrenciye pilot olarak uygulanmıştır. Bu uygulama sırasında öğrencilerin testte kullanılan soruları ve seçenekleri anlamada zorluk çekip çekmedikleri ve ne kadar süre içerisinde cevapladıkları da belirlenmek istenmiştir. Uygulama sonrasında testin güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılmıştır.

Tablo 3.3

1.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,74	0,49
Soru 2	0,68	0,53
Soru 3	0,54	0,60
Soru 4	0,62	0,49
Soru 5	0,80	0,63
Soru 6	0,58	0,53

Tablo 3.4

2.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,64	0,60
Soru 2	0,88	0,55
Soru 3	0,71	0,60
Soru 4	0,56	0,53
Soru 5	0,54	0,63
Soru 6	0,58	0,73
Soru 7	0,45	0,80
Soru 8	0,58	0,62

Tablo 3.5

3.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,54	0,52
Soru 2	0,78	0,55
Soru 3	0,81	0,60
Soru 4	0,59	0,53
Soru 5	0,80	0,63
Soru 6	0,60	0,73

Tablo 3.6

4.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,68	0,70
Soru 2	0,88	0,55
Soru 3	0,71	0,63
Soru 4	0,56	0,53
Soru 5	0,54	0,63
Soru 6	0,58	0,73
Soru 7	0,65	0,55
Soru 8	0,70	0,62

Tablo 3.7

5.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,58	0,65
Soru 2	0,88	0,55
Soru 3	0,71	0,69
Soru 4	0,57	0,65
Soru 5	0,54	0,63
Soru 6	0,58	0,73
Soru 7	0,49	0,64
Soru 8	0,90	0,88

Tablo 3.8

6.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,64	0,85
Soru 2	0,88	0,58
Soru 3	0,71	0,71
Soru 4	0,67	0,68

Tablo 3.8 (Devamı)

Soru 5	0,90	0,80
Soru 6	0,88	0,73
Soru 7	0,47	0,56

Tablo 3.9

7.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,55	0,63
Soru 2	0,47	0,60
Soru 3	0,60	0,78
Soru 4	0,53	0,54
Soru 5	0,63	0,69
Soru 6	0,73	0,82
Soru 7	0,58	0,84

Tablo 3.10

8.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,64	0,79
Soru 2	0,77	0,73
Soru 3	0,71	0,80
Soru 4	0,65	0,53
Soru 5	0,86	0,83
Soru 6	0,58	0,59
Soru 7	0,73	0,90

Tablo 3.11

9.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,76	0,89
Soru 2	0,71	0,85
Soru 3	0,81	0,90
Soru 4	0,46	0,63
Soru 5	0,92	0,93
Soru 6	0,68	0,73
Soru 7	0,59	0,69

Tablo 3.12

10.Öykünün Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Maddenin Güçlük Derecesi	Maddenin Ayırt Etme Gücü
Soru 1	0,88	0,94
Soru 2	0,69	0,71
Soru 3	0,60	0,79
Soru 4	0,56	0,53
Soru 5	0,54	0,63
Soru 6	0,58	0,83
Soru 7	0,90	0,87

Geçerlik, testin bireyin ölçülmek istenen özelliğini diğer özelliklerle karıştırmadan ne derece doğru ölçtüğüdür (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s.115). Testlerde geçerliği artırmak için madde analizi yapılması önerilmektedir. Madde analizi ile maddenin güçlüğü, ayırt ediciliği ve maddenin çeldiricilerinin işlerliği hesap edilir (Özçelik, 2010, s.120). Bu nedenle ‘Okuduğunu Anlama Başarı Testleri’nde yer alan sorular için madde analizi yapılmıştır. Hazırlan bir testin madde güçlük indeksi, 0,0 ile 1,0 arasında değerler alabilir. Bulunan değer sıfıra yaklaştıkça maddenin zor olduğu, bire yaklaştıkça da kolay olduğu söylenebilir. Genellikle madde güçlük indeksinin başarı testlerinde 0,50 civarında olması istenir. Madde ayıricılık indeksinin de -1,0 ile +1,0 arasında değerler alması beklenir. İndeksin 0,0’a yaklaşması durumu, maddenin üst ve alt grubu ayırt ediciliğinin düşük, +1,0’a yaklaşması durumu ise yüksek olduğunu gösterir (Bayrakçeken, 2009, s.315). Okuduğunu Anlama Başarı Testlerine ait madde analizleri yukarıdaki tablolarda (Tablo 3.3-3.4-3.5-3.6-3.7-3.8-3.9-3.10-3.11-3.12) gösterilmiştir.

Güvenirlik ise bir test ya da ankette yer alan soruların birbirleri ile olan tutarlılığını ve kullanılan ölçeğin ilgilenilen sorunu ne derece yansıttığını ifade eder (Kayış, 2010, s.403). ‘Okuduğunu Anlama Başarı Testleri’nin güvenilirlik değerinin 0,70’in üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle testlerin güvenilirlik düzeyi yüksektir.

3.3.2. Okuma Tutumu Ölçeği

Murat Özbay ve Yusuf Uyar (2009) tarafından geliştirilmiş İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 19’u

olumlu, 6'sı olumsuz olmak üzere 25 tutum cümlesinden oluşmaktadır. 25 maddeden oluşan tutum ölçeğinde alınabilecek en yüksek puan 125, en düşük puan 25'tir. Araştırmacılar tarafından ölçeğin faktörlerinin belirlenmesi ve güvenilirliği ile ilgili kanıtların toplanmasında 367 öğrenciden alınan veri kullanılmıştır. Çalışmanın geneline 816 öğrenci dâhil edilmiştir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile ölçeğin 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,93 bulunmuştur.

3.4. Veri Analizi

Verilerin analizinde hem nicel hem de nitel çözümleme teknikleri kullanılmıştır. Okuduğunu Anlama Başarı Testi, Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği verilerinin analizinde Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır. Okuma alışkanlığına ilişkin tutum puanlarının sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için bağımsız örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tek Faktörlü ANOVA iki ya da daha çok değişkenli ilişkisiz ölçümlerde elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2003, s.67). Öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre kendi içinde okuma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla da eşleştirilmiş örneklem için t testi uygulanmıştır. “İlişkili t-testi, ilişkili iki örneklemde elde edilen iki ortalama arasındaki farkın manidarlığını test etmek üzere kullanılan bir parametrik tekniktir (Büyüköztürk, 2011, s.165).

Nitel verilerin anlamlandırılması sürecinde temel olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Böylece, içerik analizi yoluyla veriler içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 227).

Bu araştırmada da metinlerdeki iletiler, kodlama kurallarına uygun olarak tespit edilen kategoriler altına yerleştirilmiştir. Bu şekilde anlaşılır bir biçimde bulguların sunulmasına olanak sağlanmıştır. Bu kategoriler şunlardır: Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler, Sosyal Gelişime Yönelik İletiler, Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler, Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler, Fiziksel Görünümle İlgili İletiler,Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler. Çocuk kitaplarındaki iletilerin eğitsel yönü dikkate alındığından dolayı kategoriler gelişim dönemlerine göre başlıklandırılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öyküleri değerlendirmelerine ilişkin sorulan açık uçlu sorulara verdikleri cevaplara da içerik analizi uygulanmıştır. Elde edilen verilerin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada verilerin analizi için betimsel istatistik teknikleri (frekans ve yüzde) kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, Sevim Ak'ın çocuk öykülerinin eğitsel değerini incelemektir. Bu bölümde çalışmanın alt amaçlarına göre elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Sevim Ak'ın Öykülerinde Eğitsel İletiler

Çocuk edebiyatı ürünlerinde işlenen temaların açık ya da örtük eğitsel bir ileti ile ilişkilendirilmesi mümkündür. Her tema, bünyesinde o tema ile bağlantılı bir iletiyi taşır. Yazarın, söz konusu temayı, çocuk okurlara iletiler sunmak için seçtiği söylenebilir. Bu itibarla tematik bir inceleme, aynı zamanda yazarın öncelikli iletileri hakkında da fikir verir.

Çocuk kitapları hangi temayı ele alırsa alsın, bir şekilde mutlaka çocuğun duygu, düşünce ve davranış gelişimine katkı sağlamayı amaçlar. Çocuk edebiyatı yazarları, işledikleri temalar ve vermek istedikleri iletiler yoluyla okurlarda olumlu değişikliklere zemin hazırlamak ve onların değerler dünyasını oluşturmaya çalışırlar. Öncelikle duygu, düşünce ve davranışların olumlu yönde değiştirilmesi hedeflenir. Bu, yazarların edebî metinler aracılığıyla geleceğin toplumunu inşa etme ülküsüyle ilgilidir.

Sevim Ak'ın öykülerinde de benzer düşüncelerle yer alan iletiler, çocuğun gelişim süreçlerine göre sınıflandırılabilir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1
Çocuğun Gelişim Süreçlerine Göre Öykülerde İleti Dağılımı

	<i>f</i>	%
Duygular ve Duyguların İfadelerine Yönelik İletiler	72	33,03
Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler	45	22,48
Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler	28	22,02

Tablo 4.1 (*Devamı*)

Sosyal Gelişime Yönelik İletiler	23	12,84
Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler	15	6,88
Fiziksel Görünümle İlgili İletiler	6	2,75
Toplam	218	100

Tablo 4.1'de yazarın öykü kitaplarında en fazla duygular ve duyguların ifadesine yönelik iletilere (%33,03), beraberinde sırasıyla ahlaki değerlere (%22,48), bilişsel gelişime (%22,02), sosyal gelişime (%12,84), öz bakım becerilerine (%6,88), fiziksel görünüme yönelik (%2,75) toplamda 218 iletiye yer verdiği tespit edilmiştir.

4.1.1. Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler

Kitaplar çocuğun duygusal gelişiminde önemli bir uyarıcıdır. Bir kitabın çocuğun ilgisini çekmesi için, o kitabın bazı gereksinimlere yanıt vermesi gerekir. Bunların başında duygusal gereksinimler gelir. Duygular ve duyguların ifadesine yönelik iletiler ve bu iletilerin öykülerde işlenme sıklığı Tablo 4.2'de gösterilmiş, daha sonra bu iletiler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 4.2

Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler

	<i>f</i>	%
Sevgi Kaynaklı İletiler	49	68,06
Mutluluğu Öne Çıkaran İletiler	9	12,50
Sabır	4	5,56
Başarı ve Özgüven Çevresinde Verilen İletiler	2	2,78
Duyarlılık	2	2,78
Öç alma	2	2,78
Özgürlük	2	2,78
Beklenti ve Hayal Kırıklığı	2	2,78
Toplam	72	100

Tablo 4.2 incelendiğinde öykülerde 49 kez sevgi kaynaklı (%68,06), 9 kez mutluluğu öne çıkaran (12,50), 4 kez sabır mesajı veren (%5,56), 2 kez ise başarı

ve özgüven (%2,78), duyarlılık (%2,78), öç alma (%2,78), özgürlük (%2,78), beklenti ve hayal kırıklığı (%2,78) ile ilgili iletilere yer verildiği görülmektedir. Eserlerde çocuğun duygusal anlamda en temel gereksinimlerinden biri olan sevginin yüksek oranda işlenmesinin olumlu bir sonuç olduğu söylenebilir.

4.1.1.1. Sevgi kaynaklı iletiler

Çocuğun duygusal gelişiminde sevgi sözcüğü çok önemlidir. Bu nedenle de çocuklar, kendilerine sevgi ileten kitaplara büyük ilgi duyarlar. Çocuklara iyimser bir hayat görüşü kazandırma ve olumlu düşünmeyi sağlama, bu şekilde mümkün olmaktadır. Sevim Ak eserlerinde sevgi temasından beslenen iletilere çokça yer vermiştir. Yazar, doğadaki canlı ve cansız varlıklara duyulan sevgiden yola çıkarak çocuklara sevgiyi sezdirmeye çalışır.

Bu başlık altında yazarın; arkadaş sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, öğretmen sevgisi ve yaşama sevgisine yönelik olarak verdiği eğitsel iletiler ortaya konacaktır.

4.1.1.1.1. Arkadaş sevgisi

Çocukların sosyalleşme sürecinde aile bireyleri dışında ilk tanıştıkları sevgi, oyun arkadaşlığı çevresinde yaşadıkları arkadaş sevgisidir. Bu duygu aracılığıyla çocuklar, aralarında kan bağı bulunmayan ötekiyle bağ kurmaya çalışır.

Ak'ın öykülerinde arkadaşlığın önemi ile ilgili iletiler verilirken çocuklar arasındaki yoğun sevgi bağı üzerinde durulur.

“Açelya'nın Upuzun Bir Günü” ve “Açıkgöz ve Süs” adlı öykülerde sevginin fedakârlık gerektirdiği dile getirilir.

“Açelya çiçekleri kopartılırken acı çekmişti ama aldırmadı. Çocuklar çok hoşlanmışlardı açelyadan. Üstelik ne sevimli, demişti biri. Açelya, ‘Sevmek vermektir.’ dedi” (Ak, 2010, s.56).

Bir yanda insanlar, arkadaşı tarafından sevildiğini ve önemsendiğini anladığında mutlu olur iletisi okura verilirken (Kum Kaleler ve Bir Yalnız Deniz Feneri) diğer yanda arkadaşlık duygusunun fedakârlıkla bağlantısı kurulur ve çok

sevdiği arkadaşının ölmemesi için kendi yüreğini vermeye hazır bir öykü kahramanı betimlenir (Açıkgöz ve Süs).

“Tanker fenere sevgi gösterince, fener de kendisini sevmiş. işe bakın! Kendini işe yaramaz, yaşlı köhne değil iyi yürekli, dost, yardımsever görüyormuş şimdi” (Ak, 2010, s.62).

“Beyaz Elbiseli Kukla” öyküsünde iki arkadaşı ayrı olsa da aynı hastalıktan evde yatıyor olmak mutlu etmiştir. Artık aynı kırmızı lekelerle beraberdiler. Bu öyküyle arkadaşların her zaman bir arada olmak istediği vurgulanır.

Kaybolduğunu düşündükleri arkadaşları için telaşlanan çocuklar vasıtasıyla arkadaşlarının varlıklarının yaşamlarında ne kadar yer ettiğini, onlarsız yapamayacaklarını ve onların üzülmelerine dayanamadıkları ifade edilir (Ufuk Kayboldu ve Toto Ne Yapıyorsun?).

Sevim Ak’ın öykülerinde çocuklar hayvanlarla da arkadaşlık eder. Yazar, “Yazısız Mektuplar”da hayvan sevgisini, onlarla kurulabilecek dostluk bağını hayvanat bahçesindeki bir fil aracılığıyla anlatmaya çalışır.

4.1.1.1.2. Aile sevgisi

Çocuklara yönelik öykülerde aile sevgisi teması, zengin iletiler çıkarılmaya son derece elverişli bir başlıktır. Yazar, bu yolla anne, baba, kardeş ve diğer aile büyüklerine olan sevginin önemini ve değerini vurgular. Yazarın eserlerinde aile içindeki duygusal etkileşim ve bu etkileşimin tezahürleri hem olumlu hem de olumsuz örneklerle okura verilir.

Toto proje ödevinde felçli ve konuşamaz hastalar için nefesle yazı yazan bilgisayar tasarlar. Çünkü dedesi altı aydır felçli ve konuşamıyordur. Öğretmeni de Toto’nun projesine büyük ilgi gösterir. Çünkü onun da babası konuşamıyordur (Ne Proje Ama!).

“Kayıp Eşya Bürosu” isimli öyküde kayıp eşyalar arasındaki Sardunya aracılığıyla sevginin her şeyden değerli olduğu ifade edilir.

Anneler Günü’nde güzel bir hediyeyle annesine sevgisini göstermek isteyen bir kız çocuğunun hikâyesi “Gözlerimi Geri Verin” adlı öyküde

anlatılır.Bu öykü aracılığıyla çocuğun annesine olan sevgisinin cebindeki parayla ölçülemeyeceği, sevginin çok değerli hediyelerle değil, küçük de olsa anlamlı hediyelerle gösterilebileceği anlatılır.

“Ertesi sabah kahvaltı masasında hediyem baş köşede idi. Annem çayları koydu. Şekerleri ben koymak istedim. Babamla ikimize ikişer kaşık toz şeker... Annemin bardağına hediye paketinden bir kesme şeker” (Ak, 2011h, s.55).

Yazar, ölümle sevgi arasında bir bağ kurmaya çalışır. Kaybettiklerimizi, onlara duyduğumuz sevgi sayesinde her zaman yanı başımızda hissedebileceğimizi vurgular (Çilekli Dondurma).

“Babaannesinin gidişiyle ailenin küçüldüğünü sanıyordu, oysa, babaanne uzaklara gitmemişti. Sesi her yerden duyuluyordu” (Ak, 2011a, s.46).

Sevgi insanın doğuştan getirdiği temel ihtiyaçlardan biridir. Çocuklar sınırsız bir sevmeye ve sevilme ihtiyacı içinde büyüklerinden sevgi ve ilgi görmek isterler. Teyzesini çok seven, hatta onun hayvanlara olan ilgisini kıskanacak kadar seven çocuğun anlatıldığı “Martı Ben Olsam” öyküsünde bu ileti verilmektedir.

“Teyzem ne çok değişmişti! Bütün güzellikleri martıda buluyor beni hiç düşünmüyordu” (Ak, 2011c, s. 21).

Yazar başka bir çalışmada da çocuklara ilgi ve sevgi gösterilmesi; önemsendiklerinin hissettirilmesi gerekliliğini vurgular.Bu durumu halasının kendisiyle konuşmamasından, ona karşı ilgisizliğinden ve onu sevmemesinden şikâyetçi olan bir kız çocuğuyla anlatır (Pembe Hala).

Ak, torununu hiç görmemesine rağmen onu çok seven bir dede ile dedesinden çok uzak olan torunu aracılığıyla, okuyucuya sevdiklerimizden ayrı olmanın zorluğu ve onlara duyulan özlemi anlatır (Ayakkabı Tamircisi).

“Ne şanslı torununuz var!” “Şanslı mı? Onu da nereden çıkardın?” “Şanslı tabii... Hiç kimsede eşi benzeri olmayan oyuncakları, bir de onu çok seven dedesi var” (Ak, 2011ç, s.22).

“Dalgalar Dedikoduyu Sever” öyküsü bir babanın evladına duyduğu sevgiye örnektir. Denizden geçimini sağlayan kasaba halkı uzun bir süre balık avlayamaz. Neredeyse açlıkla yüz yüze gelirler. Balıkçı için önemli olan evladıdır.

Sevgi, babanın oğluna sarılmasında ve çocuğun babaya bakışlarında ifadesini bulur.

“Balıkçı oğluna sevgiyle sarılmış. Canım yavrum... deniz kurusa da olur... ama senin gözlerindeki deniz kurursa asıl felaket o zaman olur” (Ak, 2010, s.10).

“Kırlangıç Mio’nun Şaşkınlığı” öyküsünde Mio için dünyada en önemli üç şeyin anne, yuvave balık olduğu belirtilir. Aynı öyküdeki Papağan için de varsa yoksa yuvası ve yavrularıdır. Papağanın tek derdi de onları beslemektir. Fakat iki yavrusunun başının koparılarak öldürülmesi onu çok üzer.

4.1.1.1.3. Hayvan sevgisi

En yakın çevreden en uzak çevreye kadar hayvanlar âlemi, çocukların ilgi alanına girer. Kuş, kedi, köpek, tavşan, civciv gibi hayvanlar, çocuklarda sevgiyi, bazen de acıma duygusunu harekete geçirir. Çocukların hayvanlara olan sevgi ve merakı göz önünde bulundurularak bunlardan kahraman olarak yararlanılır.

Sevim Ak, hayvanların korunması, beslenmesi ve yaşayışlarıyla ilgili gözlemlerini aktarırken sevgi kavramını da işler.

Yazar, okura hayvanların kıymet verilmesi gereken varlıklar olduğu iletilisini sokak köpeklerini besleyen, aşılatan, hastalanınca veterinerine götüren Gülüş ve Peruz Hanım karakterleriyle verir (Çilekli Dondurma).

“Unutamadığım Bir Gün”de sahipsiz hayvanların çevreye zarar vermemesi için öldürülmelerinin çözüm olmadığı yansıtılır. Çünkü yazarın öykülerinde hayvanlar çok değerlidir. Çocuklar tarafından çok sevilirler. Sahipsiz köpeklerin zehirlenerek öldürüldüğü gün mahalledeki çocukların utamayacakları bir hatıradır.

Çocukların, hayvanları gerçek arkadaşları gibi gördüklerinin ve onlara bağlandıklarının anlatıldığı öykülerden biri “Yazısız Mektuplar”dır. Hayvanat bahçesindeki filin gidişi, kahramanımızın onu ne kadar sevdiğini anlamasını sağlar.

“Sevgili filim, ben de seni hiç ama hiç unutmayacağım. Eve gider gitmez bembeyaz bir kâğıda seni çok sevdiğimi yazacak, ‘Hayvanat Bahçesi, Ankara’ adresine postalayacağım” (Ak, 2011c, s.34).

“Karşı Pencere” isimli öyküde ise Meltem, arkadaşı Savaş’ın üzerinde deney yaparak, zehirlediği civcivleri kurtarmak ister. Ak’ın diğer öykülerinde olduğu gibi çocuklar için hayvanlar, insanlardan farksızdır. Meltem’in zehirlenen civcivleri yoğurt vererek kurtarmak istemesi buna örnektir.

“Beni en çok üzen civcivlerin ölümüydü. Üstelik yoğurdu yiyip yiyemediklerini bile öğrenememiştim”(Ak, 2011c, s.48).

Yetişkinler de çocuklar kadar hayvanlara bağlanabilir. Bu ileti “Martı Ben Olsam” isimli öyküde dikkatlere sunulur.

Nikola amca, hasta ve yaralı kuşları tedavi etmekte ve evinde bir sürü kuş beslemektedir. Tam bir hayvan sever olan bu adam, mahalledeki çocuklar için iyi bir örnek teşkil etmektedir (Kuşlar Kralı Nikola). Ölen kedisinin kendisine emanet ettiği yavrularına evinde büyük bir sevgiyle bakan kadın ise “Çiçekli Kadın”da anlatılır.

Sevim Ak sokak hayvanlarının beslenmesi gerektiği iletisine beş öyküsünde değinir. “Benim Minik Köpeğim” de yavru bir köpek bulan Meltem, onu gizlice beslemeye karar verir, “Kömürcü”, de bir yetişkin tarafından sokak hayvanları beslenir, Arzu isimli kahraman, mahalle kedilerine süt verir (Sen Kimsin?). “Penguenler Flüt Çalamaz” öyküsüyle istismara uğrayan hayvanlara dernekler ve hayvan severler tarafından sahip çıkıldığı bilgisine yer verilir.

“Çöp” isimli öyküde Kerem beş civciv alır. Portakal sandıklarından bir kümes yapar. Havalar soğuduğu için kümeslerini ısıtamazsa hastalanıp ölmelerinden kaygı duyar.

4.1.1.1.4. Doğa sevgisi

Edebî metinler yoluyla çocuklara doğa bilinci ve sevgisi kazandırmak da mümkündür. Bu, çocukların yaşadıkları ortam konusunda duyarlı olmalarını sağlar.

“Gökte Biri Var” uzun bir öykü olması nedeniyle birçok mesajı içerir. Bunlardan biri de “Doğayı içinize sokmazsanız ölür gidersiniz” (Ak, 2012, s.60) dir. Doğaya sevgiyle yaklaşmanın tüm canlıların değişimlerine olumlu yönde katkıda bulunacağı ise “Çiçekli Kadın” öyküsünde anlatılır.

“‘Kadife çiçeği’ dedi. ‘Annen buna kızmaz. Onu seversen dallarından hiç çiçek eksik olmaz.’ Sevinçle aldım kutuyu. Kapıdan çıkarken kulağıma eğildi. ‘Seni severse konuşur,’ dedi yavaşça” (Ak, 2011ç, s.69).

Çiçekler yaşama renk katar ve onların yokluğu insanları üzebilir. “Satılık Kitap” öyküsünde çocuğu tarafından çiçekleri satılan annenin üzüntüsü dile getirilir.

“Mavi Eşofmanlı Adam” da doğa sevgisi hat safhadadır. Yaşadığı yeri güzelleştirmenin kişinin kendi elinde olduğu, bir tek tohumun bile dünyayı değiştirebileceği anlatılır. Öyküde Mavi Eşofmanlı amca küçük kahramanımıza örnek olur. Çünkü oturduğu evin bahçesi, o satın almadan önce bir çöl gibidir. Şimdi ise küçük bir koru vardır yerinde.

Güneşin altında en uyduruk şeylerin bile güzel görüldüğü (Güneş Saçlı Kız), bitkilerin büyüüp gelişmesi için güneşin gerekli olduğu saksıdaki sardunyanın güneşe olan sevgisiyle (Kayıp Eşya Bürosu) anlatılır. “Taa Samanyolu”nda ise denizin insan üstündeki olumlu etkisi okura verilir.

“Ah denizler böyledir işte. Bütün sivrilikleri yuvarlatırlar” (Ak, 2011e, s.68).

Deniz canlılarının onlara sunduğu güzelliklerden dolayı denize duydukları sevgi ifade edilir (Dalgalar Dedikoduyu Sever).

4.1.1.1.5. Yaşama sevgisi

Çocuk kitapları yaşamayı sevdirmeye, yaşama bağlılığı artırma, dünyanın güzelliğini yansıtmaya, okuyucuda olumlu duygular uyandırma gibi işlevleriyle öne çıkarlar.

Sevim Ak’ın öykülerinde yaşama sevgisi de önemli yer tutar. Bu, yazarın hayata olumlu ve iyimser bakışının edebî metne yansımaları olarak

değerlendirilebilir. Yazar “Yaşamak sevmektir.” ifadesiyle yaşamın sevmekle eşdeğer olduğunu vurgular (Açıkgöz ve Süs) .

4.1.1.1.6. Öğretmen sevgisi

“Yağmurlu Bir Gün” ve “Beyaz Elbiseli Kukla” isimli öykülerinde öğretmene duyulan hayranlık ve sevgi dile getirilerek çocukların gözünde öğretmenler çok değerlidir iletisi verilir. Öğretmenin de öğrencilerini kendi çocukları gibi sevdiği, dolayısıyla sevginin karşılıklı olduğu sezdirilir.

“O bütün öğrencilerini kendi çocukları gibi gören eşsiz bir insandı” (Ak, 2011a, s.74).

4.1.1.1.7. Sanat sevgisi

Sanat çocuklara kendilerini tanıma, ifade etme ve yaratıcı bir dille paylaşma imkânı tanıdığı gibi, çocukların sorun çözme becerilerinin de erken yaşta gelişmesini sağlamaktadır. Sanatın estetik ilgi ve beğeniyi geliştirdiği de ima edilir.

Yazar, öykülerinde sanat sevgisine sıkça değinir. Çocukların, zamanı daha anlamlı ve keyifli geçirmek için müziğe yönelebilecekleri sezdirilir. Öyküde içi sıkılan Toto, müzikle keyiflenir. Müziğin sadece insanları değil, bütün tabii unsurları neşelendirdiği vurgulanır (Toto ve Müzik).

“Kömürcü” öyküsündeki kömürcü karakteri keman çalar ve şiir okur. “Hep Aynı Şarkı”da müziğin bir dil olduğu, üstelik biraz çaba gösterilirse tüm canlıların müzik yoluyla anlaşabileceği anlatılır.

Annesinin mandolin çalmasını istediği çocuk, fazla ısrar edilince çalmak istemez. Aslında mandolin çalmayı sevmekte ama canı istediği zaman çalmayı tercih etmektedir. Mandolin derslerini bırakır fakat boşalan zamanında bir çocuk oyunu izlemeye gidebileceği için de mutlu olur çocuk (Canım İsterse).

“Sakız ve Aytaşı”nda ise öğretmenleri öykü kahramanı Sakız ile arkadaşlarını tiyatroya götürür. Dönüşte oyunculuğun ne güzel bir iş olduğunu konuşurlar.

4.1.1.1.8. Karşı cinse duyulan sevgi

“Denizatları Nereye” öyküsü “Sevgi fedakârlık ister.”, “Gerçek sevgi hatalar karşısında hesap sormayı bile engeller.”, “Sevdiğini görmek bile mutlu olmaya yeter.”, “Sevgi, bazen affetmek ve her şeye rağmen birbirini bırakmamaktır.” iletilerini barındırır.

Sevginin gücüyle hayatta kalmayı başaran deniz canlılarının betimlendiği “Sombalıkları da Sever” öyküsü aracılığıyla yazar, sevginin emekle oluşacağı, birbirini sevenlerin gerekirse birbirlerine hayatlarını adayacakları, kişinin sevdiğinden uzak olunca kendini yalnız hissedeceği anlatılır.

“O yalnızlığın ne olduğunu anlamış mıydı, bilmiyordum ama ben kendimi belki de ilk kez o an, bu koca dünyada yapayalnız hissetmişim” (Ak, 2010, s.67).

4.1.1.1.9. Sevgiyle ilgili diğer iletiler

“Çiçekli Kadın” adlı öyküde “Çocuklar, kendilerine sevgiyle yaklaşanları unutmaz ve bu insanların bıraktıkları izler kalıcıdır.” mesajı verilir.

Yaptığımız işi sevmenin başarımız üzerindeki olumlu etkisi şu cümleyle dile getirilir (Gökte Biri Var).

“Bir işi sevdin mi freni tutmayan araba gibi çalışırsın” (Ak, 2012, s.11).

4.1.1.2. Mutluluğu öne çıkaran iletiler

Mutluluk, çocuğun sağlıklı duygusal gelişimi için hayatında hep var olması gereken bir duygudur. Sevim Ak öykülerinde mutlu olmaya ve başkalarını mutlu etmeye yönelik iletilere sıklıkla yer verir. Metnin tamamında mutluluk iletisi verilmese bile, hemen hemen her kahraman mutludur ya da mutlu olmaya çalışmaktadır. Kahramanların çoğunun kahramanların üreterek, başkalarına yardım ederek, gülerek, hayaller kurarak, sahip olduklarının kıymetini bilerek mutlu olunacağını öğrenmesi çocuk okurlar açısından model oluşturmaktadır.

“Mutluluk ve Toto” isimli öykü mutluluk üzerine birçok iletiyi barındırır. Toto isimli kahraman, kendini insanların mutluluğuna adanmış Gandhi ile ilgili filmi seyrettikten sonra kendisinin de insanları mutlu edebileceğini

düşünür.Kahramana göre mahalledekilerin hepsi çok iyi insanlar ve mutlu olmaya hakları vardır. Ayrıca insanlar küçük şeylerle de mutlu olabilmelidir.

“Gidip kırtasiyeciden bir tebeşirle “sizi seviyoruz” çıkartmalarından aldı. Evlere tek tek bu güzel cümleyi yazdı ya da yapıştırdı. Şimdiye dek bu kadar keyif aldığı bir iş yapmamıştı. Eee, kolay mı, insanlara mutluluk dağıtıyordu” (Ak, 2011ğ, s.81).

Ama öykünün kahramanı Toto insanları mutlu etmenin zor olduğunu ve küçük şeylerden mutlu olmak bir yana, onların farkına bile varmadıklarını anlar.Toto sonunda küçük mutluluklara yüz vermeyen mahallenin güzel insanların mutluluk düşü kurarak mutlu olduklarını fark eder.

Mutsuz insanlar çevrelerini de olumsuz şekilde etkiler. “Yağmurlu Bir Gün”demutsuz biriyle yaşıyorsunuz, mutsuzluk sizi de pençesine alacağı ifade edilir.

Her canlı, kendine uygun olan ortamda mutlu olabilir iletisi “Benim Minik Köpeğim” isimli öyküde verilir. Mutluluk bazen, işini, görevini bırakıp özgürce yaşayabileceğin bir yere gitmektir şeklinde tanımlanmaktadır (Melodi Adası).

“Mahalle Sineması”nda ise çocukların büyüklerle iş bölümü yaparak bir şeyler başarması ve onları mutlu etmesi anlatılır. Çocuklar uğraşları sayesinde hem mutlu olur hem de kendilerini tanıma fırsatı yakalarlar.

Mutluluk kişinin kendi elindedir ve bir gülümseme bile kişiyi mutlu edebilir iletisi “Elma Kokulu Kadın”da ifade edilir.

“Biliyor musun, canım ne zaman sıkılsa aynanın karşısına geçer, gülümserim. Sıkıntıları bir anda dağılır, yok olur” (Ak, 2011ç, s.58).

Çocuklar yaşlıların mutlu olmaya ihtiyacı olduğunu bilir. Huzurevindeki yaşlıları çiçekler ve “ellerinizin sıcaklığı yüreğimi ısıttı, sizin torununuz olmak istiyorum, babaannemden güzel bakıyorsunuz” gibi sevgi sözleriyle mutlu ederler (Toto’nun Sınıfı).

Kişi, işe yaradıkça mutlu olur iletisinin verildiği “Bir Yalnız Deniz Feneri” öyküsünde kendini yaşlı, köhne hisseden bir deniz feneri bir gemiyi fırtınada kurtarınca iyi yürekli, dost, yardımsever olduğunu düşünür.

Yetişkinler yoğun iş yaşamında bunalıp çocukluğundaki mutlu ortama özlem duyabilir. Çalışma yaşamından bunalmış bir iş adamı birkaç günlüğüne çocukluğunun mutlu ortamına dönmek ister. Bunun için çocukluğunun geçtiği tellere çıkar (Gökte Biri Var). “Sizin gibi yerlerde yaşarken bedenim yaşadığım çevreyle birlikte görünse de beynim bambaşka yerlerdeydi. Bu yüzdendi mutsuzluğum” (Ak, 2012, s.45).

4.1.1.3. Başarı ve özgüven çevresinde verilen iletiler

Yazar, “Başarıkişinin kendine güvenini sağlar ve başarılar takdir görmek ister” iletilerini “Bir Yalnız Deniz Feneri ”öyküsünde, yaşlı bir deniz fenerinin kendini zamanla yalnız ve işe yaramaz hissedişini, geçmişteki başarılarını görmezden gelen insanlara, gemilere kızgınlığını ve yıllar sonra bir tankeri batmaktan kurtarınca kendine güveninin geri gelişini konu edinerek okura taşımaktadır.

Başarının anahtarı olarak kararlılık, isteklilik ve azmi gösteren bir başka öykü de “Sakız ve Rüzgar Adam” dır. Tepetaklak’ın yılmadan verdiği iş bulma mücadelesi ve sonunda başarıya ulaşması anlatılır.

4.1.1.4. Duyarlılık

Sorumluluk sahibi yaşadığı çevreye duyarlı bireyler yetiştirebilmek için küçük yaşlarda temeller atılmalıdır. Sevim Ak’ın kitaplarında çocuklar, çevrelerine karşı duyarlıdır. Özellikle de hayvanlar konusunda önemli bir yere sahiptir.

“Unutamadığım Bir Gün” öyküsünde köpekler sahipsiz oldukları için belediye görevlileri tarafından öldürülecektir. İki arkadaş mahalledeki köpekleri güçlerinin yettiğince korumaya çalışır. “Karşı Pencere” de ise Savaş deneylerini civcivler üzerinde yapmaktadır. Bu durumu fark eden arkadaşları civcivlerin zehirlenmesini önlemek için onlara yoğurt götürür.

4.1.1.5. Öç alma

Çocuklar bazen bekledikleri ilgiyi göremediklerinde hoşlanmadıkları ya da baskı ile bir şeyler yapmaya zorlandıkları, engellendikleri durumlarda öç almak

isterler. Ama bu duygu yetişkinlerinki kadar tehlikeli değildir. Sadece hayallerinde kalır. Fakat çocuk kitaplarında bu tür duyguların yer alması çokta doğru değildir. Ama yazar, bu duyguların hayatın içinden olduğunu düşünmüş olmalı ki öykülerinde yer vermiştir.

“Haksızlık Bu” öyküsünde ilgi ve sevgisine karşılık göremeyen kahramanımız hayallerinde arkadaşından öç almak ister.

“Çaldığım, Beethoven’ın La Minör Opus bilmem kaçınıcı senfonisi. Salon alkıştan inliyor. Gülümseyerek selamlıyorum arkadaşlarımı. Umut ayağa kalkıyor, kırmızı bir gonca gül uzatıyor. Öne eğiliyorum gülü tutacak gibi. Ellerim Burçak’ın verdiği mor menekşeyi yakalıyor. Usulca öpüyorum çiçeği. Umut mutsuz; kırmızı gonca, ayaklarının dibinde” (Ak, 2011c, s.70).

Aynı duyguyu Deniz de hisseder. Gözlükleriyle alay edilen Deniz büyüdüğü zaman ünlü bir doktor olarak kendini hayal eder. Hayalinde onunla alay eden Emre tedavi olmak için Deniz’e gider. İyileştikten sonra ona teşekkür etmek için yanına gelir. Deniz Emre’nin ne eski arkadaşı olduğunu ne de hastası olduğunu hatırlamaz. Emre çok üzülür. Bu durum Deniz’i mutlu eder (Dörtgöz).

4.1.1.6.Sabır

Beklemek, yaşamın bir kuralı olmalıdır. İnsanın hedefleri doğrultusunda zamanı yönetmesi, başarıya ulaşması bakımından da çok önemlidir.yazar, bir şeyleri elde edebilmek ve öğrenebilmek için sabretmek gerektiğini öyküleri aracılığıyla belirtir.

Yazar öykülerinde sabırla ilgili olarak ha deyince bisiklete binilemeyeceğini, sabredilmesi gerektiğini (Pembe Bisiklet), Peng adlı penguenin müzik aleti çalmanın sabır işi olduğunu anlamasını (Penguenler Flüt Çalamaz), müzik eğitiminin zaman alacağını (Hep Aynı Şarkı) anlatılır. Ayrıca yazar, sabreden her zaman muradına ermiş atasözünü “Güneş Saçlı Kız” da hatırlatır.

4.1.1.7. Özgürlük

Sevim Ak, çocuklarımıza sunduğumuz özgürlükler ya da getirdiğimiz sınırlamaların onların gerek aile içinde, gerekse toplum içinde ilişkilerini ve davranışlarını etkileyeceğini düşünmektedir.

Gelişen teknolojiyle birlikte iletişim araçlarının insanların özgürlüklerini ellerinden aldığı “Gökte Biri Var” öyküsünde anlatılır.

“O akşam baktığınız ekran var ya... işte onun içinde saklı bir adam var. Size nerede tatil yapacağınızı, ne giyeceğinizi, kimlerle arkadaşlık edeceğinizi söyleyen o” (Ak, 2012, s.20).

Ayrıca öykünün kahramanı dünyaya farklı bir açıdan bakmakta ve etrafındaki insanların özgür olmadıklarını, değişmeleri gerektiğini söyler.

Yazar, denizde yaşayan bir canlı aracılığıyla da içinde bulunduğu ortamın onu tutsak edemeyeceği iletisini “Denizatları Nereye?” öyküsüyle okura verir.

“Yosun; biliyorum, tutsak sanıyorsunuz beni. Ama bize yaşam veren deniz, özgürlüğümüzü de verir. Deniz de olmayan ne var? Deniz, yapraklarımı istediği yere götürebilir. Yapraklarım özgürken tutsak denir mi bana?” (Ak, 2010, s.31).

4.1.1.8. Beklenti ve hayal kırıklığı

Beklentiler her zaman gerçekleşmez. Bu nedenle kişinin hayal kırıklığına uğramamak için kendisini beklentilerine fazla kaptırmaması, her türlü sonuca hazırlıklı olması “Satılık Kitap ve Mektup Arkadaşım” öykülerinde okuyucuya verilir. “Mektup Arkadaşım” da kahramanımızın mektup arkadaşı beklediği gibi çıkmamış, “Satılık Kitap”ta ise istedikleri oranda kitap satışı yapamayan çocukların hayal kırıklığı anlatılır.

4.1.2. Ahlaki Değerler ve Ahlaki Değerlerin İfadelerine Yönelik İletiler

Çocuk, ahlak gelişimi ile içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını, ilkelerini içselleştirerek kendi ilke ve değer yargılarını oluşturur. Bu değerler sistemini çocuk, gelişim dönemi ile birlikte geliştirir. Çocuklar için yazılmış edebî eserlerin muhatabında olumlu değer yargıları uyandırabilmesi gerekir. Sevim Ak’ta tutumluluk, paylaşma, yardımlaşma, hırsın zararları, önyargının yanlışlığı, kötü alışkanlıklar, sözünde durma, bencillik, yalan, iyilik, özür dileme, emek, sorumluluk, faydalı olabilmek gibi başlıklar altında toplanabilecek iletilere sıklıkla rastlanır.

Ahlaki Değerler ve Ahlaki Değerlerin İfadelerine Yönelik İletiler ve bu iletilerin öykülerde işlenme sıklığı Tablo 4.3'te gösterilmiş, daha sonra bu iletiler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 4.3
Ahlaki Değerler ve Ahlaki Değerlerin İfadelerine Yönelik İletiler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Yardımlaşma	8	16,67
Önyargının Yanlıslığı	6	12,50
Yalan	6	12, 50
Paylaşma	6	12, 50
Sözünde Durma	4	8,33
Sorumluluk	4	8,33
Kötü Alışkanlıklar	3	6,25
Faydalı Olabilmek	2	4,17
Bencillik	2	4,17
Özür Dileme	2	4,17
Tutumluluk	2	4,17
Fazla Hırsın Zararları	1	2,04
İyilik	1	2,04
Emek	1	2,04
Toplam	49	100

Tablo 4.3 incelendiğinde öykülerde 8 kez yardımlaşma (%16,67), 6 kez önyargının yanlıslığı (12,50), yalan ve paylaşma; 2 kez sözünde durma ve sorumluluk(%8,33); 3 kez kötü alışkanlıklar (%6,25), 2 kez faydalı olabilmek (%4,1), bencillik, özür dileme ve tutumluluk, 1 kez ise fazla hırsın zararları (%2,04), iyilik, emek ile ilgili iletilere yer verildiği görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle iletilerin işlenme sıklığının az ama ahlaki değerlerle ilgili konu başlığının fazla olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.2.1. Yardımlaşma

Yardımlaşma toplumda kaynaşma sevgi ve saygıyı artırma özelliği olması sebebiyle çocuk kitaplarında yardımseverlik gibi evrensel ve ahlaki değerler işlenmelidir. Yazar yardımlaşmanın birlik ruhu ile çalışma, topluma yönelik hareketler içinde olmak, bir toplum içerisinde yaşayan insanların aralarındaki yakınlaştırmacı bağları ve karşılıklı işbirliği ile ilgili durumlarını gösteren bir oluşum olduğu düşüncesindedir.

Yazar “Öyle Bir Gün” adlı öyküsünde yaşlılara yardım etmenin gereğini vurgular.

“Ben hamal falan değilim, sadece bir öğrenciyim. Bu hafta yaşlılar haftası da. Size yardım edeyim dedim.”

“Sakız ve Haftanın Öyküsü” ve “Toto ve Şemsiyesi”nde çocuklar çevresindekilere yardım etmeyi çok sever. “Yağmurlu Bir Gün” öyküsünde Gülüş’ün halası sokak çocukları derneğinde yardım gönüllüsü olarak çalışır. “Sakız ve Rüzgar Adam” da ise Tepetaklak isimli kahraman yumuşacık yüreğiyle önüne gelene yardım etmekten mutluluk duymaktadır.

“Rahmetli büyükbaban onun gibi garip insanlara pek acırdı. Yaşasaydı bahçeye o adam için iki kiraz ağacı diker, bu ağaçların kirazı senin derdi” (Ak, 2011f, s.82).

Bu üç öykü ile karşılıksız insanlara yardım edilmesi gerektiği ifade edilir.

“Yardımlaşma, işbirliği, manevî destek ortak amaca ulaşmayı kolaylaştırır.” iletisi, Sevim Ak’ın “Alçakgönüllü Lokanta” ve “Mahalle Sineması” öykülerinde yer almaktadır. “Alçakgönüllü Lokanta”da Gülüş’ün dedesiyle birlikte komşuları Fonti’ye açacağı yeni lokantanın hazırlıklarında verdikleri manevî destek, aralarındaki yardımlaşma ve işbirliği ile yakaladıkları başarı anlatılırken, “Mahalle Sineması” da sosyal çevre dayanışmasının önemine değinilir.

4.1.2.2. Önyargının yanlışlığı

Önyargılar ve dolayısıyla ayrımcılık, bir gruba ya da grup üyelerine yönelik olumsuz düşüncelerin yanı sıra hoşlanmama, hor görme, kaçınma ve nefret etmeye kadar uzanan olumsuz duyguları içeren tutumlara da yol açabilir. İncelenen öykülerde yazar önyargının yanıltıcılığını okura gösterir.

“Önyargılar yanıltıcıdır. Kişi çevresindeki olay ve kişilere önyargıyla yaklaştığında onlarla ilgili yanlış kanılara sahip olur. Olay ve kişilere karşı mümkün olduğunca tarafsız olunmalıdır” iletilisi yazarın “Çiçekli Kadın” ve “Bütün Yollar Roma’ya”, “Dokumacı Kuşu ve Martı”, “Yazısız Mektuplar” öykülerinde yer almaktadır.

Bet sesli diye gözünü oymayı düşündüğü karganın martıyı ölümden kurtarması “Dokumacı Kuşu ve Martı”da , hiçbir şeyin önceden anlaşılamayacağı, işe yaramadığı düşünülen bir şeyin bir gün yaşamınızın nedeni olabileceği “Bir Yalnız Deniz Feneri”nde belirtilir.

“Yazısız Mektuplar”da çocuk filin görüldüğü kadar kaba olmadığını aksine sevgi yüklü yumuşacık bir yüreğe sahip olduğunu anlar. “Çiçekli Kadın” öyküsünde kahramanımız mahalledeki komşu kadını masallardaki uzun tırnaklı, tek dişli, dağınık saçlı “cadı” kadına benzetir. Kedileri için ciğer almaya gittiği gün ise Çiçekli Kadının aslında hayvanları, çiçekleri çok seven biri olduğunu öğrenir.

“Bütün Yollar Roma’ya Çıkar” ile yazar, olumlu önyargıların da yanıltıcılığını vurgulamış, kişilere değer biçerken önce onları yeterince tanımak gerektiği, yoksa o kişinin aslı keşfedildiğinde hayal kırıklığına uğranabileceği iletilisini vermektedir.

“Karşı Pencere” isimli öyküde insanların göründüklerinden farklı özelliklere sahip olabileceği anlatılır.

“Annem sadece dürüst, çalışkan, başarılı Savaş’ı tanıyordu. Bense yerinde duramayan, her aklına geleni denemeye kalkan, yasak tanımayan, delidolu, Savaş’ı da tanıyordum” (Ak, 2011c, s.48).

4.1.2.3. Yalan

Sevim Ak öykülerinde çocukların arkadaşlarının sevgi ve ilgisini paylaşmamak, çevresinin hayranlığını kazanmak, özlem duydukları, olmasını istedikleri şeyler için yalan söyleyebileceğini anlatır.

Kendisine hayranlık uyandırabilmek için yalana başvuran ve yalanın ortaya çıkmasıyla çevrenin tepkisini toplayan Sakız, yalandan sıyrılıp kendi olabildiğinde ise gerçek başarıya ulaşır (Sakız ve Haftanın Öyküsü).

“Bir yalan bin yalan doğurur derler ya. Sakız da son yalanını o anda doğurdu” (Ak, 2011f, s.92).

Kişi, yalan söylemediğinde de istediklerine ulaşır. Birkaç ay sonra ‘Neşeli’ çocuk dergisinin açtığı yarışmaya katılan Sakız başından geçen bir olayı öyküleştiren ve yarışmadan ufak bir ödül kazanır.

“Rol” de ise okuldaki tiyatro oyununda küçük bir görevi olan kahramanımız, yaptığı şeyden utanç duymasına rağmen takdir görmek için başrolü aldığı yalanını söyler.

“Mektup Arkadaşım” isimli öyküde çocukların, başkaları tarafından beğeni toplamak için yalan söyleyebileceği ama bunun doğru bir davranış olmadığı vurgulanır.

“Yeni bir anı defterim olmuştu. Pembe kapaklı, kilitli, pırıl pırıl bir defter. Serap Abla’ya, anneme, babama, arkadaşlarıma Engin’in bana anı defteri armağan ettiğini söyleyebilirdim artık” (Ak, 2011c, s.87).

Yine aynı öykünün kahramanı, mektup arkadaşı pul biriktirdiği için kendisinin de olmamasına rağmen koleksiyonun olduğunu söyler. Bu olayla yalanlarla dostluk kurulamayacağı iletisini verilir.

“Bütün Yollar Roma’ya Çıkar”da başkalarının ilgisini toplamak için bilmediği konularda fikir yürütmek, yalan söylememek gerektiği vurgulanır.

“Roma bir masal kentidir. Benim en sevdiğim kenttir. Romanya’nın da başkentidir. Romanya’dan söz etmeme gerek yok sanırım. Onu bilirsiniz artık” (Ak, 2011ç, s.76).

Aynı öyküde hayranlık uyandıran kişilerin yalanı ortaya çıkınca ona duyulan ilgi ortadan kalkacağı ifade edilir.

“O akşam Gezgin’e olan hayranlığım bir sabun köpüğü gibi yok oldu. Bundan bizim kızlara hiç söz etmedim. Onlar Gezgin’e hâlâ hayran” (Ak, 2011ç, s.78).

“Büyümek İstiyorum”da ise annelerin hiç yalan söylemediği anlatılır. “Annem filmlerin düş olduğunu söylemişti. Yalan mı? Büyükler yalan söylemez” (Ak, 2011h, s.8).

4.1.2.4. Paylaşma

İnsan soysal bir varlıktır. İçinde yaşadığı toplumun bir üyesidir. Ak, toplumda yaşanan üzüntü verici durumların, sıkıntılarını paylaşarak ve yardımlaşarak azalabildiğine inanmaktalar.

“Yağmurlu Bir Gün” de dünyada her sorunun bir çözümü olduğu, konuşarak sorunların yarısından kurtulmanın mümkün olduğu vurgulanır. “Sen Kimsin?”de ise maddi bir paylaşım söz konusudur. Öyküdeki simitçi bir simidi dörde bölerek arkadaşlar arasında paylaştırır. “Bu İşten Bir Şey Anlamadım” öyküsünde şans oyunundan ikramiye kazanan çocuk parasının bir kısmıyla arkadaşının ihtiyaçlarını karşılamayı düşünür.“Açıkgöz ve Süs” de Martı ile Balıkçı aracılığıyla gerçek dostlarpaylaşmayı bilmelidir iletisi verilir.

“O günden sonra martı, o balıkçıyı terk etmedi. Birlikte balığa çıktılar, tuttıkları balıkları birlikte paylaştılar. Balıkçı yeni bir ad taktı ona: Dost” (Ak, 2011e, s.52).

“Benim Minik Köpeğim” de çocuklar, sevdiklerini başkalarıyla paylaşmak istemezler iletisi verilir.“Yazısız Mektuplar”da elindekileri başkalarıyla paylaşmak dostluğun ilk adımı olduğu belirtilir.

“Ne demekti bu? Ne demek olacak? Yiyeceğini paylaşmıştı benimle, dost olmak istemişti. Tabii ya. Üstünde “FIL” yazılı kapıdan benden başka kimse girmemişti ki!” (Ak,2011c, s.28).

4.1.2.5. Sözünde durma

Verilen sözler tutulmalı iletisi “Denizatları Nereye” ve “Gökte Biri Var” öykülerinde verilir. “Gökte Biri Var” öyküsünde kahraman, doğum günü için arkadaşına güleç yüzlü kurabiyeler yapmaya söz verir. Anneannesi rejim yaptığı için kurabiye yapmasına engel olur. Buna rağmen söz verdiği için kurabiyeleri yapar.

“Sombalıkları da Sever” öyküsünde verilen sözlerin yerine getirilmesi güzellik ve iyilikleri beraberinde getirir mesajı verilir. “Bayramlık” da ise çocukların verilen sözleri unutmadığı ve büyüklerde verdikleri sözleri yerine getirerek çocuklara örnek olması gerektiği vurgulanır. Anne çocuğuna bayram bitince, bayramlık giysilerini sokakta oynarken giymene izin veririm, der. Bayram geçer. Ama annesi hafıza kaybına uğramıştır sanki. Verdiği sözü hiç hatırlamaz. Kahramanımız sulu gözlülük edince annesi bir defalık giymesine izin verir.

4.1.2.6. Sorumluluk

Yazara göre kişi sorumluluklarının farkında olmalı ve gerektiği gibi yerine getirmelidir.

Bay Togo sınıfını yaşlılara karşı sorumluluklarını yerine getirmek için huzurevine götürür. Öğrencilerinin yaşlıların tek düze geçen günlerine bir nebze de olsa renk vermelerini ister (Huzurlu Gün).

“İşte biz gençler, yaşlanıp bir kenara çekilmiş, unutulmuş bu insanlara bir küçük demet çiçek sunacak ve ellerinden öpeceğiz. ... Neşeli olacağız... Suratlarımızı hiç asmayacağız... Mızıldanmayacağız... Acımış, tiksiniş halleri takınmayacağız (Ak, 2011g, s.35).

“Benim Minik Köpeğim” öyküsünde kahramanımız bir canlının sorumluluğunu üstlenmenin zor olduğunu bilir. Bir köpeğe sahip olmanın, bir köpeğe benim demenin zorluklarını görür ama yine de sorumluluğunu yerine getirir.

“Sakacı Güneş” de herkesin bir görevi olduğu ve hiç kimsenin görevini keyfi olarak ihmal edemeyeceği anlatılır. Çünkü güneş bir günlüğüne görevini ihmal eder ve bu ihmal birçok soruna yol açar.

“Onunla ilgilenmemek mümkün mü? Her sabah uyanır uyanmaz güneşi ararım ben. Görürsem içim sevinçle dolar, günüm iyi geçer. Çiçekler, ağaçlar, çimenler onun ışığıyla gençleşir, gökyüzü onunla gülümser. Bir de bulutların ardına gizlenmişse,öyle canım sıkılır ki! O gün hiç yüzüm gülmez” (Ak, 2011d, s.70).

Kişi bir görev üstlenmişse, onu hiç aksatmadan yerine getirmesi gerektiği iletili “Bir Yalnız Deniz Feneri” öyküsünde verilir. Deniz fenerinde görev aşkı her şeyden üstündür. Yaşlı unutulmuş deniz feneri kayalıklara çarpmasın diye yakıtı bitmiş tankeri uyarır.

4.1.2.7. Kötü alışkanlıklar

Yazar çocuklarda görülebilecek kötü alışkanlıklara az da olsa eserlerinde yer vermiştir. Ama yer verme amacı çocuk okurların yanlıştan hareketle doğruyu görmelerini sağlamak olduğunu diyebiliriz.

“Dokumacı Kuşu ve Martı” da hırsızlığın olumsuz bir davranış olduğu anlatılır. Deniz Kuşu, Dokumacı Kuşu’nun örmüş olduğu şapkalardan birini gizlice alır. Bu duruma Dokumacı Kuşu çok üzülür, “İsteseydi başına ve renklerine en uygununu örerdim” der. “Yazısız Mektuplar” da ise hayvanat bahçesine gitmek için okuldan kaçan çocuk aracılığıyla bu durumun yanlış olduğu anlatılır.

“Karşı Pencere” deki Savaş ilginç bir çocuktur.Dürbünle komşuların evlerini gözetler, kedileri öldürüp kürkünden anahtarlık yapar, yaptığı karışımlarla civcivleri zehirler, yangın çıkaracak kadar tehlikeli deneyler yapar. Savaş’ın yaptıkları öykünün diğer kahramanı Meltem’i çok kaygılandırır ve üzer.

4.1.2.8. Faydalı olabilmek

“Unutamadığım Bir Gün” öyküsünde sokak köpeklerine elmaları pencereden fırlatan çocuklar, yararlı bir iş yaptıklarını düşünerek içlerinde tatlı bir sevinç duyarken “Satılık Kitap”ta ise çocuklar ailelerine maddi destek sağlamak için kitaplarını satar.

4.1.2.9. Bencillik

Çocukluktan itibaren insanı yöneten olumsuz güdülerden biri de bencilliktir. Çocuklar bu tarz duyguları başkalarının da hissedebileceklerini anlayabilmesi açısından çocuklara yönelik hazırlanmış kitaplarda yanlış olduğu anlatılıyorsa dozunda yer verilmesi uygundur.

Bencillikten kurtulup çevredekilere karşı duyarlı olmak, başkalarının varlığına ve düşüncelerine de değer vermek gerekir. Ayrıca, kibirden de sıyrılıp dış görünüş güzelliğinin değil, iç güzelliğinin önemini kavramak gerekir. Bencil ve kibirli tavırlar, kişiyi sosyal çevre tarafından dışlanmaya, yalnızca sürükler” illetisi “Hey Güzele Bak” adlı öyküde, güzelliğiyle bencilleşen bir denizanasının başına gelen olaylar sonrasında, bencilliğinden ve kibrinden sıyrılıp sosyalleşmesi, gerçek mutluluğu yakalayışı anlatılarak verilmektedir.

İkili ilişkiler kurarken her şeyi karşı taraftan beklenmemesi, aynı şekilde onu anlamaya, tanımaya çalışmak gerektiği “Kum Kaleler” öyküsünde Serap’ın konuşma engelli olduğunu anlayamadığı Ercü ile arkadaş olma çabası üzerinden ifade edilir.

“Ne aptalım! Hep onun benimle ilgilenmesini bekledim. Dilsiz olduğunu bile anlayamadım”(Ak, 2011d, s.60).

4.1.2.10. Özür dileme

Erdemli davranışlardan birisi de özür dilemektir. Ak için yaptığı hatayı bilmesi yanında çocuğun özür dilemesi gibi bir erdemi kazanması da önemlidir.

“Trenler” öyküsünde hata yapınca özür dilenmesi gerektiği, “Açelya’nın Upuzun Bir Günü” öyküsünde ise özür dilenmediği için karşı tarafın daha çok üzülebileceği anlatılır.

4.1.2.11. Tutumluluk

Tutumluluk, birey ve toplum olarak benimsenmesi gereken bir alışkanlıktır ve küçük yaşlarda kazanılır. Ders araçlarını, giysilerini, harçlığını tutumlu kullanan çocuk, bu güzel alışkanlığı büyüyünce de devam ettirir. Tutumlu olmanın yararları, israfın zararları anlatılmalı, bu konuda yetişkinler örnek davranışlarıyla

model olmalıdır. “kitaplar, yarattığı kahramanlarla, öykünebilecek yeni modeller yaratır. Bu modellerin çocuk gerçekliğine uygun ve onların girişimciliğini destekleyecek eylemleri, çocukları da benzer davranışları yinelemeye isteklendirir (Sever, 2008, s.57).

Ak’ın öykülerinde büyükler hep tutumludur ve bu davranışlarıyla çocuklara örnek olurlar. “Çilekli Dondurma” öyküsünde büyükler yemek artıklarını asla çöpe dökmez, bir torbaya koyar, sokak köpeklerine götürür.“Ayakkabı Tamircisi”nde ise yıpranan eşyaların tamir edilerek tekrar kullanılabileceği belirtilir.

“Annem bir parça deri parçası bulursam yırtılan pantolonumun dizlerini eskisinden daha sağlam hale getiririm dedi” (Ak, 2011ç, s.20).

4.1.2.12. Fazla hırsın zararları

“Dokumacı Kuşu ve Martı”da yazar, martının şapkayı elde etmeyi hırs hâline getirmesi ve fazla hırsla gözünün kararması, yaşamın güzelliklerini görememesi, yaşama bakış açısının daralması ile fazla hırsın zararlarını göstererek bu duygudan uzak durmak gerektiğini söyler.

4.1.2.13. İyilik

İyilik yapmak aslında herkeste olması gereken, insanların mutlu olmasını sağlayan özelliklerden birisidir. Yazara göreiyilik, hem iyiliği yapanı, hem de bu iyilikten yararlananı mutlu eder. “Açıkgöz ve Süs” debalıkçı yapılan iyiliğin altında kalmaz, yakaladığı balığın bir kısmını ona yardım eden Açıkgöz’e ayırır..

4.1.2.14. Emek

El emeği, göz nuru şeylerin dünyada hiçbir para birimiyle karşılığı ödenmeyeceği “Gökte Biri Var” öyküsünde anlatılır.

“Süslü kurabiyeler, en nefislerini anneannem yapar ve yalnızca sevdiklerimize dağıtılır. Sen hiç aile albümündeki fotoğrafları satan birini gördün mü?” (Ak, 2012, s.72).

4.1.3. Sosyal Gelişime Yönelik İletiler

Çocuklarda sosyal gelişim aile bireylerinin birbiriyle olan iletişimiyle başlar, okul ve çevre ile devam eder. Sevim Ak da öykülerinde çocuğun sosyal çevresiyle olan ilişkilerinden yola çıkarak okura birçok mesaj vermeye çalışmıştır. “Edebiyat yapıtları yaratıldığı toplumun kültürel ve toplumsal değerlerini de yansıtır. Masal, öykü, roman gibi yaratılardaki kahramanların kendisiyle, çevresiyle, doğa ve toplumla yaşadıkları çatışmalar, toplumun benimsenen ya da karşı çıkılması gereken değerlerini, inançlarını okura sezdirir (Sever, 2010, s.65).

Sosyal Gelişime Yönelik İletiler ve bu iletilerin öykülerde işlenme sıklığı Tablo 4.4’te gösterilmiş, daha sonra bu iletiler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 4.4
Sosyal Gelişime Yönelik İletiler

	<i>f</i>	%
Çevre ile İletişim	21	43,75
Aile ile İletişim	17	35,42
Karşı Cins ile İletişim	6	12,50
Değişim	2	4,17
Farklı Kültürlerle Etkileşim	1	2,08
Kişiler Arası İletişim Kopukluğu	1	2,08
Toplam	48	100

Tablo 4.4 incelendiğinde öykülerde 21 kez çevre ile iletişim (%43,75), 17 kez aile ile iletişim (%35,42), 6 kez karşı cins ile iletişim (%12,50), 2 kez değişim (%4,17), 1kez farklı kültürlerle etkileşim (%2,08), kişiler arası iletişim kopukluğu ile ilgili iletilere yer verildiği görülmektedir.

4.1.3.1. Aile ile iletişim

Ailenin yapısı, anne babanın karakteri, eğitim anlayışı ve çocukları yetiştirme tarzı, çocukların kişiliklerini, toplum içindeki davranışlarını ve tepkilerini ve doğrudan etkilemektedir. Çocuktan beklenenler, aslında ona

verilenlerle sınırlıdır. Rol model ve empati kavramlarının da aile içi ilişkilerle başladığı söylenebilir.

İletişim, sosyal sürecin hayati noktasıdır. Özellikle çocukla kurulacak tutarlı ve etkili bir iletişim, çocuk eğitiminin ve mutlu bir yaşamın temel taşıdır. İletişimde kişiyi etkili kılan, insanlarla yapıcı olarak konuşabilmesidir. Annebaba ve çocuk arasındaki iletişim yalnızca bilgi alışverişi anlamına gelmez. Bu ilişkide, aynı zamanda karşılıklı duygu ve düşüncelerin aktarımı da söz konusudur.

4.1.3.1.1. Anne- baba- çocuk iletişimi

Çocuğun büyümesinde ve gelişmesinde ailenin çok önemli rolü vardır. Anne ve babanın birbirine uyumlu ve dengeli olması, çocuğun yetiştirilmesinde, tüm gereksinimlerin karşılanmasında sorumluluk alması, çocuğun kendisiyle ve dünya ile barışık, mutlu bir birey olmasına katkıda bulunur. Sevim Ak eserlerinde bu bilinçle hareket eder. Hatta onun öykülerindeki birçok iletinin çocuklardan ziyade ebeveynlere yönelik olduğu söylenebilir.

“Güneşi Gördüğüm Gün” öyküsünde çocukların, neyi nerede söyleyeceklerini bilmediği için anne ve babaları zor durumda bırakabilecekleri anlatılır. Aynı zamanda büyüklerin de dürüst olma konusunda çocuklarına örnek olmaları, çocuklarını yalan söylemeye özendirmemeleri gerektiğine işaret edilir.

Öyküde resim ödevini yapan çocuk, eve misafir geleceği için birden eşyalarını toparlayıp koltukların altına sıkıştırır. Anne, komşusuna kızının portresini beş dakikada çiziktirdiğini söyler. Kızı ise annesinin portresini yapana kadar harcadığı kâğıtları gösterir. Bu arada dolaptaki poşeti çıkarıp annesinin o portreyi yaparken harcadığı kâğıtları yatağına serer. Komşu kadın katıla katıla gülerken çocuk, annesinin bozulduğunu fark eder. Çocuk, annesinin hareketlerinden, yaptıklarının yanlış olduğunu ve cezalandırılacağını anlamıştır, çünkü buna benzer davranışları daha önce de yapmıştır.

“Göz ucuyla anneme baktım. Yüzü kıpkırmızıydı. Eliyle banyonun kapısını işaret ediyordu. Ne demek istediğini hemencecik anlamıştım. Akşam yemeğine kadar banyodan dışarıya çıkamayacaktım” (Ak, 2011c, s.52).

Yetişkinlerin, çocuklarıyla ilgilenmeleri, onların dünyayı tanımalarına yardımcı olmaları önerilir. “Büyüme İstiyorum” adlı öyküde, çocukların doğa olaylarını merak ettikleri ve çevrelerindeki büyüklere sorular sordukları hatırlatılır. Çocukların olumsuz yönde etkilenmemeleri için onları yersiz düşüncelere sürükleyebilecek sözlerden uzak durulması gerekir, çünkü büyüklere mantıksız gelen birçok şeyi çocukların hayal gücü mantıklı kılabilir iletisi verilir.

“Papatyaya Sorsam” öyküsünden ebeveynler, çocuklarının ilgilerini, isteklerini dikkate almalı, o doğrultuda da yönlendirmelidir iletisi çıkarılabilir.

“Ertesi gün annem bana bir flüt aldı. Artık dersimi bitirir bitirmez hemen flütümü kutusundan çıkarıyor, banyoya kapanıp saatlerce çalışıyorum. Flütümün banyoda çıkardığı sese bayılıyorum. Annemin piyanosuyla hiç ilgilenmiyorum” (Ak, 2011c, s.26).

Aynı öyküde, annelerinin kendi sevdikleri dışında kalan şeylere ilgi göstermelerine ve zaman ayırmalarına çocukların tahammül etmekte güçlük çektiklerine değinilir.

“Annemin piyanoyu benden çok sevdiğini anlamıştım. Bana bağıırken çirkinleşmişti çünkü” (Ak, 2011c, s.24).

Eşler arası görüş ayrılığının zaman zaman tartışmalara neden olduğu, bu durumun çocuklarda kaygıya ve kaybetme duygusuna yol açtığı açıktır. Anne babaların çocuklarının yanında, birbirlerine ve çocuklarına karşı tutarlı davranması önemlidir. Tartışmalara çocukların şahitlik etmemesi gerektiği konusunda bir ileti, “Yağmur Bulutu” adlı öyküde karşımıza çıkar. Çocuğun babasına sorduğu bir soru ile başlayan anne baba tartışması, çocukta suçluluk duygusu ve buna bağlı derin bir üzüntü doğurur. Sonuçta çocuk, soru sorduğuna pişmanlık duyar. Bu, uzun vadede çocuğun merak duygusunun ve öğrenme arzusunun körelmesine neden olacaktır.

Çocuklar bazen büyüklerin söylediklerini farklı anlayabilirler. “Toto ve Müzik” de olduğu gibi, annenin sözleri çocuğun kendisini kötü hissetmesine neden olur. Eve misafir geldiği için annesi ortalıkta dolaşmasını istemez. Çocuk, kendisinin sıkıcı ve aptal biri olduğunu, aksi hâlde ortalıkta dolaşmasının ne sakıncası olabileceğini düşünür.

“Napoliten Şarkı” da oğluna “Eline ne alırsan bozarsın!” diyen bir babanın, bu sözüyle onu olumsuz yönde nasıl etkilediğinin ve onda nasıl bir özgüven kaybına neden olduğunun farkına varamadığı sezdirilir.

Yazar, öykülerinde dolaylı biçimde büyükleri, çocukların seçim ve kararlarına saygı duymaya ve onları birey olarak görüp desteklemeye çağırır. Aksi davranışların çocuklarda güvensizliğe neden olabileceğine, bunun da çocukların gelecekteki hayatlarını derinden etkileyebileceğine işaret eder.

“Sakız ve Aytaşı” öyküsünde anne ve babanın çocuklarını doktor ya da mühendis olmaları konusunda zorladıkları görülür. Bu, buyurgan ve dayatmacı bir üslûptur. Ebeveynin çocuklarının fikrini sormadan onlar adına karar vermesi ve meslek seçimi yapması, onların mutsuz ve başarısız bir gelecek inşa etmesine neden olabilir. Çocuklarının geleceğini kurgulardan anne babalardan beklenen baskıcı olmak değil, esnek davranmaktır.

“Vitrindeki Mavi Bahçıvan” adlı öyküde annesiyle alışverişe çıkan bir kız çocuğunun kendisi adına tüm seçimleri annesinin yapması üzerine yaşadığı üzüntü anlatılır.

“Düğme Oyunu” nda çocuk, annesinden balık desenli tişört almasını istemesine rağmen, annesi papatyalı tişört alır. Bu, çocuğun taleplerine kulak vermemektir. Onda önemsiz ve değersiz olduğu algısını oluşturabilir. Aynı öyküdeki tuhafiyeci de kimsenin ona hangi mesleği yapmak istediğini sormadığını ama hâlâ aklının denizlerde olduğunu söyler. Başkalarının seçimiyle bir işe giren kişinin asıl yapmak istediği meslek, içinde ukde olarak kalmıştır.

“Oyun İçinde Oyun”da ise Selo, yaptığı maç yorumlarıyla insanların dikkatini çektiği için şaşkındır. Zira evde ağzını açtığında önce babası, sonra annesi, lafı kısa kesmesi konusunda onu sertçe uyarmakta, sözünü ağzına tıkamaktadırlar.

“Dalgalar Dedikoduyu Sever” öyküsünde bunların aksine örnek bir baba çocuk diyaloguna, ayrıca çocuk duyarlılığına yer verir. Balıkçı olan babasıyla denize gitmek ister çocuk. Çocuğun yaşı küçük olduğu için, babası ileride ona her şeyi öğreteceğine dair söz vererek birlikte gelmesini kabul etmez. Bunun üzerine baba oğul arasında şu diyalog geçer:

“Yaşım az değil... Göl olur gözyaşlarımdan,” dermiş.

Babası çocuğun yaşlarını damla damla toplar, göz diplerine geri koyarmış.

“Bak, kerataya. Ne de güzel konuşuyor! Kastettiğim yaş bu değil. Benim söylediğim yaş yıllarla ölçülür, seninki gibi kepçeyle kaşıkla değil hem sonra, böyle boşuna akıtma gözyaşlarını. Onlar dünyanın en değerli damlaları” (Ak, 2010, s.9,10).

Annenin sözleri çok değerlidir. O ne söylemişse doğrudur (Uçurtmam Bulut Şimdi).

“Bir insan, işlerinin pürüzsüz çözümlenmesini istiyorsa kıyıda köşede açılmamış düğüm bırakmamalı” der (Ak, 2011h, s.7).

“Büyümek İstiyorum” öyküsünde ise annelerin hiç yalan söylemediği anlatılır. “Annem filmlerin düş olduğunu söylemişti. Yalan mı?” Büyükler yalan söylemez (Ak, 2011h, s.8).

4.1.3.1.2. Aile büyükleri ile iletişim

Çocukların, anne babaları ve kardeşleri dışında büyük anne büyük baba gibi aile bireyleriyle de etkileşim ve iletişimleri söz konusudur. Ak, birçok öyküsünü kendi çocukluk yıllarından esinlenerek kaleme alırken çekirdek aileden ziyade babaanne ve dedelerin de yaşadığı geniş ailelere yer verir. Bu aile büyükleri, çocukların gözünde çok değerlidirler ve hayata dair her şeyi bildikleri düşünülür.

“Yağmur Bulutu” ve “Pisipisi Otları” öykülerinde, babaannelerinin yalan söylemeyeceği çocuklar tarafından belirtilir. “Unutamadığım Bir Gün” de ise çocuk, babaannesinin bilgilerini arkadaşlarını gururla aktarır.

“Babaannem köpeklerin kulaklarının çok hassas olduğunu söylemişti. Bizim duymadığımız hafiflikteki sesleri bile duyabilirlermiş. Deprem gibi bir olayı önceden sezer, havlamaya başlarlarmış” (Ak, 2011b, s.47).

Çocukların olayları algılayış şekilleri büyüklerden farklı olabilir. “Ufuk Kayboldu” öyküsünde dedesinin kendisine sakar olduğunu ima ettiğini düşünen

çocuk bu duruma çok üzülür. “Sakız ve Aytaşı” nda ise ailenin en yaşlısı ne derse o ad konur doğan bebeklere.

4.1.3.2. Çevre ile iletişim

Bu başlık altında okul çevresi ile iletişim, yetişkinlerle iletişim, karşı cins ile iletişim ile ilgili iletilere yer verilecektir.

4.1.3.2.1. Okul çevresi ile iletişim

Çocuklar, öğretmenleri tarafından tarafsızca değerlendirilmek, destek ve takdir görmek ister. Ak’ın eserlerinde olumsuz öğretmen davranışları ve bunların çocuklar üzerindeki etkileri gözler önüne serilir.

“Rol” adlı öyküde öğretmen, müzik aleti çalan öğrencisine “Kuyruğu kapıya sıkışmış kedi sesini çıkaran kim?” (Ak, 2011, s.15) diye bağırır.

“Oyun İçinde Oyun”da Selo yaptığı maç yorumlarıyla insanların dikkatini çektiği için şaşkındır. Çünkü okul koşusunda kupa alamadı diye sporcular grubundan çıkarılmış; öğretmen, gözünün yaşını görmek istememiş, adının üstüne kara bir çizgi çekivermiştir.

Şiirlerinin yirmi kişi tarafından okunması Lolo’yu çok mutlu eder. Oysa evde kime şiir okumak istese hepsinin işi çıkmakta; öğretmeni tarafından ise “Saçma! Bir sürü söz yazıyorsun ama bir şey anlatmıyor” (Ak, 2011g, s.94) şeklinde eleştirilmektedir.

“Bir Çılgılık” adlı öyküde beden eğitimi öğretmeni tarafından tarafsız değerlendirilemeyen bir öğrencinin hiçbir takıma seçilmeyişi ve duyduğu üzüntü anlatılır.

“Bir Duvar Ressamı” öyküsünde yetişkinlerin bazen çocukların oyunlarını hoşgörüyü karşılamadıkları üzerinde durulur. Ancak bir okul müdürünün okulun duvarlarına resim yapan çocuğa karşı tepkisi, sıradan bir yetişkininkiyle aynı olmamalıdır.

“Kalk bakalım, küçük velet! Okulun bahçesini rezil etmişsin. Yarım saat içinde bahçeyi tertemiz görmezsem polis çağırırım” (Ak, 2011c, s.12) cümleleriyle dile getirilen bir tepki ve tehdit, çocuğu okuldan soğutabilir.

4.1.3.2.2. Yetişkinlerle iletişim

Ak'ın öykülerinde çocuklar sokaktadır; mahalledeki büyüklerin yaşam tecrübelerinden yararlanır, onların fikir ve önerilerini dikkate alırlar.

“Albatros’u Gördünüz mü?” de yaşlı albotros, beslenmeyi bile öğrenememiş genç albatrosa dünyanın anlamını kendinden önce yaşayanlardan öğrenebileceğini, büyüklerinden ders alarak büyümesi gerektiğini, başka yanıt aramaya kalkarsa boşa kürek çekmiş olacağını ifade eder.

Çocuklar, değişikliklerle çevresindekileri şaşırtmaya çalışır ancak bu durumu yetişkinler bazen anlayamayabilir. Toto, mahalledekilerin onu anlamamasından şikâyet eder (Toto Dama Çıktı).

“Ben reklam yapıyordum. Sirktekilerle anlaştım. Sırtımda yazılı pelerinim, mahallede dolaşıp pandomim yapacaktım. Siz hep benimle ilgilendiniz, pelerinimdeki yazıya doğru dürüst bakmadınız bile!” (Ak, 2011ğ, s.33).

“Oyun İçinde Oyun”da çocukların kendilerini başarılı hissettikleri bir oyun ortamı oluşturulmuş, bir taraftan da çocuklara aslında usta bir satıcı olan kadın tarafından satış yapılmaktadır. Bu oyunun asıl amacı satış yapıp para kazanmaktır.

Çocuklar, özellikle de kız çocukları dışgörünüşlerine önem verir. Mahallenin kuaförü Semiha teyze, kahramanın saçlarını tam istediği gibi, üstelik yeni modaya uygun keser. İstekleri doğrultusunda yapılan saçlar öykü kahramanını mutlu eder (Yeni Moda Kuaför).

“Dükkândan dışarı çıktığımda yürüyüşüm değişmişti. Saçlarımın güzelliğinden hiç bu kadar emin olmamıştım” (Ak, 2011ç, s.52).

“Elma Kokulu Kadın” öyküsünde Sevdâ teyze, yalnız misafirine değil kızına da kahve yapar. Çocuk, Sevdâ teyzeyi annesinin öteki arkadaşlarından daha çok sevdiğini düşünür. Ayrıca Sevdâ teyzenin ona çok beğendiği kolyeyi hediye etmesi de, bir birey yerine konulduğu ve kendisine değer verildiği için onu çok mutlu eder. “Pembe Kuşa Ne Oldu?”da Şekerci amca, Mufo’nun yakın dostudur. Göğsündeki pembe kuşu o vermiştir. Ayrıca Şekerci amca, Mufo’nun bütün anlattıklarını sabırla dinler. Bu, ona değer verdiğinin göstergesidir.

Gazete dağıtıcısı Dursun amca mahalledeki çocukları kırmaz, gazetelerin arasına çocukların gazetesini sokuşturur (Bizim Gazete). “Toto Venezuela’da” da ise Toto, komşusu Bay Zoti’ye Venezuela’nın nerede olduğunu sorar. Çünkü coğrafya bilgisinin çok iyi olduğunu ve ona cevap vereceğini bilir.

“Kırlangıç Mio’nun Şaşkınlığı”nda ise tek arkadaşla, sürekli aynı yerde yaşama konusunda ısrar eden kırlangıcın büyüklerinin tecrübelerinden yararlanmama, onların fikir ve önerilerine yaşam şansı tanımaması, sonunda duyduğu pişmanlık aracılığıyla anlatılır.

4.1.3.2.3. Karşı cins ile iletişim

Yazar, çocukların karşı cinse ilgi duyulabilecekleri ve hoşlanma duygusuyla yaklaşabileceklerini dile getirilir.

Çocuklar sınıflarına yeni gelen öğrenci Lumba’yla arkadaş olmaya çalışırlar. Dikkati çekmeyi başaran Toto olur (Yeni Arkadaş). “Toto Venezuela’da” ve “Toto Bir Koku Duydu” öykülerinde, çocukların hoşlandıkları kızlar için yaptıkları çılgınlıklar anlatılır. “Beyaz Elbiseli Kukla”da Selim’in ince ve genizden gelen sesi, kahramanımızın kalbinin küt küt çarpmasına neden olur.

Tek taraflı bir beğeni ve bunun sonucundaki hayal kırıklığı (Haksızlık Bu), bayanların, genellikle sevgilerini karşı cinse belli etmek istemedikleri, fiziksel olarak kendilerini çirkin hissettikleri takdirde, beğendikleri kişiye görünmek istemedikleri (Toto Ne Yapıyorsun?) öykülerde anlatılır.

4.1.3.4. Değişim

Yazarın “Gökte Biri Var” öykü kitabı diğer eserlerinde örtük anlatımı tercih etmesine karşın doğrudan değişimle ilgili mesaj veren birçok cümleyi barındırır. Söz konusu değişim, bireyin kişisel dünyasındaki iyiye ve doğruya yöneliş yanında toplumsal yapıdaki iyileşmeyi karşılar. İyileşme, telkin ve yönlendirmelerle gerçekleşir. Mahalleye, topluma dışından katılan bir uyarıcı, doğru gitmeyen iş ve davranışlara müdahale ederek onları değiştirmek iradesi sergiler.

Kitaba adını veren öyküde teldeki adam mahallelinin bakış açısını değiştirmekle kalmaz mahallenin yaşamına küçük sevinçler katar.

“Hava karardığında balkonlardan, pencerelerden dürbünle teleskopla göğe bakanlar sıkı dostluklar kurmuşlardı. Gecelerin sesi değişmişti. Radyonun sesini çok açtığı, yüksek perdeden konuştuğu, park ederken önündeki arabanın tamponunu ezdiği, bulaşık suyunu pencereden döktüğü için boğaz boğaza kavga eden komşular artık başka konulara dikkat kesilmişti” (Ak, 2012, s.75).

“Dokumacı Kuşu ve Martı”da ise yazar, martının balık tutkusundan vazgeçişini, sokak lambasında kente birsöylev verme isteğinin dağılıp gidişini, erkek martıların gözdesi Mor’a karşı hiçbirşeyhissetmeyişi göstererek, örtülü biçimde “Değişim doğaldır, hayata bakış,hayattan beklenenler yaşantılara göre gün gün değişir” iletisini vermektedir.

4.1.3.5. Farklı kültürlerle etkileşim

Ayrımcılık, bir gruba veya grubun üyelerine karşı önyargılardan beslenen olumsuz tutum ve davranışlarla ilgili bir süreçtir. Evrensel değerlerin çocuk edebiyatı ürünlerinin konusu olması görüşünde olan yazar için bu başlık önem arz eder.

“Sen kimsin?” öyküsünde mahalleye gelen Afrikalı çocuk aracılığıyla farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamasının hayatı daha güzel kılacağını anlatır.

4.1.3.6. Kişiler arası iletişim kopukluğu

Yazar birbirini anlamayan ya da anlamak istemeyen günümüz insanın yaşadığı iletişim sorununa da değinir (Yağmurlu Bir Gün).

“Görünüşte aynı dili konuşsalar bile birbirini anlamayan birçok insan vardır” (Ak, 2011a, s.69).

4.1.4. Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler

Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime bilişsel gelişim adı verilmektedir. Sevim Ak’ta eserlerinde çocuklara bilişsel gelişimlerine katkıda bulunabilecek etkinliklerden, uygulamalardan bahseder, hayal kurmalarını öğütler.

Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler ve bu iletilerin öykülerde işlenme sıklığı Tablo 4.5'te gösterilmiş, daha sonra bu iletiler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 4.5
Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler

	<i>f</i>	%
Hayaller	13	46,43
Bilgi Aktarımına Yönelik İletiler	4	14,29
Bilginin Önemine İlişkin İletiler	4	14,29
Olağanüstülükler	4	14,29
Doğa Olayları ve Fen Bilimleri	3	10,71
Toplam	28	100

Tablo 4.5 incelendiğinde öykülerde 13 kez hayaller (%46,43), 4 kez bilgi aktarımı (%14,29), bilginin önemi ve olağanüstülükler; 3 kez doğa olayları ve fen bilimleri (%10,71) ile ilgili iletilere yer verildiği görülmektedir.

4.1.4.1. Hayaller

Öykü, çocukların hayal gücünü beslemesi açısından son derece önemlidir. Ak, hayal kurmanın öneminin farkındadır. Kahramanlarının hayal güçleri gelişmiştir.

“Toto ve Güneş” isimli öyküde çocukların, hayallerini resimlerle gerçekleştirebileceği anlatılır. “Toto Venezuela’da” ise, hayal gücü fazla gelişmiş bir çocuk, arkadaşıyla yürüyerek Venezuela’ya gitmeye çalışır.

Çocuklarının hayal güçlerinin ne denli geniş olabileceğini gösteren öykülerden biri de “Sakız ve Aytaşı’dır. Bu öyküde herkesin kendince farklı bir hayali vardır ve insanlar hayallerine ulaşarak mutlu olabilir iletilerine yer verilir. Ayrıca eserde hayallerine kavuşamayanların mutsuz olacağı ve hayallerine kavuşanları kıskanacağı da vurgulanır.

“Yepyeni başlamışlar yeni güne. Ama haksızlık bu! Aslında oynamak isteyen, oyuncu olmayı düşünen ben değil miydim? Ben hiç oynamadım. Onlar hayallerini oynadılar. Bense seyrettim” (Ak, 2011f, s.48).

“Dokumacı Kuşu ve Martı” da insanın, düşleri yardımıyla farklı ve güzel şeyler yaratabileceği, böylece ölümsüzleşeceği anlatılır. Öyküye göre, düşlerin sonu yoktur ve düşler gerçekleşince önemini yitirir. Düşleri gerçekleştirme uğruna her şey göze alınabilir. “Taa Samanyolu” ndainsanlar, hayallerine ulaşabilmek için mücadele ederler. Büyük hayalleri olan ve bunları gerçekleştiren insanların her zaman var olduğu okurun dikkatine sunulur.

“Kömürcü”, “Bir Duvar Ressamı” ve “Mutluluk ve Toto” öykülerinde düşleriyle mutlu olan insanlar anlatılırken mutlu olmak isteyen çocuk okurlara düş kurma hedefi gösterilir. Öte yandan insanların, çocukluk hayalleri gerçeklemeyebilir; yaşam şartları kişileri hayallerinden yıldızlar kadar uzaklaştırabilir iletilerine yer verilir. Böylece çocuk okurlar bir yandan düş kurmaya yönlendirilirken öbür yandan düşlerinin gerçekleştirmemesi durumunda düş kırıklığı yaşamamaları gerektiği konusunda dolaylı olarak uyarılmış olurlar (Yıldızlar Yosun Kokar).

Çocuk, gece karanlığında elbise dolabının üzerindeki saksıyı horoz zanneder. Çocuklar, karanlıktan ve yalnızlıktan korkarlar; bu durumlarda bazen etraflarındaki nesnelerin canlı olduğunu sanarakolumsuz hayallere kapılır ve korkarlar (Geceleyin Horoz Olan Saksı) .

Çocuklar, on-on bir yaşlarına kadar soyut kavramları anlamakta zorlanırlar, bu durumda hayal güçlerini kullanırlar. “Trenler” öyküsünde tren sesi, çocuk kahramanımıza anneannesini hatırlatır. Kişiler, hayallerine ulaşamasa da başka insanların hayallerini gerçekleştirip mutlu olabilirler (Bisikletli Postacı).

“Çok istedim birinin bana mektup yazmasını. Günün birinde babam bir meslek seç artık dediğinde, postacılık yapayım da mektup bekleyenleri sevindireyim, dedim” (Ak, 2011ç, s.83).

“Mavi Ada’da Bir Gün” ve “Napoliten Şarkı” öykülerinde hayallerine kavuşanların mutlu olduğu/olacağı, ayrıca çocukların hayal güçlerini kullanarak kendilerine arkadaş edinebileceği anlatılır.

“Başardım!’ diyordu gururla. ‘Bir ıslık olmayı başardım sonunda. Artık kimse tıkamaz beni tahta kutuya” (Ak, 2011e, s.25).

4.1.4.2. Bilgi aktarımına yönelik iletiler

Edebî metinler, doğrudan bilgi verme amacı gütmeyizler. Bazen olayın anlatımından, bazen de olay kişilerinin dilinden birtakım bilgilerin okuyucuya verildiği görülür. Sevim Ak’ın öykülerinde de dolaylı olarak bilgi aktarma örneklerine rastlanır.

“Açelya’nın Upuzun Bir Günü” de çiy ve kırağı oluşumuna yer verilir. “Kayıp Eşya Bürosu”nda bir bitkinin ancak güneşle gelişip güzelleşebileceği, “Huzurlu Gün”de ise ağaçların oksijen deposu olduğu anlatılır.

Bir başka metinde çevreyi ve havayı kirletmeye devam ettiğimiz takdirde, bizden sonra gelecek kuşakların bazı bitkileri ve hayvanları tanıyamayacağı vurgulanır. Kirliliğin bitki ve hayvan türlerini yok edeceği ve insanların da hasta olmasına neden olacağı belirtilir (Bir Buluş).

4.1.4.3. Bilginin önemine ilişkin iletiler

“Taa Samanyolu”da bütün şişkin okul çantalarının ağzına kadar bilgi dolu olduğu, “Sakız ve Rüzgar Adam” da kurumuş bir ağaç gibi kalmak istemiyorsan gazete okumamız gerektiği, “Yağmur Bulutu”nda her şeyin kitaplarda var olduğu, “Büyümek İstiyorum” öyküsünde ise okula giderek her şeyi öğrenebileceğimiz anlatılır.

4.1.4.4. Olağanüstülükler

Çocuk öyküleri hayal gücünü beslemesi açısından son derece önemlidir. Sevim Ak’ın öykülerinde, masallarda rastlanabilecek olağanüstülükler yer verilir.

“Dalgalar Dedikoduyu Sever”adlı öyküye göre çocuklar, insanları yaşadıkları olumsuz durumlardan kurtarıp mutlu etmek isterler ve doğaüstü güçlere başvururlar.

“Bir gün gene deniz kenarında babasını beklerken gözyaşlarından birini parmağına almış... Sonra da kimseye göstermeden bir dalganın köpüğüne bindirmiş gözyaşını” (Ak, 2010, s.14).

Çocuklar, doğadaki varlıkların olağanüstü güçleri olduğuna inanabilirler. Aynı öyküde denizin sır saklamayı hiç sevmediği, ufacık fısıltıları bile inanılmaz uzaklıklara taşıdığı anlatılır.

“Eski Bir Çin Kuklası”nda ise çocuk daha önce tanıştığı kuklanın bir kitaptan ona seslendiğini duyar.

“Bir kitapçı dükkânıydı burası. Ayakkabıları elinde, yeni çıkan kitaplara bakarken, bir kitabın kendisine seslendiğini duydu” (Ak,2011d, s.34).

“Pembe Kuşa Ne Oldu” da Mufo adlı karakter, gökkuşağını gören herkesin günün birinde gökyüzünden gelen müziği duyabileceğini anlar. “Dut Ağacının Korkusu”nda ise çocuklar, doğa olaylarını merak eder ve bilmediği şeyleri hayal güçlerini kullanarak çözmeye çalışırlar.

“Bizim dut ağacının meyve vermesini öyle çok istiyordum ki! Onun için her şeyi yapabiliirdim. Yüreğini ağzına getirecek bir korkutma töreni düzenleyebilirdim” (Ak, 2011, s.62).

4.1.4.5. Doğa olayları ve fen bilimleri

Doğa ve doğa olayları çok küçük yaştan itibaren çocukların ilgisini çeker. Çocuklar, dokunma duyusunu ve gözlem gücünü kullanarak doğayı tanıma eğilimindedirler.

Sevim Ak’ın öykülerinde doğa ve doğaya ait olaylar ağırlıklı yer tutar. “Yağmur Bulutu” adlı öyküde, doğa olaylarının metafizik güçlerle değil, bilimsel yöntemlerle açıklanması gerektiği anlatılır.

“Uçurtmam Bulut Şimdi” başlıklı öyküye göre, çocuklar doğa olaylarına belli yaşlarda anlam veremez, hayal güçlerinden yararlanırlar.

“Pencereye koştum. Gökyüzüne baktım bir kez daha. İşte, şimdi de bembeyaz kıvrıcık sakalı, basında kukuletası, elinde bastonuyla dedem geçiyordu evimizin üstünden. Kafam iyice karışmıştı. Bulutlar su buharıysa, dedem gökyüzünde ne arıyordu?” (Ak, 2011, s.12).

Her deneyin bir sınırının olduğu ve bu sınırın aşılması durumunda çevreye zarar verilebileceği “Karşı Pencere” ve “Çöp” adlı öykülerde anlatılır. Deney

yaparken çocukların yaşlarını, bilgilerini dikkate almaları gerektiği, yoksa çevrelerine zarar verebileceği vurgulanır.

“Çöp” öyküsünde denizlerin kirlenmesini önlemek için çöpleri imha edecek bir alet yapmaya çalışırken çevreyi kirleten çocuklar anlatılır. “Karşı Pencere” de ise Savaş,mahalledeki kedileri gizlice öldürüp kürkünden anahtarlık yapmakta, deneyleri için civcivleri zehirleyerek öldürmektedir.

4.1.5. Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler

Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler ve bu iletilerin öykülerde işlenme sıklığı Tablo 4.6`da gösterilmiş, daha sonra bu iletiler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 4..6
Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler

	<i>f</i>	%
Beslenme ve spor	5	33,33
Temizlik kuralları	4	26,67
Öğle uykusu	2	13,33
Sağlıklı yaşam	2	13,33
Sigara kullanmanın yanlışlığı	1	6,67
Güneşten Yararlanma	1	6,67
Toplam	15	100

Tablo 4.6 incelendiğinde öykülerde 5 kezbeslenme ve spor (%33,33), 4 kez temizlik kuralları (%26,67), 2 kez öğle uykusu (%13,33) ve sağlıklı yaşam; 1 kez güneşten yararlanma ve sigara kullanmanın yanlışlığı (%6,67) ile ilgili iletilere yer verildiği görülmektedir.

4.1.5.1. Beslenme ve spor

Çocukların sağlıklı büyümeleri için doğru beslenmeleri gerekir. Sütün çocuklar için zorunlu bir besin olduğuna inanan Ak, “Herkesin Bir Yıldızı Var”, “Mahalle Sineması” ve “Toto Ne Yapıyorsun?” adlı öykülerinde kahramanların

süt içtiğine dair cümlelere yer verir. Çocuk okurları, öykü kahramanlarıyla özdeşlik kurmaya ve dolaylı olarak süt içmeye davet eder.

“Bir Çıglık” adlı öyküde sporun ve dengeli beslenmenin çocuklarda boy uzamasına vesile olduğuna ve insanın yaşamında sporun önemli yer tuttuğuna, “Melodi Adasında” sında ise soğuk suyun sağlık için zararlı olduğuna değinilir.

4.1.5.2. Temizlik kuralları

Temizlik alışkanlığı, bireyin hem beden sağlığı hem de sosyal hayata uyumu için gereklidir. Temizlik alışkanlığının çok erken yaşlarda verilmesi hâlinde, çocuklar yaşam boyu temizliğe önem veren bireyler olabilir. Yazar için temizlik becerilerinin öğretimi kadar, temizliğin öneminin kavratılması da önemli bir konudur. Sevim Ak, öykülerinde kirli ve pis olmanın sağlığımız açısından oluşturabileceği riskleri uygun ifadelerle dile getirilir.

“Çilekli Dondurma”da steril eldiven ve kâğıt maskeyle sokak köpeklerine bakım yapılır. “Bir Duvar Ressamı”ndabir simitçinin ellerinin, üstünün, başının tertemiz olması gerektiği vurgulanır. ”Pembe Bisiklet” öyküsünde taranmamış saçları, yıkanmamış yüzüyle annesi tarafından masaya oturulmasına izin verilmeyen çocuk, “Çöp”te ise sokakta eli yüzü leş gibi olan çocuğun bahçede temizlenmesi anlatılır. Bu, çocuk okuyuculara dolaylı yoldan temizlik alışkanlığı kazandırmaya yönelik bir tavrı yansıtır.

4.1.5.3. Öğle uykusu

“Çilekli Dondurma” ile “Sakız ve Rüzgâr Adam” öykülerinde çocukların öğle uykusuna yatması gerektiği iletisi doğrudan söylenmez dolaylı olarak kahramanların davranışlarıyla anlatılır. Bunun, sağlık için gerekli olduğu sezdirilir.

4.1.5.4. Sağlıklı yaşam

Sağlıklı bir yaşam için alınması gereken önlemlerin pek çoğu, günlük yaşamımızda dikkat etmemiz gereken küçük ve kolay uygulamalardan oluşur. Yazar, nerede olursa olsun günlük yaşamı düzenleyen bazı temel kuralların

bilinerek uygulanmasının, sağığı korumaya yarayacağı ve diğere bireylerle paylaştığımız yaşamı kolaylaştıracığı fikrindedir.

“Mavi Eşofmanlı Adam” öyküsünde sağıklı yaşamın önemine değinilir ve kendi sağığını düşünmeyenlerin çevresindeki diğere canlıları da düşünmeyeceğı anlatır.

“Sağıklı olmazsak hiçbir şey yapamayız. Üstelik de sağılam kafa sağılam bedende bulunur”“Kendi sağığını düşünmeyen, bahçedeki ağacı mı düşünecek” (Ak, 2011ç, s.86-91).

“Çilekli Dondurma” öyküsündeki kahramanın sağıklı yaşamla ilgili sözleri de dikkat çekicidir:

“Telefonla uzun uzun konuşmam, günde yarım saatten fazla televizyon izlemem” (Ak, 2011a, s.38).

4.1.5.5. Güneşten yararlanma

“Toto ve Şemsiyesi”nde çocukların güneşlenmeye ihtiyacı olduğu ve güneşin faydaları vurgulanır.

“Güneşten sakınma yavrum, senin bu yaşta çok d vitaminine ihtiyacın var. Bol bol güneşlenmelisin” (Ak, 2011:56).

4.1.5.6. Sigara kullanmanın yanlışlığı

“Karga Fırfır Bir Oyun Oynuyor” öyküsünde sigara içilen bir ortamda kronik bronşit hastalığı olan birinin çok fazla etkilenebileceğı ifade edilerek sigaranın zararlarına değinilir. Sigara kullanmanın vazgeçilmesi gereken kötü bir alışkanlık olduğu sezdirilir.

4.1.6. Fiziksel Görünümle İlgili İletiler

Yazar, öykülerinde dış görünüşün güzel olmasının çocuklarda ne denli önemli olduğu, hattadış görünüşünü beğenmeyen çocuklarda olumsuz duyguların uyanabileceğı düşüncesindedir. Ak, öyküleriyle çocuk okurlara bu tür duyguları başka çocukların da yaşayabileceğini, aslında olayın düşündükleri gibi olmadığını anlatır.

Fiziksel Görünümle İlgili İletiler ve bu iletilerin öykülerde işlenme sıklığı Tablo 4.7’de gösterilmiş, daha sonra bu iletiler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 4.7
Fiziksel Görünümle İlgili İletiler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Fiziksel Görünümle İlgili İletiler	6	100
Toplam	6	100

Yazarın öykülerinde fiziksel görünümle ilgili farklı kategoriler oluşturulabilecek iletilere rastlanmamıştır.

“Bir Çılgılık” da boyunun kısa olduğunun ikide birde söylenmesine sinirlenen öykü kahramanı aracılığıyla çocukların, fiziksel özelliklerinden dolayı utanç duyup üzülebilecekleri ifade edilir. “Sakız ve Aytaşı” nda ise kısa boylu olmanın çok şikâyet edilecek bir şey olmadığı iletisi verilir.

Kişi, alay edileceği endişesiyle fiziksel görünümüne dikkat etmeye çalışır. Bu durum “Dörtgöz” adlı öyküde gözlük takacağı için arkadaşlarının onunla alay edeceğini, babasının bütün arkadaşlarının gözlüklü olması nedeniyle babasının onu anlamayacağını düşünen kahramanımız aracılığıyla okura sunulur. Aynı öyküde sorunun çözümü için baba, başarılı insanları kızına örnek gösterir.

“Babam haklıydı. Düşünürler, bilim adamları, ressamalar, yazarlar, devlet büyükleri hep gözlüklüydü. Benim de gözlüğüm var. Hem de bu yaşta” (Ak, 2011b, s.7).

“Sakız ve Rüzgâr Adam” öyküsünde çocukların, fiziksel görünümü, giyimi, yaşamı ve uğraşları farklı olan kişilerle arkadaş olabileceği anlatılır. Ayrıca öyküde Tepetaklak’ın boyunun uzun olmasının çok işe yaradığı da fark edilir. “Toto Ne yapıyorsun?” da doktor, dişleri çarpık diye Toto’ya metal plakalar takar. Fiziksel olarak kendini çirkin hisseden Toto, sevdiklerine görünmek istemez. Arkadaşları tarafından Toto’ya, seven kişi için dış görünüşün önemli olmadığı hatırlatılır. “Hey! Güzele Bak!” başlıklı metinde, güzelliğin, dış

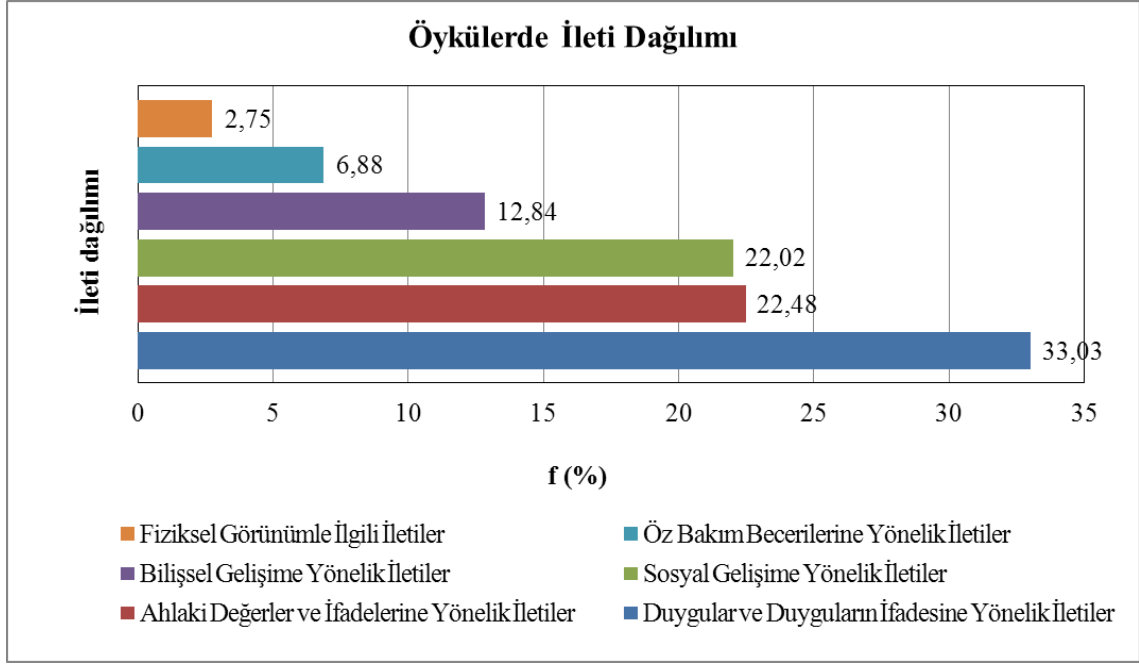
görünüşün arkadaş bulmak, sevilme ve ilgi görmek için yeterli olmadığı, çevredekilerin farkına varmak gerektiği kaydedilir.

4.1.7. Sevim Ak'ın Öykülerindeki Eğitsel İletilere Yönelik Bulgularla İlgili Tartışma

Çocuk kitapları, ruhsal ihtiyaçların karşılanmasında ve bütün gelişim alanlarını destekler niteliktedir diyebiliriz. Bu nedenle yazarın vermek istediği mesaj ve bunu aktarım şekli önemlidir. Birçok kültürde değerleri iletmede çok önemli ve etkili bir yol hikâye anlatımıdır ve bu iletim çocuk kitaplarıyla yapılmaktadır (Konar, 2006; Kortenhaus ve Demarest, 1993).

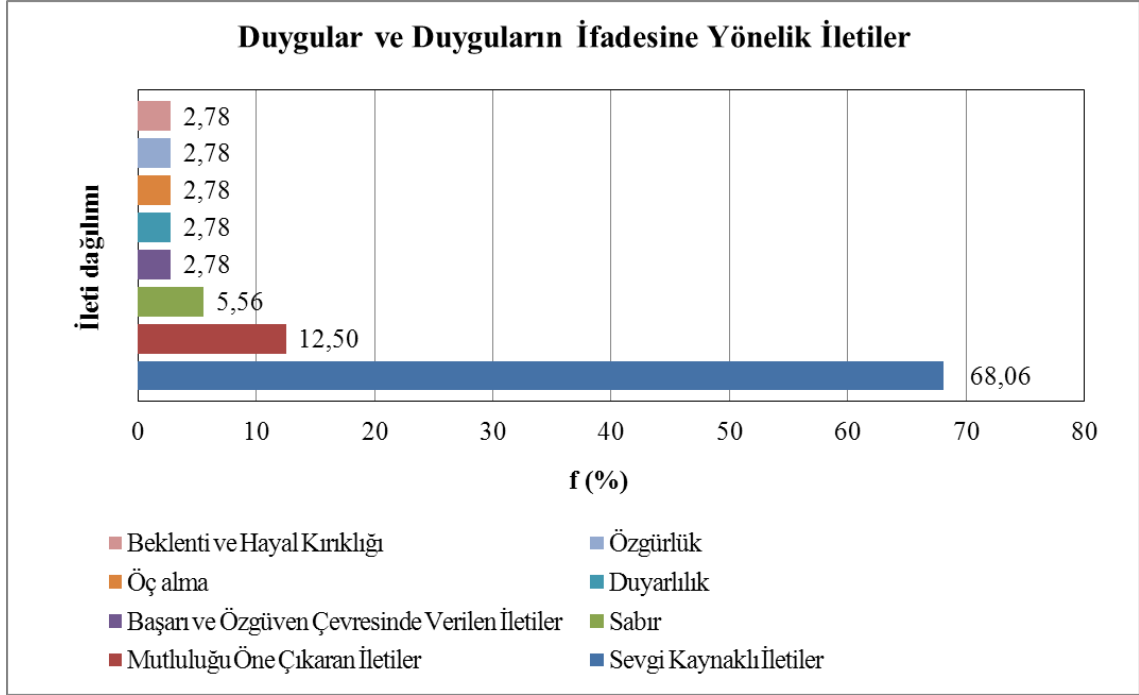
Nitelikli çocuk kitapları çocuğun ana dilini en iyi şekilde öğrenmesini sağlar (Aslan, 2007a; Binyazar, 1983; Çotuksöken, 2003; Russell, 1997; Sever, 2002;). Beraberinde çocuğun kişisel, duygusal ve bilişsel gelişimine katkıda bulunur (Alpöge, 2003; Çotuksöken, 2003; Gander ve Gardiner, 2001; Sever, 2010). Öyküler ve romanlar çocukların çevrelerini ve yaşadıkları toplumun değerlerini öğrenmesini sağlar (Sever 2010). Böylece gelecek nesillere bu değerleri taşımak için sosyalleşme aracı olarak hizmet eder.

Bu çalışmada Sevim Ak'ın öykü kitaplarındaki iletiler çocukların gelişim alanlarına göre incelenmiş ve alt başlıklar oluşturulmuştur. Sınıflandırma Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler, Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler, Sosyal Gelişime Yönelik İletiler, Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler, Fiziksel Görünümle İlgili İletiler, Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler şeklinde yapılmıştır. Öykülerde duygular ve duyguların ifadesine yönelik iletiler işlenme sıklığı açısından ilk sırada gelmiştir (Grafik 4.1).

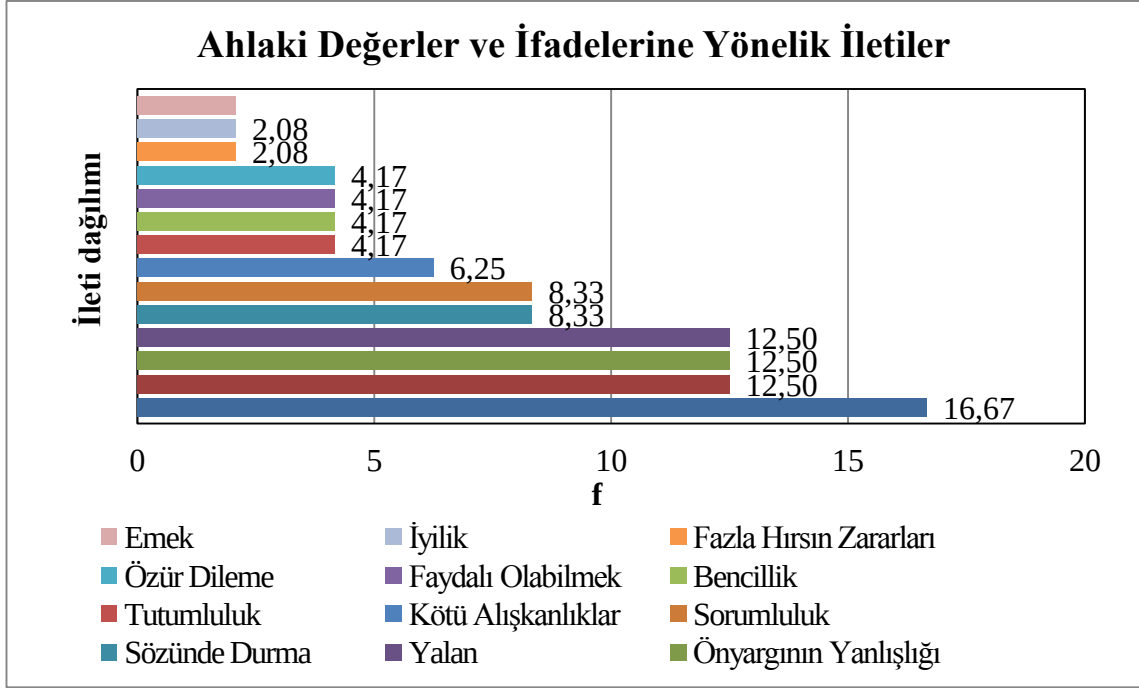
Grafik 4. 1 *Gelişim Alanlarına Göre İletilerin Dağılımı*

Çocuk dinlediği öykü ile duygusal yönden özdeşleşir. Başkalarının aynı duyguları yaşadığını görür. Duygu paylaşımı olur, dünyayı başkaları açısından da görmeye başlar. Yaşadığı ve yaşayacağı duygusal olaylardan nasıl davranacağını daha önce okunan öykülerle hazırlık yapmış olur. İfadesi zor ve soyut olan duygular öyküler yolu ile somutlaşır. Ak'ın duygu ağırlıklı öykülerinde 49 kez sevgi merkezli iletilere (aile, arkadaş, hayvan, sanat, öğretmen, yaşama sevgisi vb.) yer vermesi bu anlamda önemlidir (Grafik 4.2).

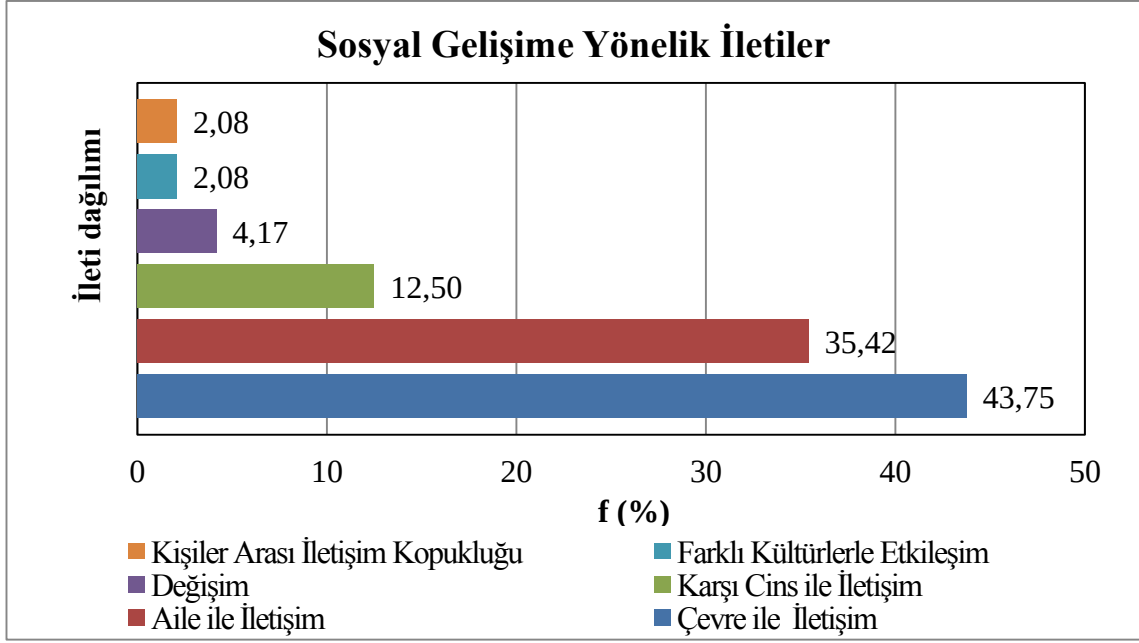
Grafik 4. 2 *Duygular ve Duyguların İfadelerine Yönelik İletilerin Dağılımı*

Yurttaş'a (1997, Akt.Gökçe ve Sis, 20011) göre “çocuk kitaplarında ele alınması gereken konular “sevgi” kaynağından beslenmelidir. Çünkü çocuk, sevgiyle büyümesi gereken varlıktır. Çocuk kitabı yazarları da öncelikle sevgi ustası olmalıdır. Ak gibi birçok yazar bu gerçeği görmüş (Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü, Mustafa Ruhi Şirin) olumlu bir bakışla sevgi temalı eserler vermiştir (Barış, 2011; Özaslan, 2012; Yakar, 2011).

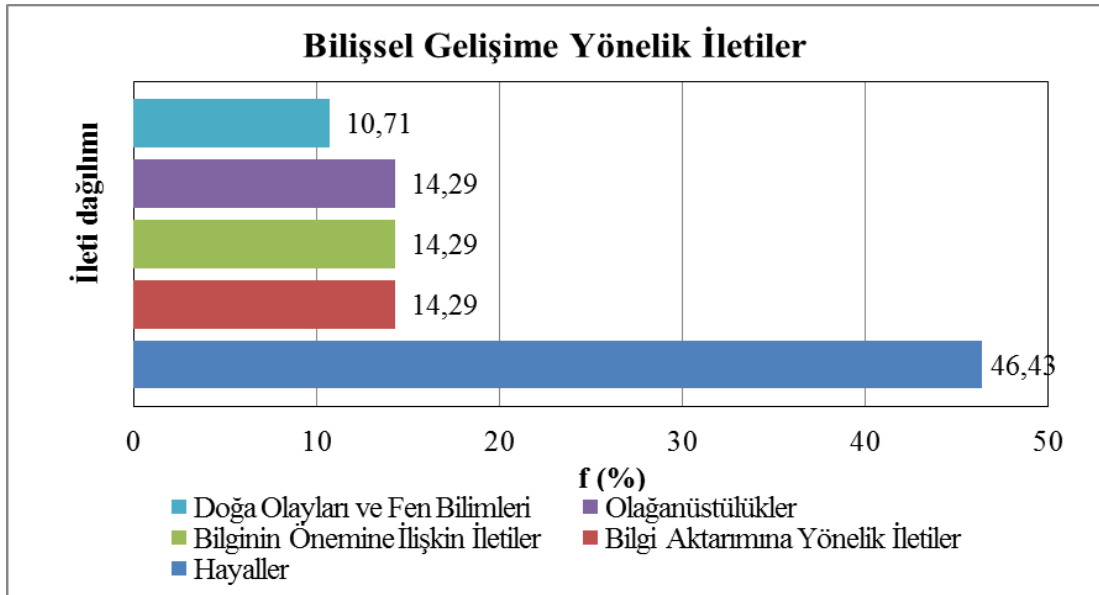
Grafik 4. 3 *Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletilerin Dağılımı*

Yazar ahlaki gelişimi destekleyici konularada kitaplarında fazlaca yer vermiştir. Çocukların bilişsel yapıları, kuralları ve ahlak ilkelerini anlamaya yeterli değildir (Senemoğlu, 2012, s.32). Çocukların edebî ürünlerindeki kahramanları kendilerine örnek almaları, kahramanlarla özdeşim kurmaları onlar için soyut olan ahlaki öğretileri anlamalarına yardımcı olacağı bilinen bir gerçektir. Ak 'ın öykülerinde ahlaki değerler çerçevesinde başta yalan olmak üzere faydalı olabilmek, önyargının yanlılığı, tutumluluk, sorumluluk, bencillik, fazla hırsın zararları, emek, sözünde durma, yardımlaşma, iyilik, kötü alışkanlıklar, paylaşmaya yönelik iletilere yer verdiği tespit edilmiştir (Grafik 4.3).

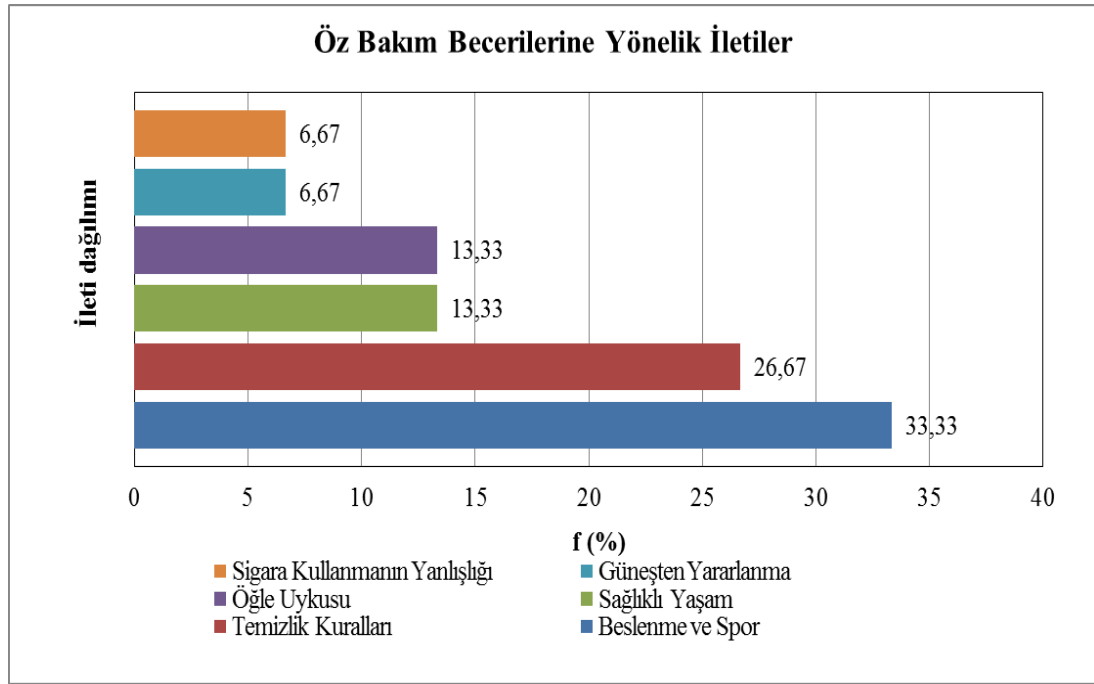
Grafik 4. 4 Sosyal Gelişime Yönelik İletilerin Dağılımı

Yazarın “Sosyal Gelişime Yönelik İletiler” inin başında çevre ile iletişim teması gelmektedir. Çocukların sosyalleşmeye başladığı ilk çevre ailedir. Ama Ak’ın öykülerinde aile ile iletişim ikinci sırada gelmektedir. Bunun nedeni yazarın öykülerinin kahramanlarının dışa dönük, sosyal hayatın içinde, yetişkinlerle arkadaşlık kurabilen çocuklar olmasıdır. Karşı cinse duyulan ilgi, değişim, farklı kültürlerle etkileşim bu başlık altında tespit edilen diğer konulardır (Grafik 4.4).

Grafik 4. 5 Bilişsel Gelişime Yönelik İletilerin Dağılımı

Bilişsel gelişime yönelik iletilerin işlenme sıklığına baktığımız zaman bilgilerin önemine ilişkin iletiler ilk sırayı almıştır. Ak çocukların bilişsel anlamda gelişmeleri için, bilgi edinmelerini, okula gitmeleri gerektiğini, hayal kurmalarını, fen ve doğa olaylarıyla ilgilenmelerini öğütler (Grafik 4.5). Sever (2010) edebiyat ürünlerinin çocukların düşünme, karşılaştırma eleştirme gibi bilişsel süreçlerini işleten, onların insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı bakış açısıyla tanımlarına ve değerlendirmelerine olanak sağladığını belirtir.

Grafik 4. 6 Öz Bakım Becerilerinin Yönelik İletilerin Dağılımı

Çocukların gelişimleri için gerekli olan deneyimlerin temeli ailede atılır. İlerleyen yaşlarda ise çevre faktörü devreye girer. Çocuk öz bakım becerilerini izleyerek, taklit ederek öğrenir. Bazen bu becerileri kazandırmada aileler yetersiz kalabilir. Edebî ürünlerde fazla öğretici olmamak kaydıyla temizlik, beslenme, spor gibi konulara yer verilebilir. Sevim Ak, öz bakım becerilerine yönelik olarak işlenme sıklık sırasıyla beslenme ve spor, sağlıklı yaşam, temizlik kuralları, öğle uykusu, sigara kullanmanın yanlışlığı, güneşten yararlanma konularına değinmiştir (Grafik 4.6).

Çocukları için fiziksel görüntü önemlidir. Boy, kilo, gözlük, saç rengi, şekli gibi fiziksel görüntüye ait özellikler çocukların kendilerini kötü hissetmelerine, olumsuz düşüncelere kapılmalarına neden olabilmektedir. Yazar

kahramanları aracılığıyla okuruna birçok çocuğun gözlük kullandığını, boyunun kısa olduğunu ve bunların kötü değil aksine güzel farklılıklar olduğunu dile getirir. Fakat fiziksel görünümle ilgili ise toplamda altı ileti tespit edilmiştir. Yazarın bu doğrultudaki iletilerinin diğer gelişim alanlarına kıyasla çok fazla yer vermediğini söyleyebiliriz.

Ak`ın eserlerindeki iletilerle ilgili alt başlıklara çocuk kitaplarının eğitsel iletilerini inceleyen benzer çalışmalarda da rastlanmıştır (Barış, 2011; Erdi, 2008; Özaslan, 2012; Yakar, 2011). Bu sonuçlardan hareketle çocuklara yönelik eserler veren yazarlar, çocuk edebiyatının işlevini sadece okuyucuyu eğlendirme, güzellik duygusu uyandırma olarak görmemekte, olumlu davranışlar kazandırmanın kaygısını da duymakta ve eserlerini de buyönde kaleme almaktadırlar. Bu yazarlardan biri olan Ak`ta iyi bir çocuk kitabı nasıl olmalı sorusunu şu şekilde yanıtlar:

Çocuğun kolayca empati kurabileceği, kolayca konusunun içine girebileceği, rahat anlaşılacak şekilde, yalın bir dile sahip olmalıdır. Çocuklar, kendilerini bir serüven kapsamında, güzel ve akıllıca bir metnin satır aralarından kendisine uygun mesajlar üretebildiğinde, o metin içerisinde dolaşmaktan hoşlanır. Hayatlarında sık sık karşılaştıkları küçücük olaylar bile, çocuklar için uygun bir dille anlatıldığında, oldukça ilgi çekici olabilir (Söyleşi, 2013).

4.2. Sevim Ak`ın Öykülerinin Okuma Becerisine Etkisiyle İlgili Bulgular

Bu başlık altında 6. Sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik seviyeye göre Sevim Ak`ın çocuk öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarısı, öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre okuma tutumu ve öyküleri anlama düzeyleriyle ilgili bulgulara yer verilecektir.

4.2.1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Sevim Ak`ın Çocuk Öykülerine İlişkin Okuduğunu Anlama Başarısı

6. sınıf öğrencilerin okullarının bulunduğu semtin sosyoekonomik seviyesine göre Sevim Ak`ın “Gözlerimi Geri Verin”, “Karşı Pencere”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Kömürcü”, “Kum Kaleler”, “Mahalle Sineması”, “Mutluluk ve Toto”, “Sen Kimsin?”, “Taa Samanyolu” ve “Unutamadığım Bir Gün” çocuk

öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır (Tablo 4.8).

Tablo 4.8

Sınıf Öğrencilerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Sevim Ak'ın Çocuk Öykülerine İlişkin Okuduğunu Anlama Başarı Testleri Açısından Fark

	Sosyo ekonomik düzey	N	X	S.s	F	p	Fark
Gözlerimi	Düşük	35	5,29	0,86			
Geri Verin	Orta	30	5,13	1,01	,766	,468	-
	Yüksek	45	5,44	1,25			
Karşı	Düşük	35	4,00	1,70			Yüksek>Düşük
Pencere	Orta	30	3,70	1,42	4,275	,016	Yüksek>Orta
	Yüksek	45	4,73	1,62			
Kayıp Eşya	Düşük	35	3,94	1,43			Yüksek>Düşük
Bürosu	Orta	30	3,70	1,68	10,383	,000	Yüksek>Orta
	Yüksek	45	5,13	1,39			
ömürcü	Düşük	35	4,23	1,31			
	Orta	30	4,40	1,38	2,845	,063	-
	Yüksek	45	4,91	1,33			
Kum Kaleler	Düşük	35	3,94	1,78			Yüksek>Düşük
	Orta	30	4,40	2,08	17,74	,000	Yüksek>Orta
	Yüksek	45	6,33	1,89	1		
Mahalle	Düşük	35	4,80	1,59			
Sineması	Orta	30	4,23	1,63	1,552	,217	-
	Yüksek	45	4,89	1,71			
Mutluluk ve	Düşük	35	5,74	1,20			Yüksek>Düşük
Toto	Orta	30	6,53	0,90	4,896	,009	Orta>Düşük
	Yüksek	45	5,78	1,26			
Sen Kimsin?	Düşük	35	3,97	2,05			Yüksek>Düşük

Tablo 4.8 (Devamı)

	Orta	30			15,45		Orta>Düşük
			5,57	1,59	1	,000	
	Yüksek	45	6,09	1,52			
Taa	Düşük	35	6,11	1,05			
Samanyolu	Orta	30	5,70	1,37	1,679	,191	-
	Yüksek	45	5,53	1,69			
Unutamadığım Bir Gün	Düşük	35					Yüksek>Düşük
			5,03	1,18			
	Orta	30	4,83	1,23	8,055	,001	Yüksek>Orta
	Yüksek	45	5,84	1,15			
Başarı toplamı	Düşük	35					Yüksek>Düşük
			47,06	4,56			
	Orta	30			25,21		Yüksek>Orta
			48,20	5,74	5	,000	
	Yüksek	45	54,69	5,29			

6. sınıf öğrencilerin okullarının bulunduğu semtin sosyoekonomik seviyesine göre Sevim Ak'ın "Karşı Pencere", "Kayıp Eşya Bürosu", "Kum Kaleler", "Mutluluk ve Toto", "Sen Kimsin?", "Unutamadığım Bir Gün" çocuk öykülerine ve "Başarı Toplamı"na ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından farklara ait F değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken "Gözlerimi Geri Verin", "Kömürcü", "Mahalle Sineması", ve "Taa Samanyolu" çocuk öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından farklara ait F değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgular, 6. sınıf öğrencilerin okullarının bulunduğu semtin sosyoekonomik seviyesine göre Sevim Ak'ın "Karşı Pencere", "Kayıp Eşya Bürosu", "Kum Kaleler", "Mutluluk ve Toto", "Sen Kimsin?", "Unutamadığım Bir Gün" çocuk öykülerine ve "Başarı Toplamı"na ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olduğunu, "Gözlerimi Geri Verin", "Kömürcü", "Mahalle Sineması", ve "Taa Samanyolu" çocuk öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olmadığını göstermektedir.

“Karşı Pencere”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Kum Kaleler”, “Mutluluk ve Toto”, “Sen Kimsin?”, “Unutamadığım Bir Gün” çocuk öykülerine ve “Başarı Toplamı”na ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından farkın hangi sosyoekonomik seviyesindeki okullardaki öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Tablo incelendiğinde, LSD Post Hoc testi sonucunda, “Karşı Pencere”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Kum Kaleler”, “Unutamadığım Bir Gün” çocuk öykülerine ve “Başarı Toplamı”nda sosyoekonomik seviyesi Yüksek olanlar ile sosyoekonomik seviyesi Orta ve Düşük olan öğrenciler arasında yüksek olanların lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde “Mutluluk ve Toto” ve “Sen Kimsin?” öykülerinde sosyoekonomik seviyesi Yüksek ve Orta olanlar ile sosyoekonomik seviyesi Düşük olan öğrenciler arasında düşük olanların aleyhine anlamlı farklar bulunmuştur.

4.2.2. Öğrencilerin Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Okuma Tutumu

Kitapların öğrencilerin okuma tutumlarına etkisinin olup olmadığını anlamak için okuma parçaları öncesi ve sonrası okuma tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre okuma tutum ölçeği öntest puanları arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır (Tablo 4.9).

Tablo 4.9

Öğrencilerin Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Okuma Tutum Ölçeği Ön-Test Puanları Arasındaki Fark

Sosyo					
ekonomikdüzey	N	X	S.s.	F	p
Düşük	36	88,92	11,960		
Orta	45	88,49	10,047	1,629	,201
Yüksek	30	92,60	7,942		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre okuma tutum ölçeği öntest puanları arasındaki farka ait F değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrencilerin sosyoekonomik

seviyelerine göre okuma tutum ölçeği öntest puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre okuma tutum ölçeği sontest puanları arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır (Tablo 4.10).

Tablo 4.10

Öğrencilerin Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Okuma Tutum Ölçeği Son-Test Puanları Arasındaki Fark

Sosyoekonomik düzey	N	X	S.s.	F	p	Fark
Düşük	36	94,75	12,020			Yüksek>Düşük
Orta	45	88,87	9,910	5,416	,006	Yüksek>Orta
Yüksek	30	96,07	8,538			

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre okuma tutum ölçeği sontest puanları arasındaki farka ait F değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre okuma tutum ölçeği sontest puanları arasında fark olduğunu göstermektedir. Bu farkın hangi sosyoekonomik seviyesindeki öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

Tablo incelendiğinde, LSD Post Hoc testi sonucunda, sosyoekonomik seviyesi Yüksek olanlar ile sosyoekonomik seviyesi Orta ve Düşük olan öğrenciler arasında yüksek olanların lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Öğrencilerin sosyoekonomik seviyelerine göre kendi içinde okuma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla eşleştirilmiş örneklem için t testi uygulanmıştır (Tablo 4.10).

Tablo 4..11

Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Kendi İçinde Okuma Tutum Ölçeği Ön-Test Ve Son-Test Puanları Arasındaki Fark

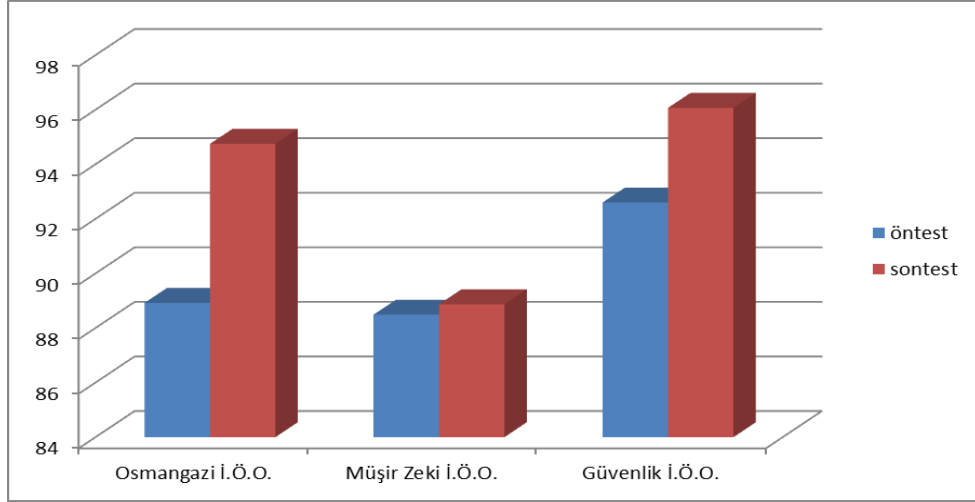
Sosyo ekonomik düzey	Ön-test		Son-test		t	p
	X	S.s.	X	S.s.		
Düşük	88,92	11,960	94,75	12,020	-3,326	,002
Orta	88,49	10,047	88,87	9,910	-2,412	,020
Yüksek	92,60	7,942	96,07	8,538	-2,955	,006

Tablo incelendiğinde sosyoekonomik seviyesi düşük olan gruptaki öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, sosyoekonomik seviyesi orta olan gruptaki öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı, sosyoekonomik seviyesi yüksek olan gruptaki öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, sosyoekonomik seviyesi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasında olduğunu göstermektedir.

Tablo incelendiğinde, sosyoekonomik seviyesi düşük olan gruptaki öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest aritmetik ortalaması 88,92 iken sontest aritmetik ortalaması 94,75 olmuştur, sosyoekonomik seviyesi orta olan gruptaki öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest aritmetik ortalaması 88,49 iken sontest aritmetik ortalaması 88,87 olmuştur, sosyoekonomik seviyesi yüksek olan gruptaki öğrencilerin okuma tutum ölçeği öntest aritmetik ortalaması 92,60 iken sontest aritmetik ortalaması 97,06 olduğu görülmektedir.

Bu bulgular, sosyoekonomik seviyesi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerde kitapların öğrencilerin okuma tutumlarına olumlu yönde etkisinin olduğunu göstermektedir. Grafik 4.1 incelendiğinde en fazla farkın sosyoekonomik seviyesi düşük olan gruptaki öğrencilerde, en düşük farkın

sosyoekonomik seviyesi yüksek olan gruplardaki öğrencilerde olduğu görülmektedir.

Grafik 4. 7 Sosyoekonomik Seviyelerine Göre Kendi İçinde Okuma Tutum Ölçeği Ön-Test ve Son-Test Puanları

4.2.3. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sevim Ak'ın Öykülerini Okuduğunu Anlama Düzeyleri

6. sınıf öğrencilerine Ak'ın“Gözlerimi Geri Verin”, “Karşı Pencere”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Kömürcü”, “Kum Kaleler”, “Mahalle Sineması”, “Mutluluk ve Toto”, “Sen Kimsin?”, “Taa Samanyolu” ve “Unutamadığım Bir Gün” öyküleri okutulduktan sonra okuduğunu anlama başarı testleri uygulanmış ve öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerini belirlemek için elde edilen verilere betimsel analiz uygulanmıştır.

Tablo 4..12

İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin, Sevim Ak'ın Öykülerini Okuduğunu Anlama Düzeyleri

	G.G.V.	K.P.	K.E.B.	K.	K.K.	M.S.	M.T.	S.K.	T.S.	U.B.G.
X	5,31	4,22	4,36	4,55	5,05	4,68	5,97	5,27	5,76	5,31
%	88	73	62	76	63	67	85	75	82	76
Toplam										
Soru	6	6	8	6	8	7	7	7	7	7

Tablo 4.12 öğrencilerin okuduğunu anlama başarı testlerindeki sorulara verdikleri doğru cevap aritmetik ortalamalarını ve yüzdelerini göstermektedir. Tabloya baktığımızda öğrenciler tarafından en iyi anlaşılan “Gözlerimi Geri Ver” %88, “Mutluluk ve Toto” %85 öyküleridir. Öykülerin okuduğunu anlama yüzdelerine bakmaya devam ettiğimizde “Kömürcü %76”, “Unutamadığım Bir gün %76”, “Sen Kimsin?” %75, “Karşı Pencere” %73, “Mahalle Sineması” %67, “Kum Kaleler” %63, “Kayıp Eşya Bürosu” %62 oranla orta düzeyde anlaşıldığı görülmektedir.

4.2.4. Sevim Ak'ın Öykülerinin Okuma Becerisine Etkisiyle İlgili Bulgulara Yönelik Tartışma

6. Sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik seviyeye göre Sevim Ak'ın çocuk öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarısını belirlemek için başarı testleri uygulanmıştır. 6. sınıf öğrencilerin okullarının bulunduğu semtin sosyoekonomik seviyesine göre Sevim Ak'ın “Karşı Pencere”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Kum Kaleler”, “Mutluluk ve Toto”, “Sen Kimsin?”, “Unutamadığım Bir Gün” çocuk öykülerine ve “Başarı Toplamı”na ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olduğunu, “Gözlerimi Geri Verin”, “Kömürcü”, “Mahalle Sineması”, ve “Taa Samanyolu” çocuk öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olmadığını göstermektedir.

Kitapların öğrencilerin okuma tutumlarına etkisinin olup olmadığını anlamak için okuma parçaları öncesi ve sonrası okuma tutum ölçeği uygulanmıştır. Bu bulgular, sosyoekonomik seviyesi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerde kitapların öğrencilerin okuma tutumlarına olumlu yönde etkisinin olduğunu göstermektedir. En fazla farkın sosyoekonomik seviyesi düşük olan gruptaki öğrencilerde, en düşük farkın sosyoekonomik seviyesi yüksek olan gruptaki öğrencilerde olduğu görülmektedir.

Bu bulgular doğrultusunda çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda yazılmış, başarılı eserlerin çocukların okuduğunu anlamada ve okuma tutumlarında etkili olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan çalışmalar nitelikli edebiyat ürünlerinin okuma üzerinde olumlu etkisi olduğunu (Aslan, 2007b; Karakuş, 2006; Yıldırım ve diğerleri, 2011) belirlemiştir. Ana dilinin tadına varan çocukların anlama ve

anlatma becerilerini geliştirmelerinde masal, öykü, şiir gibi sanatsal metinlerin payı büyüktür. Bu nedenlerle okuma alışkanlığı ve sevgisi kazanmada çocuklar için yazılmış öyküler temel araçlardır (Gökçe ve Sis, 2011).

Okuma eğitimi alanındaki eserleriyle tanınan Tinker ve McCullougha (1966, s.245)'e göre “İyi anlama %85 civarında; vasat anlama %70 civarında; düşük anlama ise %50 ve daha alt düzeydeki anlamadır” (Akt.Karakuş,2006). Çalışma kapsamında öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerine bakarsak Gözlerimi Geri Verin %88”, “Karşı Pencere % 73”, “Kayıp Eşya Bürosu % 62”, “Kömürcü %76”, “Kum Kaleler %63”, “Mahalle Sineması %67”, “Mutluluk ve Toto %85”, “Sen Kimsin? %75”, “Taa Samanyolu %82 ” ve “Unutamadığım Bir Gün %76” oranlarıyla iyi ve orta derecede anlaşıldığını görürüz.

4.3. Sevim Ak'ın Öyküleriyle İlgili Öğrenci Görüşleri

Araştırmanın örnekleminde yer alan 110 öğrenciye okudukları 10 öykünün beğendikleri ve beğenmedikleri yönlerini belirlemek için açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri belirlenmiştir. Öğrencilerin tamamı öykülerin beğendikleri ve beğenmedikleri yazarken öyküleri verilmek istenen iletiler açısından değerlendirmiştir. Elde edilen nitel veriler ise nicel verileri destekler niteliktedir.

Tablo 4.13

Öğrencilerin Kömürcü Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
İzzet amcanın güvercinleri sevmesi	20	25
Bir yetişkinin çocukla arkadaşlığı	12	15
Tamamını beğendim	25	31,25
İzzet amcanın sanatla ilgilenmesi	6	7,5
Kişilerin hayalleriyle mutlu olabilecekleri	6	7,5
Öykünün sürükleyici olması	11	13,75
Toplam	80	100

Tablo 4.13'e baktığımızda katılımcıların %31,25'i “Kömürcü” öyküsünün tamamını beğendiklerini belirtmişlerdir. Öykünün kahramanı İzzet amcanın güvercinleri sevmesi %25 oranla ikinci sırada yer almıştır. Yazarın çok sık işlediği temalardan biri olan hayvan sevgisi bu öyküde açık bir şekilde

işlenmemesine rağmen kahramanının güvercinleri sevmesi, beğenilmiş ve şu şekilde ifade edilmiştir: “İzzet amcanın güvercinleri sevmesi, onları beslemesi hoşuma gitti.”

Tablo 4..14

Öğrencilerin Kömürcü Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Beğenmediğim yönü yok	61	63,75
İzzet amcanın ortadan kaybolması	11	13,75
Lodos yüzünden İzzet amcanın başının ağrması	10	12,5
Kömürcünün güvercinleri kovalaması	8	10
Toplam	80	100

Tablo 4.14`te görüldüğü üzere büyük çoğunluk (%63,75) öykünün tamamını beğendiğini belirtmiştir. Kömürcünün ortadan kayboluşu (%13,75), başının ağrması (%12,5) ise okuyucuları üzdüğü için beğenilmemiştir.

Tablo 4..15

Öğrencilerin Sen Kimsin? Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Tamamını beğendim	13	16,25
Çocukların hatalarını anlamaları	23	28,75
Simidi paylaşımları	8	10
Farklı kültürdeki insanlarla arkadaşlık etmemiz	17	21,25
Simitçi amcanın çocuklarla konuşması	12	15
Kahramanlarını	7	8,75
Toplam	80	100

Tablo 4.15`e baktığımızda Sen Kimsin?” öyküsünde çocukların hatalarını anlamaları 28,75 oranıyla ilk sırada geldiğini görmekteyiz. Ayrıca eserde verilmek istenen farklı kültürden insanlarla da arkadaşlık etmeliyiz ana fikri %21,25 oranında okuyucuya ulaşmıştır diyebiliriz.

Tablo 4.16

Öğrencilerin Sen Kimsin? Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Beğenmediğim yönü yok	38	47,5
Afrikalı çocuğu dışlamaları	42	52,5
Toplam	80	100

Tablo 4.16`da görüldüğü üzere öyküde Afrikalı çocuğun dışlanması öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından (%52,5) beğenilmeyen yön olarak ifade edilmiştir.

Tablo 4.17

Öğrencilerin Mahalle Sineması Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Çocukların mahallede sinema kurması	25	31,25
Çocukların başarılı olması	18	22,5
Tamamını beğendim	25	31,25
Diğer	12	15
Toplam	80	100

Tablo 4.17 incelendiğinde “Mahalle Sineması” nda çocukların sinema kurmaları (%31,25) ve başarılı olmaları (%22,5) çocuk okuyucular tarafından beğenilmiştir.

Tablo 4.18

Öğrencilerin Mahalle Sineması Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Beğenmediğim yönü yok	53	66,25
Kenan amcanın mahalleden gitmesi	17	21,25
Diğer	10	12,5
Toplam	80	100

Tablo 4.18`e baktığımızda öğrencilerin %66,25`i öyküyle ilgili olumsuz görüş bildirmemiş, sadece Kenan amcanın gidişi okuyucu tarafından hoş karşılanmamıştır.

Tablo 4.19

Öğrencilerin Karşı Pencere Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Meltem`in civcivleri kurtarmaya çalışması	14	17,5
Savaş`ın derslerinde başarılı olması	25	31,25
Tamamını beğendim	11	13,75
Savaş`ın farklı deneyler yapması	6	7,5
Akıcı oluşu	24	30
Toplam	80	100

Savaş'ın derslerinde başarılı olması %31, öykünün akıcı oluşu %30 oranında beğenilmiştir.

Tablo 4.20

Öğrencilerin Karşı Pencere Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	%
Beğenmediğim yönü yok	5	6,25
Savaş'ın civcivlere zarar vermesi	30	37,5
Savaş'ın cezalandırılmaması	15	18,75
Meltem'in annesinin Savaş'ı övmesi	17	21,25
Savaş'ın bütçeyle ateş yakması	13	16,25
Toplam	80	100

Tablo 4.20'deki verilerden hareketle yazarın olumladığı mesajlar okura ulaşmış, olumsuz durum ve davranışlarda okurlar tarafından fark edilmiş ve beğenilmemiştir.

Tablo 4.21

Öğrencilerin Toto ve Mutluluk Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	%
Toto'nun mahalleliyi mutlu etme çabaları	41	51,25
Toto'nun insanları mutlu etmesi	19	23,75
Tamamını beğendim	20	25
Toplam	80	100

Toto'nun mahalleliği mutlu etme çabaları katılımcıların %51'i tarafından takdir edilmiştir (Tablo 4.21).

Tablo 4.22

Öğrencilerin Toto ve Mutluluk Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	%
Beğenmediğim yönü yok	38	47,5
İnsanların küçük şeylerle mutlu olmaması	17	21,25
İnsanların karamsar olması	16	20
Diğer	9	11,25
Toplam	80	100

Katılımcıların % 47,5'i beğenmediğim yön yok derken, Toto'nun insanları küçük şeylerle mutlu edememesi %21,25 ile öğrenciler tarafından beğenilmemiştir (Tablo 4.22).

Tablo 4.23

Öğrencilerin Unutamadığım Bir Gün Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Çocukların sokak köpeklerini koruması	49	61,25
Tamamını beğendim	25	31,25
Çocukları hayvan sevgisi	6	7,5
Toplam	80	100

Çocukların sokak köpeklerini korumaya çalışmaları % 61,25, öykünün tamamı ise % 31,25 oranında beğenilmiştir (Tablo 4.23).

Tablo 4.24

Öğrencilerin Unutamadığım Bir Gün Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Belediye görevlilerinin köpekleri zehirlemesi	59	73,75
Diğer	21	26,25
Toplam	80	100

Belediye işçilerinin köpeklere köfte vererek zehirlemeleri %73,75 gibi büyük bir çoğunluk tarafından olumsuz karşılanmıştır (Tablo 4.23).

Tablo 4.25

Öğrencilerin Kum Kaleler Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Serap'ın Ercü'yle arkadaş olma çabası	41	51,25
Hikayenin anlamlı oluşunu	19	23,75
Tamamını beğendim	20	25
Toplam	80	100

Serap'ın yılmadan Ercü'yle arkadaş olma çabasını beğenilmiş (%1.25), ayrıca öykünün anlamlı olduğu (23,75) da dile getirilmiştir (Tablo 4.25).

Tablo 4.26

Öğrencilerin Kum Kaleler Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Beğenmediğim yönü yok	38	47,5
Ercü'nün konuşamaması	17	21,25
Serap'ın önyargılı olması	16	20
Diğer	9	11,25
Toplam	80	100

Tablo 4.26'da öğrencilerin büyük çoğunluğunun öyküyle ilgili beğenmedikleri yönü olmadığını belirttikleri görülmektedir (%47,5). Ayrıca bu öykü için yorum yapan bir öğrencinin tespiti dikkate değerdir. Yazarın konuşamayan Ercü için dilsiz demesini eleştirmiştir: “*Ercü'ye dilsiz denmesi olmamış. Ercü'nün dili var ama konuşma engelli.*”

Tablo 4.27

Öğrencilerin Gözlerimi Geri Verin Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Kahramanın anneler günü için annesine hediye alma çabası	47	58,7
Öykünün anlamlı oluşunu	13	16,2
Öykünün heyecanlı, yaratıcı, eğlenceli olması	11	13,7
Çocuksu yazılmış olması	9	11,25
Tamamını beğendim	5	6,25
Toplam	80	100

Tablo 4.27'e baktığımızda bu öyküde de büyük çoğunluk tarafından verilmek istenen mesaj alınmıştır (%58,75). Öykü için çocuksu yazılmış olması yorumu da ilginçtir. Katılıcı öğrencilerden biri de beğenisini şu şekilde ifade etmiştir: “*Yazarı ve hikâyeyi beğendim, ileride bu yazarı okumak isterim.*”

Tablo 4.28

Öğrencilerin Gözlerini Geri Verin Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Dükkândaki rafların yıkılışı ve çocuğun zor durumda kalışı	38	47,5
Raflar yıkılınca tezgâhtarın tepkisi	17	21,25
Kahramanın raflar yıkılınca dükkândan kaçması	13	16,25
Emre'nin hediyesinin kırılması	12	15
Diğer	5	6,25
Toplam	80	100

Küçük kahramanın başından geçen olumsuzluklar öğrenciler tarafından beğenilmemiştir (Tablo 4.28) Çalışma grubundaki öğrencilerden biri, farklı olarak öykünün içeriğine yönelik yorum yapmamış, başlığın içerikle uygun olmadığını belirtmiştir: “*Başlığı tam olmamış. En sonunda olan olayı başlığa koymalarını beğenmedim.*”

Tablo 4.29

Öğrencilerin Taa Samanyolu Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Balonun hayallerine ulaşabilmesi için mücadele etmesi	38	47,5
Öykünün anlamlı oluşunu	8	10
Balonun samanyoluna ulaşması	9	11,25
Öykünün	5	6,25
Tamamını beğendim	20	25
Toplam	80	100

Tablo 4.29 incelediğinde öğrencilerin balonun hayallerine ulaşabilmesi için mücadele etmesi (%47,5), öykünün tamamı (%25) ve balonun Samanyoluna ulaşmada kararlı oluşu öğrencilerin Taa Samanyolu öyküsüne yönelik dile getirdikleri beğeni ifadeleri olarak görülmektedir.

Tablo 4.30

Öğrencilerin Taa Samanyolu Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	%
Şehrin binalardan oluşması	38	47,5
Çatının olumsuz konuşması	17	21,25
Beğenmediğim yönü yok	15	18,75
Çocuğun çiçeği sulamaması	10	12,5
Toplam	80	100

Öyküde bahsedilen şehrin tamamen binalardan oluşması %47,5 oranla beğenilmemiştir (Tablo 4.30).

Tablo 4.31

Öğrencilerin Kayıp Eşya Bürosu Öyküsü ile İlgili Beğendikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	%
Tamamını beğendim	20	25
Kayıp eşyaların umutlu ve iyimser olması	18	22,5
Eşyaların arkadaşlığı	25	31,25
Kayıp eşyaların konuşması	11	13,75
Sardunyanın güneşi görmesi	6	7,5
Toplam	80	100

Tablo 4.31'e kayıp eşyaların arkadaşlığı %31,25, öykünün tamamı %25, kayıp eşyaların umutlu ve iyimser olması %22,5 oranlarında öğrencilerin tarafından beğenilmiştir.

Tablo 4.32

Öğrencilerin Kayıp Eşya Bürosu Öyküsü ile İlgili Beğenmedikleri Yönlerine İlişkin Veriler

	<i>f</i>	%
Beğenmediğim yönü yok	15	18,75
Sardunyanın kayıp eşya bürosuna atılması	22	27,5
Bazı eşyaların kötümser ve moral bozucu oluşu	24	30
Sardunyanın ağlaması	19	23,75
Toplam	80	100

Sardunyanın kayıp eşya bürosuna atılması (%27,5), bazı eşyaların kötümser ve moral bozucu olması (%30) öğrenciler tarafından beğenilmemiştir (Tablo 4.32). Çalışma kapsamında açık uçlu soruların devamında öğrencilere “Okuduğunuz öyküyü sevdiniz mi?” “Arkadaşına okuması için tavsiye eder misin?” soruları sorulmuştur. 110 öğrencinin okudukları her öykü için sevmeye ve tavsiye etme oranları yüzde olarak hesaplanmış, Tablo 4.33’te verilmiştir.

Tablo 4.33

Öykülerin Öğrenciler Tarafından Sevilme ve Tavsiye Edilme Oranları

	G.G.V.	K.P.	K.E.B.	K.	K.K.	M.S.	M.T.	S.K.	T.S.	U.B.G.
Tavsiye %	97,3	96,40	97,00	90,10	87,40	94,60	96,40	95,50	94,60	98,20
Sevme %	93,7	93,7	82,9	82,9	83,8	86,5	90,1	94,6	90,1	93,7

Tablo 4.33’e baktığımızda “Gözlerimi Geri Ver”, “Karşı Pencere”, “Mutluluk ve Toto”, “Kayıp Eşya Bürosu” “Kömürcü”, “Mahalle Sineması”, “Sen Kimsin?” “Taa Samanyolu”, “Unutamadığım Bir Gün” öykülerini çalışmaya katılan öğrencilerin %90’dan daha fazlası arkadaşlarına okumaları için tavsiye edebileceklerini belirtmişlerdir. Aynı şekilde “Gözlerimi Geri Ver”, “Karşı Pencere”, “Mutluluk ve Toto”, “Sen Kimsin?”, “Taa Samanyolu”, “Unutamadığım Bir Gün” öykülerini de öğrencilerin %90’dan daha fazlası sevdiğini söylemiştir. Diğer öykülerin tavsiye edilme ve sevilme oranları da yaklaşık %80 oranındadır. Bu sonuçlardan hareketle yazarın amacına ulaştığını söyleyebiliriz.

4.4. Sevim Ak’ın Öyküleriyle İlgili Öğrenci Görüşlerine Yönelik Bulguların Tartışılması

Çalışma kapsamındaki 110 öğrenciye her okudukları öyküden sonra “Okuduğunuz öykünün beğendiğiniz ve beğenmediğiniz yönlerini yazınız.” açık uçlu sorusu yöneltilmiş, görüş bildiren 80 öğrencinin yorumları değerlendirilmiştir. Öğrencilerin verilmek istenen mesajların birçoğunu algıladıkları görülmüştür. Çünkü öğrenciler beğenilerini verilmek istenen iletiler doğrultusunda dile getirmişlerdir. Öyküler için olumsuz bir yorum yapmamış, beğenmedikleri yönler olarak öykülerdeki olumsuz durum, davranış ve karakterleri söylemişlerdir.

Öğrencilerin yaklaşık %90'ı okudukları 10 öyküyü de sevdiklerini ve arkadaşlarına okumaları için tavsiye edebileceklerini belirtmiştir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin en temel işlevlerinden biri çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmaktır (Sever, 2010; Şimşek, 2002). Sevim Ak'ın çalışma kapsamında öğrenciler tarafından beğeniyle okunan kitaplarının okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olacağı söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın bulguları ile ilgili elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda değinilebilecek önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Bu başlık altında Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel iletilerine, okuma becerisine, Sevim Ak'ın öyküleriyle ilgili öğrenci görüşlerine yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. Sevim Ak'ın Öykülerinin Eğitsel İletileri ile İlgili Sonuçlar

1. Sevim Ak'ın; çocuklara yönelik yazdığı araştırma kapsamındaki 11 öykü kitabı iletileri açısından incelenmiş, belirlenen iletiler çocuğun gelişim süreçlerine göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma *Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler, Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler, Sosyal Gelişime Yönelik İletiler, Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler, Fiziksel Görünümle İlgili İletiler, Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler* şeklinde yapılmıştır.

2. Yazarın öykü kitaplarında en fazla *Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler* yer verdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında yazar sırasıyla *Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler, Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler, Sosyal Gelişime Yönelik İletiler, Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler* yer vermiştir. Yazarın öykülerinde en az yer verdiği başlık ise *Fiziksel Görünümle İlgili İletiler*dir.

3. Yazarın öykülerine bakıldığında *Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler* başlığı altında *sevgi, beklenti ve hayal kırıklığı, sabır, duyarlılık, mutluluk, özgürlük, öç alma, başarı ve özgüvenle* ilgili iletileri sıklıkla ele aldığı görülmüştür.

4. Yazarın öykülerinde toplamda 218 ileti tespit edilmiş olup 49'unun *sevgi* (aile, arkadaş, hayvan, sanat, öğretmen, yaşama sevgisi vb.) üzerine olduğu belirlenmiştir.

5. Ahlaki değerler çerçevesinde başta *yalan* olmak üzere *faydalı* olabilmek, *önyargının yanlışlığı*, *tutumluluk*, *sorumluluk*, *bencillik*, *hırsın zararları*, *emek*, *sözünde durma*, *yardımlaşma*, *iyilik*, *kötü alışkanlıklar*, *paylaşmaya* yönelik iletiler tespit edilmiştir.

6. Yazarın Sosyal Gelişime Yönelik İletilerinin başında *çevreyle iletişim* gelmektedir. *Karşı cinse duyulan ilgi*, *değişim*, *aile ile iletim*, *farklı kültürlerle etkileşim* bu başlık altında tespit edilen diğer konulardır.

7. Bilişsel Gelişime Yönelik İletilerin işlenme sıklığına baktığımız zaman *hayaller* ilk sırayı almıştır. Sonrasında *bilgi aktarımı*, *bilginin önemi*, *olağanüstülükler*, *doğa olayları* ve *fen bilimleri* ile ilgili iletilere yer verildiği görülmüştür.

8. Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler ise işlenme sıklık sırasıyla *beslenme ve spor*, *sağlıklı yaşam*, *temizlik kuralları*, *öğle uykusu*, *sigara kullanmanın yanlışlığı* ve *güneşten yararlanma* ile ilgilidir.

9. Fiziksel Görünümle ilgili ise toplamda altı ileti tespit edilmiştir. İletilerin direkt fiziksel görünümle ilgili olması nedeniyle sınıflandırılmamıştır.

10. Yazar, öykülerinde eğitsel iletileri okuyuculara öğüt verir gibi değil de yaşantılar aracılığıyla iletmektedir.

11. Yazar, öykülerinde olumlu yönde eğitsel iletiler vermekte, bu iletileri okuyucuya doğrudan iletme yerine örtük biçimde vermeyi tercih etmektedir.

12. Yazar öykülerinde eğitsel iletileri işlerken hitap ettiği yaş grubunun içinde bulunduğu dönemi dikkate alarak onların anlayabileceği durumları ve kişileri öykülerinde konu edinmektedir.

13. Yazarın öykülerinde millî ve manevi değerlerle ilgili iletilere yer vermediği, evrensel değerleri tercih ettiği tespit edilmiştir

14. Yazarın öykülerinde işlediği eğitsel iletiler ve bunların işlenme sıklığı, bu iletileri okuyucuya iletme yöntemi ve kullandığı dil göz önüne alındığında, araştırmada kullanılan kitapların öğrencilere tavsiye edilebilir nitelikte olduğu belirlenmiştir.

5.1.2. Okuma Becerisine Yönelik Sonuçlar

1. Elde edilen bulgular sonucunda, 6. sınıf öğrencilerin okullarının bulunduğu semtin sosyoekonomik seviyesine göre Sevim Ak'ın “Karşı Pencere”, “Kayıp Eşya Bürosu”, “Kum Kaleler”, “Mutluluk ve Toto”, “Sen Kimsin?”, “Unutamadığım Bir Gün” çocuk öykülerine ve “Başarı Toplamı”na ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olduğu, “Gözlerimi Geri Verin”, “Kömürcü”, “Mahalle Sineması”, ve “Taa Samanyolu” çocuk öykülerine ilişkin okuduğunu anlama başarı testleri açısından fark olmadığı tespit edilmiştir.

2. Sosyoekonomik seviyesi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerde kitapların öğrencilerin okuma tutumlarına olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En fazla farkın sosyoekonomik seviyesi düşük olan gruplardaki öğrencilerde, en düşük farkın sosyoekonomik seviyesi yüksek olan gruplardaki öğrencilerde olduğu belirlenmiştir.

3. 6. sınıf öğrencilerinin Sevim Ak'ın öykülerini anlama düzeyi okuduğunu anlama başarı testlerine verdikleri doğru cevaplar doğrultusunda değerlendirilmiş, öğrencilerin öyküleri anlama düzeylerinin orta ve yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

4. Yazarın öykülerinin okuma tutumunda olumlu anlamda fark oluşturmaması, okuduğunu anlama testlerinde öğrencilerin başarılı olması göz önüne alındığında, araştırmada kullanılan öykülerin okuma alışkanlığı kazandırmada öğrencilere tavsiye edilebilir nitelikte olduğu belirlenmiştir.

5.1.3. Sevim Ak'ın Öyküleriyle İlgili Öğrenci Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

1. Çalışma grubundaki 6. sınıf öğrencilerine okudukları öykülerle ilgili beğendikleri ve beğenmedikleri yönler sorulmuştur. Genel itibarıyla bu soruya öykülerin konusu çerçevesinde cevap vermişlerdir. Beğendikleri yönler öykülerde olumlanan olay, durum ve davranışları, beğenmedikleri yönler ise öykülerde dile getirilen olumsuzlukları yazdıkları tespit edilmiştir.

2. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda verilmek istenen iletilerin okuyucuya ulaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Ayrıca öğrencilerin %90'ının “Öyküleri beğendiniz mi?, Arkadaşlarınıza tavsiye eder misiniz?” sorularına evet cevabını verdiği görülmüştür.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerinin yüksek olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerini konu edinen bu çalışmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda belirlenen öneriler şöyle sıralanabilir:

1. Yazarın diğer eserlerinin, öğrencilerin temel dil becerilerine etkisini belirlemek için benzer çalışmalar yapılabilir.

2. Diğer çocuk edebiyatı yazarlarının eserleri de eğitsel değeri açısından incelenebilir.

3. Çocuk kitaplarının iletiler dışında içerik ve biçimsel özellikler yönünden de analizleri yapılabilir.

4. Türkçe öğretimi, okullarda ders kitaplarına bağlı bir öğretim olmaktan çıkarılıp çocuğun dil ve anlam evrenine uygun yazınsal nitelikli çocuk kitaplarıyla gerçekleştirilebilir.

5. Bu çalışmanın, ortaokul 6. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmesine karşın, bu tarz bir çalışma ilkököl ve ortaokulun diğer sınıflarında da yaşama geçirilebilir.

6. Benzer çalışmalar bir eğitim öğretim yılının tamamına yayılarak uzun soluklu olarak yapılabilir.

7. Öğretmenler, öğrencilerin gelişim özellikleri ve dilsel gelişiminde “çocuğa göre” olan yazınsal nitelikli metinlerin işlevleri hakkında akademik olarak bilgilendirilebilir.

8. Sevim Ak'ın, çocuklar için yazmış olduğu öykülerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilmiş temalarla uygunluk göstermesi, çocuklar tarafından beğeniyle ve anlaşılabilir olarak okunması nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığı onaylı Türkçe ders kitaplarında öykülerine daha fazla yer verebilir.

KAYNAKÇA

- Ak, S. (2010). *Dalgalar dedikoduyu sever*. (7. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011a). *Çilekli dondurma*. (7. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011b). *Dörtgöz*. (5. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011c). *Karşı pencere*. (9. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011ç). *Mahelle sineması*. (10. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011d). *Pembe kuşa ne oldu?* (12. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011e). *Penguenler flüt çalamaz*. (12. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011g). *Toto'nun sınıfı*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011ğ). *Toto ve şemsiyesi*. (13. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011h). *Uçurtmam bulut şimdi*. (20. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2012). *Gökte biri var*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ak, S. (2011f). *Sakız kızın günleri*. (10. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil*. (4. Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2008). *Yazılı ve sözlü anlatım*. (9. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2006). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*, Ankara: Kök. Yayıncılık.
- Akyol, Z. (2007). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. (6. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Alpöge, G. (2003). Çocuk edebiyatının çocuk gelişimine katkısı. *Çoluk Çocuk* 24, s.32-33.
- Ankara: TDK Yayını, Sayı: 379-380, A.Ü. Basımevi, s.57-72.

- Arıcı, A. F. (2012). *Okuma eğitimi*. (3. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Arpacı, Ö.(2006). *Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi (Sevim Ak örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Merin Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Aslan, C. (2006). Türk çocuk yazınında çocuk-yetişkin çatışmasının yer aldığı kimi yapıtların incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (2), s.193-216.
- Aslan, C. (2007a). *Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, C. (2007b). Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research* 27, 15-29.
- Balcı. A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. (9. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Barış, G. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Barone, D. M. (2011). *Children's literature in the classroom engaging life long readers*. New York: The Guilford Press.
- Bayrakçıken, S. (2009). Ölçme ve değerlendirme. Emin Karip. (Ed.). *Test geliştirme* (3. Baskı) içinde (s.293-324). Ankara: Pegem Akademi.
- Binyazar, A. (04-06 Ekim 2006). *Çocuk kitaplarında yazınsallık*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Ankara.
- Bray, G. B. and Baron, S. (2003). *Assessing reading comprehension: the effects-based interest, gender, and ability*. *Educational Assessment*, 9(3&4), 107-128.

- Büyüköztürk, Ş. , Çakmak, E. K. , Akgün, Ö. E. , Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (8. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Coşkun, E. (2002). *Lise 2. sınıf öğrencilerinin sessiz okuma hızları ve okuduğunu anlama düzeyleri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkan, M. (2000). *Ailenin bazı sosyoekonomik faktörlerinin öğrencinin okuduğunu anlama başarısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çam, B. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çaycı, B. ve Demir, M. K. (2006). Okuma ve anlama sorunu olan öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,4(4),437-456.
- Çetişli, İ.(2004). *Metin tahlillerine giriş/2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çotuksöken, Y.(2003). Anadili öğretiminde edebiyatın yeri ve işlevi. *Çağdaş Türk Dili* 184,s.148–151. Yeri ve İşlevi” Çağdaş
- Dellal, M. (2010). *Çocuk edebiyatında öykü türünün çocuğun kavram gelişimine etkileri üzerine bir araştırma(Gülten Dayıoğlu örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Demirbaş, T. (2012). *Çocuk edebiyatı eserlerinin 6. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demirel, Özcan ve Şahinel Melek (2006), *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık

- Demirel, Ş. (Editör). (2011). *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deniz, K. (2000). *Yazılı anlatım becerileri bakımından köy ve kent beşinci sınıf öğrencilerinin durumu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psikososyal bir araştırma*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Elliot, P. L. (1983). *An investigation into the relationship between reading achievement and attitudes towards reading of third and sixth grade student*. Unpublished master's thesis. Memorial University, Newfoundland, Canada.
- Emre, A. C. (2000). *Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı*, İstanbul: Millî Eğitim Yayınevi.
- Erdi, A. (2008). *Türkiye'de 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler (karşılaştırmalı bir çalışma)*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergin, A. (1992). *İletişim*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ergin, M. (2007). *Türkdil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H.W. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gökçe, B ve Sis, N. (2011). Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinin "hikâye haritası" yöntemine göre incelenmesi ve genel bir değerlendirmesi. *Turkish Studies*, 6(3), s. 1925-1949.
- Güleryüz, H.(2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2011). *Uygulamalı okuma eğitimi*. (1.Basım). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. (1.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, Z. (Editör). (2008). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (1994). *Çağdaş eğitimde sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- İpşiroğlu, Zehra (1993). Değişen çocuklar ve günümüzde çocuk edebiyatı: çocuk yazınında çocukların sesi nasıl dile getirilir? *Milliyet Sanat* 310, 15-17.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). Eğitimde masalın yeri. Ankara: Millî Eğitim Yayınevi.
- Karabulut, E. (2012). Küçük dünyamızın büyük kalemi. Sevim Ak ile söyleşi. <http://www.aksam.com.tr/ekler/kitap/kucuk-dunyamizin-buyuk-kalemi> (Erişim:13.04.2012).
- Karakuş, I. Ş. (2006). *Çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma gelişimine etkisi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (24. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması*, Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kayış, A. (2010). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Şeref Kalaycı. (Ed.). *Güvenilirlik analizi (Reliability analysis)* (5.Baskı) (s.401-419). Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*, Ankara: Eylül Yayınevi.
- Kırkılıç, A. ve Akyol, H. (Editörler). (2007). *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kortenhaus, C.M.,andDemarest, J. (1993). Gender role stereotyping in children's literature, *A Journal of Research* 28, 219–320.

- Kozikoğlu, K. T. (2012). Çocuklara hayal kurdurtan yazar. Sevim Ak'la söyleşi. *Sabah Gazetesi Kitap Eki*, “<http://www.sabah.com.tr/Kitap/2012/02/17/cocuklara-hayal-kurdurtan-yazar>” (Erişim:10.03.2013).
- McMillan, J. H. and Schumacher, S. (2010). *Research in education: Evidence-based inquiry*, (7th ed.). New. York: Pearson Publishing of text.
- Meissner, J. and Yun, T. C. (2008). *Verbal solution guide*. Manhattan: Manhattan Review
- Menek, S. (2011). *Ünver Oral'ın Karagöz metinlerindeki kültürel ve eğitsel unsurlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özaslan, P. (2012). *Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntemleri*. (2. Basım). Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. ve Uyar, Y. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri için okumaya yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenirlik çalışması, *E-Journal of New World Sciences Academy*, 4(2), 620-631.
- Özçelik, D. A. (2010). *Test hazırlama kılavuzu*. Ankara: Pegem Akademi
- Özçelik, D.A. (1988). *3-11. sınıf (9-17 yas) öğrencilerinde görülen biçimiyle kavram (söz dağarcığı) gelişimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Roberts, G., Torgesen J. K., Boardman A., Scammacca, N. (2008). Evidence-based strategies for reading instruction of older students with learning disabilities. *Learning Disabilities Research&Practice* 23, s.63-69.
- Russell, David L. (1997). *Literature for children*. New York: Longman.

- Sallabaş, M. E. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*9, 141-155.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. (21. Baskı). Ankara: PegemA Akademi.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. (5. Basım). İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sevim Ak ile söyleşi. (2013). <http://www.cicicee.com/53126/sevim-ak#> (Erişim:02.02.2013).
- Sweet, E. P. and Snow, C. E. (2003). *Rethinking reading comprehension*. New York: The Guilford Press.
- Şahinli, A. (2008). *Hikâye okumanın okuduğunu anlamaya ve Türkçe dersine yönelik tutuma etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk edebiyatı*, Ankara: Rengarenk Yayınları.
- Şimşek, T. (Editör). (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1998). *Çocuk edebiyatı*. (2. Basım). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tayfun, R. (2009). *Etkili iletişim ve beden dili*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tazebay, A. (2005). *İlkokul öğrencilerinin okuma becerilerinin okuduğunu anlamaya etkisi*. Ankara: MEB Yayınları.
- TDK (2005). *Türkçe sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Uludağ, M. E. (2008). *1923-1950 dönemi çocuk romanlarında sevgi ve korku motiflerinin çocuk eğitime etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

- Ünal, E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile okuduğunu anlama ve okumaya ilişkin tutumları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir. Washington, D.C.: Author.
- Yakar, Y. M. (2011). *Mustafa Ruhi Şirin'in Türk çocuk edebiyatındaki yeri ve eserlerinin eğitsel değeri üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım K., Yıldız M., Ateş S. ve Rasımskt, T. (2010). İlköğretim beşinci sınıf Türk öğrencilerin metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10(3), s.1855-1891.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (Editör). (2008). *Türkçe öğretimi*. (2. Basım). Ankara: Öncü Basımevi.
- Yılmaz, A. (2009). Ölçme ve değerlendirme. Emin Karip. (Ed.) *Ölçme ve değerlendirmede testler* (3. Baskı) içinde (s.153-232). Ankara: Pegem Akademi.

EKLER

Ek 1. Araştırma İzni

T.C.
ERZİNCAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.24.20.02-605/
Konu : Tez Çalışması

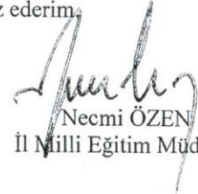
04.04.2012*003789

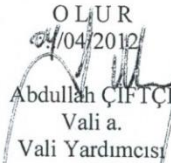
VALİLİK MAKAMINA
ERZİNCAN

Atatürk Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 27.03.2012 tarih ve 6766 sayılı yazılarında; Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencisi Serap UZUNER YURT' un Müdürlüğümüze bağlı Vali Metin İlyas Aksoy İlköğretim Okulu, İMKB Müşir Zeki Paşa İlköğretim Okulu, Güvenlik İlköğretim Okulu ve Osmangazi İlköğretim Okulunda "Sevim Ak' ın Öykülerinin Eğitsel Değerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışması yapmak istedikleri belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü' nün 2012/13 Nolu Genelgesi dahilinde, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencisi Serap UZUNER YURT' un yukarıda adı geçen okullarımızda "Sevim Ak' ın Öykülerinin Eğitsel Değerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışması yapması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; onaylarınıza arz ederim.

Necmi ÖZEN
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
04/04/2012

Abdullah ÇİFTÇİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :

- 1 - Yazı (2 sayfa)
- 2 - Danışman Dilekçesi (1 sayfa)
- 3- Tez Konusu ve Uygulama Evrakları (58 sayfa)
- 4- Çalışma Takvimi (1 sayfa)
- 5- Komisyon Kararı Form-2 (2 sayfa)
- 6- İletişim Bilgileri (1 sayfa)
- 7- Anket Ölçek Formu (1 adet)

Fevzipaşa Caddesi 24030 ERZİNCAN
Tlf : 0 (446) 214 20 73 -2141605
Fax : 0 (446) 214 11 85
Elektronik ağ : <http://erzincan.meb.gov.tr>
<http://www.argeerzincanmem.gov.tr>
E-Posta : arge24@meb.gov.tr

AR-GE Bürosu
Bilgi için Levent KAYIK Müd.Yrd.

Ek 2. Uygulamada Kullanılan Öyküler

GÖZLERİMİ GERİ VERİN

"Vitrindeki tarak takımına bakabilir miyim?" "Elbette. Harika bir seçim. Fildişinden yapılmış dört tane tarakla bir aynalı fırça. Annene alabileceğin en şık, en ucuz hediye."

"Fiyatı ne kadar?"

"Sadece on lira. KDV'si de içinde."

Tarak takımı annemin tuvalet masasında ne güzel durur! Annem saçlarını her gün başka bir tarakla tarar. Saçları pırıl pırıl olur. Neler düşünüyorum? Artık onu unutmamalı, vazgeçmeliyim.

"Beğenmedin mi?"

"Yo, çok güzel. Ama bir de babama sorayım, birlikte alacağız da."

Dükkândan kaçarcasına çıktım. Satıcı, fiyatı söylerken nasıl da utandım! Yüzüne bakamadım. Cebimde bir lira olduğu sanki gözbebeklerimde yazılıydı. Yarın Anneler Günü. Her yerde bir telaş.

Cadde kıvrıla kıvrıla akan bir ırmak. Ben bir su damlası. Bir sürü damla ile birlikte akşama dekdolanıp duracağım. Akşam yanımızda küçük su dam- lalarından hediyelerimiz olacak. Hep birlikte denize döküleceğiz. Denizde bizi annelerimiz bekleyecek Sevgiyle boynumuza sarılacaklar. Küçük su damlaları parlak yıldızlara dönüşecek. Tepemizde ışıyacaklar. Oraya varana kadar boğulmasam...

Şu köşe neden kalabalık? Tadilat nedeniyle bu yük ucuzluk' yazısından dolayı mı? Dükkâna girmek oldukça güç olacak. İçerisi hıncahınc dolu. Şişman bir kadın önündekileri iterek dükkâna girme ye çalışıyor. Kadının eteğine yapıştım. Açtığı yoldan ilerledim. Malların üzerine kapaklanmış insanların arasına karıştım.

Tarak takımının yerine ne alsam? Bir küllük.

Olmaz. Çünkü annem sigara içmez. Alacağım hediye anneme ait olmalı; yalnızca o kullanmalı. Küllük alırsam en çok babamın işine yarar.

Vazo alsam. Yo, yo... O da olmaz. Evimize ait olur o zaman da. Duvar nazarlıkları nasıl? İyi, ama ne işe yarar? Annemi kötülüklerden, felaketlerden, hastalıktan korur. Oooo, hem de üç lira. Bir liraya olsa ne iyi olurdu!

Şurada bir kahve fincanı var. Tek kalmış. Ucuzdur herhalde.

Tezgâhtara seslendim:

"Bakar mısınız?"

İlgilenmiyor. Sesimi duymadı belki de.

"Bakar mısınız?"

Yine duymadı.

En iyisi ben yanına gideyim. Elimi uzattım. Fincana yetişemedim. En alt rafa basarak uzandım. Başardım. Fincan elimde. O ne? Raflar üzerime yıkılıyor. Eşyalar da yere. Hepsi paramparça.

Fincanı iyi ki tuttum. Bir tek o sağlam.

Deminden beri sesimi duyuramadığım tezgâhtarlar hemen başıma üşüştüler.

"Sersem! Yaptığını beğendin mi?"

"Şey şu fincanın fiyatını soracaktım."

Tezgâhtar öfkeyle elimdeki fincanı kaptı. Bağırma ya başladı.

"Kim bu çocuğun annesi?"

Ses yok.

"Çocuğun annesi kimse ortaya çıksın. Susmakla kırdığı eşyaların parasını ödemekten kurtulamayacak. Çünkü birazdan polis gelecek."

Tezgâhtar, yere eğilmiş saksı seçmeye çalışan orta yaşlı bayana sesleniyordu şimdi de.

"Bayan, lütfen gizlemeyin kendinizi. Onun sizin kızınız olduğunu biliyorum. Az önce yanınızdaydı çünkü."

Kadın doğruldu.

"Üstüme iyilik sağlık... Bu yaştan sonra bir de çocuk sahibi mi oldum? Pes vallahi."

Müşterilerden biri dirseğiyle kadını dürttü.

"Parayı ödeyin de kapansın şu iş. Boşuna vakit kaybediyoruz."

"Parayı ödeyecekmişim! Baksana sen bana! Gözümde enayi mi yazıyor? Çocuğu görmedim bile." "Ahlaksız kadın! Yaşından utan. Çocukla konuşlusunu herkes gördü. Yalan söyleme bari."

Beni unuttular.

Bacakların arasından sızarak kapının önünden akan insan seline karıştım.

Aaa, şu Emre değil mi?

Koca bir paketi kucaklamış gidiyor. Ne çok para biriktirmiş! Belki de babası vermiştir. Annesi şanslıymış. Ne aldı acaba?

Yanımdan geçerken omzuna dokundum.

"Şışt, ne aldın?"

Emre bana bakmak için arkasını döndü. O sırada karşıdan gelmekte olan seyyar satıcının arabasına çarptı. Koca paket uçtu, uçtu. Önce tablanın kenarına çarptı, sonra şangırtıyla kaldırım kenarına sert bir iniş yaptı. Paketin yırtılan köşesinden bardak kırıkları görölüyordu. Çay bardağı almış meğerse. Şimdi o da benden farksız oldu. Annesi de benim annemden.

Kalabalık beni sürüklüyor. Emre geride kaldı. Sesi kulaklarımda.

Akıntıdan bir çiçekçi dükkânının önünde ayrıldım. Öğretmen, 'Annenize hiç hediye alamasanız bile bir demet çiçekle gönlünü alın,' demişti. Ben de öyle yapmaya karar verdim.

Sevinçle dükkâna girdim. İçi çiçek doluydu. En renkli demeti kapıp çiçekçiye uzattım.

"Bunu alıyorum."

Çiçekçi demeti şeffaf bir kâğıda sardı. Saplarına pembe kurdele doladı. Üzerine kartını iliştirdi. Eve gidince karta 'Anneme sevgilerimle' yazacağım.

"Beş lira rica edeyim."

Afalladım.

"Ne dediniz?"

"Beş lira."

Beş liram olsaydı anneme neler neler alırdım. Öğretmenin yüzünden başım belaya girecek şimdi. Ne demek istedi acaba? Ucuz çiçekler de olabilir mi demek istedi. Ne aptalım, parklardan, bahçelerden toplayın demiştir tabii...

"Şeey, bir dakika. Babam kapıda bekliyor. Parayı alıp gelirim hemen."

Dükkândan kıpkırmızı bir suratla çıktım. Arkama bakmadan hızla uzaklaştım. Kalabalıkta bana bakan birini görsem adımlarımı sıklaştırıyordum. Ya çiçekçi beni aratıyorsa...

Uzunca bir süre oradan oraya sürüklendim. Vitrinlerdeki rakamlar giderek büyüyordu. Önüme bakıyorum: koskoca 10'lar, 15'ler, 20'ler. Arkamı dönüyorum 30'lar, 35'ler, 50'ler. İnsanlar da birer etikete dönüşmüşlerdi. Dört yanımda, üzerinde şişman rakamlarla sarıldı. Nefesim daralıyordu. Gökyüzü nerede? Göremiyordum. Her yer koyu karanlık. Gözlerim nerede? Kim götürdü gözlerimi? Gözlerimi geri vermezseniz boğulurum... Geri verin!.. Gözlerimi verdiklerinde kaldırımın kenarındaydım.

Yaşlı bir bayan yüzüme kolonya serpiyordu.

"Ayıldı neyse... Kalabalıktan bayıldı yavrucak."

Ayağa fırladım.

"Biraz dinlen yavrum. Birden kalkma. Yine düşersin."

"İyiym, eve gideceğim."

Artık dolaşamazdım. Dizlerim titriyordu. Anneme olan sevgim cebimdeki parayla ölçülemezdi zaten.

Geçen Anneler Günü'nde hediyesini verirken annem, 'Bir tatlı öpücük yeterdi, neden zahmet ettin?' dememiş miydi? Ben de bu yıl öyle yaparım.

Sallana sallana mahallemize geldim. Camına boydan boya etiketler

yapıştırılmış dükkânlardan biri de buradaymış. 10, 15, 20 yazan etiketler. Aman Allahım, olamaz!.. Etiketlerden biri tam bana göre!..

Heyecanla dükkâna girdim. Hediymi aldım. Bir güzel paket ettirdim. Anneler Günü'nde annemi hediyesiz bırakacak değildim ya...

Ertesi sabah kahvaltı masasında hediyem baş köşedeydi. Annem çayları koydu. Şekerleri ben koymak istedim.

Babamla ikimize ikişer kaşık toz şeker... Annemin bardağına hediye paketinden bir kesmeşeker.

MAHALLE SİNEMASI

Sözde o gün Emre ile sinemaya gidecektim. Ama ne yazık ki beş param yoktu. Utana: babamdan istedim. Babam önce derin bir nefes aldı. Ardından para vermek istemediği zaman sorduğu en beylik soruyu yapıştırdı: Dünyadaki milyonlarca aç çocuğu düşünmüyor musun?”

Bu soru odama milyonlarca aç çocuğu getirdi. Hepsi de ağlamaklı bakışlarla sinemaya gideceğim için suçladılar beni. Çaresiz başımı eğip odadan dışarı çıktı.

Emre bizim evin yakınında kaldırım kenarına oturmuş beni bekliyordu. Para bulamadığımı söyleyince cebindeki paralarını çıkarıp kucağıma koydu.

“I-Ih! Bunlar ikimize yetmez.”

“Öff! Ne zaman sinemaya gitmeye kalksak bir pürüz çıkar.”

“Sorma. Keşke sinemanın sahibi akrabamız olsaydı!”

“Eee?”

“Ne eeesi? Bizi istediğimiz matineye para almadan sokardı.”

“Ben bir sinemacı tanıyorum. Ama işimize yarar mı bilmem!”

“Kim!”

“Hani şu Artist Kenan dedikleri. Camları gazete kâğıtlarıyla kaplı evde oturan.”

“Onu ben de biliyorum. Mahalleye yeni taşman... Adanalı... Geçenlerde ateşi yükselmiş, iğne yaptırmak için babamı çağırdı. Ben de gittim babamla. Adamın film makinesi bile var. Makaralarca da filmi.”

“Heey, ne dersin, ziyaretine gitsek, bize film gösterir mi?”

“Bilmem. Adana’da sineması varmış, kapatıp buraya taşınmış. Kimse nedenini bilmiyor. Babama sordum, gizli bir öyküsü var, dedi. Bugüne kadar kimseye söz etmediği gizli bir öyküsü... İyi bir adam... Hoş geldin ziyaretine gelenlere film gösteriyormuş. Bize de gösterecekti, babam istemedi.” Hadi, kalk o zaman. Bir hoş geldin diyelim ona.”

Kenan Amca bizi içten karşıladı. Niyetimizi anlamış gibi makineye bir çizgi film taktı. Hiç bu kadar komik bir film seyretmemiştim.

Gölmekten kasıklarına ağırlar girdi. Kenan Amca çok saygılıydı. Film seyredirken dikkatimiz dağılmasın diye bizimle hiç konuşmadı.

Onu ve neden kentimize geldiğini merak ettiğimizi de anlamış olmalı ki bize biraz kendinden söz etti. Adana'dan, çocuklarından, sinemasından. İki çocuğu varmış. Sinemasını kapatmış.

Kenan Amca'nın boynuna sıkı sıkı sardığı beyaz bir atkısı vardı. Annem boynu sarılı birini görse, hemen,

“Hayrola, hasta mısın?” diye sorar. Ben de dayanamadım.

“Hasta mısınız?” diye sordum.

Kenan Amca,

“Yaa, biraz,” dedi. “Sinemamı kapattığımdan beri hastalık yakamı bırakmadı. Sizinle çalışırsam belki eski gücümü kazanırım.”

Bu son cümle ikimizi de şaşırtmıştı. Biz Kenan Amca'yla nasıl çalışabilirdik? Sinemayla ilgili hiçbir şey bilmiyorduk ki!

Kenan Amca ağızındaki baklayı kakaolu sütlerimizi getirirken çıkardı. Mahallede bir sinema kuracaktık! Kendimi tutamadım.

“Yuppppiiii! Mahallede bizim işlettiğimiz bir sinema, ha!” diye bağırdım.

Emre,

“Yaşasın! Düşümde görsem inanmazdım!” diye bağırdı.

Sevinç çığlıkları atarak Kenan Amca'ya sarıldık.

“Sizi hiç yormayız,” dedik. “Her şeyi biz hazırlarız. Size bir tek film göstermek kalır.”

Sütümüzü bitirir bitirmez soluğu bizim odunlukta aldık. İvir zıvırı attık, yerleri süpürdük, kapıyı sabunlu bezlerle sildik. İki saat sonra odunluk tanınmayacak bir hale gelmişti.

Emre,

“Biz de tanınmayacak haldeyiz,” dedi. “Annemiz bile tanıyamaz bizi.”

Birbirimize bakıp kıkır kıkır güldük. Yüzümüz, üstümüz başımız kapkara olmuştu. İş yalnızca perde ile sandalye bulmaya kalmıştı artık.

Emre babaannesinin eski hasır koltuğunu getirdi. Manav Tank Amca'dan birkaç tane boş meyve kasası aldık. Mobilyacı İsmail Amca uzunca bir suntayı sinemamıza bağışladı. Suntayı iki büyük taşın üzerine oturttuk, güzel bir bank yaptık.

Anneannem sinema kurma fikrimizi çok beğenmişti. Gençken film yıldızı olmak istermiş. Ne zaman TV'de bir film seyretmeye başlasa,

“İçimde bir ukde kaldı,” der. “Artist olamadım gitti.”

Ben istemeden sandığındaki çarşaplardan birini çıkardı,

“Al,” dedi. “Perde yaparsınız. Ben de gelirim bazen.”

Çarşafı odunluğun en karanlık duvarına özenle gerdik.

Ertesi sabah sinemamıza Kenan Amca'yla birlikte girdik. Kenan Amca yere, duvarlara, perdeye, oturma yerlerine göz gezdirdi.

“Bravo çocuklar!” dedi. “Hiç bu kadarını beklemiyordum. Doğrusu harika olmuş! Makineyi getireyim, gösteriye hemen başlayalım. Ne dersiniz?”

Emre çok sevinmişti. Ellerini çırparak, “Yaşasın!” diye bağırdı. “Ben arkadaşlara haber vermeye gidiyorum.”

Kenan Amca, Emre'yi pantolon askısından yakaladı.

“Dur bakalım, acele etme. Önce bilet işini konuşalım. Biletleri kaç satacaksınız, biliyor musunuz?”

“Aaaa! Bir de arkadaşlarımızdan para mı alacağız? Oysa biz parasız film seyretmek için bu işe girişmiştik.”

“Dur canım, hemen itiraz etme. Para dedimse, önemli bir miktarı kastetmedim. Dışarıda sinemaya 7 TL'ye gidiyorsanız, sinemanızda 50 kuruştan bilet keseceksiniz. Bu paralar birikecek, sinemanın ufak tefek masrafları için kullanılacak. Temizlik malzemesi, boya gibi şeylere.”

“Aaa! İyiymiş. Ben yanlış anlamışım. Neyse şimdi gideyim de aşağı mahallede top oynayan çocukları çağırayım”

“Yahu, amma acelecisin! Daha konuşacaklarımız bitmedi. Madem bir işe giriştin, sabırlı olacaksın. Şimdi ikiniz de düşünün bakalım. Bir sinemanın verimli çalışması için bütün biletlerin satılması istenir. Bütün biletlerin satılması sizce neye bağlıdır?”

Benim için bu çok kolay bir soruydu. Emre’den önce davrandım:

“Neye olacak? Yer sayısına tabii... Oturacak yer sayısı ne kadar az olursa, sinema o kadar çabuk dolar.”

“Hayır, hayır... Yerimiz çok olmalı ki çok bilet satıp çok para toplayalım. İyi düşünün şimdi. Tüm biletleri satmak için ne yapmalıyız?”

Emre atıldı bu kez:

“Biletleri 50 kuruş yerine 20 kuruştan satmalıyız.”

“Olmaz... Peki, sen ne söyleyeceksin, kızım?”

“Şeey... Arada kola ve kuruyemiş satacağımızı söylersek gelen çok olur.”

“Ah, evet... Nasıl da düşünemedim? Doğru... Bizim Şişko İhsan ve kardeşi hiçbir matineyi kaçırmaz o zaman.”

“Ah, çocuklar! Ne hoşsunuz siz! Birlikte çalışmak gençleştirecek beni. Şimdi gitmem gerekiyor. Eski bir dostum gelecek. Siz hazırlıkları bildiğiniz gibi yapın. Yalnız ben size gösteri saatini söyleyeyim... Hımmm... Yarın... Saat üç. İyi mi?”

“Harika!” dedi Emre. “Filmin adı ne?” Kenan Amca saçsız başını kaşıyarak düşündü,

“101 Dalmaçyalı’yane dersiniz?” diye sordu.

Ben o filmi daha önce seyretmiştim.

“Çok güzel bir filmdi,” dedim.

“O zaman afişleri sen hazırla,” dedi Kenan Amca.

Emre çabuk çabuk konuşarak,

“Biletler... Biletler?” dedi.

“Aferin! Gözünden bir şey kaçmıyor artık.”

Kenan Amca cebinden bir bloknot çıkardı. Her yaprağa 50 kuruş yazdı.

“İşte size bir tomar bilet. Unutmayın, gösteri yarın saat tam üçte.”

Kenan Amca bütün sorumluluğu üstümüze yıkıp gitmişti. Yapacak pek çok iş vardı; hangisinden başlayacağımızı bilmiyorduk.

Sinemaların bulunduğu ana caddedeki bütün sinemaları tek tek dolaştık, afişleri dikkatle inceledik. Meğerse şimdiye kadar afişlere hiç dikkatli bakmıyormuşuz. Bakıp da görmediğimiz ne çok şey varmış! Filmin adı en büyük, başrol oyuncusunun adı büyük, öbür oyuncuların adları daha küçük harflerle yazılıyor. Filmin en çarpıcı sahnesinde başroldeki oyuncu abartılı bir şekilde büyülterek resimleniyor.

Fazla vaktimiz yoktu. Hemen eve gittik, yığınla kâğıt harcayarak afişimizi hazırladık. Bizim filmin başrolünde tam 101 oyuncu vardı. Bu yüzden işimiz bayağı zor oldu. Koyu mavi zemin üzerine, tam tamına 101 adet beyaz üzerine kara puanlı köpek yavrusu başı çizdik.

Afişleri çeşme başına, top sahasına, kuru- yemişçinin arabasına, berberin camına, sinemamızın girişine yapıştırdık.

Sinema kurduğumuzu duymayan kalmamıştı. Afişleri gören koşuyor, bizi soru yağmuruna tutuyordu. Belki yer kalmaz diye biletlerini önceden almak isteyen çok oldu. Afişlerin tamamını asana kadar Kenan Amca’nın verdiği koçanın tamamını tüketmiştik.

Gösteri günü saat üçte kapının önü tıklım tıklımdı. Yerler numarasız olduğundan tam üç’te kapıları açtık. Çoğunluk ayakta kalmıştı. Aaa! Oysa herkesin filmi oturarak seyredeceğini sanıyorduk. Bir terslik olmuştu. Utana sıkıla Kenan Amca’ya, neden çoğu kişinin ayakta kaldığını sorduk.

Kenan Amca film makinesine film makarasını yerleştiriyordu. Salona bir göz atar atmaz nerede hata yaptığımızı hemencecik buldu.

“Yaa...” dedi. “Yer sayısına göre bilet satacaktınız. Ben size bir koçan bilet verdim. Ama tüm koçanı bir günde tüketin, demedim ki!”

Neyse ki seyircilerimizin hepsi hoşgörülü insanlardı. Ayakta seyretmeyi seve seve kabul ettiler.

İlk gösterimiz umduğumuzdan başarılı olmuştu. Filmin sonuna doğru perdenin gevşeyip düşmesinden başka her şey yolunda gitmişti. Buna da pek aldırın olmadı. Hatta çoğunun hoşuna gitti. Alkışlamaktan kendilerini ulamadılar.

O günden sonra film gösterilerini her gün düzenli olarak sürdürdük. Saat üç oldu mu kapının önünde en az on beş kişi toplanıyordu. Mahallenin bakkalı, kasabı, berberi, çocukları sinemamızı çok sevmişlerdi. Kaçırdıkları filmlerin yeniden gösterilmesi için imza toplayıp bize geliyorlardı. Biz de onları kırmıyorduk.

Bir sabah sinemamızın kapısına afiş asarken postacı geldi. Gene mahalleliden mektup getirdi sandık, değilmiş. Mektup Kenan Amca'yaymış.

Mektubu postacının elinden kaparcasına aldım,

“Ben götürürüm,” dedim.

Basamakları soluk soluğa, ikişer-üçer çıkarak Kenan Amca'nın zilini çaldım. Kenan Amca bornozluydu, banyodan yeni çıkmıştı. Mektubu alınca çok heyecanlandı. Sanki ilk kez mektup almış gibi elleri titreye titreye zarfı açtı. Koltuğa oturdu, defalarca yeni baştan okudu. Çok meraklanmışım. Mektup kimden gelmişti? Ne yazıyordu acaba? Soramadım.

Ben giderken Kenan Amca,

“Yarın bu mektubun şerefine iki film birden gösterelim,” dedi.

Anlaşılan mektup iyi haberler getirmişti.

Ertesi gün sinemamız hıncahınç doldu. Hepimiz çok neşeliydik. Kenan Amca filmin sonunda düş kurma ve sinema üzerine güzel bir konuşma yaptı. Konuşmayı pek aklımda tutamadım. En son, sinemanın bir düş olduğunu söylediğini hatırlıyorum. Beni uyandırdıklarında herkes gitmiş, Kenan Amca Emre' nin getirdiği çikolatalı pastayı kutusundan çıkarmaya çalışıyordu.

“Ne oldu?” diye sordum.

“Kutlama yapıyoruz,” dedi Kenan Amca.

“İyi ama, neyi?”

Kenan Amca pastalarımızı keserken Adalı a'ya dönmesi gerektiğini söyledi. Pasta, kutlama değil veda pastasıymış meğerse. Gözlerinde o güne kadar görmediğimiz

hoş bir pırıltı vardı. Öyle sihirli bir pırıltıydı ki bu, onu hem çok güzel hem de çok mutlu gösteriyordu. Bu yüzden ona hiçbir şey sormadık. “Gitme” de diyemedik. Karısı, çocukları, sineması, dostları, her şeyi Adana’daydı çünkü.

Şaşkındık. Gerçekten ikimiz de böylesi bir durumda nasıl davranılacağını bilemiyorduk. Suspis duruyorduk sadece.

Kenan Amca bir bakışta ne hissettiğimizi anladı.

“Gelin yanıma,” dedi.

Bir dizine beni, bir dizine Emre’yi oturttu. Dedi ki:

“Kenan Amca kimdir, neden geldi, neden gidiyor diye merak ettiğinizi biliyorum. Adana’da babamdan kalma eski bir sinemam vardı. Yeni sinemalar açıldıkça benim köhne sinemaya gelenlerin sayısı da azaldı. Bundan birkaç ay önce şiddetli bir rahatsızlık geçirdim. Bir aydan fazla yatakta yattım, işime gidemedim. Bu arada karımla çocuklarım sinemayı satmaya karar verdiler. ‘Satılık’ levhasını astıkları gün bavulumu topladığım gibi buraya geldim. Emektar sinemamın kapanışını görmek istemiyordum. Neyse ki, hatalarını anlamışlar. Şimdi, ‘Gel,’ diyorlar bana. ‘Gel ve sinemanın başına geç. Koltuklarını yeniledik, içini dışını boyayıp pırıl pırıl yaptık.’ Bu güzel çağrıya nasıl hayır diyebilirdim.”

Onu çok iyi anlamıştık. O nasıl hayır diyemiyorsa, biz de ona git diyemiyorduk. Kenan Amca sinemamızdan çıkarken Emre de ben de arkasından bakamadık. Emre elleriyle yüzünü kapadı. Ben kömür parçasıyla yere bir ok işareti yaptım.

Oakşamüstü Emre’yle başımız önde mahallenin bütün sokaklarını dört döndük. Çöp bidonlarını karıştırdık. Kayalıklarda suspis oturduk. Denize taş attık. Çimenlere uzanıp kedilerle uzun uzun bakiştık. Sinemayı ne yapacağımızı düşündük.

Sonunda bir çıkar yol bulmuştuk. Sinemayı kapatmayacak, yeniden düzenleyecektik.

Bir hafta sonra salonumuz bir tiyatro oyunu ile açıldı. Oyundan önce Kenan Amca’nın yaptığı gibi biz de bir kutlama töreni yaptık. Biriktirdiğimiz bilet paralarıyla pastalar, kurabiyeler, meyve suları aldık. Gelene ikram ettik. Başrollerini Emre ile benim paylaştığıMasalcı Amca” oyunu, filmlerimiz kadar ilgi gördü. Oyundan sonra Emre, yorgunluktan ağrıyan ayaklarını zeytinyağı ile ovarken, “Bu işi çok sevdim,” dedi. “Büyüyünce oyuncu olacağım.”

SEN KİMSİN?

Yol ortasındaki yaşlı çınarın altı buluşma yerimiz. Gelen çınara yaslanır, parola ıslığımızı çalar. ıslık sesine reçelli ekmeğimizle, terliklerimizle, sabunlu saçlarımızla koştuğumuz çok olur.

Ogün Sibel çaldı parolamızı. Bakkala çikolata almaya gelmiş, ıslığını kakaolu ağzıyla salmış. Arzu mahalle kedilerine süt veriyormuş. Emre top oynayacak arkadaş arıyormuş. Ben de çizgi film seyredecektim.

"Kedi-Fare" oyunuyla başlamaya kalktık. Arzu inatçısına sıra geldiğinde "Ben fare olmam," diye tul turdu. Oyun oracıkta bozuldu.

"Gölgeme Basma" oyununda Sibel bu kez mızıkçılık edendi.

"Gölgeme değil eteğime bastınız," dedi, sahayı terk etti.

"Ben Hangi Şarkıcıyım" oyununun eski tadı kalmadı. Kim kimi taklide girişse doğru yanıt ilk dakikada geliyordu. Eee... ne de olsa şunun şurasında dört kişiydik ve birbirimizi çok iyi tanıyorduk.

Sibel topunu da yanında getirmişti. "Bari ikili voleybol oynayalım," dedi.

Topun boyası akmış, havası kaçmıştı. Zıplamıyor, elimize yapışıp kalıyordu. Bahane arıyorduk gülmeye Toptu, sözdü, mimikti, ellerimizin kiri, boyasıydı bahane. Kötü vuruşların, sayı kaybetmelerin bahanesi de toptu. Sibel topuna söz söylenmesin, "cadı" kesiliyordu. Ufacık alaysı bir takılmada topunu kollusunun altına sıkıştırıyor, "Evet, arkadaşlar... oyun bitmiştir!" deyiveriyordu.

İşte yine böylesi bir anda, "Merhaba!" diye bağırdı biri.

Yabancı bir sestti... Susup bakındık.

Aaa! Kapkara derili bu çocuk da kimdi? Kırk yıldır ahabpmışız gibi el sallıyordu bize.

"Günaydın!" dedi Sibel. Yüzüne iri ama zoraki bir gülüş yapıştırmıştı.

Ben, Emre ve Arzu tutuk kalmıştık. Sibel'in arkadaşı sandık çocuğu.

Kara derilinin neşesi bizimkini aşmıştı. Dişlerinin tamamını göstere göstere sırtıyordu, sizinle oynayabilir miyim?"

Dördümüz de sorusunu duymazdan gelmiştik. Sözleşmiş gibi çemberimizi daraltmış, topumuzu el den ele geçiriyorduk. Deminki kadar kıkırdamıyor, sinsice çocuğun tepkisini gözlüyorduk.

"Heey, arkadaşlar! Benim topum sağlam. Bilmediğiniz bir top oyunu öğretebilirim size. Dans eder ken oynanıyor... İnanın, çok eğlenceli."

Arzu boynunu havaya dikti.

"Ihhh!"

"Topumu alın bari... Sizinki patlamış."

Emre de yüz vermeye niyetli gözüküyordu. Ellerini iki yana sallayarak "olmaz" işareti yaptı.

"Ha anladım... Diliniz yok sizin..."

Emre tişörtünün beline bir düğüm attı. Kızdı; eline geçeni düğümler şimdi.

"Dilimiz var da senin gibi kara derimiz yok."

Arzu ellerini yüzüne kapamış, yangına körükle gidiyordu:

"Sana bakınca korkuyorum."

Sibel gözlerini nazlı nazlı kırıştırdı, "Bende de karanlık korkusu var," dedi.

Çocuk sürekli gülüyordu. Gömleğinin kollarını sıvadı.

"Saçım kara, tenim kara, gözüm kara... karanlık görünürüm... çünkü Afrikalıyım ben."

Arzu'yu gülme krizi tutmuştu:

"Nee? Afrikalı mı? Çocuklar, ben gidiyorum. Büyükanneimin sesini duyuyor musun? Beni çağırıyor."

Emre'ye kaydırık bakışlarımızı. Bacaklarını çapraz yapmış kıvranıyordu:

"Ben de çok sıkıştım... görüşürüz dostlar!"

Sibel'in bahanesi dudağında bekliyormuş:

"Ayy, ekmek istemişti evdekiler... Unuttum, gördünüz mü?"

Kala kala bir ben kalmıştım ortalıkta.

Çocuk beni baştan ayağa acır gibi süzdü.

Hadi seni affettim der gibi, "Güle güle, sana da güle güle," dedi.

Saçının kıvrıncığına bayılmıştım. Benimkiler dalgalı, ince telliydi, hafif bir esintide karışıyordu. Onun saçı kalın, bozulmayan, minik bukleliydi. Sokak kara çocuğa kalmıştı. Koltuk altına sıkıştırdığı tefini kucakladı, kendi başına çalıp dans etmeye başladı.

"Okimikimikimo

Takimikimikimo."

Kaçıyorduk ama kulağımızı ve gözlerimizi ondan koparmadan. Alaycı alaycı şarkısını taklit etsek de bizi kovalamasından korkuyor, tabanları yağlıyorduk.

Simitçi amca halimizi görmüş, gülüyordu.

"Ne oldu çocuklar size? Fırtınadan kaçır gibisiniz."

"Kara bir fırtınadan kaçtık."

"Nasıl bir şey bu?"

"Oynarken yabancı bir çocuk geldi. Derisi kapkaraydık"

"İyi ya... yeni bir arkadaş kazanmışsınız."

"Kazanamadık. Çünkü çocuğu kışkıışladık. Al lah'ın Afrikalıyla oynayacak göz var mı bizde?"

Simitçi amca şapkasını çıkardı, tepesinde duran ıslanmış mendille terini sildi.

"Ay ne var bunda? Benim dedem de Mısır'dan gelmiş. Beni de mi kışkıışlayacaksınız şimdi?"

Arzu safça bir soru sordu:

"Mısır nerede amca?"

Emre dudağını dişlerinin arasına sıkıştırdı, başını iki yana salladı:

"Afrika'da akıllım... Coğrafyan kaç senin?"

Arzu donmuş, heykel kesilmişti.

"Aaa! Benim dedem de Mısırlı... yaşamıyor ama... göç ederken getirmiş,' derdi annem. Kalemlik yaptım geçende."

"Bak gördünüz mü!" diye bağırdı Emre. "Yalnız değilmiş yabancı. Tam tamına üç Afrikalı var burada."

"Hatta Afrikalılar çoğunlukta," diye ekledim ben de.

Aklıma benim dedem gelmişti o an. Afrikalı değildi ama olsun, yaşadığımız topraklara o da sonradan gelmişti.

"Dedemin babası Kırgızmış. Çoban. Dedem de babam da çekik gözlüdür. Dedemin babasından kalma gövdesi üçgen şeklinde bir müzik aleti vardı. Şimdi benim yatağımın altında yatıyor. Küçükken onun sırtını yastık yapardım. Ne masalsı, delişmen düşler görürdüm. Zor ayırdılar beni ondan... Emzik alışkanlığı gibi, bir türlü bırakamadım."

"Şimdi ayrıldınız mı?"

"Bir akşam annemin arkadaşı oğluyla gelmişti evimize. Oğlan gördü, alay etti benimle. Annem yatağımın altına koyalım, diye diretirdi, ben de o gün koy, dedim."

Çok zaman geçmişti, müzik aletini görmezden gelmeye alıştırmıştım kendimi. Eve koşup yanağımı değdirmek geldi içimden.

"Simitçi amca..." diye seslendi Sibel. "Benim ninem Beyaz Rus. Akordeonla Rus halk müziği çalardı. Bilir misin?" Simitçi şakaklarını kaşıdı.

"Yok."

"Bana dansını öğretti. Hızlı hızlı oynanıyor... Etekleri, kol kenarları kırmızı işlemeli, beyaz bir dans giysim bile var. Ninem dikti. Hiç giymedim. Dolabımda duruyor. Bir gün size giysimle dans edeyim."

Emre ıhıhı sesi çıkara çıkara boğazını temizledi.

"Desenize... hiçbiriniz buralı değilsiniz. Hepiniz yabancısınız. Dünyanın bir ucundan gelmişsiniz... Ben de açıklamamı yapayım bari: Dedem Bulgaristan'dan göç etmiş, annem Laz..."

Simitçi alkışladı Emre'yi. Bizler de peşinden çılgın bir alkış tufanı kopardık.

"Vaayî Mahallemizde bir dünya buluşması gerçekleştiriyoruz şu an! Hadi, bir Karadeniz horonu çekelim!"

Kollarımızı birbirimizin omzuna attık, hamsi gibi titremeye başladık. Gelen geçen bizi seyre dalmıştı. Balkonlarda tencereyle, leğenle ritim tutanlar belirmişti. Nereye bakacağımızı şaşırmıştık. Gülmekten ayaklarımız birbirine karışıyordu. Gözümü yolun ucuna dikmiştim. Öğretmenimin sınıfın penceresinde pilot nişanlısının uçağını beklediği gibi ben de dolgun bir ses ve kara kıvrırcık saçları arıyordum.

"Afrikalıya ayıp ettik arkadaşlar."

Sibel, koltuğunun arasında sıkıştırma sıkıştırma iyice boşaltmıştı topun havasını. "Evet. Herkes aynı olsa dünya ne sıkıcı olurdu! Biz aynı oyunlardan sıkılmıyor muyuz?"

"Kara derilinin müzikle top oynamasına bayıldım... Ben de denemek isterdim doğrusu."

Simitçi Leylak Apartmanı'nın giriş merdivenlerine çöktü. Bir simidi dörde böldü, aramızda paylaştırdı.

"Kara çocuğu kışkışladınız mı şimdi? Yoksa kendiniz mi kışkışlandınız?"

Arzu en tatlı sesiyle, "Sevimli çocuktu memleketlim," dedi. "Sıcakkanlı, enerjik... onunla oynasak eğlenirdik. Sıkıcı oyunlarımızdan bıktık. Kim bilir o neler neler biliyor..."

Ayaklarım beni uzaktaki ritmik sese çekiyordu.

"Hey çocuklar! Benim hiç eve gidesim yok..."

"Ben de sıkışmamışım... pantolonum sıkılmış."

"Ekmeği şimdi götürmesem de olur..."

"Hadi o zaman sokağa dönelim!"

Emre'nin arkasında sıra olduk, güle oynaya yürüdük.

Kara çocuk bıraktığımız yerde pürneşe oynuyordu. Tek başına bir orkestra gibiydi. Elini tefine hızlı ve yumuşak darbelerle vuruyor, çıkan ritmik sese ayaklarını,

bedenini bırakmış, harika bir dans sergiliyordu. Onunla oynamışsınız, oynamamışsınız, yalnız kalmış, umurunda bile değildi.

Bense onun yanında, oyununun, dansının içinde olmak için iç geçiriyordum. Bizi görünce akrabalarıyla karşılaşmış kadar sevindi Kara. Neşeli çılgınlıklar bile attı.

Elindeki topu benim ayaklarımın ucuna doğru yuvarladı.

"Vur," dedi.

Vurdum ve oyunu ben başlatmış oldum.

Afrika dansı ve topu çok keyifli...

Her gün oynasam asla sıkılmam

KAYIP EŞYA BÜROSU

Kayıp eşya bürosuna o sabah yeni bir konuk gelmişti. Toprak saksıda pespembe çiçekler açmış bir sardunya.

Memur, saksıyı pencerenin önüne bırakıp da gi dince her yeni biri geldiğinde yaşananların aynısı oldu. Kayıp eşyaların yığılı olduğu raflarda bir telaş başladı. Büronun eskileri kendi aralarında fısıldaşıp gülüştüler.

Sardunya önce onları hiç fark etmedi. Tek gördüğü pencerenin önünde yükselen, kirden kapkara olmuş duvardı. Bu duvar yaşam sevincini bir anda yok et meye yetmişti.

"Ne biçim bir yer burası!" dedi içinden. "Gökyüzü bile görünmüyor. Güneş artık ulaşamayacak mı bana?"

Kahverengi süetten, şık hanım çantası, şaşırmıştı bu işe. Onca yıldır buradaydı. Uzun zamandan ben ıll kez bir çiçek geliyordu aralarına. Bundan üç yıl kadar önce bir demet menekşe gelmişti. Bir günde solmuş, çöpe atılmıştı. Süet çanta, çiçekleri, özellikle de kokularını çok severdi. Sahibinin kullandığı çiçek kokulu parfümleri anımsadı birden. Yaşamı nasıl da güzelleştirirdi bu kokular!

"Hişt!" diye seslendi Sardunya'ya, "Heey, nasıl düştün buraya?"

Yanıt vermedi Sardunya. Duymamıştı ki! Dalıp gitmişti soğuk, pis duvara.

Orta 1 Coğrafya Kitabı, Sardunya'nın bir hayal kırıklığı yaşamakta olduğunu sezmişti.

"Üzgün," diye fısıldadı, Süet Çanta'ya. "Bekleyelim, açılır birazdan."

Bir süre sonra Sardunya yalnız olmadığını fark etti. Hele rafları tıklım tıklış dolduran tozlu eşyalar arasında olduğunu görünce üzüntüsü bir kat daha arttı. Tozu, pisliği hiç sevmezdi. Sahibi de tozdan hoşlanmazdı. Yapraklarını sık sık ıslak süngerle siler, temizlerdi.

Ne izbe, ne iç karartıcı yerdi burası! Kim bilir bu sevimsiz odada kaç gün kalacaktı!

İçini ağır bir sıkıntı kaplamıştı. Olanca gücüyle raflardaki eşyalara seslendi:

"Heey! Beni duyuyor musunuz? Duyuyorsanız, bir şeyler söyleyin. Söyleyin, şu kayıp eşyalar denizinden nasıl kurtulurum?"

"Hop, hop!" dedi bir ses. "Kayıp değiliz biz, bulunmuş eşyalarız." Sesin geldiği yere baktı. Metal başlı bir tükenmezkalem gördü.

"Yalnız bu mu böyle, yoksa hepsi mi sinirli bu eşyaların?" diye sordu kendi kendine.

Hepsi bu kadar sinirliyse hiç konuşmamak en iyisiydi.

Küften yeşermiş bir tenis topu, Sardunya'nın aklından geçenleri sezmişti sanki.

"Sen bakma ona! Sinirli değildir aslında. Hatta içimizde en iyimserimiz odur," dedi Sardunya'ya, gülerek. "Tükenmez'e kalsa 'Kayıp Eşya Bürosu'nun adını 'Bulunmuş Eşyalar Bürosu' diye değiştirir."

Sardunya biraz rahatlamıştı şimdi. Raflara şöyle bir göz gezdirdi. Ne çok kayıp eşya vardı!

"Kimse aramadı mı sizi?" diye bir soru attı ortaya.

Güçsüz bir ses, "1-ih," diye yanıtladı onu. "Hele beni kim arar? Bir kilo çürümüş pırasayım ben. Her manavda vardır benzerim. Bir kilo pırasa için taa bu büroya gelmeye değer mi? Ne altın bir saatim ben ne de dolu bir para cüzdanı. Üzülme güzelim, ama sen de eninde sonunda bir sardunyasın. Seni de arayan çıkmaz."

Sardunya gücendi bu sözlere. El üstünde tutulmuştu hep. Sevilmişti. Altın, para gibi şeylerin ne kadar değerli olduğundan habersizdi. Bildiği tek şey vardı, o da sevginin her şeyden değerli olduğuydu. Bunu Pırasa'ya nasıl anlatacağını bilemedi.

"Yoo... Öyle deme! Sahibim beni çok severdi. Suyumu düzenli verir, toprağımı sık sık havalandırırdı. Sabah güneşi alan bir pencerenin önünde oturturdu," dedi yalnızca.

"Eee..." dedi Pırasa. "Burada ne işin var şimdi?" Sardunya utanmıştı.

"Nasıl oldu, bilmiyorum," dedi, cılız bir sesle. "Evden taşınıyordu. Çok sevdiği çiçeklerini eşyalarla birlikte kamyonu yüklemek istemedi. Ayrı bir taksi tuttu. İşte o takside unuttu beni."

Tükenmezkalem kıkır kıkır gülmeye başladı. "Fena mı?" dedi. "Hep aynı pencerenin önünde çakılıp kalmaktan kurtulmuşsun böylece."

Sardunya'ya çok tuhaf gelmişti bu sözler ama üstelemedi. Tükenmez'le

anlaşamayacağını ilk anda sezmişti zaten. Bir bitki ancak güneşle gelişip güzelleşebilirdi. Tükenmez'in bundan haberi var mıydı acaba?

"Buraya gelmeden önce bütün günüm terli bir avuçta geçerdi," dediğini duydu tükenmez.

Kulak kabarttı.

"Beyaz bir kâğıda durmadan yazar, yazardım, doğrusunu istersen öyle yoruldum, öyle yoruldum ki, şimdi keyfime bakıyorum."

"Yaa..." dedi Sardunya, şaşarak. "Boş durmaktan sıkılmıyor musun?"

"Yoo... Niye sıkılayım?" dedi Tükenmez. "Ne kadar çok kullanılırsam, o kadar çabuk eskirim. Eski tükenmezleri ne yaparlar bilir misin? Çöp kutusuna atarlar."

"Söylediklerinden pek bir şey anlamadım," dedi Sardunya. "Bu havasız, karanlık odada üst üste yatmak, çalışmaktan daha mı güzel?"

"Elbette. Küçümsediğin bu odada bir sürü eşya tanıdım ben. Dışarda bir arada göremeyeceğin yüzlerce şey var bu odada. Bak şu notalara..." Kol kola girmiş sekiz nota neşeli sesler çıkararak Sardunya'yı selamladılar. Sardunya çok hoşlanmıştı notalardan. Oldubitti müziği severdi zaten. Sahibi de bu sevgisini bilir, hep hafif müzik dinletirdi ona.

"İşte, bu güzel notalar, bir müzik aletinden sadece insanlar isteyince dökülmeyi bekleyememişler, kaçıp buraya gelmişler. Düşünsene, kötü bir yer olsa gelirler miydi?" diye sordu tükenmez.

Sardunya ne diyeceğini bilemedi. Pencerenin pervazına yaslandı.

"Vay bel Ne çok eşya, ne çok sorun varmış," dedi içinden. "Benim içinse en önemli şey ışık. Güneşsiz bir odada çiçek açamam ki! Çiçeksiz bir sardunya güzel olabilir mi? Deminden beri ne tuhaf şeyler söylediler. Sözde notalar kaçıp kurtulmuşlar. Notanın sesi olmazsa neye yarar? Kalem yazmış, yazmış, yazmaktan bıkmış. Yazmayan kaleme kalem mi denirmiş?"

Bir hıçkırık sesi duydu. Sağa sola bakındı, sesin nereden geldiğini anlayamadı. Tennis Topu yuvarlana yuvarlana bir Evrak Çantası'nın yanına geldiğinde Sardunya da hıçkırıkların sahibini görebilmişti.

"Ah zavallı Evrak Çantası, neyin var? Neden ağlıyorsun?" diye sordu, üzgün üzgün.

Çantanın gövdesi gözyaşlarından sıırıslam olmuştu.

"Sahibimi özledim, güzel Sardunya," dedi. "Her sabah otobüse atlar, akşama kadar gezerdik birlik te. Koca kentte görmediğimiz sokak kalmamıştı. Siz konuşurken, eski günler canlandı gözümde. Bu tikiş tikiş, izbe odada yatmak ağırıma gitti birden."

Sardunya bir zafer kazanmış gibi sevindi. Sonunda onun gibi düşünen biri çıkmıştı işte.

"Şeey... Sahi, hiç kurtulan olmaz mı buradan?"

Çanta, "Olmaz mı, olur elbet," diye yanıtladı onu. "Geçenlerde bir gün çok yağmur yağdı. Hemen o gün iki şemsiye ayrıldı aramızdan."

Sardunya, "Beni de sahibim arar mı?" diye sordu, sonra, "Umut vermek istemem," diye yanıtladı bu soruyu Evrak Çantası. "Yeni memur çiçek seven biriye o başka. Yaşantın belki o zaman değişebilir."

"Yeni memur mu? O da kim?" diye sordu Sardunya.

"Dışardaki alkış seslerini duyuyorsun, değil mi?" dedi Tenis Topu. "Eski memuru alkışlıyorlar. Eski memur emekli oluyor."

Tükenmezkalem, "İşte size bir yenilik!" diye bağırdı ansızın.

Sardunya'nın korkudan yaprakları titremeye başladı. Ne bağırdı o öyle!

"Hiçbirimiz sağır değiliz!" diye çıkıştı Kalem'e. "Ödümü koparmaya ne hakkın var!"

Sonra düşüncelerini kendi düşüncesine en yakın bulduğu Evrak Çantası'na döndü yine.

"Neden söz ediyor şu serseri?" diye sordu ona.

"Yeni memur gelecek ya, onu söylüyor," dedi çan ta. "Her yeni memur değişiklik demektir. Yenisi gelir gelmez rafları boşaltır, temizler. Tozumuzu alıp sıraya dizer. Yenilik dediği bu işte."

Sardunya, "Ne komik," diye mırıldandı, pembe çiçeklerini titrete titrete güldü bu

sözlere.

Gülerken, aynaya bakıp bakıp gülümseyen, mavi karpuz kollu bir tiyatro kostümüne takıldı gözü. Anlaşılan günlerini hayal kurmakla tüketiyordu o da. Sardunya'nın kendisine baktığını fark edince eteklerini iki ucundan tutup saygıyla eğildi.

"İyisi mi, dışarıyı unut, güzel Sardunya," dedi. "Burada yeni bir yaşam kurmaya bak, yoksa mutsuz olursun."

İkide bir akıl veren birileri çıkıyordu. Sardunya dayanamadı, birden patladı.

"Ama güneşi gördüm ben!" diye haykırdı. "Bu karanlık, küf kokulu odada nasıl tıklır kalırım?"

İlk destek Evrak Çantası'ndan geldi. Zayıf ama inançlı bir sesle arka çıktı Sardunya'ya.

"Doğru," dedi. "Aslında hepimizin özlemleri var. Ben yolları, otobüsleri özleyorum. Bir gün onlara kavuşacağımı düşünüyorum. Şimdi, söyleyin bana. Kaldırım taşlarının ne demek olduğunu bileneğiniz var mı?"

Eski bir radyonun altında ezilmiş gibi duran Sarı Yün Atkı, bu soruyla heyecanlandı birden. Püsküllerini titrete titrete, "Peki, sen bir terastan kenti seyretmenin ne olduğunu bilir misin?" diye sordu ona. "Evimizin çamaşırhanesiydi teras. Yıkanma günümüzü iple çekerdim. Kenti kuşbakışı seyretmeye doyamazdım çünkü."

"Geçmiş nereden hatırlattınız şimdi?" diye söylendi eski Gemici Feneri. Demirleri paslanmış, tanınmayacak hale gelmişti. Örümcekler sarmıştı gövdesini.

"Ah, ne günlerdi o günler! Geceleri gemilerimiz bir limanda demir atardı. Biz de ışıklarımızı yakar, beklerdik. Limanda, öbür gemilerin ışıklarıyla arkadaş olur, uzun uzun konuşurduk. Sabaha kadar karşı kıyılardaki ışıkları çekiştirirdik."

Yün Atkı duygulanmıştı. Eski günleri hatırlayınca hep böyle olurdu.

"İnanır mısınız," dedi son derece içten. "Yalnız kendimiz için değil, beni bekleyenler için de kurtulmak istiyorum buradan."

O ana kadar kül tablasında sessiz sedasız oturan yeşil başlı Hakem Düdüğü, birden kıpırdadı. Atkı'nın sözlerine aralıksız öterek karşılık verdi. Ardından da, Oooo...

dedi. "Yavrum, sen hâlâ özlendiğini mi düşünüyorsun? Çoktan unutuldun bile. Sahibin çok- taan yeni bir atkı aldı."

Sen öyle san,' dedi yün Atkı, çıkışarak. "Başını uzat da bak şuraya. Gördün mü ne yazıyor?"

Düdük, Atkı'nın ucuna yazılı yazıyı sökmeye çalıştı bir an.

İyi göremedim. Ne yazıyor orada? 'Neco'... Doğru mu?"

Doğru ya, dedi "Sahibimin adıydı Neco. Hiç insan, adını yazdığı, şeyi unutmaz mı? Yerime yenisini alsa bile unutmaz. Birlikte kayak yaptık onunla, işe gittik, yağmur altında yürüdük. Hem bir keresinde gözyaşlarını sildim Neco'nun."

Tükenmez, nasılsa o âna kadar sabretmiş, söze karışmamıştı. Ama artık dur demenin zamanı gelmişti. Yoksa çok dallanıp budaklanacaktı bu iş.

Kaşlarını çatarak, "Nereden çıktı bu tartışma?" diye azarladı hepsini. "Ne güzel geçip gidiyor günler. Hepimiz farklı farklıyız, ama gene de geçinip gidiyoruz. Her yeni gelenle yeni bir dünyayı tanıyoruz. Oysa bir de dışarısını düşünün. Dışarısı soğuk, ürkütücü, belirsiz."

Sardunya'nın da kafası karışmıştı. Sabahki karamsarlığı kalmamıştı. Yeni arkadaşlarını tanıdıkça ısınmaya başlamıştı üstelik. Ah, bir de güneş olsa. İçini ısıtsa güneş, çiçeklerine renk verse...

O sırada kapının dışında konuşmalar azalmaya, topuk sesleri uzaklaşmaya, ışıklar bir bir kapanmaya başlamıştı.

"İşte," diye bağırdı Tiyatro Kostümü, alaycı bir dille. "İşte bir gün daha eksildi. Yarın yepyeni bir gün olacak."

Oda yavaş yavaş kararırken Sardunya, "Sahibim bu saatlerde gelirdi işten. Kurumuş yapraklarımı koparır, su verirdi toprağıma," diye düşündü. "Evde bir hareketlilik başlamıştır şimdi. Yemekler yenilecek, kahveler içilecek, müzik dinlenecek, konuşulacaktır."

Büroda ise ses soluk kesilmişti çoktan. Sardunya, "Uykuya daldılar," diye düşündü. "Amm erkenciler."

Sabah buradan kurtulur muydu acaba? Yoksa güneş yerine binalardan yansıyan

cılız bir ışığa, taze temiz hava yerine, küf kokan nemli serinliğe mi alışmaya çalışmalıydı?

Sabaha kadar bunları düşündü durdu. İçini çeke çeke ağladı.

Sabahın ilk ışıklarıyla uyanan Coğrafya Kitabı oldu. Pencerenin önündeki Sardunya'yı o halde görünce öyle heyecanlandı, öyle heyecanlandı ki telaşla ötekileri de uyandırmadan içi rahat etmedi.

Eşyaların hiçbirini gördüğüne inanamıyordu.

Sardunya bütün gece toprağını gözyaşlarıyla sulamış, gözyaşlarını içe içe uzamış, pencerenin taa tepesine erişmişti.

Güneşi görebiliyordu orada

TAA SAMANYOLU

Eşo uçan balonlar satardı. Gökdelenler Kenti'ne geleli henüz birkaç gün olmuştu. Boyun tutulmasından yakınıyordu sık sık. Nasıl yakınmasın? Köyünde en yüksek pencereyi gözlerini hafifçe kaldırmakla görebilirken, bu yeni kentte hep başı yukarıda dolaşıyordu.

Eşo, gökyüzünü seyretmeyi çok severdi. Yıldızları, ayı, bulutları, güneşi izlerdi bütün gün. Bulutlar kale şeklini alıncaya da gece gökte dolunay varsa işlerinin iyi gideceğine inanırdı. Koskoca gökdelenler gökyüzünü görmesini engelliyordu artık. Eşo, gökdelenleri hiç sevmemişti. Yalnızca gökyüzünü göstermedikleri için değil, çok kalabalık olduğu için de ısınamamıştı bu göğü delen canavarlara.

Gökdelenler Kenti'nin çocukları da bir hoştu. Köydekilere hiç benzemiyorlardı. Uçan balonlara şaşarak bakıyor, onlarla nasıl arkadaşlık edilebileceğini bilmiyorlardı.

Kızıl saçlı, askılı pantolonlu, çilli bir çocuk koşa koşa gelip de balon isteyince Eşo'nun ağzı bir karış açık kaldı.

"Demek böylesi de var," dedi içinden. "Bu çocuk büyük adam olur işte!"

Çocuk sarı-yeşil balonu istedi. Tuttuğu futbol takımının renkleriymiş sarı-yeşil. Giderken uzun, sarı kirpiklerini kırıştırarak, "Bu balon nereye kadar uçabilir?" diye sordu Eşo'ya.

Eşo, "Çok uzaklara," diye yanıt verdi. "İpini uzun tutarsan taa Samanyolu'na gider."

Çocuk bir an durdu, düşünür gibi yaptı, sonra balonu kapıldığı gibi gözden kayboldu. Akşama kadar sokak aralarında balonla birlikte koştu durdu. Eve dönünce, ilk işi balonu balkon demirlerine bağlamak oldu. Yapacak çok ödevi vardı.

Balon, balkonda yorgun, susuz bir çiçek gördü.

"Bu çiçekle arkadaşlık ederim, canım sıkılmaz," diye düşündü önce.

Ama ne yaptıysa çiçeğin ilgisini çekemedi. Zavallılığın kıpırdayacak hali kalmamıştı.

"Kim bilir ne zamandan beri susuz!" diye düşündü balon. "Biraz gün daha su vermeyi unuturlarsa ölür, gider zavallı." Çocuk, ders kitabının kapağını kapadığında ba-

lon derin bir oh çekti. Oysa çocuk balonla oynamak için değil, televizyondaki çizgi filmi izlemek için ara vermişti derse. Bir tasa kuruyemiş doldurdu, TV'yi açıp karşısına oturdu.

Balon sıkılmıştı. Gözü unutulmuş, yorgun çiçeğe *takılınca* birden, "Yoo!" diye bağırdı. "Ömür boyu soğuk demire takılı kalamam. Dünyayı dolaşacak enerjim var benim."

İpi gevşemişti zaten. Rüzgâr da çıkmıştı. Ufak bir çaba, balkon demirinden kurtulmasına yetti.

Önce nereye gideceğini bilemeyip sağa sola yalpa vurup durdu. Sonra aklına pat diye Samanyolu geldi. Neden olmasın? Samanyolu'na gidecekti. İyi ama, Samanyolu'nun nerede olduğunu bilmiyordu ki!

"Sora sora Bağdat bulunurmuş," sözünü baloncudan çok duymuştu.

"Ben de sorar, bulurum," dedi.

Gözüne bir yolcu otobüsü ilişti.

"Şansım varmış," diye düşündü. "Otobüsün şoförü Samanyolu'nun nerede olduğunu bilir mutlaka. Ee, ne de olsa yolları en iyi şoförler bilir.

Balon böyle düşünürken şoför de dikiz aynasından balonu görmüş, pencereyi aralamıştı bile. "Nereye?" diye sordu balona.

"Samanyolu'na," diye yanıtladı balon. "Hangi yöne gideceğim?"

"Beni takip edip durma," dedi şoför. "Ben sahil yoluna gidiyorum."

Balon şaşırılmıştı. Şoförlerle ilgili bir sürü soru işareti dolmuştu kafasına.

"Başka kime sorsam ki?" diye düşünürken, bir ses duydu. Birinin, "Heey, yolunu mu kaybettin?" dediğini duyar gibi oldu. Çevresine bakındı. Bir balkonda, efilefil sallanan mavi bir çocuk giysisi ona el sallıyordu Balon, "Samanyolu diye bir şey duydun mu?" diye sordu.

"Duymaz olur muyum?" dedi giysi. "Samanyolu, sahibimin dilinden düşürmediği bir şarkıdır."

"Yoo," dedi balon, kendinden çok emin. "O bambaşka bir Samanyolu olmalı.

Benim sorduğum ya bir kent ya da çok uzak bir ülke."

"Bunun da dünyadan haberi yok," dedi içinden sonra. Gözü bir pencerenin önünde teneke kaptan su içen minik bir serçeye takılmıştı.

"Heey, serçe kardeş!" diye seslendi, heyecanlı heyecanlı. "Samanyolu nerede? Çok mu uzakta?"

Serçe korkmuştu balondan. Gagasına bir yudum su aldı, başını geriye doğru itti. Ürkek bir sesle, "Bilmem," dedi. "Hep bu pencerenin önünde yaşadım ben. Samanyolu diye bir şey duymadım. Yollar en iyi göçmen kuşlar bilir. Onlara sorsana."

Balon çok öfkelenmişti. Göç zamanı değildi ki, nereden bulacaktı göçmen kuşları?

Sakinleşmek için kendini rüzgârın serin kollarına bıraktı. Rüzgâr can sıkıntısından bulutlarla oynuyordu. Bulutlan bir oraya bir buraya ittiriyor, şekilden şekile sokuyordu. Balonu da iteleye iteleye bir başka mahalleye götürdü.

Sarı saçlı, güleç yüzlü, tombul, akıllı kızı işte bu mahallede gördü. Görür görmez de Samanyolu hakkında bir ipucu vereceğini anladı. Bunun için falcı olmaya gerek yoktu. Çünkü kızın şişkin mi şişkin bir okul çantası vardı. Ve bütün şişkin okul çantaları gibi dazına kadar bilgi doluydu.

Kız, balonu görünce dersi unuttu, defteri kalemi bırakıp bir kenara balonun ipini yakalamak için zıp zıp zıplamaya başladı. Balon kızın sevgisini kazanmak için bir süre onunla oynadı. Yakalanacakmış gibi yapıp kaçtı. Bu oyun kızın çok hoşuna gitmişti.

Neyse ki kız çok şişmandı. Birkaç kez zıpladıktan sonra nefes nefese kalıp yere oturdu. İşte o zaman balon, kızın kulağının dibine kadar alçaldı, "Samanyolu nedir?" diye sordu.

Kız utana sıkıla başını kaşıdı. Birden hatırlayamamıştı. Çantasını açtı. Şişkin çantadan kalınca bir kitap çıkardı. Parmaklarını tükürükleyip hızlı hızlı sayfalarını çevirdi. Balon çok heyecanlanmıştı.

Kız, "Buldum!" diye bağırırken, o sevinçten kızın yanağına küçük bir öpücük yapıştırmıştı.

"Samanyolu bir yıldız kümesi," diye okudu kitaptan, kız. "Milyonlarca yıldızdan

oluşmuş..."

"Gerisine gerek yok!" dedi balon. "Bir yıldız kümesiye onu bulmam zor olmaz artık."

Ne yapıp edip yükselmeliydi şimdi. Rüzgâr balonun ne istediğini anlamıştı. Ona yardım etti, yükseklerle çıkardı. Yükselmek, balonun çok hoşuna gitmişti. Yükseldikçe ona kocaman gelen arabalar, insanlar, sokaklar ufalıyor, ufalıyordu.

Balon rüzgârın çabasıyla taa gökdelenlerin çatılarına kadar yükselmeyi başardı. Çatıların hizasından gökyüzüne baktı. İnh, bir tek yıldız bile yoktu. Çatılar çok gösterişliydi ama. Işıklı reklam panoları, bir yanıp bir sönen ışıklarıyla göz alıyorlardı.

Hemen yanı başında rengârenk ışıklarla bezeli çatıya döndü.

"Heey!" diye seslendi. "Samanyolu'nu görüyor musun?"

Çatı yanıt vermedi. Aynı çatıda bacaya tünemiş kar renkli bir martı yan gözle balonu süzüyordu. Koca kanatlarını kaldırıp upuzun bir çığlık attığında balonun ilgisini çekti. Gökdelenlere, kentin gürültüsüne keskin çığlığıyla karşı gelen bu kuş doğrusu çok hoşuna gitmişti.

Martıyı dost bildi, çatıyı şikâyet etti ona.

"Şuna baksana, soruma yanıt vermedi."

Martı, "Çatılar, öyledir," dedi kart sesiyle. "Her şeyi görür, ama konuşmazlar. Ağızları çok sıkıdır."

Sonra martı uçtu, bulutların arasında kayboldu. Balonun onu bırakmaya niyeti yoktu. Bu akıllı kuşun çok şey bildiğini hissetmişti bir kere. Peşinden ayrılmayacaktı. Rüzgâr da heyecanlanmıştı şimdi. Üstelik serüvenin sonunu merak ediyordu. Balonu martıya yetiştirmek için elinden ne geliyorsa yaptı. Böylece martı uçtu, balon koştu. Sonunda denize ulaştılar.

Deniz, camgöbeği renginde, dümdüz bir çarşaf gibiydi. Denizi görünce gururlu martı gitmiş, neşeli, şakacı bir kuş gelmişti. Ah, denizler böyledir işte. Bütün sivrilikleri yuvarlatırlar.

Martı, bir deniz fenerine konunca, balon bu hareketten hemen bir anlam çıkardı.

"Anladım," dedi, bilmiş bilmiş. "Samanyolu'nu fenere sormamı istiyor."

Deniz, balonu da yumuşatmıştı. İnce, nazik bir sesle, "Şeey, sayın fener," dedi. "Samanyolu buradan görülür mü?"

Fener soruyu duymamıştı sanki. Hiç sesini çıkarmadı. Deniz fenerleri gemilerin gözü hep üstlerinde olduğundan mıdır nedir, pek kendini beğenmiş olurlar. Balonun bundan haberi yoktu. Martıya döndü, »çattık," dedi. "Bunun nesi var, peki?"

Martı kanatlarını gerdi. İçinden kıs kıs gülüyordu. Bir falcı kadar emin, "Öykünün sonuna geldin," dedi. »Samanyolu'nu bulmana çok az kaldı. Benden sana bir ipucu. Işıklar kıskançtır, çekemezler birbirlerini. Yani başlarındaki ışığın görülmesini istemezler."

Martı bu sözleri bir solukta söyledi. Söyler söylemez de ardına bile bakmadan uçup gitti. Balon iyiden iyiye sıkılmıştı artık.

"Pöh! Gel de çık işin içinden," dedi. "Samanyolu diye tutturdum durdum. Gerçekten güzel bir şey mi acaba? Harcadığım bunca çabaya değecek mi?"

Martının söylediklerini bir bir düşündü. Aklını kullanarak çözdü bilmeceyi. Şöyle düşündü balon:

"Bu kentte bir yığın ışık var. Her pencere bir ışık zaten. Her gökdelen yüzlerce ışık, koca kent milyonlarca ışık Kentin kıskanç ışıkları Samanyolu'nun ılığım gizliyorlar. Bu yüzden onu bir türlü göremiyorum. Samanyolu'nu görebilmek için kentin ışık cümbüşünden uzaklaşmalıyım."

Rüzgâr, balonu kentin dışına çıkarmayı seve seve üstlendi. Üfleye üfleye onu ışıkların olmadığı bir sahil köyüne götürdü. Burada gökyüzüne bakan balon milyonlarca yıldızı bir arada gördü. Yıldızları tek tek saymaya kalktı. Milyonlarca olduklarından emin olmak istiyordu. Öyle çoktular ki bir türlü sayılmıyorlardı. Aradığını bulduğuna inandığında çığlık çığlığa bağırdı balon:

"Yaşasın! Samanyolu bu işte!"

Çok hoşlanmıştı Samanyolu'ndan. İrili ufaklı yanıp sönen pırıltılar aklını başından almıştı. Yıldızların en kocamanını gözüne kestirdi.

"Bu benim yıldızım!" diye haykırdı.

O yıldıza baka baka kendi çevresinde fır döndü. Taa ki aklına Gökdelenler Kenti'nin şanssız çocuk lan gelene dek. Kayan bir yıldızın ardından onlar için bir dilek diledi. Günün birinde Samanyolu'yla mutlaka tanışsınlar istedi.

O bir hayal sarhoşluğu içinde aval aval yıldızlara bakarken yanı başında kırmızı bir balon belirdi. Bizimki balonu görünce hem çok şaşırdı, hem çok sevindi.

Yeni gelen, "Sahibim ipimin ucunu kaçırdı," dedi utanarak, "önce nereye gideceğimi bilemedim. Sonra aklıma Samanyolu geldi. Onu seyretmeye geldim." Bizimki, şaşkınlıkla, "Samanyolu'nu biliyor muydun?" diye sordu.

"Samanyolu'nu kim bilmez?" dedi kırmızı balon. "Bizim köyde en büyük eğlence Samanyolu'nu seyretmektir."

O konuşurken çevrelerine mavi, turuncu, pembe, türkuaz, sarı, beyaz birçok balon toplanmıştı.

Kırmızı balon tanımıştı hepsini.

"Samanyolu'nu seyretmeye geliyorlar," dedi neşeyle.

Bizim balon tam Gökdelenler Kenti'nden söz etmeyi düşünürken rüzgâr fırsat vermedi. Balonların tümünü kucakladığı gibi gökyüzünün çok yukarılarına taşıdı.

O gece Samanyolu'nu seyreden köylülerden biri ertesi sabah kahvede heyecanla yıldızlarla balonların bütün gece nasıl dans ettiklerini anlattı.

Köyün yaşlılarından Reşo Dede hiç şaşırmamıştı.

"Yeni bir şey değil ki bu," dedi. "Doksan yıl önce de yıldızlarla balonlar aynı dansı ederlerdi

MUTLULUK VE TOTO

Toto televizyonda *Gandhi* filmini seyrettikten sonra bir hoş oldu. Yalnız kaldığı zamanlar aynanın karşısına geçip kendi kendine konuşuyordu. O güne Mr. Toto yalnızca Süpermenlerin insanların mutluluğu için çalıştığını düşünürdü. Oysa *Gandhi* hiç de Süpermen'e benzemiyordu. Zayıf, çelimsiz, gösterişsizdi. Tıpkı kendi gibi. Toto dünyada iki tip insan olduğu düşünüyordu şimdi. İnsanları mutlu etmeye çalışan mutsuz insanlar ve öbür insanlar. Toto birinci gruptandı galiba. Her çocuk ilk "anne" derken, Toto, "kurabiye" demişti. O günden beri içinde bir duygu vardı: o farklıydı, dünyaya büyük işler başarmaya gelmişti. Bir kahraman olacaktı belki de. Ancak asla mutsuz bir kahraman değil.

Toto, uzun süre insanların nasıl mutlu edilebileceğini düşündü. O *Gandhi*'ninyaptıklarını yapamazdı. Henüz sekiz yaşında bir çocuktü. "Büyük bir iş yapmaya kalkışmadan, küçük ölçekte aynı işi başarmaya çalış," derdi Bay Togo. Bay Togo, Toto'nun öğretmeni idi. Geçenlerde, "Toto, sende öbür çocuklarda olmayan bir şey var... Ya başının içinde mavi bir elektrik lambası ya da yüreğinde durmadan şarkı söyleyen minik bir kuş..." demişti.

Toto, Bay Togo'yu severdi, ama bu sözleri duyduktan sonra sevgisi bir kat daha arttı. Bir kahraman olacağına güveni de.

Toto, tüm öteki insanlar yerine şimdilik sadece mahalledekileri düşünmeye karar verdi. Mahalledeki dostlarını biraz olsun günlük dertlerinden uzaklaştırabilirse amacına erişmiş olacaktı. Toto, eski bir mahallede oturuyordu. Evlerin çoğu kaloriferli değil, sobalıydı. Kış geldiğinde ısınamadığından şikâyet eden çoktu. Toto soğuk evlere tüylü, kalın yünden yapılmış bir giysi giydirebilse sorun çözümlenirdi. Ama ne o kadar yün alacak parası ne de koca binaların boyutlarında şişleri vardı. Bu önemli sorunun çözümünü büyüyünce düşünmeye karar verdi.

O, daha küçük sorunlara çare bulabilirdi belki. Mahalledekilerin kim bilir ne dilekleri vardı! Bunları gerçekleştiremez miydi acaba?

Pufi Teyze, bir ayağı kırık şezlonguna oturmuş, fasulye ayıklıyordu. Kadıncağız hep ayaklarından şikâyet ederdi. Uzun yol yürüdükçe öfkelenir, "Ah, şimdi bir vinç olsa. Beni alıp evime bıraksa," derdi.

Pufi Teyze yolda bir halk kahramanı ile karşılaştı, ondan bir vinci olmasını mı dilerdi acaba?

Bay Zoti, o anda pencereden bir dürbünle göğeyi bakıyordu. Zoti çok meraklı bir doktordu. İnsanların içini dışını merak ederdi. Belki de en büyük düşü fotoğraf çekebilen gözlere sahip olmaktı. Kim bilir!

Komiser Kolo, karakolun bahçesine bir sandalye çıkarmış, oturuyordu. Her sabah olduğu gibi gazetelerin küçük ilanlarına bakıyordu. Anlaşılan her gün verdiği ilana rağmen yeni icadı, suçları işlenmeden beş dakika önce tespit eden makineyi satamamıştı.

"Ah, sevgili Kolo, keşke param olsaydı, ben alırdım, sevindirirdim seni."

Selo'yu en çok ne mutlu ederdi acaba? Son günlerde kafasını kedisine takmıştı. Bana sorsalar kedilerin çift kuyrukları olmasını isterdim, diyordu zırt pırt... Çift kuyrukları olursa düşüncelerini daha rahat anlatabilirlermiş. Ne iş!

Kendi ise ayda bir krater gölünde yüzmeyi isterdi hep.

"Ovvv! Bu hayaller ne güç gerçekleşir. Benim boyum daha 1.20. Boyumu aşar bunlar," diye düşündü Toto. "Oysa mahalledekilerin hepsi çok iyi insanlar. Mutlu olmaya öyle hakları var ki!"

Eh, mutlu olmak için büyük bir hayalin gerçekleşmesi gerekmezdi elbet. Küçük şeyler de insanı mutlu edebilirdi. Basit, ama güzel bir müzik, tüm insanları gülümsetebilirdi, örneğin. Gülümseyen insan da pekâlâ mutlu insandır. Kimin mutsuz bir insanı gülümsetmeye gücü yetebilir?

Bu basit gerçeği keşfetmenin heyecanıyla, Toto aylardır elini sürmediği orgunu çıkardı ve en iyi bildiği şarkıları sabaha kadar kusursuz bir şekilde çalmaya çalıştı. Toto kusursuzluğu severdi. Yaptığı işin en iyisi olmasına özen gösterirdi.

Sabah gözünden uyku akıyordu, ama bunun lafı mı olur? O kendini insanların mutluluğuna adanmış biriydi artık.

Orgunu mahallenin en işlek sokağında, kaldırım kenarına kurdu, mahallelinin uyanmasını beklemeye başladı.

Biraz sonra mahalleliler günlük işlerini yapmaya koyuldular. Toto da işte tam o

sırada orgunun tuşlarına bastı.

Her şey Toto'nun tahmin ettiği 'gibi oldu. Toto, çalarken kendisini izleyenleri göz ucuyla süzüyor, için için gülümsediklerini görüyordu. Başarmıştı. Şu an müziğini dinleyenlerin hepsi mutlu olmalıydı. Saka kuşu Düdüt en mutlu olanıydı. Bu çok belliydi. Toto' nun kafasının üstünde fır dönüp duruyordu çünkü.

Toto ilk üç parçayı aralıksız çaldı. O çalarken Pufi Teyze balkonda çamaşır topluyordu. Toto, müziğin iyileştirici etkisiyle Pufi Teyze'nin ayaklarının ağrısını artık duymadığını düşünüyordu ki, kendi ayaklarının dibine birkaç bozuk para düştü. İnanmak istemedi ama ne yazık ki parayı Pufi Teyze atmıştı. Ardından da, "Biraz da başka yerde çal, Toto," demişti üstelik. Birkaç dakika sonra Selo, annesinin fırından yeni çıkardığı kurabiyelerle geldi. Birini Toto'nun ağzına tıktırmaya çalışırken, "Annem gönderdi," dedi. "Babaannemin başı ağrıyormuş. 'Toto ile arka mahalleye neden gitmiyorsunuz?' dedi."

Daha Toto onlara yanıt vermeden elinde dev bir matkapla mavi üniformalı bir adam ayaklarının dibinde bitti, "Burası kazılacak," dedi.

Eh, artık Toto için bu işi tadında bırakmanın zamanı gelmişti. Orgunu yüklendiği gibi eve doğru yürüdü. İstediklerini gerçekleştirememişti. Nedeni, belki de müziğin insanların yaşamlarıyla iç içe olmasıydı. Mahallenin bakkalı, doktoru, fotoğrafçısı çalışırken radyodaki müzik programlarını dinliyor, ev kadınları camları, halıları şarkı söyleyerek siliyordu. Bu yüzden Toto'nun yaptığı ilkel müzik kimseyi mutlu etmemişti. Yürürken aklına daha güzel bir fikir geldi. İnsanlar belki de daha somut şeylerden hoşlanıyorlardı. Örneğin, pat diye söylenen "seni seviyorum" sözünden hoşlanmayan kim olabilirdi ki! Evet, evet... Kararını vermişti. Evlerin kapılarına, pencerelere, merdivenlere, "sizi seviyoruz" yazarak insanların kendilerini daha mutlu hissetmelerini sağlayabilirdi. Bu hem daha kolay hem de daha zahmetsiz bir işti.

Gidip kırtasiyeciden bir tebeşirle "sizi seviyoruz" çıkartmalarından aldı. Evlere tek tek bu güzel cümleyi yazdı ya da yapıştırdı. Şimdiye dek bu kadar keyif aldığı bir iş yapmamıştı. Eee, kolay mı, insanlara mutluluk dağıtıyordu.

Toto işini bitirmiş, gönül rahatlığıyla eve dönüyordu ki gördüğü bir sahne içini hafifçe burdu. Pufi Teyze söylenerek camındaki yazıyı siliyordu. Temizlikçi kadına haksızlık ederek hem de.

"Her defasında silinmedik bir yer bırakır..."

Bay Zeze ise Balıkçı Reco'ya duvardaki "sizi seviyoruz" çıkartmasını gösterip, "Kim bilir neyin reklamını yapıyorlar," diyordu. "Bugün birkaç yerde daha gördüm şu 'sizi seviyoruz' çıkartmalarını."

Toto'nun morali birden bozuldu. İnsanları mutlu etmenin çok zor olduğunu anlamıştı. Küçük şeylerden mutlu olmak bir yana, onların farkına bile varmıyorlardı.

Toto birden karşı apartmandaki yaşlı kadınla göz göze geldi. Ne zaman baksa, kadın pencerenin önünde oturmuş yolu seyrediyor olurdu. Şimdiye kadar onu başka hiçbir iş yaparken görmemişti. Ne yerinden kalkıyor ne sokakta dolaşıyor ne de balkona çıkıyordu. Ziyaretine geleni gideni de yoktu. Postacının bile kapısını çaldığını görmemişti. Toto, yufka yüreklinin biriydi. Kadını düşünürken gözleri birden dolu dolu oldu. Bu zavallı, unutulmuş yaşlı kadın, öteki insanlardan çok farklıydı. Ufacık şeylerden mutlu olabilirdi.

Hiç zaman kaybetmek istemiyordu. Bahçeden bir demet nergis topladı. Evdeki eski hasır sepete koydu. Üzerine de, "Sevgilerimle" yazılı bir kart ilaştırdı.

Paketi, yaşlı kadının dairesinin kapısına bıraktı. Zili çalıp hızlı adımlarla indi basamakları. Zili çalarken yaşlı kadının adını da öğrenmişti: "Tül".

Bayan Tül, bacakları ağrıdığı için ağır ağır yürüyerek kapıya geldi, önce göz deliğinden baktı. Kimseyi göremeyince kapıyı araladı.

"Aaaa! Ne güzel çiçekler bunlar!"

İyi ama bunları kim gönderebilirdi?

Kardeşi, teyzesi, annesi, babası, yeğenleri, amcası, hiç ama hiç kimsesi yoktu ki! Üstelik bugün özel bir gün de değildi. Komşulardan biri de olamazdı. Onlar çiçek değil, çorba, yoğurt gibi şeyler getirirlerdi. Aklına kötü şeyler gelmeye başlamıştı. Rahmetli kocası yüksek mevkili bir memurdu. Ölmeden önce birkaç kez tehdit edilmişti. Dün gece seyrettiği film geldi aklına. Kötü kalpli birkaç adam, yalnız yaşlı bir kadını zehirleyip paralarını çalmışlardı. Bayan Tül, zangır zangır titremeye başlamıştı. Hemen telefona koştı. Polisi aradı. Beş dakika sonra polis arabası kapıya dayanmıştı bile. Toto o sırada kapının önünde arkadaşlarıyla bilye oynuyordu. Polisleri görünce telaşlandı. Arkadaşları onu yalnız bırakıp polislerin peşinden apartmana daldılar. Az sonra olay

anlaşılmıştı. Biri, yaşlı kadına bombalı bir çiçek sepeti göndermişti!

Toto'nun dünya başına yıkılmıştı. Kahramanların neden mutsuz olduklarını daha iyi anlıyordu şimdi.

Yılmadı gene de. Kafasını insanları mutlu etme konusuna takmıştı bir kere. Toto böyleydi işte. Bir şeyi kafasına taktı mı günlerce onu düşünür, başka hiçbir şeyle ilgilenmezdi.

Toto, sonraki günler evden dışarı çok az çıktı. O da komşulardan, eski ve işe yaramayan eşyalarını istemek için. Bisiklet lastiği, el dikiş makinesi, çöp bidonu, pantolon kayışları, abajurlar, direksiyon gibi parçaları birbirine titizlikle ekleyerek ilginç bir düzenek kurdu.

Sıcak bir 20 Ağustos gecesi, herkes balkonlarda otururken düzeneği çalıştırdı. Yapmak istediği küçük şaka anlaşılabilecek miydi acaba?

Aaaa, o ne? Daha önce söylemek istediklerini anlayamayan komşular, şimdi bütün işini gücünü bırakmış, sevinç çığlıkları atarak Toto'nun icadı kayan ışıkları birbirlerine göstermeye başlamışlardı bile. Pencerelelerden, balkonlardan sarkmışlar,

"Dilek tutun! Dilek tutun!" diye bağırıyorlardı birbirlerine. Büyük bir makaradan geçen telin üstünde bir dizi ışık yanıp sönüyor, uzaktan kayan bir yıldız gibi görünüyordu.

Toto içinden kıs kıs gülüyordu.

Mahalleliye bir oyun oynamıştı. Bu sevimli oyuna gazetedeki küçük bir haber yol açmıştı. Haber şuydu:

"20 Ağustos gecesi meteor yağmuru yağacak. Yağmur ülkemizden görülemeyecek. Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da sadece Paraguay'ın küçük bir kasabasından izlenebilecek. Kasabalılar bu geceyi sabırsızlıkla bekliyorlar. Onlar için meteorlar mutluluk taşları. Meteor yağmuru sırasında dilekte bulunanlar bütün dileklerinin gerçekleştiğini söylüyorlar."

Toto bu haberi okuduktan sonra, "Benim mahallemdeki insanların Paraguay'ın o küçük köyündeki insanlardan ne eksik var?" diye düşünmüş ve bu sistemi kurmaya karar vermişti.

Amacı sadece küçük bir şaka yapmaktı. Bu küçük şaka, bilmeden mahalleliyi daha iyi tanınmasına yardım etmişti. Küçük mutluluklara yüz vermeyen, mahallenin güzel insanları, mutluluk düşü kurarak mutlu oluyorlardı. "Kayan Yıldız Projesi", Toto'nun, mahallelinin öteden beri piyangolar, şans kartları ve süper ödüllü yarışmalara neden olağanüstü ilgi gösterdiğini de anlamasını sağlamıştı.

Toto o gece başını yastığa koyar koymaz uyudu. Nasıl uyumasın? Günlerdir uykusuz ve yorgundu.

Düşünde, yelken bezinden kanatlan olan bir Anka kuşu onu aya götürdü. Toto, aya iner inmez paletlerini ayağına geçirdi, kendini ilk önüne çıkan krater gölüne attı.

Gölde, cup, cup sesleri çıkarak yüzerken, "Dünyanın en mutlu kahramanı benim," diyordu.

KÖMÜRCÜ

Kömürcü İzzet Amca güvercinleri sever miydi, yoksa nefret mi ederdi, bunu hiçbir zaman öğrenemedim. Öğlen yemeğini yedikten sonra ekmek artıklarını bir gazeteye koyar, kapının önüne bırakırdı, güvercinler nereden haber alırlarsa, şimşek gibi üşüşürlerdi ekmeklere.

İzzet Amca'nın güvercinlerle çekişmesini su çiçeğ geçirdiğim günlerde farkettim. Dışarı çıkamıyor, bütün gün pencereden sokağı seyrediyordum. İzzet Amca bazen güvercinleri kucağına alıp şefkatle okşuyor, "omuzlarında, şapkasında dolaşmalarına izin veriyor, bazen de hiç yoktan hırçınlaşıyordu. Çok sevdiğini düşündüğüm güvercinleri çılgınlar gibi kovalıyordu.

Gene iki kolunu kuşlar gibi çırparak güvercinleri kovaladığı bir gün dayanamadım. Pencereyi açtım. "Ne yaptılar size, amca?" diye bağırdı.

Önce anlaşılmaz sesler çıkardı, sonra başını gösterdi.

Dikkatlice baktım, yamuk yumuk olmuş kara şapkasının altında başını sımsıkı saran tülbenti gördüm.

"Hava lodosladı mıydı başıma ağrılar girer. Bir de bunların gürültüsüyle mi uğraşayım, Allah aşkına!"

Gökyüzüne baktım. Uzaklarda kara bulutlar vardı.

Ne gördüğümü anlamışçasına, "Bir yerlere yağmur yağıyor," dedi. "Neredeyse buraya da gelir. Gelse de bir an önce şu lodos kesilirse..."

Lodosun İzzet Amca'yı çileden çıkardığını ilk ogün öğrenmiştim. Hava lodos değilse, İzzet Amca'nın neşesine diyecek olmazdı. Kırmızı iskemlesini dükkânının önüne çıkarır, eski dilden şarkılar mırıldanırdı. Şarkılarının sözlerini hiç anlayamazdım.

Mavi kapaklı şiir kitabını elinden düşürmezdi. Keyfi yerindeyse sandalyesinde ileri geri kaykılarak mırıl mırıl şiir okurdu. Ara sıra başını kitaptan kaldırır, gözüne kestirdiği birine şiirle seslenirdi. Şiirle seslendiği kişi önce şaşırır bile kızmaz, gülümser geçerdi. İzzet Amca bayanlara şiir okurken çok kibar- laşırdı. Şapkasını çıkarır, sandalyesinden hafifçe kalkar, sesini yumuşatırdı. İzzet Amca aynı şiir kitabını defalarca okurdu.

Hastalığı atlatıp sokağa çıktığım ilk gün yanına gittim. Yine aynı kitap vardı dizlerinin üstünde.

"Bu kitap hiç bitmez mi?" diye sordum.

Güldü.

"Bitmez," dedi. "Şiir bu."

Kitabın ilk sayfasını açtı. El yazısıyla yazılmış, eğri büğrü bir not vardı orada.

"Bu kitap benim için çok değerli. Çünkü yazarı arkadaşım. Kitap bana hediye. Şair arkadaşımın yıllarca aynı işyerinde çalıştık. İçtiğimiz su ayrı gitmezdi. Şiirlerinin her birinin arkasında bir öykü vardır. Bir ben bilirim bu öyküleri. Aynı gün emekli olduk. Ben bu dükkânı açtım, o ise doğduğu şehre geri döndü.

"Birden iri kara gözlerinin derinlerinde ince bir ışık yandı.

"Gel bak!" dedi heyecanla.

Elimden tutup dükkâna soktu beni. İçerisi kapkaranlıktı. Işığı yaktı ve "Duvarlara bak!" diye fısıldadı.

Duvarlarda birbirinin içine girmiş bir sürü şiir vardı.

"Bu da benim sırrım. Ben de şairlik ederim ara sıra," dedi. "Eeee... Kömürcüden şair bu kadar olur. Kâğıda değil duvara, kalemle değil kömürle yazar ihtiyar kömürcü."

Duvarlardaki şiirlerde usulca gezdirdim ellerimi. Ansızın elim şeye çarptı. İrkildim.

"Aaaî Burada ayna varmış. Temizlesenize bunu! Kömür tozundan kapkara olmuş."

Aynayı mendilimle siliyordum.

"Dur!" dedi. Ellerimi tuttu. "Silme, öyle kalsın."

"İyi ama hiçbir şey göstermiyor ki!"

"Suusss!"

Sustum. Gömleğinin cebinden ufacık bir keman çıkardı. Kapkara aynanın karşısına geçti. Hafifçe gülümseyip selam verdi. Sonra o ufacık kemanından inanılmaz

güzellikte sesler çıkarmaya başladı. Elimi ağzıma kapamış onu seyrediyordum. Müzikle şiirin kuyruğuna asılmış, uçuşuyordu. Bu dünyada değil, düşler denizindeydi şimdi o... Kara kıvrıkcık saçlarının dipleri terden sırlıslıkladı. Birkaç kere yan gözle aynadaki birine gülümsediğini hissettim. O kömür tozlu aynada kendini değil, dinleyicilerini gördüğünü anlamıştım. Ne kadar geçti bilmiyorum, aniden yanında olduğumu fark etti. Bir an durdu. Tıpkı güvercinlere yaptığı gibi iki kolunu kuşlar gibi çırparak, "Hadi, git! Yeter bu kadar!" diyerek beni kovaladı.

Ben de gülerek kaçtım oradan.

Sonraki günler ne zaman dükkânın önünden geçsem, "Gel," dedi.

Mavi kaplı şiir kitabından şiirler okudu. Bana kanı kaynamıştı.

O yaz uzun bir tatile çıktık. Anneannemin yazlıktaki evine gittik. Döndüğümde her şeyi eski yerinde buldum. Yalnız kömürcü amca ortalıkta görünmüyordu. Dükkânının kapısına kocaman bir asma kilit asılmıştı. Nereye gitmişti acaba? Başına kötü bir şey mi gelmişti yoksa? Dükkânını kapamış evde mi oturuyordu artık? Güvercinler de ortalıkta yoktu. Kim bilir ne zamandır buralara gelmiyorlardı! Belki de çoktan bir ekmek kapısı bulmuşlardı.

Bitişikteki berber amcaya sorsam mı, diye günlerce düşündüm. Ne yazık ki, cesaretim yoktu. Yaz bitti, sonbahar geçti. Bir türlü soramadım.

KARŞI PENCERE

“Anne biliyor musun matematik ödevime öğretmen yine orta vermiş?”

“Orta vermiş, ne demek? Orta aldım, desene" “Ne yapayım? Ne kadar çalışırsam çalışayım başarı notum hiç değişmiyor. Hep orta, hep orta.”

“Değişmez tabii. Gerektiği kadar çalışmıyorsun ki! Bak Sabahat Teyze’nin oğlu Savaş nasıl çalışıyor! Zehir gibi valla. Bütün dersleri pekiyi.”

“Ama o benden iki yaş büyük.”

“Ne fark eder? Kimse ona ders çalış demiyor. Eve gelir gelmez odasına kapanıyor. Bütün komşular çalışkanlığını anlata anlata bitiremiyorlar. Sen de biraz gayret etsen ne olur sanki " “Hiç çalışmıyor muyum sanki? Elimden K" leni yapmıyor muyum?”

“Doğru. Hiç çalışmıyor değilsin. Ama yine de bir şeyler eksik gelmiyor mu sana?”

“Belki öğretmen beni sevmiyordun”

“Olur mu hiç öyle şey! Sen en iyisi biraz Savaş’la birlikte çalış. Belki onun çalışma yöntemi farklıdır. Ne dersin?”

“Ne diyeyim? Peki, denerim.”

Savaş’la evlerimiz karşı karşıya. Gidip pencereden baktım. Kitapların arasına gömülmüş çalışıyordu. Ne garip çocuk! Herkes sokakta oynarken alelacele derse başlamıştı bile.

Yatarken yine Savaş’ın penceresine göz attım. Işık yanıyordu. Çalışma yöntemlerimizin farklı olduğu, gün gibi ortadaydı. Ama ben bunca yorgunluğa dayanamazdım ki!

Ertesi akşamüstü matematik çalışmak üzere Savaşlara gitmeye karar verdim. Çantamı hazırladım, kapıdan tam çıkarken Savaş’ı gördüm. Elinde flüt, derse gidiyordu. Geri dönmek işime gelmemişti. Bilinçsizce peşinden yürümeye başladım. Eski, terk edilmiş bir evin önünde durdu. Şaşırıp kalmıştım. Müzik öğretmenin evi burası değildi ki! Ahşap bahçe kapısını iterek içeri girdi. Flütünü merdivene bırakmış, kömürlüğe doğru yürüyordu. Meraklanmıştır. Yıllardır kimsenin oturmadığı bu evle ne

ilgisi olabilirdi? Hemen karşı bahçenin duvarına oturdum, beklemeye başladım. Kalbim hızlı çarpıyordu.

Yarım saat kadar sonra kömürlükten çıktı, flütünü alıp hızlı adımlarla uzaklaştı. Yerimde duramıyordum. Gözden kaybolana dek bekledikten sonra ben de kömürlüğe girdim. İçerisi kapkaranlıktı. Hiçbir şey seçilmiyordu. Gözlerim bir süre sonra karanlığa alıştı. İşte o zaman civcivleri gördüm.

"Aman Allahım! Bunlar Nazmiye Teyze'nin civcivleri olmasın. Hem üç tane, hem de sapsarı."

Nazmiye Teyze'nin civcivleri geçen ay kümeden çalınmıştı. Herkesin parmakla gösterdiği Savaş yapmazdı bunu.

Civcivler oldukça halsizdiler. Uyuşuk uyuşuk birbirlerine sokulup duruyorlardı. Bir şeyden korkuyorlardı sanki. Yerde ekmek kırıntıları ve bir tabak su vardı. Su içirmeye çalıştım, içmediler. Sonra kömürlüğün kapısını açtım, civcivleri güneşe doğru tuttum. Soğuktan ve havasızlıktan bitkinleşmiş olabiliyorlardı.

Kömürlükten çıktuktan sonra bembeyaz bir kediyle karşılaştım. Miyavlayıp duruyordu. Acıkışa benziyordu. Onu kenara ittim, kömürlüğün kapısını sımsıkı kapadım.

Ertesi gün okuldan sonra doğruca Savaşlara gittim. Öğretmenin verdiği matematik ödevini gösterdim. Birlikte iki problem çözdükten sonra Savaş huzursuzlaşmaya başladı. Devam etmek istemiyordu.

Birden çekmeceleri karıştırmaya başladı. Bir büyüteç bulmuştu. Büyüteci güneşe tuttu. Masadaki kâğıtlardan birinin köşesi önce karardı, sonra alev alev yanmaya başladı. Korkudan yüreğim ağzıma gelmişti. Yangın çıkacaktı. Savaş gayet sakin, gülüyordu. Ben kapıya koştum.

"Dur gitme! Söndüreceğim şimdi."

Plastik kaplı bir dosya ile aleve birkaç kez vurunca söndü.

"Bak işte, kibritin olmayınca böyle ateş yakabilirsin. İlk insanlar odunları birbirine sürterek ateşi bulmuşlar. Bir büyüteçleri olsaydı, on- ca çabaya gerek olmazdı."

“Böyle ateş yakmayı nereden öğrendin?” “Hiiiç... Kendi kendime buldum. Hem sadece bu değil ki! Bak, şurada neler neler var.”

Bir kutu çıkarmıştı şimdi de. Kutuda bir zil ve kablolar vardı. İki kablonun ucunu birbirine değdirdi. Zil çalmaya başladı.

“Ne hoş! Bunu da sen mi yaptın?”

“Ne sandın!”

“Ödev mi?”

“Ne ödevi? Senin her yaptığın ödev mi?” “Değil tabii. Ama sen hep ders çalışıyorsun.”

“Sen öyle san. Sana başka becerilerimi de göstereyim, şaşırsın biraz.”

Perdeyi hızla çekti. Pencerenin önüne sıralanmış pamuğa dikili bir sürü bitki vardı.

“İşte bunlar benim fasulyelerim. Aynı anda ('kildiler ama birbirinden çok farklılar.”

“Nasıl oldu bu?”

“Hepsine su yerine farklı karışımlar dökerek denemeler yapıyorum. Aspirin, antibiyotik, vitamin gibi ilaçları karıştırarak pamuğun üzerine damlalıklarla damlatıyorum.”

“Ne ilginç! Bunları da öğretmen istemedi değil mi?”

“Elbette. Benim denemelerim hepsi.”

Ben de eve gidince annemin bir türlü çiçek açmamasından şikâyetçi olduğu menekşenin toprağına hazırladığım ilaç karışımını boca ettim. Bir saat sonra menekşenin yaprakları toprağına yapışivermişti. Uyku ilacını mı fazla kaçırmıştım acaba? Çiçek uyanana kadar annem

Görmesin diye koltuğun arkasına sakladım. Aradan iki gün geçmişti, bir bakayım dedim, çiçek hâlâ uyuyordu.

Bir gün Savaşlara uğradığımda evde bulamadım. Annesi odasına geçip beklememi söyledi. İçeri girdim.

Odada yalnız olduğumu fark edince birden heyecanlandım. Bu bulunmaz bir fırsattı. Savaş benim için gizemlerle dolu bir çocuktı. Hemen masasının çekmecelerine uzandım. Hepsi kilitliydi, açılmıyordu. En alttakini biraz zorladım, açılı verdi.

Çekmecede bir dürbün vardı. Alıp pencere den baktım. Dışarıda ne varsa sanki odanın içine girmişti. Evlerin içleri nasıl da görünüyordu! Geceleri Savaş'm penceresindeki karart: şimdi çözmüştüm. Savaş hava kararınca komşuların evlerini gözetliyordu.

Çekmecede bir de anahtarlığa benzer bir şey vardı. Ucunda da bir kürk parçası. Tanrım! Mahalledeki kedileri gizlice öldürüp kürkünden anahtarlık yapıyormuş meğerse. Kafamda aniden bir şimşek daha çakmıştı. Savaş civcivleri yavaş yavaş zehirleyerek öldürüyordu. Fasulyelere döktüğü karışımların benzerini civcivlere verdiğinden emindim artık.

Birden dehşete kapılarak odadan fırla: Annesi şaşırılmıştı, arkamdan bağırdı: “Buseydin, kızım. Savaş neredeyse gelir!”

Bekleyemezdim, civcivleri kurtaracaktım.

Bakkaldan bir kâse yoğurt alıp doğruca kömürlüğe gittim. Yoğurdu civcivlerin önlerine koydum, koydum, hiç ilgilenmediler. Başlarından tutup kâseye soktum. İştahları iyiden iyiye kesilmişti. Kâseyi öylece bırakıp çıktım.

Gece uzun süre uyuyamadım. İkide bir Savaş'ın penceresine bakıyor, perdenin gerisindeki karartının Savaş olup olmadığını çözmeye çalışıyordum. Koltuğun gölgesi de olabilirdi, elinde dürbünü komşuların gizliliklerini öğrenmek isteyen meraklı Savaş da.

Birkaç gün sonra mahallede büyük bir yangın çıktı. Savaş'ın civcivleri sakladığı eski kulübe ve terk edilmiş ev yandı, kül oldu. Hemen aklıma büyüteç geldi. Bu yangın da pekâlâ Savaş'ın başının altından çıkmış olabilirdi.

O gece Savaş herhalde eve oldukça geç bir saatte geldi. Hep penceremde odasının ışığının yanmasını bekledim, yatana kadar yanmadı.

Beni en çok üzen civcivlerin ölümüydü. Nazmiye Teyze'nin ve Savaş'ın olduğu kadar benim de civcivlerimdiler. Üstelik yoğurdu yiyip yemediklerini bile öğrenememiştim.

Savaş, kolej sınavları yaklaştığı için kurslara gitmeye başlayınca ben de onlara pek uğramadım. Yalnız derslere ara verdiğinde balkona çıkıp flüt çaldığını görmüştüm birkaç kez.

Flütün yumuşak sesini duyan annem, “İşte çocuk dediğin böyle olur, on parmağında on marifet!” deyip sinirimi bozuyordu.

Annem sadece dürüst, çalışkan, başarılı Savaş’ı tanıyordu. Bense yerinde duramayan, her aklına geleni denemeye kalkan, yasak tanımayan, delidolu Savaş’ı da tanıyordum. Artık Savaşlar’a gidip gelmez olmuşum, ama penceresini gözetlemekten vazgeçmemiştim. Ben de eski bir dürbün edinmişim. Böylelikle Savaş’m ne yaptığını öğrenmek için pencerelere tırmanmama gerek kalmıyordu. Dedemin askerlikten kalma dürbünü, böylece sandık odasında paslanmaktan kurtulmuştu. Bir de gizli çekmecem olmuştu. Dürbünün işi bittikten sonra gazete kâğıdına sarıp çekmeceye kilitliyordum.

Geçenlerde okula giderken Savaş arkamdan seslendi:

“Heey, Meltem! Bekleşene.”

Durdum. Koşarak geliyordu.

“Ne haber? Matematiğini düzelttin mi?” “Sonunda bir İYİ almayı başarabildim. Senin yardımınla oldu ama.”

“Yok canım. Zaten birlikte pek çalışmadık. Haa, unutmadan söyleyeyim. Biz buradan taşınıyoruz. Hem de en kısa zamanda.”

Aklıma birden yangın olayı gelmişti. Mutlaka Savaş’ı suçlayacak kanıtlar bulunmuştu.

“Bir şey mi oldu?”

“Ne olsun? Babamın lojmandaki sırası geldi, oraya taşınacağız.”

Gerçekten de bir gün sonra taşındılar. Gidişlerine en çok ben üzülmişim.

Nedense taşındıklarını bile bile eskiden kalma alışkanlıkla sık sık Savaş’ın penceresini gözetliyordum. Geceleri ikide bir uyanıyor, pencereye bakıyor, sanki bir ışık sızdığını görür gibi oluyordum. Savaş bir gece mutlaka geri dönecek, hepimizi şaşırtacaktı.

Günlerce bekledim ama geri dönmedi.

Sonunda bir sabah Savaş'ın odasına yeni perdeler asılmış olduğunu gördüm. Eskilerine ne çok benziyordu! Turuncu üzerine beyaz puanlıydılar.

İçimde garip bir heyecan vardı. Pencereden gün boyu hiç ayrılmadım. Perdenin açılacağı anı bekleyip durdum. Akşama doğru perdeyi sarı, kıvrıkcık saçlı bir kız açtı. Pencereden dürbünle çevreye bakmaya başladı.

Karşı pencerenin yeni sahibi hoşuma gitmişti

UNUTAMADIĞIM BİR GÜN

O sabah bahçede kendi kendime bilye oynuyordum. Sokak gürültüsüz ve sakindi. Uzaklardan sokak satıcılarının sesleri geliyordu. Bir de uzun mu uzun köpek haykırıışları. Ilık bir rüzgâr başımdan hiç ayrılmıyor, saçlarımı karman çorman ediyordu.

Köpek sesleri yakınlaşıyordu. Korktum. Bilyelerimi cebime doldurdum, merakla sesin geldiği yöne doğru baktım. Bu sesler bir felaketin habercisi miydi yoksa? Babaannem köpeklerin kulaklarının çok hassas olduğunu söylemişti. Bizim duyamadığımız hafiflikteki sesleri bile duyabilirlermiş. Deprem gibi bir olayı önceden sezer, havlamaya başlarılarmış.

Elim ayağım titremeye başlamıştı. Bahçe kapısına çıktım. Sesler daha da yakınlaşmıştı.

Kısa bir süre sonra kapının önünden başıboş bir köpek sürüsü doludizgin geçti. Peşlerinden Emre koşuyor, köpekleri taşla kovalıyordu. Onu hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim. Nefes nefese kalmış, saçları terden sırılsıklam olmuş, alnına yapışmıştı. Beni görünce durakladı.

"Çabuk, sen de bana yardım et. Köpekleri kaçıralım şuradan."

Cebimdeki bilyeleri koşarken ağırlık yapmasın diye merdivenin dibine fırlattım, Emre'nin peşine takıldım.

"Heey, ne olup bitiyor? Söylemeyecek misin?"

Emre yüzünden akan teri koluyla sildi. Bir duvara yaslandı, gözlerini kapadı. Göğsü hızla inip kalkıyordu. Birkaç dakika duvara yaslı kalakaldı. Gözlerini araladı, anlatmaya başladı-,

"Mahalledeki başıboş köpekleri öldürüyorlar. Dün gece bizim sokaktan üç köpeği zehirlediler. Kıvrana kıvrana öldü zavallılar. Az önce belediye memurları geldi. Ben de onlar görmeden köpeklerin bir kısmını kaçırayım, dedim."

"Adamlar nerede şimdi?"

"Bizim sokakta. Birazdan buraya da gelirler. Düşünsene, nereye saklayacağız bunca köpeği?"

İçim acımişti. Zavallı köpekler sahipsiz oldukları için öldürüleceklerdi.

"Heey, buldum... Bizim bahçeye saklayalım."

Emre soru dolu bakışlarını yüzümde gezdirdi.

"Olur mu? Apartmandakiler ne der?" "Bir şey söyleyemezler. Apartman yöneticisi ba-bam."

"İyi o zaman. Hemen götürelim köpekleri. Belediyeciler neredeyse gelir."

Köpekleri apartmanın arkasındaki bahçeye doğru kovaladık.

"Köpekler bahçede ne kadar kalacak?"

"Tehlike geçene kadar. Belki birkaç gün, belki de daha az."

"Birkaç gün mü? Birkaç günde açlıktan ölürlər..."

"Deli misin? Bizim görevimiz onları yaşatmak. Bugünden itibaren ikimiz de daha az yiyeceğiz. Yediklerimizin yarısı köpeklerin olacak."

"Yaşasın! Ben sütümün tamamını köpeklere seve seve verebilirim."

"Süt mü? Benim bildiğim sütü kediler içer. Bunlar köpek!"

Önümüzden kırmızı bir kamyonet geçti. Şoför ve yanındaki adam etrafı dikkatlice kolaçan ediyorlardı. Emre'nin yüzü birden bembeyaz oldu.

"Şey... Köpek ölülerini taşıyan kamyonet bu işte."

Kamyonun arkasından nefretle baktım. Köpekler de olacakları sezmişlerdi sanki. Çıtları çıkmıyordu.

"Artık dönüyorlar," dedi Emre. "Saat beş. Mesailerı doldu. Yarın sabah gene gelirler."

"Bu akşam köpeklerin yiyeceği benden. Yarın da sen getirirsin."

Akşam yemeğinden sonra annemin çöp torbasına doldurduğu yemek artıklarını usulca köpeklere götürdüm.

Yatmadan önce babam bir tabak dolusu elma soymuş, getirdi. Bir gün meyve yemesem ne değişirdi ki! Elmaları pencereden köpeklere fırlattım.

İçimde tatlı bir sevinç vardı. Yararlı bir iş yapmıştım.

Yattıktan bir süre sonra köpek havlayışlarıyla uyandım. Dışarıda kargaşa

kopuyordu. Pencereye koştum. Karşı apartmandakiler de pencerelere, balkonlara üşüşmüşler, havlayan köpeklerle konuşuyorlardı. Gördüklerime inanamıyordum.

Gözlüğümü takıp tekrar baktım. Aaa! Komşular pencerelerden köpeklere yiyecek değil, tahta parçaları, odun, taş, kırık sandalyeler atıyorlardı. Köpekler panik içinde oradan oraya koşturup duruyorlardı.

Başıma yorganı çektim. Uyumaya çalıştım.

Sabah Emre'yle ilk işimiz köpeklerin peşine düşmek oldu. Çoğu kaybolmuştu. Bulabildiklerimizi kovalaya arka bahçeye getirmeyi başardık. Ama ben dün gece olanlardan sonra köpekler için kaygılanmaya başlamıştım.

"Köpekleri bahçede tutmasak artık. Belediyeciler yerine komşular öldürecekler yoksa." Emre yer konusunda kararlıydı.

"Burası emin," dedi- "Biz aslında dün hata yaptık."

"Hata mı?"

"Evet. Köpekleri iyi besleyelim. Belki havlamazlar. Sadece beslemek de yetmez. Köpekler karanlıkla konuşmayı çok severler."

"Aa! Bak bunu hiç düşünmemiştin!- Peki, nasıl engelleyeceğiz konuşmalarını. Ağızlarını bağlayamayız ya."

"Bağlayacağız."

"Saçma. Şaka ediyorsun?"

"Yoo... Ben çok ciddiym. Köpekleri kaybetmek istemiyorsak bu zor işi de başarmalıyız- Akşama doğru bahçede buluşalım. Gelirken sağlam bez parçaları getirmeyi unutma!"

"Annem fark ederse çok kızar bilmiyorum ama gene de temizlik bezlerini getiririm, söz!"

Akşamüstü kasapları, marketleri tek tek dolaşıp bir torba dolusu kemik toplamayı başardık. Kemikleri bir tencerede kaynattık. İçine ekmek doğradık. Köpeklerin karnını iyice doyurduk- Sıra ağızlarını bağlamaya gelmişti. Köpekler bu işten hiç hoşlanmadılar. Biz bağlarken onlar bezleri dişleriyle parçalayıp çözüyorlardı.

Sabırla saatlerce uğraştık ama sonunda da köpeklerin hepsinin ağzını sımsıkı bağlamayı başardık. Emre, "Bu gece kulağın tetikte olsun," dedi.

Gece uzun bir süre uyumadım. Dışarıdaki seslerdeydi kulağım. Çok uzaklardan tek tük havlama sesleri geliyordu. Onun dışında her şey normaldi. Gece yarısına kadar dayandım. Sonra ne olup bittiğini bilmiyorum, çünkü sabaha kadar ağır ve deliksiz bir uykuya dalmışım.

Sabah bahçeye indiğimde köpeklerin hiçbirinin ağzı bağlı değildi. Gece bezlerini parçalamışlar, bir güzel havlamışlardı öyleyse.

Benden birkaç dakika sonra Emre geldi. Köpekleri görünce bana kızdı.

"Pis uykucu! Bir gece uyumasan ne olurdu sanki! Köpeklere göz kulak olsaydın bağlarını sökemezler- di."

"Ne yapacaktım! Köpek kardeşler bağlarınızı sökmeyin, diye bağırarak mıydım? Kim umursar ki beni?"

"Heey, biraz susar mısın? Bak, şu iki adam deminden beri bizi gözlüyorlar."

"Ne şüphecesin! Görmüyor musun, yanlarında Halil Amca var."

Halil Amca emekli posta memuruydu ve bizi çok severdi. Geçenlerde topumun bir arabanın altına kaçıp patladığını görmüş, bana patlayandan daha güzel bir top hediye etmişti.

Halil Amca bahçe duvarından atladi, yanımıza geldi. "Günaydın çocuklar! Köpek mi besliyorsunuz?"

Ondan çekinmemiz için bir neden yoktu. Emre gururla, "Evet," dedi.

Halil Amca koltuğunun altındaki yeşil torbayı Emre'ye verdi. Emre torbanın ağzını araladı.

"Aaa! Köfte..."

"Çocuklar, bu köfteleri yengeniz yaptı. Sizin köpekleri beslediğinizi duymuş. İçinden gelmiş, bunları hazırlamış. Götür çocuklara. Köpeklere yedirsinler, dedi."

Köfteleri köpeklerin önüne attık. Bir lokmada yiyip bitirdiler. Emre'yle ikimiz mutluluktan uçuyorduk.

Emre, "Gördün mü?" diye fısıldadı kulağıma. "Mahalleli de bizi destekliyor. Hep böyle olur. Önce karşı çıkar, sonra desteklerler."

"Aaa! Halil Amca... Şu köpeğe bak!"

"Hey! Köfteyi yiyen tuhaflaşıyor. Hepsi bir köşeye kıvrıştılar."

Halil Amca sinsi sinsi gülüyordu.

"Eeee... Yemeğin üstüne ağırlık çökmez mi size? Köpeklere de çöker."

Emre şaşkın ve telaşlı köpeklere bakıyordu.

"Zehirlendiler! Oyuna geldik. Şu karşıdan bizi seyreden adamlar belediyeçi."

"Neee? Köpekleri biz mi zehirledik yani?"

Halil Amca aldatmıştı bizi. Yerden bir taş aldım. Taşı ayaklarının dibine doğru fırlattım. Ondan nefret ediyordum artık.

Halil Amca yanımıza geldi. İkimizin başını birbirine tokuşturdu.

"Çocuklar, duygularınızı bir yana bırakın. Mantiğinizle hareket edin. Başboş köpeklerin mikrop taşıdığını siz benden daha iyi bilirsiniz."

"Mikrop taşıyan herkesi öldürmek mi gerekir?"

Halil Amca'yı asla bağışlamayacaktım. Bana hediye ettiği topu da kafasına fırlatacaktım.

Kırmızı kamyonet bahçe kapısına yanaştı. Köpek leşleri kamyonete taşınacaktı şimdi.

Kendimi hiç bu kadar kötü hissetmemiştim. Başım dönüyor, midem ağzıma geliyordu.

Emre arabanın arkasından koştu. Bir yandan eline ne geçerse, taş, tahta parçası, ağaç dalı, kozalak arabanın arkasından atıyor, bir yandan da hıçkıra hıçkırığa ağlıyordu.

Bahçe savaş alanına dönmüştü. Komşuların fırlattığı masa, sandalye ve odun parçaları oraya buraya savrulmuştu. Zambakların dibinde bir elma dilimi duruyordu. Yenmemiş, kararmıştı. Bahçede kaldığım her dakika beni daha da kötü yapıyordu.

Kendimi dışarı attım.

Emre'yi aradım. Ortalıkta görünmüyordu. O sokak senin bu sokak benim dolandım durdum. Mahallede herkes kendi işine dalmıştı. Değişen bir şey yoktu sanki.

Emre'yi bulduğumda eski bir evin merdivenlerinde oturuyordu. Kucağındaki şeyi korumaya çalışıyordu. Yanma geldim.

"Heey! Ne yapıyorsun?"

"Bak yolda buldum. Yaralı... Kediler saldırmış."

Emre'nin kucağında yeşil boyunlu, ürkek bakışlı bir güvercin vardı.

"Aaa! Yarası nerede?"

Kanadını kaldırdı. Yara kanadın altındaydı.

"Onu iyileştirebilir miyiz?"

Emre güvercini elime verdi. Başını kucağıma koyup hıçkırıklara boğuldu.

Bugün olanları benim gibi onun da hiç unutamayacağını biliyordum.

Ek 3. Okuduğunu Anlama Başarı Testleri

(KAYIP EŞYA BÜROSU)

- 1- Tükenmez kalem “Kayıp değiliz biz, bulunmuş eşyalarız.” sözüyle nasıl bir ruh halini yansıtır?
 a) İyimser b) Mutsuz c) Karamsar d) Sinirli
- 2- Sardunya için her şeyden değerli olan şey neydi?
 a) Para b) Altın c) Sevgi d) Pırasa
- 3- Aşağıdaki seçeneklerden hangisi hikâyeden çıkarılabilecek bir mesajdır?
 a) Hayatta en kötü durumlarda bile bir umut belirebilir.
 b) Sevgiden daha değerli şeyler vardır.
 c) Boş durmak çalışmaktan daha iyidir.
 d) Birlikten güç doğar.
- 4- Hikâyede sardunyayla ilk konuşan eşyalar sırasıyla aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?
 a) süet çanta-tükenmez kalem - pırasa – evrak çantası
 b) pırasa- süet çanta – evrak çantası – tükenmez kalem
 c) tükenmez kalem – pırasa- süet çanta – evrak çantası
 d) evrak çantası- tükenmez kalem – pırasa- süet çanta
- 5- Aşağıdakilerden hangisi sardunyanın kayıp eşya bürosundan kurtulmak istemesinin nedenlerinden biri değildir?
 a) Güneşe ihtiyacı olduğu için.
 b) Küf ve nem kokusuna alışık olmadığı için.
 c) Sahibinin onu çok sevdiği için.
 d) Diğer çiçek arkadaşlarını özlediği için.
- 6- Aşağıdakilerden hangisi bu hikâyeye başlık olabilir?

- a) Sardunyanın Yeni Yaşamı
- b) Komik Eşyalar
- c) Tükenmez Kalem ve Arkadaşları
- d) Güneşsiz Oda

7- I. Sardunyanın korkudan yapraklarının tir tir titremesi.

II. Sardunyanın bütün gece ağlaması.

III. Yeni bir memur gelmesi.

IV. Sardunyanın uzaması.

Yukarıdaki seçeneklerden hangi ikisi arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır?

- a) I-II b) II-IV c) II-III d) IV-I

8- Sardunya`ya “İyisi mi, dışarıyı unut, güzel Sardunya. Burada yeni bir yaşam kurmaya bak, yoksa mutsuz olursun.” sözünü hangi eşya söyledi?

- a) Tükenmez Kalem
- b) Tiyatro Kostümü
- c) Atkı
- d) Hakem Düdüğü

9- Bu öyküyü sevdin mi?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

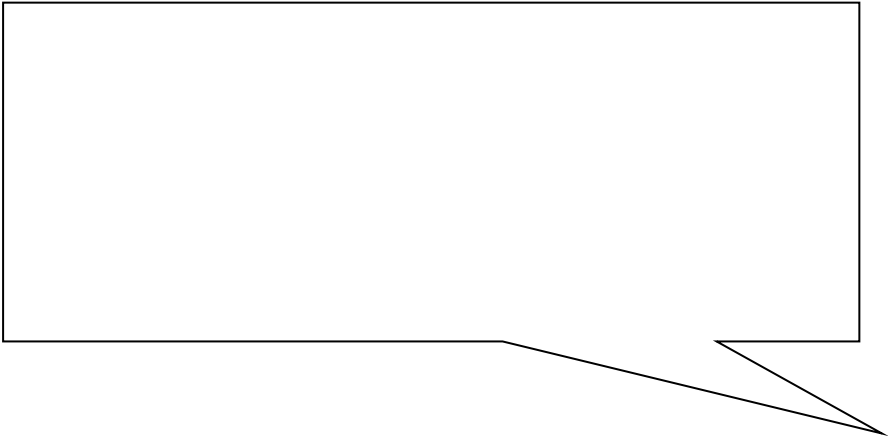
10- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- a) Evet b) Hayır

11- Sevim Ak`ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

Beğendiklerin:

Beğenmediklerin:

(SEN KİMSİN?)

1- Aşağıdaki seçeneklerden hangisi hikâyeden çıkarılabilecek bir mesaj değildir?

- a) İnsanları dış görünüşlerine göre değerlendirmemeliyiz.
- b) İnanlar arasında ayrımcılık yapılmamalıdır.
- c) Farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşaması güzeldir.
- d) Yeni arkadaşlar edinmemeliyiz.

2-Aşağıdakilerden hangisi bu metne başlık olamaz?

- a) Afrikalı Çocuk
- b) Yeni Arkadaşımız
- c) Mahalledeki Dünya Buluşması
- d) Simitçi Amca

3- Mahalledeki çocukların Afrikalı çocuğa karşı düşünceleri daha sonra neden değişmiştir?

- a) Güzel oyunlar öğrettiği için
- b) Topunu verdiği için
- c) Güzel dans ettiği için
- d) Afrikalı çocuğun kendilerine çok yabancı olmadığını anladıkları için

4-Hikâyede “herkes aynı olsa dünya ne sıkıcı olurdu!” cümlesiyle ne anlatılmak istenmiştir?

- a) Farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşaması hayatı daha güzel kılar.
- b) İnsanlar fiziksel olarak birbirlerine benzememelidir.
- c) Herkes aynı şarkıları söylememelidir.
- d) Herkes aynı oyunları oynamamalıdır.

5- Bu hikâyede anlatılan olay sırası aşağıdaki seçeneklerden hangisinde vardır?

- a) Çocukların yaşlı çınarın altında toplanması- Kara derili çocuğun gelmesi- Çocukların simitçi amcayla konuşması- Çocukların Emre'nin arkasında sıra olarak sokağa dönmesi
- b) Kara derili çocuğun gelmesi- Çocukların simitçi amcayla konuşması- Çocukların Emre'nin arkasında sıra olarak sokağa dönmesi- Çocukların yaşlı çınarın altında toplanması

- c) Çocukların simitçi amcayla konuşması- Çocukların Emre'nin arkasında sıra olarak sokağa dönmesi- Çocukların yaşlı çınarın altında toplanması- Kara derili çocuğun gelmesi
- d) Çocukların yaşlı çınarın altında toplanması- Çocukların simitçi amcayla konuşması- Çocukların Emre'nin arkasında sıra olarak sokağa dönmesi- Kara derili çocuğun gelmesi

6- Aşağıdaki kahramanlardan hangisi bu hikâyede yer almamaktadır?

- a) Arzu b) Pastacı amca c) Emre d) Afrikalı çocuk

7- Öyküde “Kara fırtına” sözüyle ne kastedilmiştir?

- a) şiddetli rüzgâr c) Toz bulutu
b) Afrikalı çocuk d) Soğuk hava

8- Bu öyküyü sevdin mi?

- b) Evet b) Hayır c) Kısmen

9- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- b) Evet b) Hayır

10- Sevim Ak'ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

(KÖMÜRCÜ)

- 1- İzzet amca, güvercinleri çok sevmesine rağmen onları neden kovalıyor?
- Başı ağrıdığı için
 - Sokağı kirlettikleri için
 - Kuş sesini sevmediği için
 - Çok yedikleri için
- 2- Aşağıdaki seçeneklerden hangisi hikâyeden çıkarılabilecek bir mesaj değildir?
- Kişiler düşleriyle de mutlu olabilirler.
 - Yetişkinler çocuklarla arkadaş olabilir.
 - Kişiler dostlarıyla ilgili kötü haberler duymak istemezler.
 - Lodos insanları hasta eder.
- 3- I. Şiir kitabının yazarının İzzet amcanın arkadaşı olması.
 II. İzzet amca için şiir kitabının çok değerli olması.
 III. Şiir kitabında güvercinlerden bahsetmesi.
 IV. Şiir kitabının yazarının ölmüş olması.
- Yukarıdaki seçeneklerden hangi ikisi arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır?
- I-II
 - II-IV
 - II-III
 - IV-I
- 4- “Güvercinler belki de çoktan bir ekmek kapısı bulmuştur.”cümlesindeki altı çizili deyim aşağıdaki seçeneklerden hangisinde metinde aynı anlamda kullanılmıştır?
- Ekmek yapacak bir yer bulmak
 - Karınlarını doyuracak bir yer bulmak
 - Ekmek satan bir yer bulmak
 - Para kazanacak iş bulmak

5- İzzet amcanın mesleği aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Şair b) Davulcu c) Kömürcü d) Yazar

6- Kahramanınız tatilden döndükten sonra arkadaşı Kömürcü amcayı görememiş ama nerede olduğunu da bir türlü kimseye soramamıştır. Kahramanımızın bu davranışının sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a)Kömürcü amcanın başına kötü bir iş gelmesinden korktuğu için.
b) Kömürcü amcaya küstüğü için.
c) Kömürcü amcanın nerede olduğunu bildiği için.
d) Kömürcü amcayı merak etmediği için.

7- Bu öyküyü sevdin mi?

- c) Evet b) Hayır c) Kısmen

8- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- c) Evet b) Hayır

9- Sevim Ak`ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

(UNUTAMADIĞIM BİR GÜN)

1- Aşağıdaki seçeneklerden hangisi hikâyeden çıkarılabilecek bir mesaj değildir?

- a) Çocuklar hayvanların korunmasına duyarlıdır.
- b) Sahipsiz hayvanların çevreye zarar vermemesi için öldürülmesi çözüm değildir.
- c) Çocuklar yaşadıkları olumsuz olayların etkisinden kurtulamayabilirler.
- d) Köpekler dünyanın en güzel hayvanlarıdır.

2- I. Komşuların köpekleri çok sevmesi.

II. Halil Amca'nın köpeklere köfte vermesi.

III. Köpeklerin zehirlenmesi.

IV. Köpeklerin ağızlarının bağlanması.

Yukarıdaki seçeneklerden hangi ikisi arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır?

- a) I-II b) II-IV c) II-III d) IV-I

3- I.Köpekleri gece zehirlediler.

II.Köpekler sabah zehirlendiler.

III. Çocuklar akşam köpeklerin ağızlarını bağladılar.

IV.Olay ağustos ayında gerçekleşmiştir.

Bu hikâyenin geçtiği zaman dilimi için yukarıdakilerden hangisi söylenbilir?

- a) I-II b) II-IV c) II-III d) IV-I

4- Metne göre “ Elim ayağım titremeye başlamıştı.” cümlesindeki kahramanın titremesinin sebebi nedir?

- a) Köpek sesleri
- b) Soğuk hava
- c) Heyecan
- d) Deprem

5- Aşağıdakilerden hangisi bu metne başlık olamaz?

- a) Hayvan Sevgisi
- b) Sahipsiz Köpekler
- c) Yaralı Güvercin
- d) Görevimiz Köpekleri Yaşatmak

6- Metne göre neden köpekleri öldürüyorlar?

- a) Mikrop taşıdıkları için,
- b) Çocuklara saldırdıkları için
- c) Gürültü yaptıkları için
- d) Çevreyi kirlettikleri için

7- Görevliler köpekleri ne ile zehirlediler?

- a) Süt b) elma c) Köfte d) ekmek

8- Bu öyküyü sevdin mi?

- d) Evet b) Hayır c) Kısmen

9- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- d) Evet b) Hayır

10- Sevim Ak'ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

(TAA SAMANYOLU)

- 1- Balon “samanyolu” nun nerede olduğunu sırasıyla kimlere sormuştur?
 - a) Otobüs şoförüne- Mavi bir çocuk giysisine- Serçeye- Güleç, tombul kıza- Çatıya
 - b) Serçeye- Güleç, tombul kıza- Çatıya- Otobüs şoförüne- Mavi bir çocuk giysisine
 - c) Mavi bir çocuk giysisine- Serçeye- Güleç, tombul kıza- Çatıya- Otobüs şoförüne
 - d) Çatıya- Otobüs şoförüne- Mavi bir çocuk giysisine- Serçeye- Güleç, tombul kıza

- 2- Aşağıdakilerden hangisi bu hikâyenin ana fikridir?
 - a) İnsanlara yol göstermeliyiz.
 - b) Çiçeklerimizi sulamalıyız.
 - c) Hayallerimize ulaşmak için mücadele etmeliyiz. Şehirlerde yüksek binaların arasında büyüyen çocuklar bazı doğa güzelliklerinden habersiz yaşamaktadır.
 - d) Çocuklar balonlarla arkadaşlık etmelidir.

- 3- Hikâyede anlatılan Samanyolu nedir?
 - a) Balon kümesi
 - b) Yıldız kümesi
 - c) Gökkuşağı
 - d) Bulut kümesi

- 4- Aşağıdaki kahramanlardan hangisi bu hikâyede yer almamaktadır?
 - a) Reşo Dede
 - b) Martı
 - c) Eşo
 - d) Gökkuşağı

- 5- Hikâyeye göre Samanyolu`nun ışığını ne saklıyordu?
 - a) Kentteki gökdelenlerin ışıkları
 - b) Bulutlar
 - c) Dolunay
 - d) Martılar

6- Hikâyede “Ah denizler böyledir işte. Bütün sivrilikleri yuvarlatırlar.” ifadesiyle ne anlatılmak istenmiştir?

- a) Deniz insanların karakterini olumlu yönde etkiler.
- b) Deniz insanları sinirli yapar.
- c) Deniz insanları mutsuz eder.
- d) Deniz insanların su ihtiyacını karşılar.

7- Samanyolu`nu bulmaya çalışan balon için aşağıdakilerden hangisini diyebiliriz

- a) Kararlı
- b) Unutkan
- c) Şaşkın
- d) Üzgün

8- Bu öyküyü sevdin mi?

- e) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

9- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- e) Evet
- b) Hayır

10- Sevim Ak`ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

(GÖZLERİMİ GERİ VERİN)

1- Kahramanımız hikâyenin sonunda annesine hangi hediyeyi alıyor?

- a) çiçek b) tarak takımı c) kesme şeker d) fincan

2- Bu hikâyede anlatılan olay sırası aşağıdaki seçeneklerden hangisinde vardır?

- a) Emre`nin annesine aldığı hediyein kırılması – dükkândaki rafların yıkılması- kahramanının bayılması-kahramanın annesine tarak takımı almak istemesi
- b) kahramanın annesine tarak takımı almak istemesi - dükkândaki rafların yıkılması- Emre`nin annesine aldığı hediyein kırılması- kahramanının bayılması
- c) Emre`nin annesine aldığı hediyein kırılması- kahramanının bayılması- kahramanın annesine tarak takımı almak istemesi - dükkândaki rafların yıkılması
- d) dükkândaki rafların yıkılması- kahramanının bayılması-kahramanın annesine tarak takımı almak istemesi- Emre`nin annesine aldığı hediyein kırılması

3- Aşağıdakilerden hangisi bu metne başlık olabilir?

- a) Anneler Günü Hediyem
- b) Kırılan Fincan
- c) Emre`nin Hediyesi
- d) Çiçekçi

4- Aşağıdaki yargılardan hangisi metinden çıkarılabilecek temel mesajdır?

- a) Gösteriliş biçimi ne olursa olsun önemli olan sevgiyi hissedebilmek ve hissettirebilmektir.
- b) Annelerimize sevgimizi gösterebilmek için her zaman hediye almalıyız.
- c) En güzel hediye pahalı olanıdır.
- d) Alış-veriş yaparken dikkatli olmalıyız.

5- Kahramanımız neden gözlerinin birileri tarafından götürüldüğünü düşünüyor?

- a) Uyuduğu için.
- b) Bayıldığı için.
- c) Yorgun olduğu için.
- d) Koştuğu için.

6- Öğretmen, “Annenize hiç hediye alamasanız bile bir demet çiçekle gönlünü alın.” demişti. Cümlesindeki altı çizili sözle ne anlatılmak istenmiştir?

- a) Annenizi sevindirir.
- b) Annenizi üzmez.
- c) Annenizi yormaz.
- d) Annenizi kızdırmaz.

7- Bu öyküyü sevdi mi?

- f) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

8- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- f) Evet
- b) Hayır

9- Sevim Ak'ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

(KUM KALELER)

1-Kumsaldaki çocuk Serap`a dil çıkararak ne anlatmak istiyordu?

- a) Onunla oynamak istemediğini.
- b) Hasta olduğunu.
- c) Arkadaş olmak istediğini.
- d) Konuşamadığını

2-Aşağıdaki seçeneklerden hangisi hikâyeden çıkarılabilecek bir mesaj değildir?

- a) İnsanlar hakkında önyargılı olmamalıyız.
- b) Herkesin başarılı olduğu bir alan vardır.
- c) Engelli çocuklarla arkadaşlık etmemeliyiz.
- d) Kişi sevildiğini ve önemsendiğini anlayınca mutlu olur.

3- I. Serap`ın Fenerci Amca`yla konuşması.

II. Serap`ın kumsalda flüt çalması.

III. Serap`ın kumsala gitmesi.

IV. Postacının çocuğa mektup götürmesi.

Yukarıdaki seçeneklerden hangi ikisi arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır?

- a) I-II b) II-IV c) II-III d) IV-I

4- Bu hikâyede anlatılan olay sırası aşağıdaki seçeneklerden hangisinde vardır?

- a) Serap, ın kumsalda flüt çalması/ PotacınınErcü`ye mektup götürmesi/ Serap`ın Asu ile konuşması/Serap`ın küçük kız heykelini görmesi
- b) PotacınınErcü`ye mektup götürmesi/ Serap`ın Asu ile konuşması/ Serap`ın kumsalda flüt çalması/Serap`ın küçük kız heykelini görmesi
- c) Serap`ın kumsalda flüt çalması/Serap`ın küçük kız heykelini görmesi Postacının Ercü`ye mektup götürmesi/ Serap`ın Asu ile konuşması
- d) Serap`ın Asu ile konuşması/ Serap, ın kumsalda flüt çalması/Serap`ın küçük kız heykelini görmesi PotacınınErcü`ye mektup götürmesi

5- Aşağıdakilerden hangisi bu metne başlık olamaz?

- a) Serap ve Ercü
- b) Konuşamayan Çocuk
- c) Arkadaş Olmak İstiyorum
- d) Yaz Tatili

6- Aşağıdaki kahramanlardan hangisi bu hikâyede yer almamaktadır?

- a) Neriman Abla b) Pastacı Amca c) Ercü d) Asu

7- Mahalledekiler Fenerci Amca `ya neden “Dert ilacı” demektedir?

- a) Hastalara ilaç verdiği için
- b) Herkese yardım ettiği için
- c) Çok derdi olduğu için
- d) Martıları beslediği için

8- Hikâyede “Kumları dantel gibi işlemişt.” cümlesindeki altı çizili sözle hikâyede ne anlatılmak istenmiştir?

- a) Kuma çok güzel şekil verildiği
- b) Kumlara resim yapıldığı
- c) Kumlara yazı yazıldığı
- d) Kumla örgü ördüğü

9- Bu öyküyü sevdin mi?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

10- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- a) Evet b) Hayır

11- Sevim Ak`ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

KARŞI PENCERE

- 1- Aşağıdakilerden hangisi hikâyeden çıkarılabilecek bir sonuç değildir?
 - a) Her deneyin bir sınırı vardır, sınır aşılsa doğaya zarar verebilir.
 - b) İnsanlar gördüklerinden farklı özelliklere sahip olabilirler.
 - c) Aklımıza geleni, yasak tanımadan yapmak çevreye zarar vermemize sebep olur.
 - d) Matematik sınavımıza arkadaşımızla çalışmalıyız.

- 2- Bu hikâyede anlatılan olay sırası aşağıdaki seçeneklerden hangisinde vardır?
 - a) Kulübe ve terk edilmiş evin yanması/ Savaş'ın Meltem'e buluşlarını göstermesi/ Savaşlar'ın taşınması/ Meltem'in kulübedeki civcivleri görmesi
 - b) Meltem'in kulübedeki civcivleri görmesi/ Savaş'ın Meltem'e buluşlarını göstermesi/ Kulübe ve terk edilmiş evin yanması/ Savaşlar'ın taşınması
 - c) Savaşlar'ın taşınması/ Meltem'in kulübedeki civcivleri görmesi /Kulübe ve terk edilmiş evin yanması/ Savaş'ın Meltem'e buluşlarını göstermesi
 - d) Meltem'in kulübedeki civcivleri görmesi/ Kulübe ve terk edilmiş evin yanması /Savaş'ın Meltem'e buluşlarını göstermesi/ Savaşlar'ın taşınması

- 3- Meltem'in annesi Savaş'ı nasıl bir çocuk olarak bilmektedir?
 - a) Maceracı
 - b) Çalışkan ve başarılı
 - c) Yalancı
 - d) İnatçı

- 4- Aşağıdaki özelliklerden hangisi Savaş'a ait değildir?
 - a) Çalışkan
 - b) Delidolu
 - c) Yasak tanımayan
 - d) Neşeli

- 5- Aşağıdakilerden hangisi bu metne başlık olamaz?
 - a) Gizemli Çocuk Savaş
 - b) Savaş ve Meltem
 - c) Savaş ve Deneyleri
 - d) Sarı Civcivler

6. I. Savaş'ın büyüteç ile ateş yakması.

II. Cıvcıvlerin yavaş yavaş zehirlenmesi.

III. Kömürlüğün yanması.

IV. Meltem'in cıvcıvlere yoğurt götürmesi.

Yukarıdaki seçeneklerden hangi ikisi arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır?

a) I-II b) II-IV c) II-III d) IV-I

7- Bu öyküyü sevdin mi?

a)Evet b) Hayır c) Kısmen

8- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

a) Evet b) Hayır

9- Sevim Ak'ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

(MAHALLE SİNEMASI)

1. Aşağıdakilerden hangisi bu hikâyenin ana fikri olabilir?
 - a) Herkes sinema kurmalıdır.
 - b) Sevgi ve isteklilikle yapılan iş başarıyla sonlanır.
 - c) Komşularımıza destek olmalıyız.
 - d) Ailelerimizi üzmeyelim
2. Emre'nin tanıdığı sinemacı kimdi?
 - a) Aktör Ayhan
 - b) Artist Kenan
 - c) Adanalı Kerim
 - d) Ağrılı Kenan
3. Sinemacı, çocuklar ile ne yapmak istemiş?
 - a) Herkese film dağıtmak.
 - b) Mahalleye ünlü bir oyuncuyu getirmek.
 - c) Mahallenin çocuklarına sinema kursu açmak.
 - d) Mahallede bir sinema kurmak.
4. Sinemacı hangi olay üzerine aynı gün içerisinde iki ayrı film birden göstermeye karar veriyor?
 - a) Kendisine gelen mektup üzerine
 - b) Sinemanın tıklım tıklım dolması üzerine
 - c) Emre ve yazarın sinema işini başarması üzerine
 - d) Müşterilerin yoğun isteği üzerine
5. Sinemacı niçin evini terk etmiştir?
 - a) Sinemasına çok sayıda müşteri gitmediği için
 - b) Eşiyle kavga ettiği için
 - c) Eşiyle çocukları sinemasına 'Satılık' levhasını astıkları için
 - d) Sineması yıkıldığı için

6. Sinemacıdan sonra çocuklar kurdukları sinemayı ne yapmaya karar verdiler?

- a) Kapatmaya karar verdiler.
- b) Eskisi gibi her gün bir film izletmeye karar verdiler.
- c) Büyüklerine bırakmaya karar verdiler.
- d) Yeniden düzenleyip devam etmeye karar verdiler.

7. Emre büyüyünce oyuncu olmaya nasıl karar verdi?

- a) Hayranı olduğu artistler gibi olmak istediği için
- b) Oynadığı tiyatro oyunundan etkilendiği için
- c) Sinemacı amca oyuncu olmasını istediği için
- d) İzlediği ‘Masalcı Amca’ oyunundan etkilendiği için

8. Metnin başlığı aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- a) Masalcı Amca
- b) Sinemacı Amca
- c) Sinema Sevgisi
- d) Mahallemizin Sineması

9- Bu öyküyü sevdin mi?

- e) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

10- Bu öyküyü arkadaşına okuması için önerir misin?

- e) Evet
- b) Hayır

11- Sevim Ak`ın bu öyküsü ile ilgili beğendiklerin ve beğenmediklerini yazar mısın?

Ek 4. Okuma Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle maddeleri dikkatli ve samimi bir şekilde okuyup uygun bulduğunuz ifadeyi (X) işaretleyiniz.

İlginiz ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

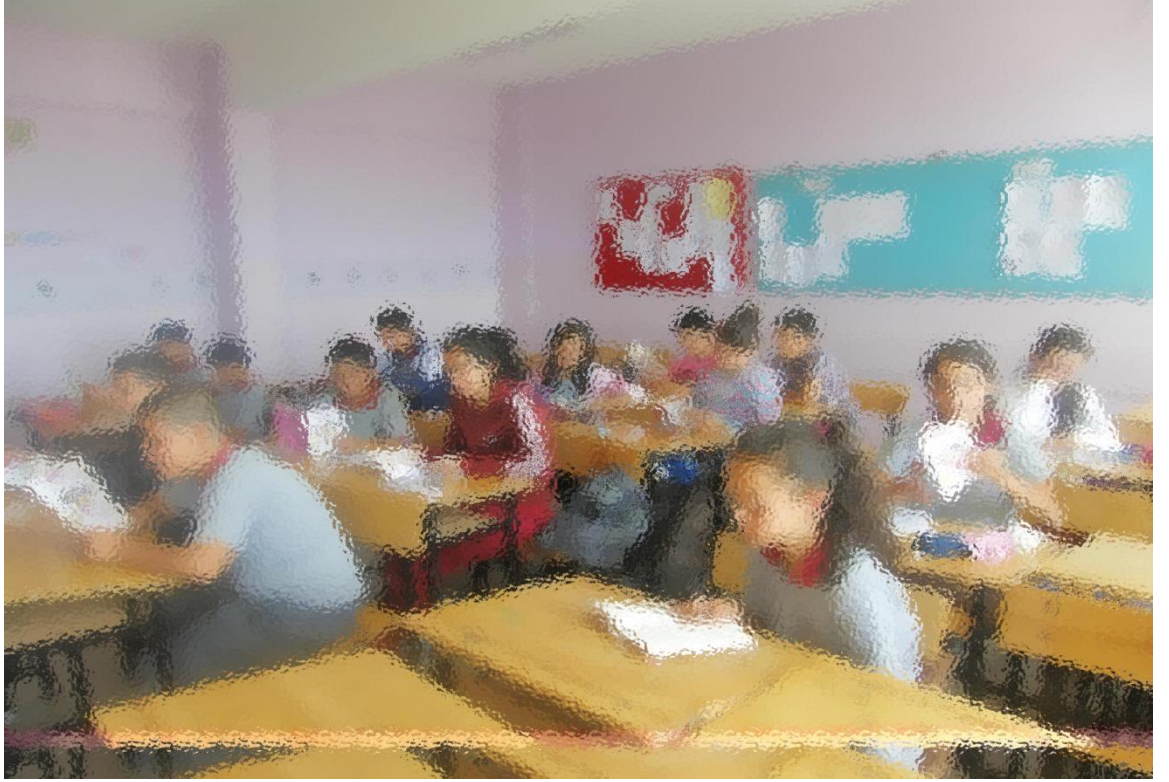
Öğr.Gör.Serap UZUNER YURT

Erzincan Üniversitesi

Adınız Soyadınız:.....

OKUMA TUTUMU ÖLÇEĞİ		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	Tamamen Katlıyorum
1	Okumanın hayatımda önemli bir yeri vardır.					
2	Okumanın hayal gücünü geliştirdiğine inanıyorum.					
3	Kitaplarım benim en değerli varlıklarımdır.					
4	Doğum günümde aldığım hediyeler içinde beni en çok kitaplar mutlu eder.					
5	Okumanın hemen her yaştaki insan için gerekli olduğunu düşünüyorum.					
6	Okumanın insanları etkilemede önemli olduğunu düşünüyorum.					
7	Çevremde olanları yorumlamada okumanın faydalı olduğunu düşünüyorum.					
8	Kitaplar bilgisayar kadar ilgimi çekmiyor.					
9	Kitaplar gerçekten benim arkadaşlarım gibidir.					
10	Okumanın insanı olumlu yönde değiştirebileceğine inanıyorum.					
11	Harçlıklarımdan bir kısmını kitap almak için					

	ayırıyorum.					
12	Bir insana verilebilecek en değerli hediye kitaptır.					
13	Oyun oynamayı kitap okumaktan daha çok seviyorum.					
14	Her gün düzenli bir şekilde okumak istiyorum.					
15	Üzüntü ve sıkıntılarımdan bir şeyler okuyarak uzaklaşabiliyorum.					
16	Boş vakitlerde sevdiğim kitapları okumaktan zevk alıyorum.					
17	Evde dinlenirken bir şeyler okumak beni rahatlatıyor.					
18	Tatilde sıkılırsam yapmayı düşüneceğim ilk şey kitap okumaktır.					
19	Öğretmenlerimin okuduklarımız hakkında bana soru sormasından hoşlanmıyorum.					
20	Ödevlerim için bir şeyler (kitap, dergi, ansiklopedi, vb.) okurken çok sıkılıyorum.					
21	Ders kitaplarını okumak benim için bir eziyettir.					
22	Okul dışında kitap okumaktan nefret ediyorum.					
23	Uyumadan önce kitap okumaktan hoşlanıyorum.					
24	Yeni bilgiler edinmek için öğretmenlerimin önerdiği kitapları okuyorum.					
25	Boş zamanlarda kitap okumak eğlencelidir.					

Ek5. Uygulama Fotoğrafları

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Serap UZUNER YURT

Doğum Yeri ve Tarihi : Erzurum-15.06.1981

Eğitim Durumu

Lisans : Atatürk Üniversitesi-2002

Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans : Atatürk Üniversitesi-2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Öğretmenliği

Dil : İngilizce

İş Deneyimi

2002-2004 : Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu

Sınıf Öğretmeni

2004-2008 : Tuzcu İlköğretim Okulu

Sınıf Öğretmeni

2008-2009 : Erzurumlu Emrah İlköğretim Okulu

Sınıf Öğretmeni

2009- : Erzincan Üniversitesi- Öğretim Görevlisi

İletişim

Adres : Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu-Erzincan

Elektronik Posta : suzuner@gmail.com

Tarih : 25.06.2013